

ING Bank Śląski S.A.

2008

Informacje o charakterze jakościowym
i ilościowym dotyczące adekwatności
kapitałowej Grupy ING Banku Śląskiego S.A.
za 2008 rok

ING BANK ŚLĄSKI

www.ing.pl

WPROWADZENIE	2
1. FUNDUSZE WŁASNE	3
1.1 KAPITAŁY WŁASNE.....	3
1.2 KAPITAŁ KRÓTKOTERMINOWY.....	4
1.3 KALKULACJA FUNDUSZY WŁASNYCH.....	4
2. WYMOGI KAPITAŁOWE	6
2.1 KALKULACJA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH.....	6
3. WSPÓŁCZYNNIK WYPŁACALNOŚCI	7
4. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY	7
ZAŁĄCZNIK	9

WPROWADZENIE

ING Bank Śląski S.A., zwany dalej Bankiem, zobowiązany jest na mocy Art. 111 a. ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.), zwanej dalej „Ustawa Prawo bankowe”, ogłaszać w sposób ogólnie dostępny informacje o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczące adekwatności kapitałowej z wyłączeniem informacji nieistotnych oraz informacji, których ujawnienie może mieć niekorzystny wpływ na pozycję Banku na rynku właściwym w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów oraz informacji objętych tajemnicą prawnie chronioną.

Na mocy Uchwały 11/II/2008 Rady Nadzorczej Banku z dnia 27 marca 2008 ujawnia się informacje dotyczące adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A.

Począwszy od roku 2008 kalkulacja wymogów kapitałowych oraz funduszy własnych odbywa się w oparciu o regulacje Basel II.

W roku 2007 Bank zgodnie z par 14 Uchwały 1/2008 KNB korzystał z okresu przejściowego na potrzeby szacowania wymogów kapitałowych oraz funduszy własnych. Zastosowanie okresu przejściowego w praktyce oznaczało kalkulację omawianych wartości w oparciu o wcześniej obowiązujące regulacje (tzw. Basel I). Informacje przedstawione w rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. za rok 2007 zostały sporządzone zgodnie z Basel I zarówno pod względem wymogów kapitałowych jak i kalkulacji funduszy własnych. Dla celów porównawczych w niniejszym dokumencie zaprezentowano dane za rok 2007 oszacowane w oparciu o regulacje aktualnie obowiązujące (Basel II).

Informacje w niniejszym dokumencie zostały ujawnione na podstawie danych z rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. za rok 2008.

Pozostałe informacje pochodzące z raportu rocznego Grupy ING (podmiotu dominującego w holdingu) zostały ujawnione w załączniku do niniejszego dokumentu.

1. FUNDUSZE WŁASNE

1.1 KAPITAŁY WŁASNE

Na kapitały własne składają się: kapitał zakładowy, kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, kapitał z aktualizacji wyceny oraz zyski zatrzymane. Wszystkie kwoty kapitałów i funduszy wykazywane są w wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru handlowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z premii emisyjnej uzyskanej z emisji akcji, pomniejszonej o poniesione bezpośrednie koszty z nią związane.

Kapitał z aktualizacji wyceny tworzony jest w wyniku:

- wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży
- wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne
- wyceny aktywów trwałych wycenianych według wartości godziwej

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się odpisy z tytułu podatku odroczonego związane z powyższymi wycenami. Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji.

Zyski zatrzymane stanowią zyski wypracowane przez Bank w poprzednim okresie po potrąceniu wypłaconych dywidend. Zyski zatrzymane obejmują:

- pozostały kapitał zapasowy
- kapitał rezerwowy
- fundusz ogólnego ryzyka
- niepodzielony wynik z lat ubiegłych
- wynik finansowy netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej

Pozostały kapitał zapasowy tworzy się z odpisów z zysku po opodatkowaniu z przeznaczeniem na pokrycie strat bilansowych. Decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie.

Kapitał rezerwowy tworzony jest niezależnie od kapitału zapasowego z odpisów z zysku po opodatkowaniu, w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy. Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie szczególnych strat i wydatków. Decyzję o wykorzystaniu kapitału rezerwowego podejmuje Walne Zgromadzenie.

Fundusz Ogólnego Ryzyka tworzony jest na podstawie ustawy Prawo Bankowe z zysku po opodatkowaniu i jest przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej. Decyzje o użyciu funduszu podejmuje Zarząd.

1.2 KAPITAŁ KRÓTKOTERMINOWY

Kalkulacja kapitału krótkoterminowego prowadzona jest zgodnie z Zarządzeniem Fin/31/08 Prezesa Zarządu Banku z dnia 17 stycznia 2008 r., które odzwierciedla obecne regulacje w tym obszarze. W związku z faktem, iż działalność handlowa Banku jest znacząca kapitał krótkoterminowy jest wykorzystywany do ustalania normy adekwatności kapitałowej.

Kapitał krótkoterminowy stanowi sumę:

- zysku rynkowego zawierającego dzienny wynik rynkowy na operacjach zaliczonych do portfela handlowego oraz dzienny wynik rynkowy z tytułu zmian kursów walutowych i cen towarów na operacjach zaliczonych do portfela bankowego, obliczony narastająco do dnia sprawozdawczego, pomniejszony o znane obciążenia,
- straty (wartość ujemna) na wszystkich operacjach zaliczonych do portfela bankowego, obliczonej narastająco do dnia sprawozdawczego, z wyłączeniem strat z tytułu zmian kursów walutowych i cen towarów.

Dodatnia wartość kapitału krótkoterminowego uwzględniana jest przy ustalaniu normy adekwatności kapitałowej jednak do wysokości nie wyższej niż suma wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego.

1.3 KALKULACJA FUNDUSZY WŁASNYCH

Informacje na temat funduszy własnych według Basel II zaprezentowane zostały zgodnie z art. 127 ustawy Prawo bankowe i Uchwałą Nr 2/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszych funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych.

Fundusze własne i kapitał krótkoterminowy zgodne z Basel II w tys. PLN

	31.12.2008	31.12.2007 (dane porównawcze)
I. Fundusze własne podstawowe	3 767 114	3 101 097
1. Fundusze zasadnicze banku	1 161 239	1 160 175
- Wpłacony kapitał	130 100	130 100
- Premia emisyjna	956 250	956 250
- Pozostałe składniki kapitału zapasowego	74 889	73 825
2. Kapitały/fundusze rezerwowe	2 191 882	1 729 568
- Kapitał rezerwowy łącznie z niepodzielonym zyskiem z lat ubiegłych	1 887 836	1 609 298
- Kapitały mniejszości	2 299	1 720
- Zysk netto bieżącego okresu oraz zysk w trakcie zatwierdzania	407 470	359 622
- Fundusze własne podstawowe z aktualizacji wyceny	-105 723	-241 072
3. Fundusz ogólnego ryzyka	730 179	530 179
4. Pozycje pomniejszające fundusze podstawowe	-316 186	-318 825
- Wartości niematerialne	-316 186	-318 825
II. Fundusze własne uzupełniające	4 727	10 275
- Korekta aktualizacji wyceny funduszy własnych podstawowych przeniesiona do funduszy własnych uzupełniających	4 727	10 275
III. Zmniejszenia podstawowych i uzupełniających funduszy własnych	-40 000	-40 000
- Zmniejszenia podstawowych funduszy własnych	-35 273	-29 725
- Zmniejszenia uzupełniających funduszy własnych	-4 727	-10 275
Fundusze własne ogółem	3 731 841	3 071 372
Kapitał krótkoterminowy	79 691	66 674
Fundusze własne ogółem dla potrzeb adekwatności kapitałowej	3 811 532	3 138 046

Na poczet funduszy rezerwowych zaliczany jest zysk w trakcie zatwierdzania oraz zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego pomniejszone o przewidywane obciążenia i dywidendę w kwocie nie wyższej niż kwota zysku zweryfikowana przez biegłego rewidenta.

Fundusze uzupełniające zawierają korektę aktualizacji wyceny funduszy własnych podstawowych przeniesionych do funduszy uzupełniających w zakresie niezrealizowanych zysków na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży.

Zgodnie z zapisami Uchwały 2/2007 KNB (par. 4) Grupa dokonuje zmniejszeń funduszy podstawowych i uzupełniających o wartość zaangażowań kapitałowych w instytucje finansowe (w przypadku Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego jest to kwota zaangażowania w podmiot stowarzyszony ING Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.). Zmniejszenie dokonywane jest w pierwszej kolejności z funduszy uzupełniających a w drugiej z funduszy podstawowych.

Kalkulacja kapitału krótkoterminowego przeprowadzona jest zgodnie z zapisami par 5 Uchwały 01/2007 KNB.

2. WYMOGI KAPITAŁOWE

2.1 KALKULACJA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH

W zakresie ryzyka kredytowego Bank stosuje metodę standardową.

Na potrzeby kalkulacji wymogu dla ryzyka rynkowego zastosowanie znalazły standardowe metody zgodne z Basel II.

Wymóg kapitałowy dla ryzyka operacyjnego oszacowany został z zastosowaniem metody wskaźnika podstawowego (BIA).

	31.12.2008	31.12.2007 (dane porównawcze)
Wymogi kapitałowe razem dla następujących rodzajów ryzyka: kredytowego, kredytowego kontrahenta, rozmycia i dostawy instrumentów do rozliczenia w późniejszym terminie	2 580 271	1 755 343
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rozliczenia - dostawy	1 319	0
Wymogi kapitałowe razem dla następujących rodzajów ryzyka: cen kapitałowych papierów wartościowych, ryzyka cen instrumentów dłużnych, walutowego i cen towarów	27 707	49 455
Wymogi kapitałowe razem z tytułu ryzyka operacyjnego	274 247	259 636
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych	51 984	17 219
Wymogi kapitałowe ogółem	2 935 528	2 081 653

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego stanowi około 88% łącznego wymogu kapitałowego Grupy i ma najsilniejszy wpływ na kalkulację adekwatności kapitałowej.

Struktura ekspozycji kredytowych oraz wielkość ekspozycji dla poszczególnych wag ryzyka zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Waga Ryzyka	Wartość ekspozycji przed współczynnikami konwersji ekspozycji pozabilansowych	Podział w pełni skorygowanej ekspozycji pozycji pozabilansowych przez współczynniki konwersji				Wartość ekspozycji	Wartość ekspozycji ważonej ryzykiem	Wymogi kapitałowe razem dla ryzyka: kredytowego, kredytowego kontrahenta, rozmycia i dostawy instrumentów do rozliczenia w późniejszym terminie
		0%	20%	50%	100%			
0%	23 364 801	40	0	0	0	23 364 762	0	0
20%	14 816 662	133 010	352	407 747	608	14 479 498	2 895 900	231 672
50%	3 160 628	558 622	45 599	21 913	207	2 554 571	1 277 285	102 183
75%	11 461 016	737 276	1 711	2 200 541	186 267	9 622 101	7 216 576	577 326
100%	61 035 911	37 321 725	180 042	5 804 852	1 415 776	20 667 726	20 667 726	1 653 418
150%	130 963	170	0	396	0	130 595	195 892	15 672
Razem	113 969 981	38 750 843	227 704	8 435 449	1 602 858	70 819 253	32 253 379	2 580 271

3. WSPÓŁCZYNNIK WYPŁACALNOŚCI

Współczynnik wypłacalności oblicza się w procentach jako pomnożony przez 100 ułamek, którego:

- licznikiem jest wartość funduszy własnych powiększona o kapitał krótkoterminowy
- mianownikiem jest pomnożony przez 12,5 całkowity wymóg kapitałowy.

Skonsolidowany współczynnik wypłacalności Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. na dzień 31 grudnia 2008 wynosił 10,39 %.

4. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY

Kapitał ekonomiczny - stosowane w ramach Grupy ING określenie kapitału wewnętrznego - jest definiowany jako wielkość kapitału niezbędna do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka w działalności banku. Wielkość kapitału ekonomicznego powinna pokrywać założony przez bank poziom nieoczekiwanych strat, na które bank może być narażony w przyszłości. Przy szacowaniu poziomu kapitału niezbędnego do zabezpieczenia przed niekorzystnym wpływem ryzyka przyjmuje się roczny horyzont czasowy i poziom ufności korespondujący z ratingiem AA, tj. 99.95%. Na potrzeby kalkulacji kapitału ekonomicznego Bank wykorzystuje metodologie opracowane na poziomie Grupy ING.

ING Bank Śląski identyfikuje i mierzy następujące rodzaje kapitału ekonomicznego:

1. Kapitał na pokrycie ryzyka kredytowego
 - obejmuje ryzyko braku spłaty zobowiązań przez kredytobiorcę,
 - jest wyznaczany w oparciu o model MKMV, uwzględniający m.in. parametry ryzyka transakcji i klienta (EAD, PD, LGD) oraz korelację transakcji z całym portfelem Banku;
2. Kapitał na pokrycie ryzyka transferowego
 - obejmuje ryzyko braku terminowej spłaty zobowiązań w przypadku transakcji zawieranych w walutach obcych,
 - jest wyznaczany podobnie do ryzyka kredytowego, w oparciu o parametry kraju ryzyka;
3. Kapitał na pokrycie ryzyka rynkowego
 - obejmuje ryzyko poniesienia straty w wyniku negatywnych zmian na rynku finansowym, m.in. ryzyko stopy procentowej, ryzyko kursu walutowego oraz ryzyko zmian kursów instrumentów finansowych, które wchodzi w skład portfela banku,
 - jest wyznaczany z zastosowaniem metody Value at Risk (VaR), czyli statystycznego oszacowania potencjalnej straty w założonym okresie;

4. Kapitał na pokrycie ryzyka operacyjnego

- obejmuje ryzyko bezpośredniej bądź pośredniej straty będącej wynikiem nieodpowiednich lub wadliwych procesów wewnętrznych, ludzi i systemów, ryzyko IT oraz zdarzeń zewnętrznych, ryzyko reputacji oraz ryzyko prawne,
- jest wyznaczany z zastosowaniem metody Advanced Measurement Approach (AMA);

5. Kapitał na pokrycie ryzyka biznesowego

- obejmuje ryzyko utraty wartości portfela banku, związane z wahaniami wolumenów, marż i kosztów wywołanymi przez czynniki wewnętrzne i zewnętrzne,
- jest wyznaczany za pomocą analizy trendów zmienności w czasie wartości rachunku zysków i strat.

Całkowita wielkość kapitału ekonomicznego jest sumą wyżej wymienionych kapitałów. Kalkulacja poszczególnych kapitałów nie uwzględnia korelacji między poszczególnymi rodzajami ryzyka, na które narażony jest bank, stąd wyliczony całkowity poziom kapitału jest skorygowany o wielkość współczynnika dywersyfikacji. U podstaw uwzględnienia efektu dywersyfikacji leży założenie, iż prawdopodobieństwo wystąpienia w jednym czasie wszystkich ryzyk jest znikome. Dlatego, uwzględnienie współczynnika dywersyfikacji pozwala uniknąć przeszacowania całkowitej sumy kapitału ekonomicznego wymaganej do zabezpieczenia banku przed ryzykiem.

Modele kalkulacji kapitału ekonomicznego, zostały opracowane na poziomie grupy ING w Amsterdamie. Należy podkreślić, iż na poziomie grupy odbywa się również kalkulacja większości parametrów niezbędnych do wyliczenia kapitału ekonomicznego wymaganego do zabezpieczenia przed ryzykiem rynkowym, biznesowym oraz operacyjnym. Grupa ING dostarcza, także dane dotyczące wysokości efektu dywersyfikacji.

ZAŁĄCZNIK

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

WPROWADZENIE

Niniejszy rozdział dotyczy Filaru 3 i zawiera informacje, które – według wymagań BASEL II – winny być dostępne publicznie (chyba że zawarto je w części dotyczącej zarządzania ryzykiem). Dane odnoszą się do ING Banku N.V. i wszystkich podmiotów zależnych. Informacje zawarte w niniejszym rozdziale nie zostały skontrolowane przez zewnętrznych audytorów Grupy.

NOWE REGUŁY ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ – BASEL II

Reguły adekwatności kapitałowej, znane również pod nazwą Kapitału Regulacyjnego (RECAP), wyrażają opinie organów regulacyjnych i prawodawczych w zakresie tego, ile kapitału musi zachować bank (lub inna instytucja finansowa, podlegająca regulacjom) zgodnie ze swoją wielkością i rodzajem podejmowanego ryzyka, wyrażonego w formie aktywów ważonych ryzykiem. Najważniejszą częścią bazy kapitałowej jest kapitał akcjonariuszy. Oprócz kapitału instytucja ma prawo emisji określonych pasywów, takich jak zobowiązania podporządkowane, i dodania ich do bazy kapitałowej. Minimalny wymóg prawny mówi o tym, że baza kapitałowa musi odnosić się do przynajmniej 8% aktywów ważonych ryzykiem (RWA).

Rząd holenderski przyjął dyrektywę wymogów kapitałowych (CRD), czyli europejski odpowiednik umowy kapitałowej BASEL II, w grudniu 2006. Ponieważ nowe regulacje opierają się na stosowaniu „metody opartej na ryzyku” w celu określenia wymaganej bazy kapitałowej, kapitał jest mierzony inaczej niż w przeszłości. Dlatego rząd holenderski zdecydował się na etapowe przyjęcie nowych reguł. W roku 2008 baza kapitałowa nie może zejść poniżej 90% kwoty, która obowiązywałaby na mocy wcześniejszych reguł. W roku 2009 limit dolny obniżono do 80%. Nie przewiduje się żadnych limitów dolnych po zakończeniu roku 2009.

Niniejszy rozdział odnosi się do Filaru 3, dyscypliny rynkowej, podając informacje na różne tematy. Część wymaganych informacji została podana w innych częściach raportu rocznego, na przykład: w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem czy w rozdziale na temat zarządzania kapitałem. Niniejszy rozdział podaje informacje dodatkowe i odniesienia do stosownych opracowań.

Informacje Filaru 3 odnoszą się przede wszystkim do ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego i sekurytyzacji. Wymagania dotyczą głównie podstawowych zagrożeń, aktywów ważonych ryzykiem i kapitału regulacyjnego. W głównej mierze chodzi o pierwszy filar umowy BASEL II – minimalne wymogi kapitałowe. Drugi filar koncentruje się na kapitale ekonomicznym, wykorzystywanym wewnątrz przez banki, na analizach kierownictwa w obrębie tegoż kapitału oraz podstawowych modeli. Na temat kapitału ekonomicznego (i tym samym drugiego filaru) powiedziano bardzo wiele w rozdziale dotyczącym zarządzania ryzykiem. Tekst rozdziału na temat Filaru 3 powinien być czytany w połączeniu z informacjami zawartymi w rozdziałach o zarządzaniu ryzykiem i kapitałem w sprawozdaniach rocznych. Omówiono w nich szeroko kwestie zarządzania ryzykiem i zarządzania kapitałem.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W ING BANKU

W ING funkcjonuje proces zarządzania ryzykiem na poziomie grupy. Działa on na wszystkich poziomach organizacji na podstawie szeroko zakrojonej struktury zarządzania ryzykiem.

Nadrzędną, ogólną odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem w Grupie ponosi dyrektor ds. ryzyka (CRO – Chief Risk Officer), który jest członkiem zarządu. Odpowiada za zarządzanie ryzykiem i jego kontrolę na poziomie skonsolidowanym. Jego zadaniem jest zagwarantowanie, iż profil ryzyka grupy ING faktycznie odzwierciedla zasoby finansowe i apetyt na ryzyko, określony przez zarząd.

Do dyrektora ds. ryzyka raportuje bezpośrednio kilka osób, odpowiedzialnych za konkretne obszary ryzyka w ING Banku.

Bardziej szczegółowy opis zarządzania ryzykiem w ING znajduje się w rozdziale poświęconym zarządzaniu ryzykiem.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

REGULACYJNE WYMOGI KAPITAŁOWE

Regulacyjne wymogi kapitałowe

	2008
Ryzyko kredytowe	
Portfele podlegające metodzie standardowej	3 083
Portfele podlegające zaawansowanej metodzie IRB	
– Rządy i banki centralne	309
– Instytucje	1 680
– Korporacje	9 366
– Hipoteki mieszkaniowe	3 062
– Pozostała działalność detaliczna	885
Suma portfeli podlegających zaawansowanej metodzie IRB	15 302
Ekspozycje z tytułu sekurytyzacji	2 321
Portfele kapitałowe w księgach bankowych w prostej metodzie pomiaru wagi ryzyka	194
Inne aktywa zobowiązań niekredytowych (ONCOA)	2 166
Ryzyko kredytowe razem	23 066
Ryzyko rynkowe	
Metoda standardowa	449
Metoda modeli wewnętrznych – księga handlowa	587
Ryzyko rynkowe razem	1 036
Ryzyko operacyjne	
Metoda pomiarów zaawansowanych (AMA)	3 368
Całość kapitału regulacyjnego wymagana na mocy umowy BASEL II	27 470
BASEL II - limit dolny*	34 369
dodatkowe wymogi kapitałowe	6 899

* 90% kapitału regulacyjnego wymaganego w BASEL I

Aby nie dopuścić do powstawania dużych, krótkoterminowych efektów w obrębie wymogów kapitałowych, organa regulacyjne wprowadziły reguły przejścia („minimalny limit kapitału”) dla instytucji przygotowujących raporty w obszarze nowej adekwatności kapitałowej. w latach 2008 i 2009 wymogi kapitałowe nie powinny być niższe niż odpowiednio 90% i 80% wymogów kapitałowych wyliczonych na mocy regulacji BASEL I. Zgodnie z regułami przejścia, dodatkowe wymogi kapitałowe wynoszą 6.899 milionów EUR.

Wymagany kapitał regulacyjny, prezentowany w niniejszym rozdziale, powinno się porównać z dostępnym kapitałem regulacyjnym, na temat którego więcej informacji można znaleźć w rozdziale dotyczącym zarządzania kapitałem, w części zatytułowanej „Kapitał Regulacyjny”.

RYZIKO KREDYTOWE

PODSTAWY PREZENTACJI RYZYKA KREDYTOWEGO

W poniższych akapitach podajemy informacje o ryzyku dla celów raportowania zgodnego z regułami Filaru 3.

Jeśli chodzi o ryzyko kredytowe, dane zawarte w tabelach odnoszą się do najważniejszych działań ING Banku, związanych z ryzykiem w następujących obszarach: finansowanie papierów wartościowych, produkty pochodne (łącznie: ryzyko przed rozliczeniem); działania na rynku pieniężnym (w tym lokaty rezerwowe w bankach centralnych); udzielanie pożyczek (ujętych i nieujętych w bilansie); ryzyka inwestycyjne.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Kwoty prezentowane w niniejszym rozdziale odnoszą się do kwot wykorzystywanych w celu zarządzania ryzykiem kredytowym. Są zgodne z interpretacją ING definicji ujętych w regulacjach BASEL II. Tak więc liczby różnią się od liczb rachunkowych przedstawionych w sprawozdaniu rocznym, przygotowanym zgodnie z zasadami MSSF-UE. Wartości odnoszące się do produktów pochodnych i finansowania papierów wartościowych opierają się na „kwotach ważonych ryzykiem”, które zwykle równe są wartości wycenianych do rynku (mark-to-market) papierów podstawowych plus „dodatek” (zdefiniowany ustawowo), reprezentujący szacunkowe, potencjalne zagrożenia w przyszłości. Kwoty modyfikuje się dalej przy pomocy korekty związanej z pierwotnymi wartościami (rynkowymi) zabezpieczeń (po redukcji typu „haircut”) oraz kompensacji prawnej, którą dopuszczają umowy główne, takie jak: ISDA, CSA, GMLA, itd.

Liczby odnoszące się do rynków pieniężnych i udzielania pożyczek są przeważnie kwotami nominalnymi, natomiast kwoty odnoszące się do działań inwestycyjnych opierają się na oryginalnych wartościach, które zostały zainwestowane, minus spłaty. W skład ekspozycji pozabilansowych wchodzi akredytywy i gwarancje, powiązane z kategorią ryzyka pożyczkowego. Poza tym, do ekspozycji pozabilansowych wlicza się też część niewykorzystanych limitów, związanych ze średnim (statystycznie) wykorzystaniem niewykorzystanej części limitu między momentem pomiaru a teoretycznym momentem statystycznej niewypłacalności. Kwoty te określa się łącznie mianem „nieuregulowanego ryzyka kredytowego” (credit risk outstandings).

Ekspozycje związane z sekurytyzacją (finansowanie wspomagane przez aktywa, papiery wartościowe wspomagane przez hipoteki komercyjne/mieszkaniowe i obligacje zabezpieczone) zaprezentowano oddzielnie. Kwoty te również odnoszą się do wysokości zainwestowanych środków przed podjęciem jakichkolwiek działań kończących się utratą wartości czy też wprowadzeniem korekt mark-to-market. Również ta kwota powinna zostać określona mianem „nieuregulowanego ryzyka kredytowego” (credit risk outstandings).

O ile nie zaznaczono inaczej, tabele w niniejszym rozdziale pokazują pomiary narażenia na niewypłacalność (EAD) oraz aktywów ważonych ryzykiem (RWA), zgodnie z definicjami BASEL II. Wartość EAD to zwykle suma pożyczek uwzględnionych i nieuwzględnionych w bilansie, inwestycji i działań na rynku pieniężnym plus szacunkowej części niewykorzystanych środków kredytowych, udzielonych dłużnikowi. Uwzględnia się także kwoty ważonego ryzyka (plus dodatki). Pomnożenie RWA przez 8% daje poziom kapitału regulacyjnego (RECAP), który trzeba utrzymywać, by móc zarządzać portfelami (w odniesieniu do części ryzyka kredytowego podejmowanych czynności). W niniejszym rozdziale podaje się próg 2% całkowitej wartości w celu określenia ewentualnej istotności. Wszystkie kategorie poniżej tego progu przedstawia się jako „Inne”.

RYZIKO KREDYTOWE W ING

Polityka kredytowa ING Banku polega na utrzymaniu zdywersyfikowanego międzynarodowo portfela pożyczek i obligacji, a także na unikaniu dużych koncentracji ryzyka. Szczególną wagę przykładają do kierowania projektami w obrębie działań biznesowych, ustalając limity dla poszczególnych krajów, indywidualnych kredytobiorców i ich grup. Jednym z głównych celów sektora bankowego jest wzmocnienie relacji bankowych, przy jednoczesnym utrzymaniu surowych wymagań i kontroli w zakresie wewnętrznych zagrożeń i zwrotów.

Ryzyko kredytowe polega na możliwości poniesienia strat z powodu niewypłacalności dłużników lub kontrahentów handlowych. Może się pojawić w następujących obszarach: przy udzielaniu pożyczek, na rynkach pieniężnych, przed rozliczeniem, w działaniach inwestycyjnych i handlowych. Działania kierownictwa ds. ryzyka kredytowego wspierają dedykowane systemy informacji o ryzyku kredytowym oraz wewnętrzne metodologie pomiaru zagrożeń kredytowych, dostosowane do dłużników i kontrahentów.

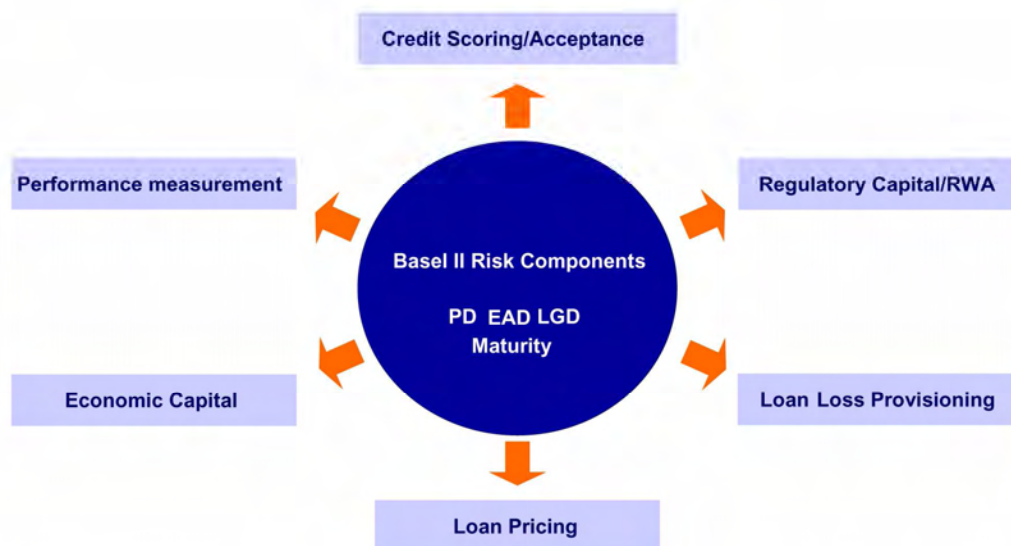
Ekspozycja kredytowa ING Banku jest związana w głównej mierze z tradycyjnym udzielaniem pożyczek klientom indywidualnym i przedsiębiorstwom, obligacjami utrzymywanymi w portfelach handlowych, działaniami handlowymi na rynkach finansowych. Pożyczki dla klientów indywidualnych to przede wszystkim kredyty hipoteczne, zabezpieczone na nieruchomościach mieszkalnych. Pożyczki dla przedsiębiorstw są często zabezpieczane zastawem, ale mogą być niepewne ze względu na wyniki wewnętrznej analizy wiarygodności kredytowej pożyczkobiorcy. Działania na rynkach finansowych to m.in. handel produktami pochodnymi, finansowanie papierów wartościowych, transakcje walutowe – tego typu zagrożenia nazywane są przez nas łącznie ryzykiem przed rozliczeniem. ING stosuje różne ceny rynkowe i techniki pomiaru po to, by określić wielkość ryzyka kredytowego, związanego z działaniami przed rozliczeniem. Techniki te wyliczają wstępnie prawdopodobną, przyszłą ekspozycję ING na portfelach handlowych i klientach indywidualnych. Umowy główne to kontrakty dotyczące zabezpieczeń i zastawów, podpisywane najczęściej w celu redukcji ryzyka kredytowego.

RYZIKO KREDYTOWE W PRAKTYCE – FILAR 3

Umowa BASEL II nie tylko zmienia sposób, w którym ING przekazuje informacje na temat zagrożeń kredytowych w celach regulacyjnych. Wpływa też poważnie na codzienne operacje i działania w obrębie wszystkich rodzajów zarządzania ryzykiem na wszystkich poziomach ING Banku. Nie ma żadnego wpływu na operacje ING Insurance czy operacje zarządzania aktywami (Asset Management).

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Jednym z kluczowych elementów umowy BASEL II jest „Test praktyczny”, który zmusza ING do wykorzystania koncepcji Bazylei w codziennej pracy. Poniższy wykres pokazuje, gdzie ING wdrożyło koncepcje BASEL II w codziennych działaniach – zarówno globalnie, jak i lokalnie.

Credit Scoring/Acceptance – badanie zdolności kredytowej/akceptacja kredytu

Regulatory Capital/RWA – kapitał regulacyjny/aktywa ważone ryzykiem

Loan Loss Provisioning – ustalanie utraty wartości należności kredytowych

Loan Pricing – wycena pożyczek

Economic Capital – kapitał ekonomiczny

Performance Measurement – pomiar wydajności

BASEL II Risk Components – składniki ryzyka według BASEL II

PD EAD LGD Maturity – PD, EAD, LGD, zapadalność

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA

W ING obowiązują trzy, odrębne wymogi w zakresie informacji od kierownictwa wyższego szczebla, związane z zaawansowaną metodą IRB (AIRB) zarządzania ryzykiem kredytowym:

- Przygotowanie raportów na temat (minimalnych) wymagań kapitałowych;
- Przygotowywanie raportów na temat monitoringu modeli;
- Przygotowanie raportów na temat testów w skrajnych warunkach.

Akceptację, utrzymanie, pomiar, zarządzanie i przygotowywanie raportów na temat zagrożeń kredytowych na wszystkich poziomach ING Banku realizuje się dzięki wdrażaniu jednolitych, wspólnych standardów danych o ryzyku kredytowym oraz integracji w formie jednolitych narzędzi ryzyka kredytowego wspierających ustandaryzowane i przejrzyste sposoby postępowania.

KRÓTKI OPIS METODY IRB

Istnieją cztery elementy, pozwalające na określenie bazy kapitałowej w „metodzie bazującej na ryzyku”, zgodnej z BASEL II. Do każdego elementu ING opracowało serię statystycznych, eksperckich i hybrydowych modeli w oparciu o swoje doświadczenia i obserwacje tego, co dzieje się na rynku.

- **Prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD):** Pierwszym z nich jest prawdopodobieństwo niewypłacalności (pożyczkobiorcy, kontrahenta lub emitenta – zwanych wspólnie „dłużnikami”). Mierzy wiarygodność kredytową dłużnika w zakresie potencjalnej niewypłacalności. Wykorzystując wyniki tych obliczeń można starać się zmierzyć odrębną, niezabezpieczoną wiarygodność organizacji, nie biorąc pod uwagę elementów strukturalnych transakcji podstawowych, takich jak: zabezpieczenie, wycena, zapadalność.
- **Zagrożenie niewypłacalności (EAD):** Drugim elementem jest zagrożenie niewypłacalności dłużnika. Modele te opracowano w celu oszacowania niespłaconych kwot zobowiązania w momencie dojścia do poziomu niewypłacalności w przyszłości. Z racji tego, iż nie wiadomo, czy dany dłużnik stanie się niewypłacalny i nie jest znany poziom przyszłych, nieuregulowanych kwot zadłużenia, ING łączy modele statystyczne, eksperckie i hybrydowe w celu oszacowania wartości EAD. Za wyjątkiem gwarancji i akredytyw, wartość EAD jest zawsze wyższa (bądź równa) niż nieuregulowane spłaty. Przyjmuje się założenie, że dłużnicy absorbują najczęściej płynność z dostępnych źródeł kredytowych zanim o problemach finansowych dowiedzą się ich kredytodawcy.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

- **Strata warunkowana niewypłacalnością (LGD):** Trzeci element to strata warunkowana niewypłacalnością. Modele te opracowano z myślą o oszacowaniu poziomu strat, na które narażone będzie ING w momencie likwidacji zabezpieczenia zastawionego w związku z zaciągnięciem kredytu bądź zobowiązania lub likwidacji całej firmy w procesie typu „workout”. Modele LGD opierają się na typach zabezpieczeń, szacunkowych ratach odzysku (pod warunkiem dobrze prowadzonej likwidacji), a także na pośrednich i bezpośrednich kosztach likwidacji.
- **Zapadalność (M):** Czwarty element to czas przed zapadalnością pierwotnego zobowiązania finansowego. Umowa BASEL II nakłada limit górny na element zapadalności na poziomie 5 lat, mimo że wiele zobowiązań spłacanych jest w dłuższym okresie.
- **Spodziewana strata (EL):** Spodziewana strata to wartość strat kredytowych, których ING może się realnie spodziewać w obrębie swojego portfela. W celu pokrycia spodziewanych strat w portfelu ING musi utrzymywać odpowiednią rezerwę środków finansowych (jako część kapitału bazowego). W formie podstawowej, spodziewaną stratę można przedstawić w sposób następujący:
$$EL = PD * EAD * LGD$$
- **Niespodziewana strata (UL):** Dodatkowo ING musi mieć również do dyspozycji bufor kapitałowy, chroniący przed stratami niespodziewanymi. Broni się w ten sposób przed stratami kredytowymi, związanymi z nietypowymi zdarzeniami rynkowymi, które nie mieszczą się w normach statystycznych.

Konceptualnie, BASEL II używa tych samych składników (straty spodziewanej i straty niespodziewanej) przy definiowaniu aktywów ważonych ryzykiem (RWA). Tak samo jak EL, RWA uwzględnia PD, EAD i LGD. Dodatkowo bierze pod uwagę zmienne związane z rodzajem dłużnika i jego wielkością.

Modele PD, EAD i LGD wykorzystywane do wyliczenia kapitału regulacyjnego BASEL II to te same modele, które ING wykorzystuje do definiowania wewnętrznych modeli kapitału ekonomicznego. Modele te są również wykorzystywane do wyceny pożyczek, wyliczania opłacalności klientów oraz tworzenia bazy dla wyliczeń strat pożyczkowych.

MODELE RYZYKA KREDYTOWEGO

Zdaniem ING jednym z najważniejszych składników profesjonalnego pomiaru ryzyka i zarządzania ryzykiem jest zrównoważony i kontrolowany zestaw zasad dotyczących opracowania modelu, utrzymania go i weryfikacji. W roku 2006 ING opracowało i wdrożyło strukturę zarządzania modelami ryzyka kredytowego (CRMG). W jej skład wchodziły wszechstronne wytyczne i wymogi, których przestrzegać muszą wszyscy interesariusze podczas tworzenia, wdrażania i utrzymywania modeli PD, LGD i EAD.

Typy modelowania ryzyka kredytowego

W ING Banku obowiązują trzy typy modelowania, stanowiące podstawę modeli PD, EAD i LGD.

- **Modele eksperckie** – bazują na wiedzy ekspertów zarówno z obszaru zarządzania ryzykiem jak i obszaru sprzedaży. Opierają się także na danych z agencji ratingowych, informacjach uzyskanych od nadzorców i teoretyków ekonomii. Modele tego typu są szczególnie przydatne dla portfeli, charakteryzujących się brakiem wystarczających danych historycznych w zakresie niewypłacalności. Portfele te nazywane są często „portfelami niskiej niewypłacalności”;
- **Modele statystyczne** – tworzy się je w miejscach, gdzie występuje duża dostępność danych na temat niewypłacalności i strat. Charakteryzują się wystarczającą liczbą punktów danych umożliwiających rozsądne, statystyczne oszacowanie parametrów modelu. Parametry ustala się przy pomocy technik statystycznych w oparciu o dostępne zbiory danych.
- **Modele hybrydowe** – posiadają cechy charakterystyczne modeli zarówno eksperckich jak i statystycznych.

Oprócz samego wyboru modelu bardzo istotne jest zdefiniowanie pojęcia niewypłacalności. Jest to właściwie punkt wyjściowy do rozpoczęcia budowy modelu. ING korzysta ze struktury, która integruje elementy regulacyjnej definicji „niewypłacalności” i wskaźników strat kredytowych zgodnych z MSR 39. Chodzi o to, że duża ilość wskaźników zachowuje się podobnie do znaczenia ujętego w pojęciu „braku prawdopodobieństwa płatności” w umowach BASEL II i podobnych regulacjach.

Integracja obydwu struktur umożliwia wykorzystanie regulacyjnych składników ryzyka PD, LGD i EAD w łącznym procesie tworzenia rezerw zgodnie z MSR 39. W tym świetle jeszcze bardziej praktycznego znaczenia nabiera „test praktyczny” w BASEL II.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Niezależna weryfikacja modelu stanowi jeden z fundamentów tej struktury. W jej skład wchodzi proces określenia, czy model nadaje się do realizacji przeznaczonych dla niego zadań. Jest to proces ciągły, w którym niezawodność modelu weryfikowana jest na różnych etapach jego cyklu życia: na samym początku, przed zatwierdzeniem, okresowo po wdrożeniu, a także wtedy, gdy w modelu wprowadza się istotne zmiany. W skład procesu weryfikacji wchodzi mieszanka dowodów, czynników weryfikacyjnych i analiz końcowych.

METODY STOSOWANE PRZEZ ING BANK

Dnia 01.01.2008 przystosował system AIRB do większości ze swoich najważniejszych portfeli zawierających ryzyko kredytowe – zgonie z wymaganiami DNB (Holenderskiego Banku Centralnego) i różnych, lokalnych organów regulacyjnych. Pozostawiono niewielką część portfela, która wciąż podlega metodzie standardowej (SA). Portfele te są relatywnie niewielkie, o wysokim stopniu specjalizacji. Odnoszą się do nowych wykupów przedsiębiorstw, które same nie stosowały nigdy metody AIRB. W niektórych przypadkach nakazuje się stosowanie metody standardowej w związku z restrykcjami przejścia, nałożonymi przez lokalne organa regulacyjne.

ING spodziewa się, że w sumie około 50% z pozostałych portfeli standardowych przejdzie na stosowanie metody AIRB w roku 2009. W niektórych przypadkach migracje mogą wiązać się z koniecznością uzyskania dodatkowych zezwoleń ze strony organów regulacyjnych.

ING korzysta z metody AIRB oraz metody wewnętrznej oceny (IAA) w zakresie linii płynności, obowiązującej w programach papierów komercyjnych wspieranych aktywami (ABCP). Metodę SA stosuje się w przypadku kilku portfeli, których nie obowiązuje ani strategia wyjścia ani brak istotności pod względem wielkości i profilu ryzyka.

KLASY EKSPOZYCJI

Umowa BASEL II wprowadza pojęcie "klas ekspozycji". Chodzi zasadniczo o grupowanie obszarów ryzyka kredytowego, związanych ze wspólnym typem dłużnika bądź produktu. W metodzie AIRB większość klas ekspozycji posiada swoje subkategorie. ING definiuje klasy ekspozycji w sposób następujący:

Rządy – władze państwowe, banki centralne, władze regionalne i lokalne (uznawane w regulacjach BASEL II), a także organizacje ponadnarodowe;

Instytucje – wszystkie banki komercyjne, instytucje niefinansowe (np. firmy leasingowe, fundusze, przedsiębiorstwa zarządzające funduszami, firmy ubezpieczeniowe), jednostki samorządu terytorialnego, których nie klasyfikuje się jako władze państwowe;

Korporacje – jednostki prawne, które nie są rządami, instytucjami ani „innymi jednostkami detalicznymi”;

Hipoteki mieszkaniowe – wszystkie pożyczki hipoteczne na nieruchomości mieszkalne, które nie stanowią części sekurytyzacji;

Inne jednostki detaliczne – pozostałe zobowiązania kredytowe, związane z detalicznymi przedsiębiorstwami małej i średniej wielkości, osobami prowadzącymi działalność gospodarczą i osobami prywatnymi, na przykład: pożyczki konsumenckie, pożyczki na samochód, karty kredytowe.

W tak ujętych definicjach klas ekspozycji osoba prywatna może należeć zarówno do kategorii hipotek mieszkaniowych jak i innych jednostek detalicznych. Inne rodzaje kontrahentów bądź emitentów raczej na siebie nie zachodzą.

EKSPOZYCJE NA RYZYKO KREDYTOWE

Ekspozycja brutto na ryzyko kredytowe (EAD) wg poszczególnych klas ekspozycji

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Metoda standardowa (SA)	7 801	3 165	17 706	21 060	14 116	63 848
Metoda AIRB	75 869	127 797	272 645	255 567	29 979	761 857
Suma	83 670	130 962	290 351	276 627	44 095	825 705

* obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Ekspozycja brutto na ryzyko kredytowe (EAD) według obszarów geograficznych

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Holandia	9 258	2 711	78 636	134 051	20 187	244 843
Niemcy	11 566	27 371	6 808	43 627	3 504	92 876
Belgia	15 111	5 181	33 115	18 319	9 047	80 773
USA	120	11 201	32 159	25 636	62	69 178
Hiszpania	10 134	16 856	11 027	7 292	582	45 891
Francja	7 697	14 462	14 198	922	170	37 449
Australia	497	4 722	4 364	19 701	24	29 308
Wielka Brytania	425	10 120	16 436	2 089	383	29 453
Włochy	6 328	3 914	9 116	5 794	1 082	26 234
Kanada	1 415	3 833	1 003	13 388	455	20 094
Inne	21 119	30 591	83 489	5 808	8 599	149 606
Suma	83 670	130 962	290 351	276 627	44 095	825 705

* obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.

Kwoty przedstawione w tej tabeli bazują na EAD kraju zamieszkania dłużnika. Same w sobie nie odzwierciedlają ryzyka związanego ze zdarzeniami ryzyka transferowego w danym kraju (takiego jak restrykcje w obrocie wymienialności waluty lokalnej na wymienialną). Nie odzwierciedlają też zagrożeń ekonomicznych występujących w danym kraju. Powyższe kwoty to najważniejsze ekspozycje. Mniejsze ekspozycje zgrupowano w wierszu "Inne", gdzie żadna pojedyncza ekspozycja pierwotna nie przekracza 16,5 miliarda. Kwoty związane z pozycjami ryzyka transferowego ING i ekspozycją ekonomiczną kraju można przeanalizować (a przy okazji zaznajomić się z niezbędnymi definicjami) w rozdziale poświęconym zarządzaniu ryzykiem.

Ekspozycja brutto na ryzyko kredytowe (EAD) według sektorów gospodarki

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Firmy wykonawcze i budowlane	0	0	16 876		2 475	19 351
Banki centralne	23 786	0	0		0	23 786
Rządy centralne	53 794	0	0		0	53 794
Banki komercyjne	806	110 377	882		28	112 093
Żywność, napoje, higiena osobista	-	0	18 203		2 246	20 449
Przemysł	-	0	17 865		2 344	20 209
Administracja publiczna niższego szczebla	5 019	15 526	0		106	20 651
Zasoby naturalne	0	0	28 794		406	29 200
Niebankowe instytucje finansowe	-	3 690	48 344		845	52 879
Osoby prywatne	-	0	124	276 627	22 314	299 065
Nieruchomości	191	40	53 305		2 009	55 545
Usługi	0	93	18 982		3 898	22 973
Transport i logistyka	-	0	24 166		1 066	25 232
Inne	74	1 236	62 810		6 358	70 478
Suma	83 670	130 962	290 351	276 627	44 095	825 705

* obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.

Powyższe kwoty bazują na EAD zdefiniowanym zgodnie z zaleceniami BASEL II. Różnią się od kwot dystrybucji branż, przedstawianych w sprawozdaniu rocznym. Proszę zauważyć, że wszystkie inne sektory mają ekspozycję na poziomie mniejszym niż 16,5 miliarda.

ING korzysta ze wspólnej metodologii klasyfikacji branż w oparciu o system NAICS (Północnoamerykański system klasyfikacji branż). W metodologii tej znajduje się ponad 1500 szczegółowych opisów branż, które połączono w 22 klasy branżowe na najwyższym poziomie. W niektórych krajach ING musi przygotowywać raporty w oparciu o inną metodologię klasyfikacji branż, które zwykle bazują na klasyfikacji NAICS. Hipoteki mieszkaniowe przyznaje się zwykle tylko osobom prywatnym.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Nieuregulowane płatności w okresie spłaty zadłużenia (w oparciu o kwoty nieuregulowane w ryzyku kredytowym) na 31/12

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
na żądanie	80 020	117 066	250 413	266 918	34 795	749 212
1 miesiąc	73 841	107 314	233 559	266 346	33 676	714 736
3 miesiące	47 681	88 317	218 945	265 805	33 069	653 817
6 miesięcy	47 469	82 899	209 209	264 981	31 982	636 540
1 rok	52 289	70 942	167 254	262 052	20 412	572 949
2 lata	47 241	64 600	137 498	258 619	17 828	525 786
3 lata	40 753	56 474	110 622	254 560	15 546	477 955
5 lat	33 314	44 387	70 160	241 541	11 457	400 859
7 lat	22 270	32 210	44 087	232 649	9 577	340 793
10 lat	7 331	7 725	23 915	213 740	7 147	259 858

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA
- kredytów zagrożonych (ocena 20-22) nie ujęto w powyższym zestawieniu.

W skład BASEL II nie wchodzi metodologia przepływów gotówkowych, która brałaby pod uwagę przyszłe wygaśnięcie portfela. Tak więc niniejsza tabela przedstawia kwoty oparte na kwotach nieuregulowanych w obrębie ryzyka kredytowego, nie EAD. Kwoty nieuregulowane w obrębie ryzyka kredytowego obejmują kwoty związane z produktami ujętymi i nieujętymi w bilansie, ale nie obejmują kwot, związanych z niewykorzystanymi limitami. Jeśli chodzi o produkty pochodne i finansowanie papierów wartościowych, stosuje się metodologię mark-to-market plus dodatki, tylko że dodatki są zwykle mniej konserwatywne niż dodatki aplikowane zgodnie z definicjami BASEL II.

Powyższe kwoty zakładają, że pożyczki, rynek pieniężny i inwestycje w papiery wartościowe o stałym dochodzie zostaną w pełni spłacone w dniu zapadalności oraz że limity zostały ograniczone w związku z harmonogramami spłat, zawartymi w dokumentacji kredytowej, bez uwzględnienia odnowień i rozszerzeń czy też sprzedaży bądź wykupie portfeli. Zakłada się ponadto, że ryzyko przed rozliczeniem będzie się zmniejszać wraz z upływem prawnej zapadalności transakcji pierwotnych. Jednak w metodologii mark-to-market plus dodatki, zagrożenia mogą z czasem się zwiększać, a nie zmniejszać. Jest to funkcja szacunków ING, dotyczących przyszłych stóp procentowych, kursów walut obcych i potencjalnych zmian w obrębie przyszłych obligacji, na które tego typu zdarzenia mogą wywrzeć wpływ. Ogólnie rzecz biorąc, kwoty nieuregulowane w obrębie ryzyka kredytowego są niższe niż EAD.

Trzeba również dodać, że w odniesieniu do wszystkich kwot założono, iż nie zostaną dodane do portfela żadne nowe zagrożenia i że nie będzie żadnych opóźnień w spłacie kredytów zagrożonych. Nie uwzględniono też odpisów związanych z rezerwami ani utratą wartości. Wygaśnięcie portfela implikowane jest przez różnice w kwotach między dwoma okresami.

TWORZENIE REZERW NA UTRATĘ WARTOŚCI NALEŻNOŚCI KREDYTOWYCH

Należy zabezpieczać się przy pomocy trzech rodzajów rezerw:

- Rezerwy ISFA (dla indywidualnie istotnych aktywów finansowych): powstają dla pożyczek, gdzie wymagane są konkretne, indywidualne rezerwy. Są to zwykle pożyczki przekraczające próg.¹ Rezerwy na nie robi się przy wykorzystaniu metodologii szacunkowych odzysków w przyszłości. Następnie stosuje się koncepcję obecnej wartości netto. Przyszłe przepływy pieniężne opierają się na najbardziej prawdopodobnych szacunkach (dokonanych przez specjalistów ds. restrukturyzacji) dotyczących tego, kiedy można spodziewać się odzysków. Odzyski mogą pochodzić z różnych źródeł: sprzedaży zastawu, trwających przepływów pieniężnych, sprzedaży firmy/jednostki zależnej, itd. Rezerwy ISFA wylicza się przy pomocy zwykłych narzędzi, dostępnych w ING Banku.

¹ Kwota progowa jest różna w poszczególnych jednostkach biznesowych. Zwykle wynosi 0 EUR w jednostkach międzynarodowych i 1 milion EUR na „rynkach lokalnych”.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

- **Rezerwy IBNR (poniesione, ale nie uznane):** powstają dla "pracujących" portfeli pożyczkowych jako szacunek strat/niewypłacalności, które być może miały już w portfelu miejsce, ale ING jeszcze ich nie uznał. Rezerwy te opierają się na zmodyfikowanej metodologii spodziewanych strat. Modyfikacja nadrzędna polega na tym, że horyzont czasowy PD (12 miesięcy) skraca się do 3, 6 lub 9 miesięcy w zależności od rodzaju dłużnika. Obowiązuje ogólna zasada, że czym większy dłużnik, tym krótszy horyzont czasowy PD. Rezerwy IBNR wylicza się centralnie przy pomocy zwykłych narzędzi, dostępnych w ING Banku.
- **Rezerwy INSFA (dla indywidualnie nieistotnych aktywów finansowych):** powstają dla uznanych pożyczek zagrożonych (ocena 20-22), które nie przekraczają poziomu progowego. Ze względu na ich małą wielkość zasady MSSF zezwalają na stosowanie metody SA do pomiaru rezerw. Wyliczeń dokonuje się przy pomocy takich samych wzorów statystycznych jak w wypadku rezerw IBNR. Robi się to na poziomie centralnym przy pomocy zwykłych narzędzi, dostępnych w ING Banku.

Rezerwy skumulowane w poszczególnych regionach geograficznych

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Holandia	-	-	239	92	298	629
Niemcy	-	-	57	211	86	354
Belgia	-	-	187	31	114	332
USA	-	-	90	170	6	266
Hiszpania	-	-	112	2	2	116
Polska	0	0	93	1	28	122
Francja	-	2	19	3	74	98
Islandia	-	68	-	-	-	68
Turcja	1	0	71	2	11	85
Włochy	-	-	18	2	40	60
Inne	3	46	349	40	43	481
Suma	4	116	1 235	554	702	2 611

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego

Powyższa prezentacja skumulowanych rezerw opiera się na kraju zamieszkania dłużnika. Kraje, których nie ujęto w zestawieniu mają rezerwy skumulowane, nieprzekraczające 50 milionów. Zgrupowano je w kategorii „Inne”.

Rezerwy skumulowane w poszczególnych sektorach gospodarki

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Branża samochodowa	-	-	92	-	11	103
Firmy budowlane i wykonawcze	-	-	183	-	34	217
Banki komercyjne	-	106	0	-	0	106
Żywność, napoje, produkty higieniczne	-	-	149	-	36	185
Przemysł	-	-	193	-	32	225
Media	-	-	41	-	13	54
Zasoby naturalne	-	-	77	-	2	79
Niebankowe instytucje finansowe	-	8	68	-	11	87
Osoby prywatne	-	-	0	554	316	870
Nieruchomości	-	-	134	-	33	167
Detal	-	-	37	-	58	95
Usługi	0	-	85	-	50	135
Transport i logistyka	-	-	58	-	11	69
Inne	4	2	118	-	95	219
Suma	4	116	1235	554	702	2 611

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.
- nie uwzględnia utrat wartości realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Powyższe tabele należy interpretować łącznie z odpowiadającymi im zestawieniami (przedstawionymi poniżej), odzwierciedlającymi pożyczki przeterminowane w poszczególnych obszarach geograficznych oraz pożyczki

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

przeterminowane w poszczególnych sektorach gospodarki. Powinno wziąć się jednocześnie pod uwagę informacje ze sprawozdań rocznych. Sektory gospodarki, których nie ujęto w powyższym zestawieniu mają rezerwy skumulowane, nieprzekraczające 50 milionów. Zgrupowano jest w kategorii „Inne”.

Pożyczki przeterminowane w poszczególnych regionach (w oparciu o kwoty nieuregulowane)

2008	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Belgia	2,128	271	2,399
Holandia	2,293	37	2,330
Australia	775	0	775
USA	584	1	585
Turcja	101	220	321
Niemcy	245	13	258
Indie	57	134	191
Inne	251	114	365
Suma	6 434	790	7 224

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego

Powyższa prezentacja pożyczek przeterminowanych opiera się na kraju zamieszkania dłużnika. Kraje, których nie ujęto w zestawieniu mają pożyczki przeterminowane, nieprzekraczające 140 milionów. Zgrupowano je w kategorii „Inne”.

Pożyczki przeterminowane w poszczególnych sektorach gospodarki (na bazie kwot nieuregulowanych)

2008	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Private Individuals	6,434	434	6,868
Inne	-	356	356
Suma	6,434	790	7 224

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA; bez sekurytyzacji, kapitału akcyjnego i ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Sektory gospodarki, których nie ujęto w powyższym zestawieniu mają pożyczki przeterminowane, nieprzekraczające 75 milionów. Zgrupowano je w kategorii „Inne”.

Powyższe tabele należy interpretować łącznie z odpowiadającymi im zestawieniami (przedstawionymi poniżej), odzwierciedlającymi rezerwy skumulowane w poszczególnych obszarach geograficznych oraz rezerwy skumulowane w poszczególnych sektorach gospodarki. Powinno wziąć się jednocześnie pod uwagę informacje ze sprawozdań rocznych.

Za pożyczki przeterminowane ING uważa pożyczki, w których spłata sumy głównej bądź odsetek spóźnia się więcej niż o jeden dzień. Metodologia stosowana jest przede wszystkim w obrębie pożyczek dla osób prywatnych, takich jak: mieszkaniowe kredyty hipoteczne, pożyczki samochodowe i inne kredyty konsumenckie. Jeśli chodzi o kredyty dla biznesu (rządów, instytucji, korporacji), ING klasyfikuje dłużnika jako zagrożonego jak najszybciej po zauważeniu braku płatności. Tak więc koncepcja pożyczek przeterminowanych nie znajduje zastosowania w odniesieniu do takich dłużników (oto dlaczego niektóre klasy zagrożeń nie zawierają żadnych liczb).

Powyższe kwoty są oparte na kwotach nieuregulowanych w obrębie ryzyka kredytowego, nie EAD. Kwoty nieuregulowane w obrębie ryzyka kredytowego obejmują kwoty związane z produktami ujętymi i nieujętymi w bilansie, ale nie obejmują kwot, związanych z niewykorzystanymi limitami. Jeśli chodzi o produkty pochodne i finansowanie papierów wartościowych, stosuje się metodologię mark-to-market plus dodatki, tylko że dodatki są zwykle mniej konserwatywne niż dodatki aplikowane zgodnie z definicjami BASEL II.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Niedobór rezerw na straty pożyczkowe

Niedobór rezerw na straty pożyczkowe to różnica między EL a rezerwami na straty pożyczkowe dla ekspozycji AIRB. Różnica ta spowodowana jest odmiennymi horyzontami czasowymi PD, występującymi w obrębie systemu rezerw pożyczkowych zgodnie z MSR 39 (3,6 i 9 miesięcy), a tymi, które występują w obszarze EL i kalkulacji kapitału regulacyjnego. Umowa BASEL II wymaga tego, aby niedobór był odciągany z kapitału regulacyjnego – 50% z kapitału na poziomie 1 (Tier-1) i 50% z kapitału na poziomie 2 (Tier-2).

W dniu 31.12.2008 niedobór rezerw na straty pożyczkowe wynosił 1.360 milionów EUR. Skumulowana kwota niedoboru rezerw na straty pożyczkowe wzrasta zwykle w okresach, gdy maleją rezerwy na straty pożyczkowe na bazie portfela, natomiast maleje w okresach, gdy rezerwy te rosną.

Metoda standardowa

W przeciwieństwie do metody AIRB, metoda standardowa opiera się na stałej wadze ryzyka, stosowanej dla każdego aktywa, zgodnie z zaleceniami Finansowych Organów Nadzorczych. Kwestią kluczową jest w niej klasa zagrożenia, do której przypisuje się daną ekspozycję. Można powiedzieć, że metoda standardowa jest najmniej skomplikowaną spośród metodologii BASEL II. Jest o wiele mniej wrażliwa niż metoda oparta na ryzyku. Tam gdzie dostępne są oceny agencji ratingowych, można je wykorzystywać jako zamienniki stałych wag ryzyka, przypisywanych przez Finansowe Organa Nadzorcze. Ponieważ dłużnicy pierwotni są względnie niewielcy, rzadko posiadają zewnętrzne oceny ratingowe.

PORTFELE Z METODZIE STANDARDOWEJ

Ekspozycje brutto w metodzie standardowej (SA)

2008	Ekspozycja przed redukcją ryzyka	Ekspozycja po redukcji ryzyka
Wykorzystana kategoria ryzyka:		
0%	6 881	7 072
10%		
20%	4 240	4 414
35%	20 188	20 188
50%	4 131	4 200
75%	24 259	21 456
100%	35 081	33 947
150%	610	562
200%		

- obejmuje tylko portfele SA; bez sekurytyzacji, kapitału i ONCOA
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

W metodzie standardowej istnieją dwa, podstawowe sposoby redukowania ryzyka kredytowego:

- redukcja ryzyka poprzez akceptację zastawionych aktywów finansowych w charakterze zabezpieczenia, np. zbywalnych papierów wartościowych lub gotówki;
- przesunięcie ryzyka kredytowego do grupy ryzyka niższej wagi poprzez akceptację gwarancji od niezwiązanych stron trzecich.

Kategorie wag ryzyka zdefiniowane zostały w BASEL II, a ING interpretuje je w sposób następujący:

Waga ryzyka 0%

Tego rodzaju aktywa można przypisać do trzech, opisanych poniżej kategorii. We wszystkich przypadkach ING opracowało modele ryzyka kredytowego dla konkretnych portfeli. Nie wdrożyło jeszcze jednak metody AIRB ze względu na ograniczania nakładane przez lokalne podmioty regulacyjne. W większości przypadków portfele te można przekonwertować na metodę AIRB w roku 2009.

Rząd centralny i banki centralne

Zgodnie z regułami opcji narodowych waga ryzyka dla wielu rządów i banów centralnych wynosi 0% w metodzie standardowej.

Samorządy regionalne i władze lokalne

W wielu krajach ekspozycje wobec samorządów lokalnych, regionalnych i terytorialnych traktuje się tak samo jak ekspozycje wobec rządu centralnego, któremu podlegają.

Wielostronne banki rozwoju

Ekspozycje na niektóre, konkretne wielostronne banki rozwoju i inne organizacje międzynarodowe (takie jak Międzynarodowy Bank Rekonstrukcji i Rozwoju) wazy się pod względem ryzyka na poziomie 0%.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Waga ryzyka 10%

Wagę ryzyka 10% stosuje się do ekspozycji w zakresie pokrytych obligacji w metodzie standardowej. Wszystkie pozycje ING w zakresie pokrytych obligacji mierzy się metodą AIRB.

Waga ryzyka 20%

Wagę ryzyka 20% stosuje się do ekspozycji opartych na własnej klasie ekspozycji i uzależnionych od zewnętrznych ocen ratingowych. Najczęściej są to ekspozycje wysokiej jakości.

Waga ryzyka 35%

Ekspozycje chronione przez hipoteki na nieruchomościach mieszkaniowych przypisuje się do wagi ryzyka 35%. Waga ryzyka zredukowana jest tylko dla tej części ekspozycji, która jest w pełni chroniona.

Waga ryzyka 50%

Wagę ryzyka 50% stosuje się do ekspozycji opartych na własnej klasie ekspozycji i uzależnionych od zewnętrznych ocen ratingowych. Nie są to zwykle ekspozycje najwyższego stopnia.

Waga ryzyka 75%

Ekspozycje detaliczne w metodzie standardowej przypisuje się do wagi ryzyka 75%.

Waga ryzyka 100%

W metodzie standardowej ekspozycje bez zewnętrznych ocen ratingowych, których nie da się przypisać do innych kategorii, traktuje się jako ekspozycje o wadze ryzyka 100%.

Waga ryzyka 150%

W metodzie standardowej niektóre, konkretne ekspozycje, takie jak: ekspozycja na kapitał inwestycyjny czy prywatny kapitał akcyjny czy niezabezpieczona część przeterminowanego zobowiązania, przypisuje się do wagi ryzyka 150%.

Waga ryzyka 200%

Wagę ryzyka 200% obowiązkowo stosuje się w odniesieniu do kolektywnych przedsięwzięć inwestycyjnych, które zawierają inwestycje w kapitał akcyjny o dużym stopniu ryzyka.

PORTFELE W METODZIE AIRB

METODOLOGIA OCENY RATINGOWEJ RYZYKA

W zasadzie wszystkie oceny ratingowe ryzyka opierają się na modelu oceny ratingowej ryzyka (PD). Model ten spełnia wymogi minimalne zawarte w dokumentacji CRD, CEBS oraz Zasadach Nadzorczych DNB. Dotyczy to wszystkich typów dłużników i segmentów, w tym krajów.

Modele ratingowe ING, dotycząc prawdopodobieństwa niewypłacalności (PD) bazują na skali od 1 do 22. Zgadzają się mniej więcej z ocenami, wydawanymi przez zewnętrzne agencje ratingowe, takie jak: Standard & Poor's czy Fitch. Na przykład ocena ratingowa ING, wynosząca 1 odpowiada ocenie AAA, wydanej przez S&P/Fitch; ocena ratingowa ING, wynosząca 2 odpowiada ocenie AA+, wydanej przez S&P/Fitch, itd.

Oceny ratingowe ryzyka z modeli ratingowych:

Procesy ocen ratingowych ryzyka odbywają się w różnych formach, zgodnie z poniższym opisem:

- Modele ratingowe wymagające ingerencji ręcznej: są to modele, które wymagają ręcznej interwencji użytkownika. Aby ustalić ocenę ratingową ryzyka, musi on odpowiedzieć na konkretne pytania (oparte o model ratingowy), odnoszące się do poszczególnych organizacji prawnych. Bez uaktualnienia ocena ratingowa ryzyka tego typu wygasa po upływie 18 miesięcy od poprzedniego przeglądu. Modele te są zwykle wykorzystywane dla rządów, instytucji i większych korporacji.
- Automatyczne modele ratingowe: są to modele, które nie wymagają ręcznej interwencji użytkownika. Dane zbierane są automatycznie, a następnie wykorzystywane do określenia oceny ratingowej ryzyka (bardziej szczegółowy opis tego procesu znajduje się w rozdziałach opisujących procesy informatyczne i zarządzanie danymi w ING). Modele te wykorzystywane są zwykle dla ekspozycji w zakresie małych przedsiębiorstw, pożyczek konsumenckich i hipotek mieszkaniowych.
- Oceny ratingowe ryzyka z odwołań: Tam, gdzie to możliwe od wyników modelu ratingowego, które uznaje się za niewłaściwe, można się odwołać za pośrednictwem Odwoławczego Procesu Ratingowego. Proces ten może mieć zastosowanie względem wszystkich modeli ratingowych, wymagających ręcznej ingerencji. Nie ma zastosowania w automatycznych modelach ratingowych, opracowanych dla pożyczek konsumenckich i hipotek mieszkaniowych.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

- Oceny ratingowe nieoparte na modelach ratingowych: chodzi o oceny ratingowe ryzyka, których nie wylicza się przy pomocy zatwierdzonego modelu ratingowego, tylko ręcznie (bądź na bazie dopuszczonej metodologii subiektywnej). Ocen tych używa się najczęściej w odniesieniu do klasyfikacji pożyczek zagrożonych (18-22), których posiadaczem jest globalna lub regionalna jednostka restrukturyzacji kredytowej, jak również w odniesieniu do portfeli sekurytyzacyjnych, gdzie dominują zewnętrzne oceny ratingowe transzy, w której zainwestowało ING.

Ekspozycje (EAD) według ocen PD przy zastosowaniu metody AIRB.

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
1 (AAA)	28 745	1 857	7 698	-	181	38 481
2 (AA+)	26 271	2 185	1 553	1 859	146	32 014
3 (AA)	3 321	19 158	5 142	1 990	100	29 711
4 (AA-)	11 463	43 761	6 352	1 046	84	62 706
5 (A+)	618	23 075	9 156	4 761	2 638	40 248
6 (A)	314	10 589	12 181	1 571	311	24 966
7 (A-)	865	9 357	14 793	18 839	1 086	44 940
8 (BBB+)	948	5 441	24 173	19 238	2 481	52 281
9 (BBB)	129	1 950	30 589	40 149	4 067	76 884
10 (BBB-)	848	3 792	39 143	45 809	3 523	93 115
11 (BB+)	116	1 636	35 671	66 961	6 085	110 469
12 (BB)	1 969	1 329	30 210	30 016	2 558	66 082
13 (BB-)	42	1 121	23 890	6 088	2 036	33 177
14 (B+)	151	432	14 343	1 501	1 139	17 566
15 (B)	53	415	4 993	7 396	1 089	13 946
16 (B-)	-	403	2 289	855	347	3 894
17 (CCC-C)	9	1 011	3 771	2 776	481	8 048
18 (pod obserwacją)	-	52	2 183	311	488	3 034
19 (poniżej standardu)	3	43	567	1 566	271	2 450
20 (wątpliwe)	4	181	3 359	1 466	679	5 689
21 (Likwidacja – bez straty)	-	-	182	1 346	79	1 607
22 (Likwidacja – ze stratą)	-	9	407	23	110	549
Total	75 869	127 797	272 645	255 567	29 979	761 857

- obejmuje jedynie portfele AIRB; nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Powyższe kwoty opierają się na EAD. Różnią się od kwot ze sprawozdania rocznego z powodu odmiennej metodologii pomiarowej.

Ponad 95% zagrożeń kredytowych ING oceniono (ratingowo) przy pomocy jednego z opracowanych wewnętrznie modeli PD. W portfolio AIRB poziom ocen ratingowych BASEL II przekracza 99% pokrycia ekspozycji. Jeśli chodzi o działalność w obszarze bankowości, ING wdrożyło około 90 modeli PD, w tym modeli podrzędnych. Część modeli ma charakter uniwersalny, np. modele dla dużych korporacji, banków komercyjnych, firm ubezpieczeniowych, rządów centralnych, samorządów, funduszy, firm zarządzających funduszami, finansów projektowych i przedsiębiorstw zadłużonych. Istnieją również modele opracowywane konkretnie dla danego kraju lub regionu. Na przykład modele PD dla małych i średnich przedsiębiorstw w Europie Środkowej, Holandii, Belgii, Luxemburgu, Wielkiej Brytanii czy modele hipotek mieszkaniowych lub pożyczek konsumenckich na różnych rynkach detalicznych.

Modele ratingowe dla dłużników detalicznych są z reguły automatyczne i opierają się głównie na danych statystycznych. Można je aktualizować co miesiąc lub co dwa miesiące. Modele dla małych i średnich przedsiębiorstw, większych korporacji, instytucji i banków aktualizuje się ręcznie. Są monitorowane indywidualnie przynajmniej raz w roku.

W myśl reguł BASEL II zagrożenia nominalne waży się w celu określenia RWA (oraz kapitału regulacyjnego) portfela, wykorzystując metodę opartą na ryzyku. W metodzie tej wymaga się mniejszej ilości kapitału dla ekspozycji kredytowych, które mają dobre oceny ratingowe. Jednocześnie wymaga się coraz większej ilości kapitału w miarę, jak pogarsza się ocena ratingowa ryzyka dłużnika. Pod względem rachunkowości finansowej aktywa RWA mogą wzrosnąć lub zmaleć proporcjonalnie do migracji ocen ratingowych bez zasadniczych zmian w wielkości podstawowych aktywów finansowych. W ING migracje ratingowe obserwuje się bardzo uważnie.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Średnie LGD w ocenach PD przy zastosowaniu metody AIRB

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
1 (AAA)	20%	16%	34%	10%	53%	23%
2 (AA+)	20%	22%	34%	10%	46%	20%
3 (AA)	20%	21%	37%	10%	42%	23%
4 (AA-)	20%	22%	41%	10%	37%	23%
5 (A+)	20%	24%	35%	12%	55%	27%
6 (A)	21%	24%	28%	10%	52%	25%
7 (A-)	24%	27%	31%	21%	40%	26%
8 (BBB+)	55%	27%	34%	18%	22%	27%
9 (BBB)	18%	37%	29%	16%	33%	23%
10 (BBB-)	41%	29%	25%	14%	26%	19%
11 (BB+)	22%	38%	20%	13%	37%	17%
12 (BB)	37%	42%	22%	16%	38%	20%
13 (BB-)	49%	43%	18%	16%	40%	20%
14 (B+)	8%	36%	23%	15%	39%	23%
15 (B)	8%	43%	26%	13%	45%	21%
16 (B-)	52%	74%	20%	14%	33%	25%
17 (CCC-C)	17%	33%	30%	12%	37%	24%
18 (pod obserwacją)	20%	24%	16%	19%	19%	17%
19 (poniżej standardu)	33%	48%	18%	14%	35%	18%
20 (wątpliwe)	28%	30%	25%	24%	44%	27%
21 (Likwidacja – bez straty)	-	1%	15%	14%	57%	16%
22 (Likwidacje – ze stratą)	-	15%	27%	14%	73%	36%
Suma	21%	24%	26%	15%	36%	22%

- obejmuje oba portfele AIRB; nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Powyższa tabela przedstawia średnią ważoną w LGD dla poszczególnych połączeń oceny PD z klasą ekspozycji. Na przykład średnia ważona w LGD dla korporacji z oceną ratingową AAA wynosi 34%, zaś średnia ważona w LGD dla korporacji z oceną ratingową BBB wynosi 29%. Na procenty LGD duży wpływ wywiera struktura transakcyjna zobowiązań finansowych, zastaw i pokrycia, a także kraj, w którym zabezpieczenie (jeśli istnieje) można odzyskać.

W niektórych przypadkach portfel jest relatywnie niewielki, co może mieć wpływ na średnią ważoną w LGD w danej ocenie PD i klasie ekspozycji. Tak więc powyższa tabela winna być interpretowana razem z tabelą poprzednią (ekspozycje [EAD] w ocenach PD).

Niewykorzystane przyrzeczenia przyznania kredytu

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Metoda standardowa	4	228	2 625	454	7 208	10 519
Metoda AIRB	208	2 403	55 310	10 439	7 818	76 178
Suma	212	2 631	57 935	10 893	15 026	86 697

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Kwoty te przedstawiają potencjalną ekspozycję, którą mogą wyciągnąć dłużnicy ING na podstawie niewykorzystanych przyrzeczeń przyznania kredytu. Zazwyczaj dłużnicy mają prawo skorzystania z tych przyrzeczeń, chyba że występuje zdarzenie niewypłacalności bądź inne zdefiniowane zdarzenie (uwzględnione w stosownej umowie dotyczącej ryzyka kredytowego). W większości przypadków dłużnik płaci ING opłatę przyrzeczeniową za niewykorzystaną część opisywanej możliwości. Przyrzeczeń nie stosuje się zwykle w odniesieniu do rynków pieniężnych, inwestycji i przed rozliczeniem.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Gdyby zażądano jednoczesnej realizacji wszystkich niewykorzystanych przyrzeczeń, ryzyko kredytowe ING (w obrębie kwot nieuregulowanych) wzrosłoby o 12%. W swych modelach EAD ING szacuje, jak dużo niewykorzystanych przyrzeczeń wyciągają dłużnicy w normalnych warunkach. Wynik ujmuje się w kalkulacji RWA wspólnie z podobnym wynikiem, stosowanym względem niewykorzystanych przyrzeczeń (choć po niższej stawce).

Ekspozycje chronione przez gwarancje otrzymane od stron trzecich

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Metoda standardowa	0	0	481	0	2	483
Metoda AIRB	8 689	7 922	120 253	574	6 006	143 444
Suma	8 689	7 922	120 734	574	6 008	143 927

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Od czasu do czasu ING udziela pożyczek, względem których otrzymuje specjalną gwarancję finansową od niezwiązanego kontrahenta bądź dłużnika. Kwoty w powyższej tabeli przedstawiają EAD zagwarantowane przez tego rodzaju strony. Nie obejmuje kwot bez gwarancji. Na przykład jeżeli dane ryzyko kredytowe jest tylko częściowo zagwarantowane przez stronę trzecią to tylko ta część, kwota, która jest objęta gwarancją, została wykazana w powyższej tabeli. W powyższych kwotach nie ujęto gwarancji otrzymanych od stron związanych z dłużnikiem, takich jak firma macierzysta lub przedsiębiorstwo siostrzane. Nie ujęto też gwarancji, które mogłyby być sugerowane w wyniku działań swapowych w zakresie niewypłacalności kredytowej. Poza tym powyższa tabela nie uwzględnia kwot gwarantowanych jako część sponsorowanego przez rząd programu hipotecznego. Nie uwzględnia ponadto kwot gwarantowanych na mocy konstrukcji niekapitałowej partycypacji w ryzyku.

Ryzyko kredytowe kontrahenta (EAD) z produktów pochodnych (SA i AIRB)

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Kredytowe produkty pochodne	22	2 681	1 540	-	-	4 243
Produkty pochodne	-	3	55	-	6	64
Kapitałowe produkty pochodne	-	757	812	-	28	1 597
Walutowe produkty pochodne	529	5 282	4 814	-	69	10 694
Odsetkowe produkty pochodne	2 239	13 586	7 412	-	52	23 289
Suma	2 790	22 309	14 633	-	155	39 887

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Kwoty w powyższej tabeli zostały wyliczone w oparciu o metodologię mark-to-market plus dodatki (regulacyjne), wykorzystywaną do wyliczania RWA wg BASEL II. Przedstawiono je po korektach kompensacyjnych i prawnych. Metodologia ta pozwala ING klasyfikować praktycznie wszystkie ekspozycje produktów pochodnych metodą AIRB.

Ryzyko kredytowe kontrahenta (EAD) z produktów pochodnych (SA i AIRB)

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
MTM brutto plus dodatki regulacyjne	2 861	96 664	30 086	-	156	129 767
Kwota po kompensacji	2 790	25 750	15 174	-	155	43 869
Kwota po kompensacji i zabezpieczeniu	2 790	22 309	14 633	-	155	39 887

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Realizując normalne działania handlowe w zakresie produktów pochodnych i finansowania papierów wartościowych, ING zawiera umowy długoterminowe typu ISDA, GMRA, itd. W myśl zapisów paragrafów mówiących o Minimalnych Kwotach Progowych i Minimalnych Kwotach Transferowych Aneksów Zabezpieczeniowo-Wspierających (CSA) (lub innych klauzul) zarówno ING jak i jego kontrahenci mogą zgodzić się na zastaw dodatkowych zabezpieczeń na wypadek, gdyby któraś ze stron została zdegradowana

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

przez jedną ze znanych agencji ratingowych. ING Bank zdecydował, iż w warunkach dominujących degradacja o jeden stopień pociąga za sobą tylko ograniczone skutki względem kwoty dodatkowego zabezpieczenia, które ING winno zastawić zgodnie z podpisanymi umowami. Należy jednak pamiętać, że faktyczne kwoty, które ING może być zmuszone zastawiać w przyszłości, mogą być różne w zależności od składu portfela produktów pochodnych i papierów wartościowych zastawionych w transakcjach finansowania papierów wartościowych, w zależności od panujących warunków, liczby stopni zdegradowania, a także od warunków przyszłych umów typu CSA (lub podobnych, zawieranych kontraktów).

Ryzyko kredytowe kontrahenta (EAD) z finansowania papierów wartościowych (SA i AIRB)

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
Finansowanie obligacji – oddane	213	1 625	242	0	0	2 080
Finansowanie kapitału – oddane	6 619	1 815	3 330	0	0	11 764
Finansowanie obligacji – przyjęte	0	237	993	0	0	1 230
Finansowanie akcji – przyjęte	0	658	1 634	0	0	2 292
Suma	6 832	4 335	6 199	0	0	17 366

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Ryzyko kredytowe kontrahenta (EAD) z finansowania papierów wartościowych (SA i AIRB)

2008	Rządy i banki centralne	Instytucje	Korporacje	Hipoteki mieszkaniowe	Inne jednostki detaliczne	Suma
MTM brutto plus dodatki regulacyjne	11 944	7 552	9 976			29 472
Kwota po kompensacji	6 832	6 746	8 965			22 543
Kwota po kompensacji i zabezpieczeniu	6 832	4 336	6 198			17 366

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

Kwoty w powyższych, czterech tabelach zostały wyliczone w oparciu o metodologię mark-to-market plus dodatki (regulacyjne), wykorzystywaną do wyliczania RWA wg BASEL II i określania ekspozycji brutto. Aby określić należną kwotę ryzyka kredytowego, ING dopasowuje najpierw papiery o podobnej charakterystyce po to, by zdefiniować ich podatność na równoważenie. Efekt równoważenia znany jest pod nazwą „kompensacji”. Następnie ING redukuje kwoty kompensowania prawnego, dopuszczalne na mocy przepisów zawartych w różnych umowach głównych typu ISDA, GMRA, GMSLA, itd. Na koniec kwota podlega jeszcze jednej redukcji poprzez zabezpieczenie utrzymywane przez ING na mocy kontraktu CSA bądź podobnych umów.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

REDUKCJA RYZYKA KREDYTOWEGO

Kredytowe produkty pochodne (kwoty hipotetyczne)

2008	Suma
Kredytowe produkty pochodne wykorzystywane w celach ochronnych	
- kupiona protekcja kredytowa	2 019
- sprzedana protekcja kredytowa	
Kredytowe produkty pochodne wykorzystywane do działań handlowych	
- kupiona protekcja kredytowa	50 092
- sprzedana protekcja kredytowa	45 395

- obejmuje zarówno portfele AIRB jak i SA (standardowe); nie uwzględnia sekurytyzacji, kapitału akcyjnego oraz ONCOA.
- nie uwzględnia rewaluacji realizowanych bezpośrednio na rachunkach kapitału własnego.

ING aktywnie uczestniczy w rynku handlowym kredytowych produktów pochodnych (CDS) w charakterze podmiotu netto kupującego protekcję ryzyka kredytowego od innych kontrahentów. ING wykupiło niewielką ilość protekcji ryzyka kredytowego dla celów zabezpieczających, w szczególności po to, by ograniczyć koncentrację na pewnych „grupach prawnych dłużników” bez konieczności redukcji działalności bankowej w zakresie relacji ING. ING nie sprzedaje aktywnie kredytowych transakcji zabezpieczających w celach ochronnych lub inwestycyjnych. Mimo, iż reguły BASEL II zezwalają na redukcję kapitału ryzyka kredytowego w określonych okolicznościach (tam, gdzie ING wykupiło protekcję CDS), ING nie korzysta obecnie z tych zapisów przy określaniu bazy kapitałowej BASEL II.

Powyższe kwoty odzwierciedlają hipotetyczną sumę kredytowych transakcji zabezpieczających, które ING podjęło w celu, o którym mowa. Ryzyko kredytowe na kontrahentach związanych z protekcją kredytowych transakcji zabezpieczających (kupionych) zostało uwzględnione nie w powyższych kwotach, ale w kalkulacjach zagrożeń przed rozliczeniem dla danego kontrahenta. Jeśli chodzi o sprzedaną protekcję przed niewypłacalnością kredytową, ING stoi w obliczu ryzyka emitenta syntetycznego, na kapitale którego wylicza się – w zależności od celu – ochronę bądź handel.

SEKURYTYZACJE

Zakres

Poniższe informacje opracowano na bazie „Wytycznych dobrych praktyk branżowych w ujawnionych wymaganiach sekurytyzacji Filaru 3”, wydanych przez Europejską Federację Bankową (EFB) i inne stowarzyszenia bankowe w dniu 18.12.2008. Obejmuje ujawnienia jakościowe i ilościowe, odnoszące się zarówno do sekurytyzowanych ekspozycji jak i do utrzymywanych pozycji sekurytyzacyjnych. Ujawnienia ilościowe są ograniczone do sekurytyzacji używanych do wyliczenia wymogów kapitału regulacyjnego wg CRD, natomiast informacje jakościowe mają szerszy zakres i umożliwiają wgląd do całości działań sekurytyzacyjnych ING Banku.

Zaangażowanie ING i stosowane reguły mogą być różne w zależności od tego, czy ING występuje w roli inwestora, inicjatora czy też sponsora celów. Najczęściej ING bierze udział w transakcjach sekurytyzacyjnych w roli inwestora (w sekurytyzacjach stworzonych przez inne podmioty gospodarcze). W mniejszym stopniu ING bywa inicjatorem lub sponsorem sekurytyzacji, którymi handluje się przeważnie na rynkach publicznych.

Wycena i polityka rachunkowa

Działania ING w zakresie sekurytyzacji opisano w Komentarzu 27 pt. „Jednostki specjalnego przeznaczenia” w sprawozdaniu rocznym. Stosowna polityka rachunkowa została przedstawiona w rozdziale zatytułowanym „Polityka rachunkowa w zakresie skonsolidowanego bilansu oraz rachunku zysków i strat Grupy ING/ING Banku” w sprawozdaniu rocznym. Najważniejsze strategie rachunkowe w programach sekurytyzacji inicjowanych przez ING to „wyksięgowanie aktywów finansowych” oraz „konsolidacja”. Tam, gdzie ING działa w roli inwestora na pozycjach sekurytyzacyjnych, najważniejszy element polityki rachunkowej to „klasyfikacja instrumentów finansowych”.

Metoda kapitału regulacyjnego wykorzystywana przez agencje ratingowe

W odniesieniu do ryzyka kredytowego ING wdrożyło metodę AIRB. ING wykorzystuje zatem metodę opartą na ratingach (RBA) w odniesieniu do inwestycji w transzach papierów wartościowych zabezpieczonych aktywami (ABS) i papierów wartościowych zabezpieczonych hipoteką (MBS), ocenionych przez zewnętrzne agencje ratingowe. Agencje ratingowe, z których korzysta ING w metodzie RBA to między innymi: Standard & Poor's, Fitch, Moody's i DBRS.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

W metodzie RBA aktywa ważone ryzykiem (RWA) definiuje się mnożąc kwotę ekspozycji przez odpowiednie wagi ryzyka regulacyjnego. Zależą one od następujących czynników:

- zewnętrznej oceny ratingowej lub dostępnej oceny domniemanej.
- znaczenia pozycji.

ING korzysta z metody oceny wewnętrznej (IAA) w zakresie wsparcia udzielanego Papierom Komercyjnym Zabezpieczonym Aktywami (ABCP) w oparciu o publikowane zewnętrznie metodologie agencji ratingowych.

ING w roli Inwestora

W ING Banku nadrzędnym inwestorem w obrębie transakcji sekurytyzacyjnych jest ING Direct. Podstawową strategią ING Direct jest gromadzenie lokat klientów i reinwestowanie ich w portfelu inwestycyjnym oraz aktywach detalicznych, głównie hipotekach. Różnicę między pasywami detalicznymi (produkt oszczędnościowy to najczęściej pierwszy produkt, promowany na rynku) a aktywami detalicznymi (produkt hipoteczny to najczęściej drugi produkt, promowany na rynku) inwestuje się w długi wysokiej jakości. Realizacja takiego modelu biznesowego w sposób wydajny kosztowo jest największą przewagą konkurencyjną ING Direct. Ponieważ model biznesowy ING Direct to operacje, których główną siłą napędową są pasywa, skoncentrowane na wydajności kosztowej, ING Direct realizuje inwestycje w celu minimalizacji ryzyka kredytowego i zapewnienia wystarczającej płynności. Dlatego też ING Direct akumuluje dłużne papiery wartościowe (z wysoką oceną ratingową), charakteryzujące się minimalnym ryzykiem kredytowym. Kapitalizuje w ten sposób swoje ekonomie skali.

Rynki sekurytyzacji zapewniają możliwości inwestycyjne w obligacjach wysoko notowanych (zwykle AAA), płynnych i dyskontowych. Stanowią zatem ważną klasę aktywów w portfelu inwestycyjnym ING Direct. W ING Direct polityka inwestycyjna określa kwalifikowane typy produktów, minimalne oceny ratingowe, maksymalne terminy spłat, maksymalne poziomy ekspozycji zarówno na poziomie emisji jak i emitenta, także te w obrębie portfela. Dominujące klasy produktów w portfelu inwestycyjnym to: RMBS, Agencyjne RMBS, obligacje pokryte, niechronione długi uprzywilejowane emitowane przez banki, inne instytucje finansowe, a także jednostki, dla których należnościami jest dług państwowy. Każda propozycja inwestycyjna z Centrum Skarbowego analizowana jest przez kierownictwo ryzyka kredytowego (CRM). Decyzję w jej sprawie podejmuje na właściwym szczeblu specjalista skarbowy oraz kierownik ds. ryzyka kredytowego, posiadający odpowiednie uprawnienia.

Zakupione ekspozycje sekurytyzacyjne

W poniższej tabeli przedstawiono podział zakupionych ekspozycji według zakresów wagi. Kwoty pozycji sekurytyzacyjnych zakupionych od stron trzecich opierają się na regulacyjnych wartościach ekspozycji, wyliczonych zgodnie z CRD po uwzględnieniu czynników konwersji kredytu (CCF) w myśl zaleceń Filaru 1, ale przed zastosowaniem reduktorów ryzyka kredytowego na pozycjach sekurytyzacji.

Ekspozycje według zakresu wagi ryzyka (ING w roli inwestora)

	Zakupione ekspozycje
Zakres wagi ryzyka 1 <= 10%	64 678
Zakres wagi ryzyka 2 >10% and >= 18%	11 381
Zakres wagi ryzyka 3 >18% and >= 35%	1 008
Zakres wagi ryzyka 4 >35% and >= 75%	764
Zakres wagi ryzyka 5 >75%	933
Waga ryzyka 1250%	1 336
Razem	80 100

ING w roli Inicjatora

ING inicjuje własne transakcje sekurytyzacyjne w celach ekonomicznych i kapitałowo-regulacyjnych, a także w celach płynności i finansowania.

- **Kapitał ekonomiczny i regulacyjny.** Od czasu, gdy ING zaczęło aktywnie zajmować się sekurytyzacją własnych aktywów w roku 2003, wyemitowano siedem sekurytyzacji syntetycznych ekspozycji hipotek, małych i średnich przedsiębiorstw oraz korporacji. W wyniku dostosowania reguł wypłacalności kapitału regulacyjnego oraz transferowego na koniec roku 2007 wprowadzono najbardziej uprzywilejowane transze własnych sekurytyzacji ING. W chwili obecnej są one utrzymywane przez ING. ING utrzymuje także pierwsze transze strat. Transze typu "mezzanine" przenoszone są wciąż na strony trzecie.

Pierwsze transakcje (Moon i Memphis 2003) zostały spłacone w roku 2008. Inwestorzy nie ponieśli żadnych strat. Na dzień 31.12.2008 nie uregulowano pięciu transakcji na sumę około 15 miliardów EUR (Mars 2004, Mars 2006,

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

BEL SME 2006 w zakresie ekspozycji małych i średnich przedsiębiorstw; Memphis 2005, Memphis 2006 w zakresie ekspozycji hipotecznych). Szczegóły na ten temat przedstawiono poniżej. Memphis 2006 przenosi ryzyko na wysoką relację kredytu do wartości zabezpieczenia (LTV) w hipotekach holenderskich.

Sekurytyzacje hipotek mieszkaniowych uwalniają mniej kapitału w BASEL II niż w BASEL I, ponieważ w regulacjach BASEL II kapitał wymagany dla tego typu ekspozycji został zredukowany.

- **Płynność/Fundusze** Mimo, że najbardziej uprzywilejowane transze w sekurytyzacjach nie wystarczają już, aby uwolnić kapitał regulacyjny w myśl zapisów BASEL II, można z nich wciąż korzystać w celu uzyskania funduszy i poprawy płynności. Jeśli zabezpieczone ekspozycje mają zostać dopuszczone do pełnienia funkcji zabezpieczenia dla banków centralnych, muszą zostać sprzedane spółce celowej (SPV), która wyda następnie noty sekurytyzacyjne („tradycyjne sekurytyzacje”) w dwóch transzach – jednej podrzędnej i jednej uprzywilejowanej – z oceną AAA, wydaną przez agencję ratingową. ING jest wtedy w stanie wykorzystać transzę AAA w charakterze zabezpieczenia chronionych pożyczek na rynku pieniężnym.

ING wygenerowało wiele sekurytyzacji tego rodzaju w oparciu o pozycję z dnia 31.12.2008, o wartości około 70 miliardów EUR w notach ocenianych AAA. Ekspozycje pierwotne to hipoteki mieszkaniowe w Holandii, Kanadzie, Niemczech i Australii.

Dopóki utworzonych ekspozycji sekurytyzacji nie przenosi się na ręce stron trzecich, kapitał regulacyjny pozostaje niezmieniony. Nie ma o nich mowy poniżej. Sekurytyzacje, o których mowa, są neutralne pod względem zysków i strat. Uwzględniają jedynie koszty strukturalne i administracyjne.

Sekurytyzowane ekspozycje w roli inicjatora: Wszystkie sekurytyzacje, o których mowa w niniejszym rozdziale to sekurytyzacje syntetyczne przenoszone na ręce stron trzecich. Nie uwzględniono transakcji dokonywanych w celach płynności/funduszy.

Określenie utrat wartości i strat pojawia się przynajmniej co kwartał w dniu zamknięcia stosowanym przy poszczególnych transakcjach. Wszędzie tam, gdzie było to możliwe, podano kwoty z dnia 31.12.2008.

Sekurytyzowane ekspozycje

	Data zamknięcia	Pula początkowa	Kwoty nieuregulowane	Zdarzenia kredytowe	Aktywa przeterminowane	Straty
Hipoteki mieszkaniowe						
Memphis 2005	31.10.2008	3 000	2 351	3	62	< 1
Memphis 2006	31.10.2008	4 000	3 750	11	207	2
		7 000	6 101			
SME (małe i średnie firmy)						
Mars 2004	31.10.2008	2 000	1 995	3	25	< 1
Mars 2006	31.12.2008	4 500	4 202	12	32	2
BEL SME 2006	30.12.2008	2 500	2 406	11	5	1
Suma		9 000	8 603			

Wyjaśnienia:

- Data zamknięcia: Ostatnia data względem której zdefiniowano straty i dokonano ich alokacji zgodnie z prawną dokumentacją transakcji. Informacje na temat wydajności sekurytyzowanych ekspozycji ING publikowane są regularnie.
- Kwoty nieuregulowane: Wartość (z dnia 31.12.2008) EAD aktywów, które były aktywne w dniu zamknięcia.
- Zdarzenia kredytowe: Łączne kwoty nieuregulowane aktywów, których może dotyczyć zdarzenie kredytowe opisane w ciągu 12 miesięcznego okresu, kończącego się w dniu zamknięcia.
- Aktywa przeterminowane: Nieuregulowane kwoty aktywów przeterminowane w dniu zamknięcia. Nie uwzględnia się ich w zdarzeniu kredytowym tego dnia, ponieważ opisuje się bardziej szczegółowo w raportach kwartalnych. W transakcjach hipotecznych określenie „przeterminowany” oznacza „opóźnienie w płatnościach, które przekracza jeden miesiąc”. W firmach SME określenie „przeterminowany” odnosi się do „jednostek referencyjnych z oceną 0-22”.
- Straty: Łączne kwoty strat uwzględnionych w aktywach sekurytyzowanych aktywów, opisane w ciągu 12 miesięcznego okresu, kończącego się w dniu zamknięcia.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

Utrzymane ekspozycje sekurytyzowane

Utrzymane ekspozycje na sekurytyzację własnych aktywów ING obejmują transze najbardziej uprzywilejowane oraz część kapitałową (pierwszą stratę). Z ekonomicznego punktu widzenia – przy sumie rzędu 15 miliardów EUR w ekspozycjach podstawowych, w pięciu transakcjach opisanych poniżej – ING utrzymało około 204 miliony EUR pierwszej ekspozycji na stratę i dokonało transferu około 1,1 miliarda EUR transz typu „mezzanine” (druga strata) na ręce stron trzecich.

Sekurytyzacje inicjowane przez firmę można uwzględniać tylko w celu wyksięgowania z bilansu, pod warunkiem spełnienia wymagań realizacji istotnego transferu ryzyka kredytowego. Jednak aby transakcja sekurytyzacyjna została uznana w celach redukcji RWA, sam transfer ryzyka jest niewystarczający ze względu na rosnące znaczenie wzoru niedopasowania zapadalności. Wartość RWA utrzymanych transz dla czterech transakcji opisanych powyżej byłaby wyższa niż całkowita wartość RWA puli podstawowej przed sekurytyzacją. Dlatego właśnie pod względem RWA transakcje te traktuje się tak, jakby nie były sekurytyzowane. Suma RWA dla piątej transakcji wyliczonej zgodnie z regulami Filaru 1 wynosi 230 milionów EUR (chodzi o utrzymane transze uprzywilejowane oraz transze uprzywilejowane typu „super”). Poza tym 28 milionów EUR (utrzymana pierwsza strata) odciążane jest od kapitału.

ING w roli Sponsora

W normalnych warunkach biznesowych struktura finansowania transakcji dla klientów ING opiera się na pomaganiu klientom w utrzymaniu źródeł płynności. ING sprzedaje należności lub inne aktywa finansowe spółce celowej (SPV). Funduszem dla transakcji jest ING Administered Multi Seller Asset Backed Commercial Paper (ABCP) conduit Mont Blanc Capital Corp (ocena ratingowa: A-1+/P-1). Mimo warunków panujących na międzynarodowych rynkach finansowych Mont Blanc Capital Corp wciąż finansuje się zewnętrznie na rynkach ABCP.

Pełniąc rolę agenta administracyjnego, ING usprawnia te transakcje, świadcząc usługi strukturalne, rachunkowe, finansowe i operacyjne. ING Bank organizuje również programy wsparcia (w zakresie płynności i usprawnień) dla transakcji finansowanych przez kanał (conduit).

Rodzaje aktywów aktualnie obecnych w Mont Blanc Conduit to: należności od odbiorców, należności finansowe od konsumentów, należności z tytułu kart kredytowych, kredyty samochodowe, RMBS, zabezpieczone transakcje przyszłych przepływów pieniężnych, oraz CDO/CLO.

Sekurytyzowane ekspozycje w roli Sponsora:

Całość programów wsparcia, w tym system usprawnień, realizowanych w ramach Mont Blanc wynosi 4.867 milionów EUR. Całkowita kwota płynności trasowanych na dzień 31.12.2008 wynosi 972 miliony EUR.

Sekurytyzacja w księgach handlowych

Chodzie głównie o syntetyczne, zabezpieczone zobowiązania dłużne (CDO), w których realizuje się podstawowe ekspozycje kredytowe przy wykorzystaniu kredytowych transakcji zabezpieczających zamiast spółki celowej, wykupującej aktywa fizyczne.

Zobowiązania CDO stanowią formę sekurytyzacji, w której płatności z portfela aktywów o stałych dochodach łączy się i przekazuje różnym klasom właścicieli w odmiennych transzach. Aktywa/pożyczki dzieli się na różne transze w zależności od stopnia uprzywilejowania: transze typu „senior” (ocena AAA), transze typu „mezzanine” (ocena od AA do BB) i transze kapitałowe (bez oceny). Straty aplikuje się odwrotnym porządku uprzywilejowania. Zobowiązania CDO w księgach handlowych mają wartość mark-to-market. Aktywa podstawowe to przede wszystkim zestawienie nazw ocen inwestycji korporacyjnych (Corporate Investment Grade).

KAPITAŁ W KSIĘGACH BANKOWYCH

Biorąc pod uwagę stan na dzień 31.12.2008, całkowita wartość ekspozycji w metodzie prostej wagi ryzyka (Simple Risk Weight Approach) wynosi 1.042 miliony EUR, czyli 194 miliony EUR wymagań kapitałowych.

Zyski i straty w niezrealizowanym kapitale

2008	Wartość w milionach EUR
Niezrealizowane zyski brutto	874
Niezrealizowane straty brutto	-211
Suma	663

Powyższa tabela przedstawia niezrealizowane zyski i straty w holdingach kapitałowych. Bardziej szczegółowe informacje na temat holdingów kapitałowych i metodologii rachunkowej można znaleźć w części pt. „Ryzyko rynkowe” w rozdziale poświęconym zarządzaniu ryzykiem.

2.4 Informacje dodatkowe

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

INNE AKTYWA NIEZWIĄZANE ZE ZOBOWIĄZANIEM KREDYTOWYM

Inne aktywa niezwiązane ze zobowiązaniem kredytowym (ONCOA) odzwierciedlają aktywa o charakterze niezwiązanym z kredytem, które nie zostały uwzględnione w obliczeniach SA lub AIRB. Wymogi kapitałowe dla ONCOA na dzień 31.12.2008 wynoszą 2 166 milionów EUR.

RYZYKO RYNKOWE

Ogólny opis ryzyka rynkowego ING Banku znajduje się w rozdziale dotyczącym zarządzania ryzykiem. Wyjaśniono w nim organizację, pomiar i zarządzanie ryzykiem rynkowym. W przeciwieństwie do tego, co opisano w rozdziale dotyczącym zarządzania ryzykiem (gdzie kilka ksiąg bankowych podlega procesowi ryzyka handlowego), ekspozycje niehandlowe wyłączono z handlowych zasad zarządzania w zakresie Filaru 3. Tak więc kwoty w księgach handlowych i niehandlowych różnią się od paragrafu ryzyka.

WYMOGI KAPITAŁOWE

Wymogi kapitałowe

2008	Metoda standardowa	Metoda modelu wewnętrznego	Suma
Ryzyko stóp procentowych	255	456	711
Ryzyko pozycji kapitałowej	0	80	80
Ryzyko walutowe ¹	194	51	245
Suma	449	587	1036

¹Ekspozycja walutowa w metodzie standardowej uwzględnia ekspozycje walutowe zarówno w księgach handlowych jak i bankowych.

PODEJŚCIE MODELOWE

W myśl przepisów holenderskich kapitał regulacyjny dla portfeli handlowych można wyliczać przy pomocy metody standardowej (CAD1) lub metody modelu wewnętrznego (CAD2). W roku 1998 ING otrzymało zezwolenie z Holenderskiego Banku Centralnego (DNB) na wykorzystanie wewnętrznego modelu wartości narażonej na ryzyko (VaR) w celu zdefiniowania kapitału regulacyjnego na ryzyko rynkowe w księgach handlowych ING Banku. Kapitał ryzyka rynkowego ksiąg handlowych CAD2 wylicza się zgodnie z wewnętrznym modelem VaR z uwzględnieniem korelacji i zmienności. Natomiast kapitał ryzyka rynkowego ksiąg CAD1 wylicza się przy pomocy standardowych, stałych wag ryzyka.

W roku 2008 ING stosowało model CAD2 w większości działań handlowych. Standardowy model CAD1 wykorzystuje się dla niektórych ksiąg handlowych w mniejszych lokalizacjach lub dla produktów, względem których nie można jeszcze (ze względów technicznych) zastosować metody CAD2. Celem ING jest uzyskanie statusu CAD2 we wszystkich księgach handlowych. Warto zauważyć, że ze względu na konserwatywny charakter modelu CAD1, obciążenie kapitałowe dla podejścia standardowego jest dużo większe niż dla podejścia opartego na modelu wewnętrznym.

Wartości VaR dla portfeli IMA

W okresie rozrachunkowym 2008		31.12.2008		
2008	wysokie	średnie	niskie	na koniec okresu
Ryzyko stóp procentowych	50	37	22	40
Ryzyko pozycji kapitałowej	11	7	4	7
Ryzyko walutowe	8	5	2	6
Efekt dywersyfikacji		5		3
Suma		44		50

Osoby zainteresowane streszczeniem pomiarów VaR, pasujących do metody modelu wewnętrznego, odsyłamy do fragmentów poświęconych ryzyku rynkowemu w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem. Proszę zauważyć, że kwoty VaR w powyższej tabeli odnoszą się jedynie do ksiąg handlowych CAD2, w których stosuje się metodę modelu wewnętrznego. Kwoty VaR przedstawione w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem odnoszą się do wszystkich ksiąg w strukturze zarządzania handlowego.

Dodatkowe informacje z Filaru 3 tylko dla ING Banku (ciąg dalszy)

RYZIKO OPERACYJNE

Model kapitału ryzyka operacyjnego ING opiera się na Metodzie Dystrybucji Strat (LDA). Metoda ta funkcjonuje w oparciu o dane na temat strat wewnętrznych i zewnętrznych, przekraczających poziom 1 miliona EUR. Model skorygowano zgodnie z wynikami z kart wyników, biorąc pod uwagę specyficzną jakość kontroli linii biznesowych i występowanie ważnych incydentów („bonus/malus”). Stanowi to zachętę dla lokalnego kierownictwa, odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem operacyjnym, do bardziej wydajnej pracy. Wyliczenia kapitału zgadzają się ze standardami branżowymi. Zostały przyjęte przez DNB w kwietniu 2008 roku. Początkowo model został opracowany dla kapitału ekonomicznego (o 99,95 procentowym poziomie ufności) i tablicy wyników ryzyka finansowego [Financial Risk Dashboard] (na 90 procentowym poziomie ufności). Począwszy od roku 2008 omawiany model jest wykorzystywany przy przygotowaniu raportów na temat kapitału regulacyjnego (metoda AMA). Redukcja ubezpieczeniowa, spowodowana ograniczeniem ryzyka w zakresie ubezpieczeń, nie została uwzględniona w kapitale AMA na rok 2008.

Kapitał ryzyka operacyjnego (wykorzystujący AMA) wzrósł do poziomu 3.368 milionów EUR w roku 2008 (zgodnie z informacjami podanymi w części dotyczącej ryzyka operacyjnego w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem) ze względu na okresową aktualizację danych w zakresie strat zewnętrznych. Było to odzwierciedlenie niepokojów na rynku finansowym. Miały także miejsce dwa przejścia, co wpłynęło na kapitał i dywersyfikację. Chodzi o ING Turcję i ING Direct Interhyp.

RYZIKO STÓP PROCENTOWYCH W KSIĘGACH BANKOWYCH

Dochody narażone na ryzyko (EaR)

	2008
według linii biznesowych	
ING Wholesale Banking (bankowość hurtowa)	-132
ING Retail Banking (bankowość detaliczna)	-101
ING Direct	5
ING Bank Corporate Line (Linia Korporacyjna)	46
Suma	-182
według walut	
Euro	-221
Dolar amerykański	36
Funt brytyjski	3
Inne	0
Suma	-182

Aktualna wartość netto narażona na ryzyko

	2008
według linii biznesowych	
ING Wholesale Banking (bankowość hurtowa)	-710
ING Retail Banking (bankowość detaliczna)	-100
ING Direct	-232
ING Bank Corporate Line (Linia Korporacyjna)	-1 388
Suma	-2 430
według walut	
Euro	-2 140
Dolar amerykański	-238
Funt brytyjski	-41
Inne	-11
Suma	-2 430

EaR i aktualna wartość netto narażona na ryzyko opierają się na 1 procentowym, momentalnym skoku w górę.

Bardziej szczegółowy opis ryzyka stóp procentowym w księgach bankowych znajduje się z rozdziale poświęconym zarządzaniu ryzykiem. W przeciwieństwie do tego, co dzieje się w Filarze 3, w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem kilka ksiąg niehandlowych podlega zasadom procesu ryzyka handlowego. Tak więc powyższe kwoty różnią się od kwot z rozdziału na temat zarządzania ryzykiem.

UKŁAD ROZDZIAŁU NA TEMAT ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

- Zarządzanie ryzykiem w roku 2008
- Grupa ING
 - Zarządzanie ryzykiem*
 - Profil ryzyka Grupy ING*
- ING Bank
 - Profil ryzyka Banku ING*
 - ING Bank – ryzyko kredytowe*
 - ING Bank – ryzyko rynkowe*
 - ING Bank – ryzyko płynności*
- ING - Ubezpieczenia
 - ING Insurance – profil ryzyka*
 - ING Insurance – ryzyko rynkowe*
 - ING Insurance – ryzyko ubezpieczeniowe*
 - ING Insurance – ryzyko kredytowe*
- Grupa ING – zagrożenia niefinansowe
 - Ryzyko operacyjne*
 - Zagrożenia związane z przestrzeganiem norm i przepisów (Ryzyko zgodności)*
- Ujawnienia na temat modeli

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W ROKU 2008

Podejmowanie kontrolowanego ryzyka jest integralną częścią działalności biznesowej Grupy ING. Ponieważ Grupa ING jest spółką wyspecjalizowaną w świadczeniu usług finansowych w zakresie bankowości, inwestycji, ubezpieczeń na życie i emerytur, w naturalny sposób zagraża jej szereg czynników. W celu właściwej kontroli zagrożeń Grupa ING codziennie stosuje własne zasady zarządzania ryzykiem w obrębie działalności operacyjnej i planowania strategicznego. Departament zarządzania ryzykiem pomaga formułować apetyt na ryzyko, strategię i politykę spółki, przeprowadzając szczegółowe analizy i kontrole, służące wspieraniu całej Grupy. Główne zagrożenia finansowe, na jakie narażona jest Grupa ING to: ryzyko kredytowe (w tym ryzyko transferowe), ryzyko rynkowe (w tym stopy procentowe, kapitał akcyjny, zagrożenia kursowe), ryzyko ubezpieczeniowe oraz ryzyko płynności. Poza tym Grupa ING stoi także w obliczu zagrożeń niefinansowych, takich jak ryzyko operacyjne i ryzyko związane z przestrzeganiem norm i przepisów (ryzyko zgodności). Niniejszy rozdział opisuje metody stosowane przez Grupę ING w zakresie zarządzania ryzykiem.

Mimo iż trwający kryzys finansowy pozostaje w centrum zainteresowania zarządu, Grupa ING nie przerwała długoterminowych inwestycji w zarządzanie ryzykiem, w tym inwestycji w kapitał ludzki, procesy, narzędzia i systemy pomiarowe. Tablica zagrożeń niefinansowych, wdrożona wewnętrznie i objęta programem pilotażowym w roku 2007, została poddana pełnej implementacji i zaprezentowana po raz pierwszy zarządowi oraz Komisji Audytu w listopadzie 2008.

ROZWÓJ SYTUACJI RYNKOWEJ W ROKU 2008

Praktycznie cały rok 2008 obfitował w trudne sytuacje, ale dopiero w drugiej jego połowie – po ogłoszeniu niewypłacalności banku Lehman Brothers, Washington Mutual oraz trzech banków Islandii – nastąpiła intensyfikacja zmienności rynków finansowych. Na całym świecie mocno spadły ceny większości najważniejszych klas aktywów. Spadła wartość rynków akcji: w ujęciu rok do roku – wartość S&P 500 obniżyła się o 38%, zaś indeksu Dutch Amsterdam Exchange (AEX) o 52%. Pod silną presją znalazły się także ceny nieruchomości. W dniu 31.12.2008 najważniejszy amerykański indeks nieruchomości – S&P Case-Shiller - był o 18,6% niższy niż na koniec roku 2007, Materialnie poszerzyły się także spready kredytowe w USA i Europie. Druga połowa roku 2008 charakteryzowała się ostrym spadkiem korporacyjnych spreadów kredytowych, co spowodowane zostało przede wszystkim sytuacją w branży samochodowej i przemyśle. Stopy procentowe – zarówno krótkoterminowe jak i długoterminowe – spadły w Europie i jeszcze bardziej w Stanach Zjednoczonych.

Na całym świecie rządy zaczęły wprowadzać plany ratunkowe, ogłaszając programy wykupu zagrożonych aktywów, obejmując gwarancjami depozyty bankowe, wprowadzając zasilenia kapitałowe, uciekając się nawet do nacjonalizacji. W październiku 2008 Grupa ING i rząd holenderski ogłosiły wspólnie, iż została podpisana umowa, na mocy której Grupa otrzyma z budżetu państwa zasilenie kapitałowe w wysokości 10 miliardów EUR. Szczegóły: komentarz nr 12, na temat kapitału akcjonariuszy i niezwykłych papierów wartościowych.

Ograniczanie ryzyka

Aby przeciwdziałać skutkom kryzysu finansowego i ograniczyć zagrożenia, Grupa ING podjęła szereg kroków:

- *Oddłużanie*
ING stara się zredukować bilanse bankowe o 10%, obniżając część niezwiązaną z udzielaniem pożyczek o 25%. ING zamierza stopniowo ograniczać portfel produktów na sprzedaż, wykorzystując zyski z wymagalnych papierów wartościowych do finansowania kredytów zainicjowanych w ING. Kolejne, planowane ograniczenia to: redukcja działań handlowych, lokat w innych bankach i operacji z przyrzeczeniem odkupu. Jednocześnie działalność związana z udzielaniem kredytów będzie koncentrować się na branży korporacyjnej i detalicznej.
- *Zmniejszenie ryzyka kredytowego*

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

W styczniu 2009 Grupa ING rozpoczęła rozmowy z rządem holenderskim na temat umowy o nazwie „Wsparcie Niepłynnych Aktywów”, polegającej na udzieleniu rządowych gwarancji w zakresie portfela papierów wartościowych związanych z najdroższymi (Alt-A) kredytami hipotecznymi (RMBS). Dzięki tej transakcji, która powinna zostać zawarta w pierwszym kwartale roku 2009 – na podstawie ostatecznej dokumentacji i pozwoleń od ustawodawcy - państwo holenderskie stanie się ekonomicznym właścicielem 80% portfela Alt-A RMBS. Można się spodziewać, iż transakcja zostanie zrealizowana na poziomie 90% wartości nominalnej względem 80 procentowej części portfela, którego ekonomicznym właścicielem stanie się państwo holenderskie. Wartość nominalna portfela wynosi około 30 miliardów EUR. Ze względu na słabe wyniki ekonomiczne, uzyskane w trzecim i czwartym kwartale, ceny rynkowe papierów wartościowych spadały równoległe do płynności – sytuacja ta wpłynęła na wyniki i kapitał ING dużo bardziej negatywnie niż szacowane straty kredytowe. Transakcja zawarta z rządem holenderskim powinna zniwelować w dużym stopniu niepewność w zakresie przyszłych strat w portfelu ING.

Warunkiem podpisania kontraktu jest zobowiązanie się ING do wsparcia holenderskiej branży kredytowej w kwocie 25 miliardów EUR w sprzyjających warunkach rynkowych. Państwo holenderskie uzyska określone prawa głosu w odniesieniu do sprzedaży bądź transferu 20 procentowej części portfela Alt-A RMBS, pozostającej w rękach ING.

- **Ograniczenie zagrożeń kapitału akcyjnego (dostępnego w sprzedaży)**
Bezpośrednie ryzyko publiczne zostało zredukowane z kwoty 15,8 miliarda EUR na koniec roku 2007 do kwoty 5,8 miliarda EUR na koniec roku 2008. Redukcja zagrożenia została spowodowana negatywną rewaluacją i wynikami sprzedaży. ING Insurance narażone jest do wysokości 3,9 miliarda EUR w bilansie. Ryzyko zostało częściowo zabezpieczone przez dalszymi stratami rynkowymi. Wdrożono poza tym czasowy program ochronny w celu redukcji zmienności zysków, spowodowanej odblokowaniem potencjalnego DAC (odroczonego kosztu nabycia).
- **Ograniczenie ryzyka stóp procentowych**
ING sprzedało ING Life Taiwan, co doprowadziło do znacznej redukcji zagrożeń w obrębie stóp procentowych. Zbycie to zostało zrealizowane zgodnie ze strategią alokacji kapitału w działalność przynoszącą największe zwroty. Oprócz tego ING wydłużyło okres trwania aktywów po to, by ograniczyć negatywny wpływ spadających stóp procentowych i ryzyko w tym zakresie.

Więcej informacji na temat pozostałych zagrożeń, cychających na ING i całą branżę finansową podano w rozdziale pod tytułem „Czynniki ryzyka” w części „Informacje dodatkowe do raportu rocznego”.

Skutki kryzysu finansowego

Wpływ kryzysu na zagrożone klasy aktywów

Pogarszające się warunki rynkowe w roku 2008 doprowadziły do tego, że Grupa ING musiała ponieść koszty negatywnego przeszacowania portfela inwestycyjnego, co z kolei obniżyło wartość kapitału akcjonariuszy. Poniosła też koszty spowodowane utratą wartości, zmianą wartości godziwej i stratami handlowymi, w wyniku których ucierpiał znacząco rachunek zysków i strat.

Poniższa tabela pokazuje zagrożenia, negatywne przeszacowania i straty związane z kryzysem w USA, gwarancjami Alt-A RMBS, zabezpieczonymi zobowiązaniami dłużnymi (CDO) oraz zabezpieczonymi zobowiązaniami kredytowymi (CLO) w roku 2008.

US Subprime RMBS, US Alt-A RMBS, ekspozycje CDO/CLO, rewaluacja i straty						
	31.12.2008	Zmiana w roku 2008			31.12.2007	
	Wartość rynkowa	Przeszacowanie kapitałowe (przed opodatkowa-niem)	Odpisy w rachunku zysków i strat (przed opodatkowa-niem)	Inne zmiany	Wartość rynkowa	Przeszacowanie kapitałowe (przed opodatkowa-niem)
US Subprime RMBS	1,778	-839	-120	-52	2,789	-307
US Alt-A RMBS	18,847	-6,538	-2,064	-33	27,482	-936
ekspozycje CDO/CLO	3,469	-218	-394	2,186	1,895	-134
Suma	24,094	-7,595	-2,578	2,101	32,166	-1,377

- Całkowita ekspozycja Grupy ING na amerykańskie aktywa US subprime RMBS w wysokości 1,8 miliarda EUR jest związana z niezaciągniętymi kredytami, nabytymi jako inwestycje w gwarancje RMBS. Stanowi ona 0,1% całości aktywów. Na dzień 31.12.2008 około 77% portfela ING w obszarze amerykańskich aktywów toksycznych miało ocenę ratingową co najmniej na poziomie AA. Grupa ING nie inicjuje hipotecznych kredytów subprime. Ogromna większość papierów wartościowych, zabezpieczonych hipoteką (MBS) to kredyty mieszkaniowe, które nie należą do kategorii subprime.
- Całkowita ekspozycja Grupy ING na amerykańskie aktywa US Alt-A RMBS wynosiła 18,8 miliarda EUR na dzień 31.12.2008. Około 65% tego portfela miało ocenę ratingową na poziomie AAA. Większość ekspozycji (16,3 miliarda EUR) przyjęło na siebie ING Direct. Najdroższe inwestycje ING do sprzedaży mierzy się na podstawie wartości godziwej w bilansie. Znaczna część negatywnej przeceny przed opodatkowaniem i utraty wartości w tym portfelu jest wynikiem braku płynności na rynku.
- Inwestycje netto w obszarze zagrożeń CDO/CLO na dzień 31.12.2008 wynosiły 0,3% sumy aktywów. Ogromna większość zagrożeń CDO/CLO jest klasyfikowana jako aktywa bazowe w ocenie inwestycji korporacyjnych. Jedynie 1 milion EUR jest klasyfikowane jako kredyty hipoteczne typu subprime. Pozostałe zmiany obejmują nabycia i zbycia CDO/CLO oraz efekty zmian kursów walut.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

23,7 miliarda EUR z wartej 24,1 miliarda EUR ekspozycji na US Subprime RMBS, US Alt-A RMBS i CDO/CLO zaksięgowano na poziomie wartości godziwej. Analizę metody zastosowanej w celu wyliczenia wartości godziwych aktywów i zobowiązań finansowych przedstawiono w komentarzu 33 pod tytułem: „Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych”. Na dzień 31.12.2008 wartość godziwa US Subprime RMBS, US Alt-A RMBS oraz CDO/CLO wyglądała następująco:

Wartość godziwa US subprime RMBS, US Alt-A RMBS oraz CDO/CLO				
2008	odniesienie do opublikowanych notowań cenowych na aktywnych rynkach	technika wyceny w oparciu o wkład rynku	technika wyceny nie w oparciu o wkład rynku	Suma
US Subprime RMBS	20	26	1,732	1,778
US Alt-A RMBS	0	244	18,244	18,488
CDO/CLO	3,273	162	34	3,469
Suma	3,293	432	20,010	23,735

Wartość godziwa US subprime RMBS, US Alt-A RMBS oraz CDO/CLO				
2007	odniesienie do opublikowanych notowań cenowych na aktywnych rynkach	technika wyceny w oparciu o wkład rynku	technika wyceny nie w oparciu o wkład rynku	Suma
US Subprime RMBS	2,636	153	0	2,789
US Alt-A RMBS	23,312	4,170	0	27,482
CDOs/CLOs	281	1,597	17	1,895
Suma	26,229	5,920	17	32,166

Kwota w wysokości 25 miliardów EUR, odnosząca się do papierów wartościowych zabezpieczonych hipoteką w Stanach Zjednoczonych została przekwalifikowana z odniesienia do opublikowanych notowań cenowych na aktywnych rynkach na technikę obliczeń nie w oparciu o wkład rynku w trzecim kwartale roku 2008. Jest o tym mowa w komentarzu 33, pod tytułem: „Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych”.

Wpływ na nieruchomości

Pod koniec roku 2008 całkowite zagrożenie Grupy ING w obszarze nieruchomości wynosiło 15,5 miliarda EUR, z czego 9,8 miliarda EUR podlegało przeszacowaniu na podstawie rachunku zysku i strat. W roku 2008 ING zarejestrowało negatywne przeszacowania i utratę wartości na kwotę 1,184 miliona EUR. Nieruchomości ING są w większości zajęte. Portfel ten jest bardzo zróżnicowany w zależności od sektorów i regionów. Zła sytuacja na światowym rynku nieruchomości wpłynęła na niego negatywnie.

Wpływ na kapitałowe papiery wartościowe – do sprzedaży

Na dzień 31.12.2008 bezpośrednia ekspozycja na kapitałowe papiery wartościowe do sprzedaży wynosiła 5,8 miliarda EUR (w sektorze publicznym) i 0,4 miliarda EUR (w sektorze prywatnym). W roku 2008 ING zarejestrowało negatywne przeszacowania utratę wartości przed opodatkowaniem w tym zakresie na kwotę 1,707 milionów EUR. ING stara się zwykle realizować straty na notowanych kapitałowych papierach wartościowych w oparciu o dwa kryteria ogólne: jeśli wartość godziwa papieru wartościowego jest niższa niż 75% ceny kosztowej lub gdy cena rynkowa papieru wartościowego jest niższa od ceny kosztowej dłużej niż 6 miesięcy.

Wpływ kryzysu na pozostałe klasy aktywów

Negatywny wpływ na wyniki 2008 (przed opodatkowaniem) z kapitału prywatnego i aktywów alternatywnych osiągnął wartość 399 milionów EUR. Negatywny wpływ na wyniki 2008 (przed opodatkowaniem) z papierów dłużnych innych niż te, o których mowa powyżej osiągnął wartość 292 milionów EUR.

Wpływ na ryzyko kontrahentów

W trzecim kwartale było wiadomo, że spora liczba instytucji finansowych nie wywiąże się ze swoich zobowiązań. ING straciło 483 miliony EUR przed opodatkowaniem (nie licząc strat kredytowych) na banku Lehman Brothers, Washington Mutual i bankach islandzkich. Strata uwzględniała utratę wartości papierów dłużnych, straty handlowe i pozycje pochodne, w tym koszty ich zastąpienia pozycji pochodnych, w stosunku do których banki te były kontrahentami.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Wpływ na profil płynności

Płynność mocno ucierpiała na kryzysie finansowym. Banki centralne na całym świecie wyasygnowały fundusze w celu niedopuszczenia do sytuacji, w której wysycha rynek międzybankowy. Płynność ING znalazła się w obrębie wyznaczonych wewnętrznie limitów. ING Bank posiada dobry profil funduszy, ponieważ większość z nich pochodzi z lokat klientów.

Ciągła zmienność na rynkach finansowych

Trudna sytuacja jest w głównej mierze wynikiem kryzysu na amerykańskim rynku mieszkaniowym i spadających cen nieruchomości. Pojawiły się problemy z ewaluacją w związku z ekspozycją ING na strukturalne produkty inwestycyjne, związane z hipotekami w Stanach Zjednoczonych, w tym na toksyczne kredyty, gwarancje Alt-A RMBS, CDO/CLO. W wielu przypadkach rynki zainteresowane instrumentami tego typu zostały pozbawione płynności, natomiast kwestie związane z kredytowymi ocenami ratingowymi kontrahentów wprowadziły ogromne zamieszanie w zakresie wycen i niepewności ewaluacyjnej. Ewaluacja takich instrumentów jest skomplikowanym procesem, w skład którego wchodzi drobiazgowa analiza transakcji rynkowych, modeli ustalania cen, ocena metod zarządzania, a także inne czynniki. Mają na nią również wpływ inne kwestie, takie jak: odsetki za zwłokę w płatności rat kredytu hipotecznego, działania podejmowane przez agencje ratingowe oraz szacunki w obszarze nieruchomości. Oczywiście wciąż monitorujemy zagrożenia, sytuację rynkową i narastającą niepewność w zakresie ewaluacji, ale nie możemy zagwarantować, że nie będziemy w przyszłości odczuwać dalszych negatywnych presji na kapitał udziałowców i na rachunki zysków i strat.

Kryzys finansowy dobitnie pokazał, że poważna spółka musi posiadać sprawną organizację, odpowiedzialną za zarządzanie ryzykiem.

Mimo, iż departament zarządzania ryzykiem w ING oraz profil płynności spółki pomogły ograniczyć negatywny wpływ kryzysu i przeprowadzić przedsiębiorstwo przez bardzo trudny okres, nie ustajemy w wysiłkach na rzecz podejmowania jeszcze skuteczniejszych działań w zakresie zarządzania ryzykiem. Lekcje pobrane w czasie tego kryzysu zapożyczają w przyszłości.

Kolejne akapity niniejszego dokumentu stanowią analizę zarządzania ryzykiem i profilu zagrożeń z punktu widzenia Grupy ING. Przedstawiamy następnie bardziej szczegółowy przegląd, w podziale na różne rodzaje ryzyka (kredytowe, rynkowe, płynnościowe, ubezpieczeniowe, operacyjne oraz zagrożenia związane z przestrzeganiem norm i przepisów [ryzyko zgodności]). Rozdział kończą prezentacje modeli dochodów narażonych na ryzyko (EaR), kapitału narażonego na ryzyko (CaR), kapitału ekonomicznego (EC).

GRUPA ING

Aby zagwarantować kontrolę podejmowanego ryzyka, Grupa ING działa w oparciu o wszechstronne ramy zarządzania ryzykiem. Pozwalają one identyfikować, mierzyć i kontrolować zagrożenia na wszystkich szczeblach organizacji tak, aby chronić stabilną pozycję finansową Grupy ING.

Misją departamentu Grupy ING ds. zarządzania ryzykiem jest zbudowanie zrównoważonej przewagi konkurencyjnej poprzez pełną integrację zarządzania ryzykiem w obszarze codziennych działań biznesowych i planowania strategicznego. Misja ta jest zakorzeniona na trwałe w procesy biznesowe Grupy ING.

Jej realizacji służy stosowanie się do następujących zasad:

- Produkty i portfele są ustrukturyzowane, dokładnie zbadane, wycenione, zatwierdzone i odpowiednio zarządzane, monitoruje się przestrzeganie reguł i wytycznych wewnętrznych i zewnętrznych;
- Profil ryzyka Grupy ING jest przejrzysty, nie ma w nim żadnych „niespodzianek”, opracowuje się go zgodnie z zaleceniami;
- Nadawane uprawnienia są zgodne z zasadniczą strategią w zakresie gotowości do podejmowania ryzyka;
- Informacje na temat zarządzania ryzykiem i generowania wartości przekazuje się wewnętrznym i zewnętrznym interesariuszom w sposób jasny i przejrzysty.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem w Grupie ING opiera się na koncepcji „trzech linii obrony”, która przewiduje, że ryzykiem zarządza się zgodnie ze statusem apetytu na ryzyko, zdefiniowanym przez zarząd i przekazywanym w dół, na poszczególne szczeble organizacji. Koncepcja ta umożliwia jasną alokację zakresów odpowiedzialności w obszarze posiadania ryzyka i zarządzania nim. Pozwala uniknąć luk i ząbów w systemie zarządzania. Kierownicy liniowi i menedżerowie regionalni ponoszą pierwotną odpowiedzialność za codzienne zarządzanie ryzykiem, tworząc tym samym pierwszą linię obrony. Funkcja zarządzania ryzykiem, zarówno na poziomie korporacyjnym jak i lokalnym/regionalnym, pełni ona jest przez drugą linię obrony, której głównym zadaniem jest dostosowanie podejmowanego ryzyka do planów strategicznych, np. ustalenie limitów. Menedżerowie ds. ryzyka na liniach biznesowych raportują do dyrektorów generalnych ds. ryzyka korporacyjnego, przedstawionych poniżej. Audyt wewnętrzny dostarcza niezależne (tzn. spoza organizacji) i obiektywne oceny efektywności kontroli wewnętrznych, w tym kwestii dotyczących zarządzania ryzykiem finansowym i operacyjnym, tworząc trzecią linię obrony.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Funkcja zarządzania ryzykiem grupy

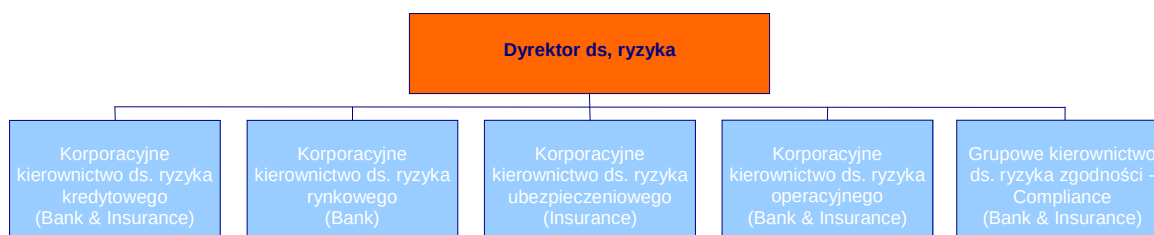
Funkcja zarządzania ryzykiem jest wbudowana na wszystkich poziomach organizacyjnych Grupy ING.

Dyrektor ds. Ryzyka

Dyrektor ds. ryzyka jest członkiem zarządu. Ponosi pierwotną, ogólną odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem w Grupie. Odpowiada za zarządzanie zagrożeniami i ich kontrolę na poziomie skonsolidowanym. Jego zadaniem jest zagwarantowanie, iż profil ryzyka grupy ING faktycznie odzwierciedla zasoby finansowe i apetyt na ryzyko, określony przez zarząd. Dyrektor ds. ryzyka opracowuje i wdraża sprawne fundamenty organizacyjne, na których opiera się system zarządzania ryzykiem w całej spółce ING.

Organizacja ryzyka w grupie

Poniższy wykres organizacyjny ilustruje funkcjonalne linie raportowania w Grupie ING w zakresie zarządzania ryzykiem.

Departament ryzyka posiada strukturę niezależną od linii biznesowych i składa się z pięciu działów:

- Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka kredytowego (CCRM) odpowiada za zarządzanie ryzykiem kredytowym w ING Bank oraz ING Insurance;
- Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka rynkowego (CMRM) odpowiada za zarządzanie ryzykiem rynkowym oraz płynnościowym w ING Bank;
- Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka ubezpieczeniowego (CIRM) odpowiada za zarządzanie ryzykiem rynkowym, płynnościowym i ubezpieczeniowym w ING Insurance;
- Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka operacyjnego (CORM) odpowiada za zarządzanie ryzykiem operacyjnym w ING Bank oraz ING Insurance;
- Grupowe kierownictwo ds. ryzyka związanego z przestrzeganiem norm - Compliance (GCRM) doradza menedżerom, pomagając im pełnić obowiązki w zakresie przestrzegania norm i przepisów, prowadzi konsultacje dla pracowników, nadzoruje stosowanie strategii w obszarze przestrzegania norm i przepisów w ING Bank i ING Insurance.

Szefowie powyższych działów (dyrektorzy generalni ds. ryzyka korporacyjnego) raportują do dyrektora ds. ryzyka i ponoszą bezpośrednią odpowiedzialność za decyzję w obszarze zagrożeń na poziomie Grupy. Dyrektorzy generalni ds. ryzyka korporacyjnego wraz z dyrektorem ds. ryzyka odpowiadają za harmonizację i standaryzację praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem.

Do dyrektora ds. ryzyka raportują ponadto dwa działy kadrowe:

- Dział analizy i integracji ryzyka odpowiada za wewnętrzne procesy agregacji oraz przekazywanie informacji o zagrożeniach w całej grupie na ręce dyrektora ds. ryzyka i zarządu.
- Dział zatwierdzania modeli analizuje wydajność wszystkich materiałowych modeli zagrożeń, stosowanych w ING. Co jakiś czas sprawdza modele, wykorzystywane w ING. Aby zachować niezależność od innych działów, szef działu zatwierdzania modeli raportuje bezpośrednio do dyrektora ds. ryzyka.

Opisywane stanowisko zarządzania ryzykiem pomaga formułować apetyt na ryzyko, strategię, plany i limity. Przygotowuje też analizy na temat wszelkich kwestii związanych z zagrożeniami, pełniąc funkcje wspierające.

Komisje grupowe ds. ryzyka

Przedstawione poniżej komisje grupowe ds. ryzyka są również częścią drugiej linii obrony. Działają w obszarze ogólnej polityki zagrożeń, na podstawie uprawnień nadanych im przez zarząd, pełniąc funkcję doradczą dla dyrektora ds. ryzyka. Aby zagwarantować ścisły związek między liniami biznesowymi a funkcjami zarządzania ryzykiem, szefowie poszczególnych linii i właściwi dyrektorzy generalni ds. ryzyka korporacyjnego są reprezentowani w każdej komisji (oprócz ORRC, gdzie przedstawicielstwo biznesowe nie występuje).

- Grupowa Komisja Kredytowa ING – Polityka (GCCP): Omawia i zatwierdza sposoby działania, metodologię i procedury związane z zagrożeniami w obszarze kredytu, państwa i reputacji w ramach Grupy ING. Zebrania komisji GCCP odbywają się co miesiąc;
- Grupowa Komisja Kredytowa ING – Zatwierdzanie Transakcji (GCCTA): Omawia i zatwierdza transakcje sprzyjające powstawaniu ryzyka kredytowego (w tym ryzyka inwestycyjnego po stronie emitenta). Zebrania komisji GCCTA odbywają się dwa razy w tygodniu;
- Grupowa Komisja Inwestycyjna ING (GIC): Omawia i zatwierdza propozycje inwestycyjne dla ING Real Estate (ING Nieruchomości). Zebrania komisji GIC odbywają się co miesiąc;

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

- Komisja ds. Aktywów i Zobowiązań ING Bank (ALCO Bank): Omawia i zatwierdza ogólny profil ryzyka wszystkich zagrożeń rynkowych ING Banku, pojawiających się w zakresie bankowości hurtowej, detalicznej, a także w bezpośrednich działach podejmowanych przez ING. ALCO Bank określa strategiczne działania w odniesieniu do funduszy, płynności, niedopasowanych stóp procentowych oraz wypłacalności ING Banku. Zebrania ALCO Banku odbywają się co miesiąc;
- Komisja ds. Aktywów i Zobowiązań ING Insurance (ALCO Insurance): Omawia i zatwierdza wszelkie ryzyka w obrębie działań podejmowanych przez ING Insurance. Chodzi o zagrożenie zmienności (mające wpływ na dochody i wartość), ekspozycję (wymagane ryzyko kapitałowe i rynkowe) oraz ryzyko ubezpieczeniowe. ALCO Insurance ma zebrania co miesiąc.
- Komisja ds. Ryzyka Operacyjnego i Rezydualnego (ORRC): Omawia i zatwierdza kwestie związane z metodami, modelami i parametrami w obrębie ryzyka operacyjnego, ryzyka biznesowego w bankowości, dywersyfikacji wewnątrz ryzyka i spójności w ramach typów zagrożeń i operacji biznesowych. Komisja odbywa posiedzenia przynajmniej dwa razy w roku.

Poza tym, Komisja ds. Finansów i Ryzyka (F&RC) jest platformą dla dyrektora ds. ryzyka i szefa finansów, a także dla podlegających im bezpośrednio pracowników, wykorzystywaną w celu omawiania i zatwierdzania spraw związanych zarówno z ryzykiem, jak i zagrożeniami. Posiedzenia komisji F&RC odbywają się co dwa tygodnie.

Aby właściwie sterować podejmowaniem decyzji, Grupa ING ocenia i mierzy ryzyko. Ogromną wagę przykładają do jakości modeli ryzyka. Proces zarządzania modelami, metodami i parametrami ryzyka spełnia wszelkie wymogi biznesowe i prawne dzięki przejrzystemu rozłożeniu zakresu odpowiedzialności.

Nadzór nad ryzykiem ze strony zarządu

Na szczycie hierarchii organizacyjnej ING znajdują się komisje zarządowe, nadzorujące podejmowanie ryzyka i posiadające prawo zatwierdzania decyzji. Struktura zarządu Grupy ING jest dwupoziomowa. Składa się z zarządu i rady nadzorczej – oba poziomy odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu ryzykiem i monitorowaniu działań z nim związanych.

- Zarząd odpowiada za zarządzanie ryzykiem związanym z działaniami Grupy ING. Jest zobowiązany zagwarantować, że wewnętrzne systemy kontroli ryzyka i zarządzania nim działają efektywnie i że cała Grupa ING funkcjonuje zgodnie z przepisami i regulacjami. Zarząd pozostaje w regularnym kontakcie z radą nadzorczą w celu omawiania powyższych zagadnień. Co kwartał zarząd przygotowuje raport na temat profilu ryzyka Grupy w odniesieniu do apetytu na ryzyko, Raport, z wyjaśnieniem zmian wprowadzonych do profilu ryzyka, jest następnie przedstawiany komisji audytu.
- Komisja audytu stanowi podkomisję rady nadzorczej. Pomaga jej w ocenie i analizie głównych zagrożeń dla Grupy ING, a także w zarządzaniu systemami kontroli ryzyka. Komisja audytu uczestniczy w pracach rady nadzorczej, udostępniając dane i ekspertyzy w zakresie działań podejmowanych przez ING. W zebraniach komisji audytu uczestniczy dyrektor ds. ryzyka.

Do zadań dyrektora ds. ryzyka należy sprawdzanie, czy komisje zarządowe są dobrze poinformowane i rozumieją pozycję Grupy ING. Co kwartał dyrektor ds. ryzyka opracowuje raport na temat poziomów apetytu na ryzyko oraz profilu ryzyka w ING i przesyła go komisjom zarządowym. Dyrektor ds. ryzyka rozmawia też z komisjami na temat rozwoju sytuacji w obszarze zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, dbając o to, by komisje dobrze rozumiały konkretne koncepcje ryzyka.

ING doprowadziło do zintegrowania zarządzania ryzykiem w ramach rocznego, strategicznego procesu planowania. Proces ten układa w odpowiednich proporcjach cele strategiczne, strategie biznesowe i zasoby na wszystkich szczeblach Grupy ING. W ramach procesu zarząd przygotowuje list przygotowawczy, opisujący najważniejsze zagadnienia strategiczne dla korporacji i odnoszący się do kluczowych zagrożeń. Na podstawie tego listu poszczególne linie i jednostki biznesowe opracowują plany biznesowe, dopasowując je do ogólnej strategii Grupy. Proces obejmuje ocenę jakościową i ilościową zagrożeń uwzględnionych w planach. Częścią procesu jest otwarta dyskusja na temat limitów strategicznych i poziomów apetytu na ryzyko. Na każdym poziomie określa się strategię i metryki w celu pomiaru efektywności realizacji celów oraz przestrzegania założeń planu strategicznego. W oparciu o plany jednostek i linii biznesowych zarząd formułuje Strategiczny Plan Grupy, przedstawiając go następnie radzie nadzorczej do akceptacji.

Polityka Grupy w zakresie ryzyka

ING wdraża politykę zarządzania ryzykiem, odpowiednie procedury i standardy tak, aby doprowadzić do powstania spójności na wszystkich poziomach organizacji, określając minimalne wymagania w stosunku do wszystkich jednostek biznesowych. Struktura zarządcza jednostek biznesowych odpowiada strukturze poziomów w Grupie i spełnia lokalne kryteria prawne. Kierownictwo wyższego szczebla powinno gwarantować implementację i przestrzeganie założeń strategicznych, procedur i standardów. Pracownicy z całego świata mogą uzyskać wgląd do struktury zarządczej Grupy za pośrednictwem wewnętrznej strony internetowej. Założenia strategiczne, procedury i standardy są regularnie aktualizowane i sprawdzane przez właściwe komisje tak, aby na czas odzwierciedlać zmiany na rynku, nowości produktowe oraz pojawiające się najlepsze praktyki.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

PROFIL RYZYKA GRUPY ING

Grupa ING stosuje zasady zintegrowanego zarządzania ryzykiem. Na tablicy zagrożeń umieszcza się obszary ryzyka, z którymi borykają się wszystkie oddziały bankowe i ubezpieczeniowe w odniesieniu do dochodów narażonych na ryzyko i kapitału narażonego na ryzyko. Pokazuje się wpływ dywersyfikacji w całej Grupie. Zarząd wykorzystuje tablicę ryzyka do monitorowania faktycznego profilu ryzyka (i zarządzania nim) w świetle apetytu na ryzyko, dominującego w Grupie. Tablica zagrożeń pozwala zarządowi identyfikować możliwe koncentracje ryzykownych czynników i wspierać proces podejmowania decyzji strategicznych. Informacje z tablicy zagrożeń przekazuje się zarządowi, a następnie komisji audytu, co kwartał.

Apetyt na ryzyko w Grupie ING określany jest przez zarząd jako część strategicznego procesu planowania. Definiuje się dopuszczalne typy i poziomy ryzyka. Struktura zarządcza ING w postaci „trzech linii obrony” gwarantuje to, że ryzykiem zarządza się zgodnie z poziomem apetytu na ryzyko w stopniu określonym przez EB. Apetyt na ryzyko rozkłada się równomiernie w całej Grupie, co wzmacnia kontrolę zagrożeń. Rola linii biznesowych polega na maksymalizacji wartości w obrębie ustalonych limitów ryzyka. Co kwartał zarząd zajmuje się monitoringiem zagrożeń finansowych i niefinansowych, sprawdzając czy znajdują się one w obrębie wyznaczonych granic, zgodnie z założeniami strategicznego procesu planowania.

Metryki ryzyka w Grupie ING

Apetyt ryzyka w Grupie określa się w trzech, różnych metrykach, które prezentujemy poniżej:

- Dochody narażone na ryzyko; potencjalne zmniejszenie dochodów MSSF w następnym roku względem spodziewanych dochodów MSSF w umiarkowanym („1 na 10”) scenariuszu skrajnych warunków. Utrzymanie wysokiej jakości dochodów pomaga ING bronić się przed niższymi ocenami wystawianymi przez agencje ratingowe;
- Kapitał narażony na ryzyko; potencjalne obniżenie aktualnej wartości aktywów netto (w oparciu o wartość godziwą) w następnym roku względem spodziewanej wartości w umiarkowanym („1 na 10”) scenariuszu skrajnym warunków;
- Kapitał ekonomiczny; ilość kapitału wymaganego do zaabsorbowania niespodziewanych strat w skrajnych warunkach - przy docelowej ocenie ratingowej Grupy ING na poziomie AA.

Metryki ryzyka Grupy ING dotyczą najważniejszych aspektów różnych stopni srogości (skrajne warunki umiarkowane wobec skrajnych warunków silnych) oraz wskaźników efektywności w sytuacji, gdy ryzyko może się zmaterializować (wartość względem dochodów). Metryki dotyczące zagrożonych dochodów i kapitału są bardzo istotne z perspektywy akcjonariusza, ponieważ stanowią wgląd w poziom ryzyka podejmowanego przez ING w skrajnych warunkach umiarkowanych, tworzonych przez rynek w obrębie generowania zwrotów. Z perspektywy dłużnika i właściciela polisy ważniejszy jest kapitał ekonomiczny, gdyż pełni on funkcję bufora chroniącego przez ekstremalnymi stratami.

Najważniejsze podobieństwa i różnice między metrykami ryzyka zostały zilustrowane poniżej:

	Dochody narażone na ryzyko	Kapitał narażony na ryzyko	Kapitał ekonomiczny
Przedział ufności	90%	90%	99,95% (w oparciu o docelową ocenę ratingową na poziomie AA)
Analizowana metryka	Dochody MSSF	Wartość	Wartość
Odchylenie	Spodziewane dochody MSSF (w przyszłym roku)	Aktualna wartość aktywów netto w oparciu o wartości godziwe (w przyszłym roku)	Aktualna wartość aktywów netto w oparciu o wartości godziwe (w przyszłym roku)
Interpretacja	Potencjalne ograniczenie dochodów MSSF względem oczekiwanych w scenariuszu skrajnych warunków umiarkowanych (tzn. 1 na 10)	Potencjalne ograniczenie wartości netto w scenariuszu skrajnych warunków umiarkowanych (tzn. 1 na 10)	Potencjalne ograniczenie wartości netto w scenariuszu skrajnych warunków ekstremalnych (tzn. 1 na 2000)

Analizując metryki dochodów i kapitału narażonego na ryzyko, nie wolno zapominać, iż nie mówimy o szacunkach strat w konkretnym scenariuszu niekorzystnej sytuacji. Poza tym, metryki nie biorą pod uwagę dobrowolnych interwencji kierownictwa w konkretnej sytuacji kryzysowej, opierając się na momentalnych scenariuszach szokowych.

Rodzaje ryzyka

W profilu ryzyka ING uwzględnia się następujące, główne typy ryzyka związane z działalnością biznesową:

- Ryzyko kredytowe: ryzyko potencjalnej straty, spowodowane brakiem wypłacalności po stronie dłużników ING (w tym emitentów obligacji) lub kontrahentów handlowych;
- Ryzyko rynkowe: ryzyko potencjalnej straty, spowodowane niekorzystnym ustawieniem zmiennych rynkowych, takich jak: cena kapitału, cena nieruchomości, stopy procentowe i kursy walut. Te cztery zagrożenia dotyczą wszystkich rodzajów ryzyka rynkowego w działalności biznesowej prowadzonej przez ING.
- Ryzyko ubezpieczeniowe: zagrożenia takie jak: śmiertelność, zachorowalność, stan nieruchomości, ofiary – czyli czynniki związane z roszczeniami ubezpieczeniowymi wobec ING; w szczególności chodzi o to, że poziom prowizji i wpłacanych składek może okazać się niewystarczający do zaspokojenia roszczeń.

Ryzyko operacyjne i biznesowe traktowane jest w kategoriach innych zagrożeń w profilu ryzyka:

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

- Ryzyko operacyjne to możliwość poniesienia bezpośredniej bądź pośredniej straty w wyniku błędnego lub niewłaściwie prowadzonego procesu wewnętrznego, pomyłki ludzkiej, wady systemu lub wystąpienia niekorzystnego zdarzenia zewnętrznego. Obejmuje ryzyko utraty reputacji, a także zagrożenia prawne; w ryzyko operacyjne nie wlicza się zagrożeń strategicznych;
- Ryzyko biznesowe: narażenie na utratę wartości, spowodowaną fluktuacją marż, kosztów i kwot. Fluktuacje te mogą się pojawić ze względu na czynniki wewnętrzne, przemysłowe lub ogólno-rynkowe. Mówimy tutaj o zagrożeniach stanowiących nieodłączną część procesu podejmowania decyzji strategicznych i wydajności wewnętrznej.

Omawiane powyżej metryki zagrożeń nie dotyczą ryzyka płynności: czyli możliwości, iż ING (bądź jeden z podmiotów zależnych) nie będzie w stanie wywiązać się ze swoich finansowych zobowiązań w momencie ich zapadalności (po uzasadnionym koszcie i na czas). Aby skutecznie zarządzać tym rodzajem ryzyka, ING powołało do życia specjalną strukturę zarządzającą. Struktura ta została omówiona bardziej szczegółowo w rozdziale na temat ryzyka płynności.

Opis modeli, najważniejsze założenia i kluczowe zasady, wykorzystywane przez ING do wyliczania dochodów narażonych na ryzyko, kapitału narażonego na ryzyko i kapitału ekonomicznego, przedstawiono w rozdziale na temat modeli przekazywania informacji.

Ze względu na ogłoszone w październiku 2008 zbycie spółki ING Life Taiwan firmie Fubon Financial Holdings Co Ltd, jej działalność została całkowicie wykluczona ze wszystkich zagrożeń ujawnionych w roku 2008. Transakcję zbycia sfinalizowano dnia 11.02.2009.

Dochody narażone na ryzyko

Poziom dochodów narażonych na ryzyko (EaR) odzwierciedla poziom ryzyka, które może zostać zaabsorbowane przez ING względem swoich możliwości realizacji przychodów. Apetyt na ryzyko - określony przez zarząd - definiuje maksymalne, potencjalne ograniczenie dochodów MSSF w przyszłym roku w umiarkowanym scenariuszu skrajnych warunków (tzn. „1 na 10”) jako procent prognozowanych (przed opodatkowaniem) dochodów uzyskanych w ciągu następnych 12 miesięcy. Z racji tego, iż ING nie ujawnia prognozowanych dochodów, poniższa tabela pokazuje dochody narażone na ryzyko względem danego rodzaju ryzyka, w porównaniu z faktycznymi dochodami uzyskanymi w ciągu roku.

Dochody narażone na ryzyko według poszczególnych rodzajów ryzyka (dywersyfikacja grupowa)

	kredytowe i transferowe	rynkowe				Ubezpieczeniowe	Inne ryzyka	Suma	Dochody 2008	EaR/dochody 2008
		Stopa proc.	Kapitał akcyjny	Nieruchomości	waluty					
2008										
ING Bank	2,034	247	168	291	35	0	265	3,040	449	677%
ING Insurance	282	27	395	321	86	13	149	1,273	-1,235	-103%
Cała Grupa ING	2,316	274	563	612	121	13	414	4,313	-786	-549%

Dochody narażone na ryzyko według poszczególnych rodzajów ryzyka (dywersyfikacja grupowa)

	kredytowe i transferowe	rynkowe				Ubezpieczeniowe	Inne ryzyka	Suma	Dochody 2007	EaR/dochody 2007
		Stopa proc.	Kapitał akcyjny	Nieruchomości	waluty					
2007										
ING Bank	1,140	233	112	475	22		223	2,205	4,967	44%
ING Insurance	62	93	328	405	113	34	154	1,189	6,110	19%
Cała Grupa ING	1,202	326	440	880	135	34	377	3,394	11,077	31%

Jeśli przyjrzeć się temu, co działo się w roku 2008, widać wyraźnie, że ING nie zrealizowało zakładanych dochodów w wysokości przekraczającej wartość dochodów narażonych na ryzyko. Przyczyna tego stanu rzeczy leży w dwóch obszarach. Po pierwsze, wydarzenia rynkowe, które mieliśmy okazję obserwować w drugiej połowie roku wyraźnie przekroczyły poziom ufności „1 na 10”, co doprowadziło do większych strat.

Po drugie specjalne reguły utraty wartości, dotyczące możliwego zbycia dłużnych papierów wartościowych, na mocy których wartość papierów wartościowych obniża się do wartości rynkowej, nawet jeśli straty kredytowe są dużo mniejsze, nie zostały uwzględnione na tablicy. Chodzi w głównej mierze o utratę wartości w portfelu ALT-A, gdzie zredukowane kwoty były znacznie wyższe niż szacowane pierwotnie straty kredytowe.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

W roku 2008 wzrósł profil dochodów narażonych na ryzyko w ING. Zostało to spowodowane przede wszystkim zagrożeniami w obszarze kapitału akcyjnego i kredytów. Wzrost zagrożeń kredytowych wynika z migracji kredytowych i spodziewanego wzrostu rezerw na pokrycie niespłaconych pożyczek. Wzrost ryzyka kapitału akcyjnego spowodowany został rosnącym zagrożeniem utraty wartości: coraz więcej kapitału akcyjnego zbliża się do progu utraty wartości ze względu na długotrwały okres niskich cen akcji. Tak więc mimo znacznego ograniczenia kapitału narażonego na ryzyko (opis w następnym akapicie) dochody na koniec roku 2008 były bardziej narażone na dalsze zawirowania rynków akcji. Przy określaniu wartości EaR względem przyszłych przychodów w styczniu 2009 brano pod uwagę zbycie oddziału ING Kanada.

Kapitał narażony na ryzyko

Poziom kapitału narażonego na ryzyko (CaR), porównywany z finansową pozycją ING, pomaga zorientować się, czy ING jest w stanie utrzymać dobrą pozycję finansową w umiarkowanym scenariuszu skrajnych warunków (tzn. „1 na 10”). Apetyt na ryzyko, określony przez zarząd, determinuje maksymalną, potencjalną redukcję wartości w przyszłym roku w nie-ekstremalnym scenariuszu skrajnych warunków jako odsetek Dostępnych Środków Finansowych (AFR) [definicja AFR podana została w poniższym rozdziale na temat zarządzania kapitałem]. Poniższe tabele pokazują kapitał narażony na ryzyko w poszczególnych rodzajach zagrożeń.

Kapitał narażony na ryzyko według poszczególnych rodzajów ryzyka (dywersyfikacja grupowa)

	kredytowe i transferowe	rynkowe				Ubezpieczeniowe	Inne ryzyka	Suma	AFR	CaR/ AFR
		Stopa proc.	Kapitał akcyjny	Nieruchomości	Waluty					
2008										
ING Bank	2,145	1,110	405	504	164	0	213	4,541	34,849	13%
ING Insurance	534	1,464	893	308	240	70	173	3,682	14,456	25%
Cała Grupa ING	2,679	2,574	1,298	812	404	70	386	8,223	42,135 ⁽¹⁾	20%

⁽¹⁾ Cała Grupa ING składa się z ING Bank i ING Insurance, z wyłączeniem długu zasadniczego w wysokości EUR 7,170 milionów EUR w ramach Grupy ING.

Kapitał narażony na ryzyko według poszczególnych rodzajów ryzyka (dywersyfikacja grupowa)

	kredytowe i transferowe	rynkowe				Ubezpieczeniowe	Inne ryzyka	Suma	AFR	CaR/ AFR
		Stopa proc.	Kapitał akcyjny	Nieruchomości	Waluty					
2007										
ING Bank	1,282	716	675	505	81		169	3,428	31,733	11%
ING Insurance	307	3,365	2,439	378	169	273	172	7,103	22,710	31%
Cała Grupa ING	1,589	4,081	3,114	883	250	273	341	10,531	49,715 ⁽¹⁾	21%

⁽¹⁾ Cała Grupa ING składa się z ING Bank i ING Insurance, z wyłączeniem długu zasadniczego w wysokości EUR 4,728 milionów EUR w ramach Grupy ING.

Wysokość kapitału narażonego na ryzyko znacznie zmalała w roku 2008, ponieważ ING podjęło szereg inicjatyw, mających na celu likwidację zagrożeń.

CaR w Grupie zmniejszył się, gdyż na większe ryzyko kredytowe ogromny wpływ wywarły niższe stopy procentowe oraz ryzyko posiadania kapitału akcyjnego.

W roku 2007 wysokość kapitału narażonego na ryzyko zależała w głównej mierze od ING Insurance, przede wszystkim ze względu na ryzyko w obszarze stóp procentowych, związane z długoterminowymi gwarancjami dla klientów oraz ryzykiem kapitału akcyjnego. Mimo, iż zagrożenia te wciąż odnoszą się w głównej mierze do ING Insurance w ogólnym profilu ryzyka ING, należy zauważyć, iż mocno spadły, natomiast większe ryzyko kredytowe wywarło największy wpływ na poziom CaR w roku 2008.

Wzrosty w obszarze ryzyka transferowo-kredytowego zostały spowodowane obniżonymi ocenami ratingowymi i niskimi ocenami wyjściowymi, wystawionymi niedoszacowanym obiektom. Wzrosty te zostaną zrekomensowane tylko częściowo zmniejszającym zagrożenia programem Wsparcia Niepłynnych Aktywów, na podstawie którego państwo holenderskie stanie się ekonomicznym właścicielem 80% portfela Alt-A. Transakcja powinna zostać doprowadzona do końca w pierwszym kwartale roku 2009. Do jej zamknięcia potrzebna jest pełna dokumentacja i zatwierdzenie ze strony organów ustawodawczych. Wynik implementacji tej umowy został już uwzględniony i odbił się bardzo pozytywnie na tablicy przyszłych wyników.

Całkowity CaR w zakresie zagrożeń związanych ze stopami procentowymi zmalał. Znaczący spadek w CaR stóp procentowych w ING Insurance spowodowany został sprzedażą spółki ING Life Taiwan. Jest to również główna przyczyna spadku ryzyka ubezpieczeniowego. Ryzyko w obszarze stóp procentowych dla ING Banku wzrosło, ponieważ wzrosła także zmienność na rynku.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Spadek ryzyka kapitału akcyjnego jest wynikiem słabnących rynków kapitału akcyjnego oraz działań przeciwważeniowych wdrożonych pod koniec roku 2008.

CaR i EaR według poszczególnych linii biznesowych (dywersyfikacja grupowa)

	EaR		CaR	
	2008	2007	2008	2007
Bankowość hurtowa (Wholesale banking)	1,937	1,551	2,321	1,634
Bankowość detaliczna (Retail banking)	581	438	1,055	939
ING Direct	453	158	893	566
Corporate Line Bank	69	58	272	289
ING Bank	3,040	2,205	4,541	3,428
Insurance Americas	571	430	1,855	2,022
Insurance Asia/Pacific	137	183	502	2,258
Insurance Europe	442	469	910	2,004
Corporate Line Insurance	122	107	415	819
ING Insurance	1,273	1,189	3,682	7,103
ING Group	4,313	3,394	8,223	10,531

Wartość dochodów narażonych na ryzyko (EaR) wzrosła dość znacznie na poziomie grupy w połączeniu z podobnym wzrostem w ING Bank i ING Insurance. W przypadku ING Banku było to spowodowane głównie migracją kredytową. Widać to również w ING Direct i bankowości hurtowej. W przypadku ING Insurance wpływ EaR wynika z większego ryzyka utraty wartości dla giełdowego kapitału akcyjnego i nie może być niezauważony w działach korporacyjnych.

W ujęciu całościowym CaR obniżył się przy jednoczesnej redukcji w ING Insurance i wzroście w ING Bank.

Migracja kredytowa wyjaśnia wzrost CaR w bankowości hurtowej i ING Direct.

CaR Insurance w Ameryce Północnej i Południowej spada w nieznacznym stopniu w związku ze znaczącą redukcją ryzyka kapitału akcyjnego (spowodowaną niższym zagrożeniem i działaniami antykryzysowymi).

Ostry spadek CaR w ING Insurance w rejonie Azji i Pacyfiku wynikał z obniżenia zagrożeń w zakresie stóp procentowych, spowodowanego zbyciem ING Life Tajwan. CaR Insurance Europe obniżył się ze względu na spadek ryzyka kapitału akcyjnego, wynikający z niższego stopnia zagrożeń i działań osłonowych.

Kapitał ekonomiczny w Grupie ING

ING Bank przekazuje na zewnątrz dane na temat kapitału ekonomicznego od roku 1999, ING Insurance ujawniło te informacje po raz pierwszy w roku 2007. Podstawowe zasady ujawniania danych są co prawda te same, ale informacje na temat kapitału ekonomicznego ING Banku i ING Insurance wylicza się obecnie na podstawie (częściowo) odrębnych modeli (więcej informacji w rozdziale na temat modeli przekazu informacji, w dalszej części opracowania). Modele te mogą różnić się między sobą sposobami wyliczeń i agregacji ze względu na odrębne praktyki i standardy rynkowe, stosowane w branży ubezpieczeń i bankowej.

Kapitał ekonomiczny Grupy ING wyliczany jest przy pomocy tych samych metod agregacyjnych w branży bankowej i ubezpieczeniowej. Kapitał ekonomiczny Grupy ING jest o 15% niższy niż suma części składowych (banku i ubezpieczeń). Na kształt takiej właśnie konsolidacji składają się trzy czynniki:

1. kompensowanie pozycji między bankiem a ubezpieczeniami: szczególnie w obliczu zagrożeń związanych ze stopami procentowymi, gdy długoterminowe aktywa banku równoważone są długoterminowymi zobowiązaniami ubezpieczeń;
2. dywersyfikacja między klasami aktywów banku i ubezpieczeń, oparta na obserwowanych korelacjach: np. mniej niż jedna korelacja między pozycjami kapitału akcyjnego ubezpieczeń a pozycjami nieruchomości banku;
3. dywersyfikacja między czynnikami potęgującymi ryzyko banku i ubezpieczeń, oparta na korelacjach opinii eksperckich: np. nie do końca perfekcyjna korelacja między incydentami ryzyka operacyjnego w banku a zagrożeniem ze strony stóp procentowych w ubezpieczeniach.

ING wyliczyło swoją konsolidację (wzmocnienie) na poziomie 15% (2007: 15%).

Poniższa tabela prezentuje wpływ poszczególnych czynników potęgujących ryzyko na korzyści płynące z konsolidacji:

Wpływ na konsolidację	
Zagrożenia ze strony stop procentowych	60%
Ryzyko posiadania kapitału akcyjnego	7%
Ryzyko w obszarze wymiany walut	1%
Ryzyko w obszarze nieruchomości	4%
Ryzyko kredytowe	3%
Pozostałe obszary ryzyka*	25%
Suma	100%

* Pozostałe obszary ryzyka obejmują ryzyko operacyjne i biznesowe,

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Poniższa tabela przedstawia strukturę kapitału ekonomicznego w Grupie ING. Więcej informacji na temat kapitału ekonomicznego (EC) znajduje się w dalszej części opracowania, w akapitach dotyczących operacji bankowych i ubezpieczeniowych.

EC Grupy (w miliardach EUR)	2008	2007*
ING Bank	22,4	18,7
ING Insurance	13,7	23,2
Konsolidacja	-5,4	-5,9
Całkowity EC Grupy ING	30,7	36,0

* W roku 2007 kwota podsumowań operacji bieżących w grupie - w wysokości 0,8 miliarda EUR, związana z inwestycjami wspierającymi kapitał akcyjny banku – została dodana do poziomu grupy i jest obecnie uwzględniana w EC Banku. Pozostała kwota podsumowań bieżących – w wysokości 0,2 miliarda EUR w roku 2007 – nie jest brana pod uwagę w roku 2008 (w celach porównawczych została ona uwzględniona w korzyściach dywersyfikacyjnych).

Potencjalny wpływ ryzyka kapitałowego w Grupie ING, związany ze zobowiązaniami w zakresie emerytur dla pracowników, nie jest obecnie uwzględniany w łącznych metrykach zagrożeń grupy. Sam wpływ EC w obszarze zobowiązań emerytalnych dla pracowników oblicza się odrębnie. Z punktu widzenia zarządzania kapitałem nie ma w tej chwili potrzeby tworzenia dodatkowych rezerw kapitałowych na zobowiązania emerytalne ING.

Wyliczanie ryzyka w ING Banku i ING Insurance

Całościowy apetyt na ryzyko w Grupie ING przekłada się na konkretne limity, rozchodzące się w dół po wszystkich szczeblach organizacji, na przykład:

- Limity ryzyka kredytowego w operacjach bankowych i ubezpieczeniowych;
- Limity narażonej na ryzyko wartości rynkowej w operacjach ubezpieczeniowych;
- Limity narażonych na ryzyko wartości/AML w operacjach bankowych;
- Śmiertelność i limity koncentracyjne w operacjach ubezpieczeniowych.

Przedstawione poniżej dane na temat ryzyka pokazują w jaki sposób pomiary ryzyka, wykorzystywane przez organizację, łączą się z tabelą ryzyka Grupy i kapitałem ekonomicznym.

ING BANK

ING Bank zajmuje się sprzedażą szerokiej gamy produktów. Ryzyko finansowe, pojawiające się w wyniku działań sprzedażowych, zarządzane jest przez departament kredytów korporacyjnych i departament ryzyka rynkowego. Zagrożeniami operacyjnymi natomiast zarządza departament operacyjnego ryzyka korporacyjnego.

PROFIL RYZYKA ING BANKU

Kapitał ekonomiczny ING Banku

Jednym z głównych narzędzi zarządzania ryzykiem w ING Banku jest kapitał ekonomiczny (EC), wykorzystywany do określania wielkości kapitału, potrzebnego jednostce biznesowej bądź transakcyjnej do poradzenia sobie ze stojącymi przed nią zagrożeniami ekonomicznymi. ING Bank wdrożył EC do użytku wewnętrznego w roku 1998. Od roku 1999 ujawnia informacje na temat EC podmiotom zewnętrznym. W poniższych tabelach pokazano EC ING Banku w rozbiciu na rodzaj ryzyka i linię biznesu. Przedstawione liczby odzwierciedlają efekty dywersyfikacji w obrębie ING Banku, w tym redukcję ryzyka między poszczególnymi kategoriami zagrożeń. Nie wzięto pod uwagę efektów dywersyfikacji, pojawiających się w wyniku połączenia działań ING Banku i ING Insurance. Ryzyko biznesowe jest uwzględnione w kategorii założeń pozostałych, przeznaczonej na pokrycie niespodziewanych strat, mogących się pojawić w wyniku zmian obrotów, marż i kosztów.

Model kapitału ekonomicznego ING Banku przedstawiono szczegółowo w dalszej części niniejszego opracowania, w rozdziale dotyczącym modeli przekazu informacji.

Poniższa tabela przedstawia podział EC na kategorie ryzyka z uwzględnieniem korzyści płynących z dywersyfikacji, ułożonych proporcjonalnie do rodzajów zagrożeń:

Kapitał ekonomiczny (dywersyfikacja w samym Banku) według kategorii ryzyka

	2008	2007
Ryzyko kredytowe (w tym ryzyko transferowe)	8,686	7,503
Ryzyko rynkowe	10,349	7,407
Pozostałe ryzyka*	3,372	3,017
Suma operacji bankowych	22,407	17,927

* Pozostałe ryzyka obejmują ryzyko operacyjne i biznesowe

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Ogólny wzrost EC spowodowany został przede wszystkim uwzględnieniem inwestycji, związanych z zasadniczym kapitałem akcyjnym w kapitale ekonomicznym banku, podczas gdy poprzednio inwestycje te traktowano jako kwotę podsumowań bieżących na poziomie Grupy. Poza tym na wysokość EC wpłynęły migracje kredytowe, zwiększona zmienność rynku oraz modernizacje modeli.

Poniższa tabela przedstawia podział EC na działy (linie) biznesowe z uwzględnieniem korzyści płynących z dywersyfikacji, ułożonych proporcjonalnie do rodzajów zagrożeń:

EC (dywersyfikacja w samym Banku) według linii biznesowych

	2008	2007
Bankowość hurtowa	9,849	8,646
Bankowość detaliczna	6,169	5,360
ING Direct	4,050	2,831
Corporate Line Bank *	2,339	1,090
Suma operacji bankowych	22,407	17,927

* Corporate Line obejmuje fundusze na poziomie ING Banku oraz wewnętrzne transakcje między jednostkami biznesowymi i Linia Korporacyjną (Corporate Line); zarządza nimi kierownictwo kapitałowe.

Wzrost EC w dziale bankowości hurtowej można wyjaśnić migracjami kredytowymi, zmiennością rynku i modernizacją modeli. Wzrost EC w dziale bankowości indywidualnej nastąpił w głównej mierze ze względu na zakończenie procedury wykupu Oyak Bank w systemach ryzyka. Wzrost materialny w ING Direct wynika z migracji kredytowej, modernizacji modeli oraz zwiększonej zmienności rynku.

Wzrost EC przypisanego do Linii Korporacyjnej można wyjaśnić uwzględnieniem inwestycji, związanych z zasadniczym kapitałem akcyjnym kapitału ekonomicznego banku, podczas gdy poprzednio inwestycje te traktowano jako kwotę podsumowań bieżących na poziomie Grupy.

ING BANK – RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe polega na możliwości poniesienia strat z powodu niewypłacalności dłużników (w tym emitentów obligacji) lub kontrahentów handlowych. Zagrożenia kredytowe można podzielić na pięć zasadniczych kategorii: a) udzielanie pożyczek (w tym gwarancji i akredytyw); b) inwestycje; c) transakcje przed rozliczeniem (produkty pochodne, finansowanie papierów wartościowych, handel walutą); d) rynki pieniężne i e) rozliczenia. Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka kredytowego (CCRM) odpowiada za zarządzanie ryzykiem kredytowym, ponoszonym przez jednostki Grupy ING, w tym zagrożenia występujące w konkretnych krajach. Struktura CCRM opiera się na trzech działach ING Banku (bankowości indywidualnej, bankowości hurtowej i ING Direct) i ING Insurance. Dyrektor generalny CCRM jest osobą funkcjonalnie odpowiedzialną za globalną sieć pracowników zajmujących się zagrożeniami kredytowymi, a szefowie działów zarządzania ryzykiem kredytowym raportują bezpośrednio do niego.

Działania CCRM wspierają dedykowane systemy informacji o ryzyku kredytowym oraz wewnętrzne metodologie pomiaru zagrożeń kredytowych, dostosowane do dłużników, emitentów i kontrahentów. CCRM sprzyja powstawaniu spójności w obrębie całej organizacji ryzyka kredytowego poprzez implementację wspólnych strategii postępowania w obliczu zagrożeń, opracowywanie konkretnych metodologii, podręczników i narzędzi w całej Grupie.

Polityka kredytowa Grupy ING polega na utrzymaniu zdywersyfikowanego międzynarodowo portfela pożyczek i obligacji, a także na unikaniu dużych koncentracji zagrożeń. Szczególną wagę przykładają do kierowania projektami w obrębie działów biznesowych, ustalając limity dla poszczególnych krajów, indywidualnych kredytobiorców i ich grup. Jednym z głównych celów sektora bankowego jest wzmocnienie działań relacyjno-bankowych, przy jednoczesnym utrzymaniu surowych wymagań i kontroli w zakresie wewnętrznych zagrożeń i zwrotów.

Analizy kredytowe koncentrują się na badaniu stosunku zagrożeń do potencjalnych korzyści. Poziom analizy kredytowej jest funkcją wielkości zagrożenia, terminu spłaty zadłużenia, struktury (np. zapłaconych należności) obiektu oraz podejmowanego ryzyka. Pod względem zarządzania ryzykiem kredytowym obligacje finansowe dzieli się na udzielanie pożyczek, inwestycje, rozliczenia z góry, rynek pieniężny i rozliczenia. ING stosuje metodę RAROC (zwrot z korekty ryzyka na strukturze kapitału), umożliwiającą pomiar skuteczności różnych działań i powiązań z generowaniem wartości dla akcjonariuszy. Implementacja metody RAROC pomaga skupiać się na zagrożeniach względem nagród w procesie podejmowania decyzji, stymuluje też optymalne wykorzystanie małych ilości kapitału. Wewnętrznie wykorzystuje się bardziej złożone narzędzia na bazie RAROC, zapewniając właściwą równowagę zagrożeń i nagród w portfelu i w obrębie parametrów koncentracji. Analitycy kredytowi ING korzystają z ogólnie dostępnych informacji, łącząc je z wynikami dochodzeń wewnętrznych w oparciu o dane przekazywane przez klientów, porównania z podobnymi grupami, porównania z innymi firmami z branży i inne techniki kwantytatywne.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Ryzyko związane z udzielaniem pożyczek

Ryzyko pożyczkowe pojawia się w momencie, gdy ING udziela pożyczki klientowi lub wystawia gwarancję w imieniu klienta. Jest to najbardziej powszechna kategoria ryzyka, w skład której wchodzi: pożyczki terminowe, kredyty odnawialne, przekroczenia stanu rachunku, hipoteki, gwarancje, akredytywy, itd. Ryzyko mierzy się w umownych kwotach obowiązku finansowego, zobowiązującego klienta do spłaty, nie biorąc pod uwagę narosłych i niezapłaconych odsetek, amortyzacji rat ani utraty wartości.

Ryzyko związane z inwestycjami

Ryzyko związane z inwestycjami odnosi się do niebezpieczeństwa niewypłacalności kredytowej oraz ryzyka migracji ratingowej, związanych z inwestycjami ING w obligacje, skrypty dłużne, sekurytyzacje i podobne papiery wartościowe w obrocie publicznym. Ryzyko inwestycyjne pojawia się w momencie, gdy ING nabywa (syntetyczne) obligacje z zamiarem posiadania ich przez dłuższy okres (najczęściej aż do zapadalności). Obligacje, nabywane z zamiarem odsprzedaży w krótkim okresie, rozpatruje się w kategorii ryzyka handlowego – mierzonego i monitorowanego przez departament CMRM. Biorąc pod uwagę zagrożenia kredytowe, ryzyko inwestycyjne mierzy się po oryginalnych kosztach (cena zakupu) pomniejszonych o ewentualne przedpłaty i amortyzacje, nie wliczając w nie narosłych i niezapłaconych odsetek ani efektów utraty wartości.

Ryzyko rynków pieniężnych

Ryzyko rynku pieniężnego pojawia się, gdy ING lokuje depozyty krótkoterminowe u kontrahenta po to, by zarządzać nadmierną płynnością. Depozyty na rynkach pieniężnych są zwykle krótsze (trwają najczęściej od jednego do siedmiu dni). W przypadku niewypłacalności kontrahenta, ING może stracić zdeponowane środki kapitałowe. Ryzyko rynku pieniężnego mierzy się więc jako hipotetyczną wartość lokaty, z wykluczeniem narosłych i niezapłaconych odsetek i efektów utraty wartości.

Ryzyko przed rozliczeniem

Ryzyko przed rozliczeniem pojawia się w momencie, gdy kontrahent nie realizuje płatności za transakcję przed rozliczeniem, a ING zostaje zmuszone do zamiany kontraktu poprzez podpisanie umowy z innym kontrahentem po aktualnej (możliwe, że niekorzystnej) cenie rynkowej. Ryzyko przed rozliczeniem (potencjalne bądź oczekiwane) to koszt zastąpienia przez ING transakcji rynkowej na rynku inną transakcją rynkową. Kategoria ryzyka kredytowego wiąże się z produktami takimi jak: opcje, swapy oraz transakcje finansujące papiery wartościowe. W miejscach, gdzie następuje wzajemna wymiana wartości, kwota nieuregulowanego ryzyka kredytowego opiera się zazwyczaj na wartości zastąpienia (rynek do rynku) plus potencjalnej koncepcji przyszłej zmienności w historycznym, 7 letnim horyzoncie czasowym i 99 procentowym poziomie ufności.

Ryzyko rozliczeniowe

Ryzyko rozliczeniowe pojawia się wtedy, gdy następuje wymiana wartości (fundusze, instrumenty, towary) dla tych samych bądź różnych dat wartości, a jej wynik nie zostaje zweryfikowany dopóki ING nie zapłaci za swoją część transakcji. Ryzyko polega na tym, że ING wywiązuje się ze swoich zobowiązań, a kontrahent nie. Ryzyko rozliczeniowe można najczęściej wykluczyć bądź znacznie ograniczyć dzięki realizacji transakcji w oparciu o metody rozliczania typu dostawa-zapłata (DVP) tak, jak odbywa się to w większości izb rozrachunkowych lub przy realizacji pisemnych zobowiązań do regulowania wzajemnych roszczeń według wartości netto.

W odniesieniu do transakcji, gdzie rozliczenie DVP nie jest możliwe, ING wprowadza limity rozliczeń w ramach procesu zatwierdzania kredytu. Ryzyko rozliczeniowe jest wtedy monitorowane i zarządzane przez jednostki zarządzania ryzykiem kredytowym. Jest ono niwelowane w jeszcze większym stopniu przez zastosowanie procedur operacyjnych, w których wymogiem są potwierdzenia handlowe ze strony kontrahentów w odniesieniu do wszystkich szczegółów transakcji, a także przez przyjętą na szczeblu międzynarodowym dokumentację, np. umowy główne międzynarodowego stowarzyszenia swapów i produktów pochodnych (ISDA). Oprócz tego ING regularnie bierze udział w realizacji projektów we współpracy z innymi instytucjami finansowymi po to, by usprawniać i opracowywać nowe systemy i mechanizmy rozrachunkowe, służące dalszemu niwelowaniu poziomu ryzyka rozliczeniowego. Ze względu na bardzo krótkoterminowy charakter ekspozycji rozliczeniowej (jedna doba), zagrożenia tego rodzaju nie mają wpływu na kapitał ekonomiczny ani regulacyjny i nie uwzględnia się ich w raportach na temat ponoszonego ryzyka.

Ryzyko związane z określonym krajem

Chodzi o zagrożenia występujące w związku z tym, co dzieje się w konkretnym państwie (bądź grupie państw). Mogą się pojawić w obrębie każdej z pięciu, opisanych powyżej kategorii. W skład wszystkich transakcji i pozycji handlowych, generowanych przez ING, wchodzi ryzyko związane z określonym krajem. Dzieli się je następnie na zagrożenia natury handlowej i transferowej. Ryzyko ekonomiczne to ryzyko koncentracji, związane z dowolnym wydarzeniem w zagrożonym kraju, mogącym mieć wpływ na transakcje i inne ekspozycje, niezależnie od waluty. Ryzyko transferowe to ryzyko powstałe ze względu na nieumiejętność ING bądź któregoś z kontrahentów wywiązania się ze zobowiązań w danej walucie z powodu wydarzeń mających miejsce w danym kraju.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

W krajach aktywności ING sprawdza się regularnie profile ryzyka i opracowuje oceny ratingowe poszczególnych państw. Na tych ocenach, a także na apetycie na ryzyko w ING definiuje się limity państwowe. Ekspozycje związane z udzielaniem pożyczek, inwestycjami, działaniami przed rozliczeniem oraz działaniami rynkowymi są następnie (codziennie) mierzone i analizowane w świetle tych limitów. Limity ryzyka krajowego wyznacza się w zakresie zagrożeń transferowych w głównej mierze na rynkach wschodzących.

Określanie nieuregulowanego ryzyka kredytowego

Liczyby odnoszące się do rynków pieniężnych i udzielania pożyczek są przeważnie kwotami nominalnymi, natomiast kwoty odnoszące się do działań inwestycyjnych opierają się na oryginalnych wartościach, które zostały zainwestowane, minus spłaty. W skład ekspozycji pozabilansowych wchodzi akredytywy i gwarancje, powiązane z kategorią ryzyka pożyczkowego. Poza tym, do ekspozycji pozabilansowych wlicza się też część niewykorzystanych limitów, związanych ze średnim (statystycznie) wykorzystaniem niewykorzystanej części limitu między momentem pomiaru a teoretycznym momentem statystycznej niewypłacalności. Kwoty te określa się łącznie mianem „nieuregulowanego ryzyka kredytowego”.

Ekspozycje związane z sekurytyzacją (finansowanie wspomagane przez aktywa, papiery wartościowe wspomagane przez hipoteki komercyjne/mieszkaniowe i obligacje zabezpieczone) zaprezentowano oddzielnie. Kwoty te również odnoszą się do wysokości zainwestowanych środków przed podjęciem jakichkolwiek działań kończących się utratą wartości czy też wprowadzeniem korekt rynek do rynku. Również ta kwota powinna zostać określona mianem „nieuregulowanego ryzyka kredytowego”.

Polityka zabezpieczeń

Podobnie jak w przypadku wszystkich instytucji finansowych, szczególnie banków, ING funkcjonuje w branży podejmowania ryzyka kredytowego w sposób wyważony i przemyślany. Wiarygodność kredytowa naszych klientów, partnerów handlowych i inwestycji podlega ciągłej analizie i ocenie. Nieustannie sprawdzamy ich zdolność do wywiązania się z finansowych zobowiązań wobec ING. W trakcie realizacji procesu tworzenia nowych pożyczek, limitów handlowych, inwestowania, analizowania istniejących kredytów, pozycji handlowych i inwestycji, ING określa wartość i rodzaj ewentualnego zabezpieczenia, które klient powinien przedstawić ING. Obowiązuje ogólna zasada mówiąca o tym, że im niższy poziom postrzeganej wiarygodności kredytowej pożyczkobiorcy lub kontrahenta finansowego, tym poważniejsze, wymagane zabezpieczenie. W obrębie działań handlowych kontrahenta, ING aktywnie uczestniczy w realizacji różnych układów prawnych, w których ING lub/i jego kontrahenci muszą oddać w zastaw zabezpieczenie w celu zabezpieczenia fluktuacji rynkowych swoich udziałów. Na rodzaj i kwotę zabezpieczeń, wymaganych lub wpłacanych przez ING, wpływ mają także przepisy różnych systemów prawnych. ING realizuje również od czasu do czasu kredytowe transakcje zabezpieczające, a także korzysta z innych, podobnych instrumentów, w celu ograniczenia postrzeganego ryzyka kredytowego względem określonego kredytobiorcy czy portfela. Rodzaj przyjmowanych zabezpieczeń zależy od struktury pożyczki lub pozycji. Tak więc – ponieważ portfel ING jest wysoce zdywersyfikowany – profil otrzymywanych zabezpieczeń jest niemniej różnorodny i nie dominuje w nim żaden, sprecyzowany typ gwarancji.

PROFIL RYZYKA KREDYTOWEGO W ING BANKU

Ekspozycja kredytowa ING Banku jest związana w głównej mierze z tradycyjnym udzielaniem pożyczek klientom indywidualnym i przedsiębiorstwom, a w drugiej kolejności z inwestycjami w obligacje i inne zabezpieczone aktywa. Pożyczki dla klientów indywidualnych to przede wszystkim kredyty hipoteczne, zabezpieczone domem lub mieszkaniem. Pożyczki (w tym emitowane gwarancje) dla przedsiębiorstw są często zabezpieczane zastawem, ale mogą być niepewne ze względu na wyniki wewnętrznej analizy wiarygodności kredytowej pożyczkobiorcy. Obligacje w portfelu inwestycyjnym nie posiadają zwykle zabezpieczeń. Aktywa sekurytyzowane takie jak papiery wartościowe gwarantowane hipoteką (MBS) czy papiery wartościowe gwarantowane aktywami (ABS) są zabezpieczone częścią pro rata podstawowej, zdywersyfikowanej puli aktywów (hipotekami komercyjnymi lub mieszkaniowymi, kredytami samochodowymi i innymi aktywami), pozostającej w rękach emitenta papieru wartościowego. Ostatni duży obszar ryzyka kredytowego obejmuje ekspozycje kredytowe przed rozliczeniem, pojawiające się w wyniku prowadzenia działań handlowych, w tym tych związanych z obrotem produktami pochodnymi, transakcjami ponownego zakupu, pożyczaniem papierów wartościowych, a także z transakcjami walutowymi.

W zakresie operacji bankowych ING stosuje różne ceny rynkowe i techniki pomiaru po to, by określić wielkość ryzyka kredytowego, związanego z działaniami przed rozliczeniem. Techniki te wyliczają wstępnie prawdopodobną, przyszłą ekspozycję ING na portfelach handlowych i klientach indywidualnych. Umowy główne to kontrakty dotyczące zabezpieczeń i zastawów, podpisywane najczęściej w celu redukcji ryzyka kredytowego.

Kredyty nieregularne

Pożyczki renegocjowane

Kredytowe działania restrukturyzacyjne, podejmowane przez ING, koncentrują się na zarządzaniu relacjami z klientem, ulepszaniu profilu ryzyka kredytobiorcy, maksymalizacji ściągальności zaciągniętych pożyczek oraz – jeśli tylko istnieje taka możliwość – unikaniu egzekucji i zajęć hipotecznych. Działania te podejmowane są chętnie i aktywnie. W głównej mierze dotyczą klientów hurtowych oraz małych i średnich przedsiębiorstw (klientów biznesowych), którzy jeszcze nie stali się niewypłacalni. Do działań podejmowanych najczęściej należą: wydłużenie terminu spłat, pomoc w reorganizacji finansowej, pomoc w planowaniu zarządczym, opóźnianie egzekucji, modyfikacja warunków kredytu, odracanie płatności określonych rat w oczekiwaniu na poprawę warunków. W zakresie pożyczek hipotecznych o charakterze konsumenckim i mieszkaniowym (konsumenci) nasze podejście bardziej koncentruje się na samym portfelu.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Działania restrukturyzacyjne, podejmowane przez ING w odniesieniu do pożyczkobiorców biznesowych zaczynają się najczęściej od określenia pozycji na liście kontrolnej. Pożyczkobiorcy z listy kontrolnej mają swoje oceny (1-19). Pozycja na liście może znaleźć się w obrębie statusu restrukturyzacji (15-19) lub odzyskiwania (20-22). Większość pożyczkobiorców z listy kontrolnej wraca do statusu regularnego. W odniesieniu do konsumentów umieszczenie kogoś na liście kontrolnej "potencjalnie problematycznych pożyczek" spowodowane jest najczęściej opóźnieniami w spłacie rat (powyżej 1 miesiąca). Osoba taka otrzymuje ocenę 18-19 (lub porównywalny status w oparciu o zwiększone prawdopodobieństwo niewypłacalności). Zarządzanie restrukturyzowanymi relacjami oddaje się wtedy w ręce standardowych departamentów bankowości komercyjnej lub nie realizuje się go w ogóle.

Sytuacja w zakresie renegotjowanych pożyczek ING, których spłaty byłyby w przeciwnym wypadku opóźnione lub nastąpiłaby utrata wartości wygląda w sposób następujący:

Renegocjowane pożyczki ING Banku, których spłaty byłyby opóźnione lub nastąpiłaby utrata wartości (kredyty nieregularne)

	2008	2007
Ze statusu restrukturyzacji (18-19) do statusu regularnego (1-17)	1,183	1,414
Od statusu poprawy (20-22) do statusu regularnego lub statusu restrukturyzacji (1-19)	3,556	3,123
Suma renegocjowanych pożyczek	4,739	4,537

Suma ta dzieli się na klientów biznesowych i indywidualnych w sposób następujący:

Renegocjowane pożyczki dla klientów biznesowych, których spłaty byłyby opóźnione lub nastąpiłaby utrata wartości (kredyty nieregularne)

	2008	2007
Ze statusu restrukturyzacji (18-19) do statusu regularnego (1-17)	1,183	1,414
Od statusu poprawy (20-22) do statusu regularnego lub statusu restrukturyzacji (1-19)	978	1,170
Suma renegocjowanych pożyczek biznesowych	2,161	2,584

W obszarze klientów biznesowych podejście ING jest bardzo pro-aktywne. Realizuje się restrukturyzację pożyczek, których spłata w przeciwnym wypadku byłaby trudna. W rezultacie wzrósł poziom pożyczek restrukturyzacyjnych, wracających do statusu regularnego. Restrukturyzacja jest zwykle procesem długotrwałym, trwającym często wiele lat. Na początku roku 2008 regularnie zmniejszała się liczba kredytów problematycznych i klientów poddawanych restrukturyzacji. Odzwierciedla to wyraźnie struktura pożyczek biznesowych w roku 2008.

Renegocjowane pożyczki konsumenckie i hipoteczne, których spłaty byłyby w przeciwnym wypadku opóźnione

	2008	2007
Od statusu poprawy (20-22) do statusu regularnego lub statusu restrukturyzacji (1-19)	2,578	1,953
Suma renegocjowanych pożyczek konsumenckich i hipotecznych	2,578	1,953

Wzrost całkowitej sumy renegocjowanych pożyczek konsumenckich i hipotecznych jest odzwierciedleniem rosnących kwot w portfelu oraz pro-aktywnego podejścia ING do zarządzania, polegającego - między innymi - na automatyzacji wysyłania listów przypominających i ostrzeżeń do kredytobiorców, którzy w przeciwnym wypadku mogliby popaść w finansowe tarapaty. Kredytobiorcy konsumenci nie posiadają statusu restrukturyzacji.

Przeterminowane zobowiązania

ING regularnie sprawdza stan swojego portfela pod względem zaległości płatniczych. Szczególnie dokładnie monitoruje się portfele detaliczne (co miesiąc) po to, by mieć pewność, iż nie pojawiły się zasadnicze zmiany w zaległościach. Przyjmuje się zwykle, że zobowiązanie staje się przeterminowane, jeżeli spłata odsetek bądź głównych kwot zadłużenia spóźnia się więcej niż jeden dzień. W praktyce pierwsze 5-7 dni opóźnienia płatniczego rozpatruje się w kategoriach operacyjnych w obszarze pożyczek detalicznych i kredytów dla małych firm. Po upływie tego terminu wysła się do dłużnika list przypominający od przeterminowanych płatności. Jeżeli zobowiązanie nie zostanie uregulowane w przeciągu 90 dni, przechodzi w ręce jednego z działów odpowiedzialnych za „pożyczki problematyczne”. Aby ograniczyć liczbę niezapłaconych terminowo zobowiązań, jednostki bankowości ING zachęcają klientów do zakładania automatycznych zleceń płatności na swoich rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Jakość kredytowa: portfel ING Banku, kredyty nieregularne

	2008	2007
Nie nastąpiła utrata wartości, brak przeterminowania	817,069	750,049
Przeterminowanie nastąpiło, ale brak utraty wartości (1-90 dni) ⁽¹⁾	7,224	5,416
Utrata wartości	8,592	5,219
	832,885	760,684

⁽¹⁾ W oparciu o udzielone pożyczki (tylko kredyty konsumenckie i hipoteki mieszkaniowe).

Analiza terminowości spłat (przeterminowanych, ale bez utraty wartości): portfel ING Banku, kredyty nieregularne ^(1, 2)

	2008	2007
Przeterminowane 1-30 dni	5,844	4,709
Przeterminowane 31-60 dni	1,223	633
Przeterminowane 61-90 dni	157	74
	7,224	5,416

⁽¹⁾ W oparciu o udzielone pożyczki (tylko kredyty konsumenckie i hipoteki mieszkaniowe).

⁽²⁾ Kwota aktywów finansowych przeterminowanych, ale nie tracących na wartości, w zakresie działań niezwiązanych z udzielaniem kredytów nie była istotna.

Brak istotnej koncentracji określonych rodzajów struktury kredytowej w portfelu przeterminowanych płatności oraz portfelu utraconej wartości.

ING dba o płatność zobowiązań przeterminowanych, ale nie tracących na wartości szczególnie mocno w obrębie kredytów konsumenckich i hipotek mieszkaniowych. Ogólnie rzecz biorąc, wszystkie kredyty, których płatność nie zostanie uregulowana w przeciągu 90 dni klasyfikuje się automatycznie w kategorii utraty wartości. Utrata wartości może zazwyczaj nastąpić przed upływem 90 dni w odniesieniu do portfeli pożyczek hurtowych zobowiązań powiązanych z papierami wartościowymi. Dzieje się tak na przykład wtedy, gdy analizy ING wykazują, iż dany klient prawdopodobnie nie będzie w stanie wywiązać się ze swoich finansowych zobowiązań, ogłasza upadłość lub składa wniosek o ochronę upadłościową. W niektórych przypadkach złamanie umów finansowych może również skutkować przeklasyfikowaniem umowy do kategorii utraconej wartości.

Zajęcia hipoteczne

Ogólne założenia polityki ING nie przewidują zajęć hipotecznych w stosunku do niewypłacalnych dłużników. ING stara się raczej sprzedawać zastawione przez osobę prawną aktywa w myśl zapisów umów o zabezpieczeniach i zastawach, podpisanych z dłużnikami. W nielicznych przypadkach, gdy ING jest zmuszone do przeprowadzenia zajęcia hipotecznego zastawionych aktywów, stara się jak najszybciej te aktywa wyprzedać. W zależności o wewnętrznych oszacowań, definiujących najbardziej korzystne i najszybsze zwroty dla ING, zbywanie zajętych aktywów może dotyczyć jednorazowo całego majątku dłużnika lub sprzedaje się je jedno po drugim.

Kredyty z utratą wartości: portfel ING Banku, nieregularne kredyty według sektorów gospodarki

	2008	2007
Osoby prywatne	3,718	2,356
Budownictwo, infrastruktura i nieruchomości	1,770	635
Przemysł	1,036	270
Produkty spożywcze, napoje, higiena osobista	397	264
Instytucje finansowe	372	538
Branża samochodowa	322	200
Usługi	270	219
Detal	176	131
Inne	531	606
Suma	8,592	5,219

Powyższa tabela przedstawia podział nieuregulowanych zobowiązań kredytowych (w tym utratę wartości) na poszczególne branże w zakresie pożyczek i pozycji, sklasyfikowanych jako kredyty problematyczne, objętych rezerwami. ING utrzymuje w tym portfelu konkretne i łączne rezerwy w wysokości odpowiednio 1,067 miliona EUR i 799 milionów EUR (2007: 711 milionów EUR/680 milionów EUR), przedstawiające różnicę między amortyzowanym kosztem portfela i szacowaną kwotą do odzyskania, pomniejszoną o efektywną stopę odsetek.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Rezerwy na przyszłe zobowiązania

Portfel kredytowy jest bez przerwy analizowany. Formalną analizę przeprowadza się co kwartał po to, by określić kwoty rezerw na pokrycie ewentualnych toksycznych długów, stosując metodę „z dołu do góry”. Wnioski z przeprowadzonych analiz omawia szczegółowo Komisja Rezerw ING (IPC) – organ doradczy, rekomendujący zarządowi zdefiniowanie rezerw na określonych poziomach. W rozumieniu ING Banku kredyty z utraconą wartością to te, wobec których istnieje prawdopodobieństwo (w oparciu o aktualne dane i współczesne wydarzenia), iż wynikające z umowy kredytowej sumy odsetek i kwot głównych nie będą wpłacane na konto ING zgodnie z zapisami podpisanej umowy.

Rezerwy na przyszłe zobowiązania: portfel ING Banku

	Bankowość hurtowa		Bankowość detaliczna		ING Direct		Suma: ING Bank	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Bilans otwarcia	921	1,610	771	741	309	291	2,001	2,642
Zmiany w strukturze grupy	2	2		95	0	1	2	98
Odpisy	-260	-593	-399	-302	-69	-57	-728	-952
Środki odzyskane	24	30	63	26	4	3	91	59
Wzrost/(spadek) rezerw na utracone kredyty	596	-115	401	172	283	68	1,280	125
Różnice kursowe	-17	-23	-36	5	3	-1	-50	-19
Inne zmiany	-242	10	270	34	-13	4	15	48
Bilans zamknięcia	1,024	921	1,070	771	517	309	2,611	2,001

Po trzech latach spadających rocznych kosztów ryzyka tendencja uległa zmianie w roku 2008 w wyniku światowego kryzysu na rynkach finansowych. Wśród innych zmian warto wspomnieć o przeklasyfikowaniu z bankowości hurtowej na detaliczną rezerw na przedsiębiorstwa średniej wielkości oraz firmy z sektora SME.

Zabezpieczenie spłat

W ramach finansowania papierów wartościowych jednostki ING podpisują często umowy o sprzedaży i wykupie zbywalnych papierów wartościowych. Transakcje te realizuje na wiele, prawnych sposobów. Najbardziej znane z nich to: umowy wykupu i odkupu, transakcje typu buy/sellback i sell/buyback, kontrakty o pożyczaniu papierów wartościowych. Wartość zbywalnych papierów wartościowych, posiadanych przez ING w formie zabezpieczenia spłat zobowiązań kredytowych na mocy jednej z powyższych umów, wynosiła 82,1 miliarda EUR na dzień 31.12.2008 i 120,2 miliarda EUR na dzień 31.12.2007. Ograniczenie jest proporcjonalne do generalnej tendencji spadkowej w otwartym handlu papierami wartościowymi na koniec roku 2008 w porównaniu z końcem roku 2007. Sumy te nie obejmują składników gotówkowych transakcji ani zabezpieczeń papierów wartościowych na mocy umów trójstronnych (w których sumy główne nie stanowią własności ING ani posiadanego zabezpieczenia). Stosuje się generalną zasadę, według której zbywalne papiery wartościowe (otrzymane w wyniku tych transakcji) można odsprzedać lub oddać w zastaw przy okazji realizacji innych (podobnych) transakcji. W takich przypadkach ING ma obowiązek zwrotu ekwiwalentu w papierach wartościowych.

Klasy zagrożeń definiuje się w oparciu o jakość ekspozycji pod względem wiarygodności kredytowej, rozciągającej się od oceny inwestycyjnej do oceny problemu, wyrażonej w odpowiednikach S&P.

Klasy ryzyka w portfelu ING Banku według linii biznesowych, jako % sumy kredytów nieregularnych ⁽¹⁾

	Bankowość hurtowa		Bankowość detaliczna		ING Direct ⁽²⁾		Suma: ING Bank	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
1 (AAA)	9,3%	5,6%	1,3%	0,2%	27,6%	31,5%	12,6%	12,8%
2-4 (AA)	19,3%	26,2%	5,7%	4,8%	17,1%	19,3%	14,5%	18,6%
5-7 (A)	16,7%	14,5%	4,0%	3,4%	15,6%	14,4%	12,5%	11,8%
8-10 (BBB)	23,2%	21,4%	34,3%	35,3%	22,2%	21,0%	26,2%	24,7%
11-13 (BB)	23,3%	24,5%	42,9%	46,0%	14,8%	12,3%	26,6%	25,8%
14-16 (B)	5,8%	5,9%	6,9%	6,3%	1,5%	0,8%	4,8%	4,3%
17-22 (CCC & Ocena problemowa)	2,4%	1,9%	4,9%	4,0%	1,2%	0,7%	2,8%	2,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0	100,0%	100,0%	100,0%

⁽¹⁾ W oparciu o pomiary ryzyka kredytowego obecne w procesie udzielania pożyczek, przed rozliczeniem, na rynku pieniężnym i inwestycyjnym. Oceny wskazują na prawdopodobieństwo niewypłacalności, nie biorą pod uwagę zastawów i zabezpieczeń.

⁽²⁾ Zabezpieczone obligacje przedstawiono na bazie zewnętrznych ocen kredytowych emitenta. Emisje zabezpieczonych obligacji są zwykle lepiej oceniane zewnętrznie pod względem kredytowym niż emisje zwykłe ze względu na kształt strukturalny obligacji zabezpieczonych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Klasy ryzyka w portfelu ING Banku, jako % sumy kredytów nieregularnych ⁽¹⁾

	Kredyty		Inwestycje		Rynek pieniężny		Przed rozliczeniem		Suma: ING Bank	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
1 (AAA)	1,3%	1,9%	49,8%	48,4%	7,1%	5,9%	8,1%	5,4%	12,6%	12,8%
2-4 (AA)	4,2%	6,0%	28,8%	35,2%	57,3%	61,4%	48,3%	58,2%	14,5%	18,6%
5-7 (A)	10,2%	9,5%	15,0%	13,7%	26,3%	16,8%	21,5%	22,3%	12,5%	11,8%
8-10 (BBB)	36,1%	35,7%	3,6%	1,5%	4,8%	8,2%	11,2%	7,1%	26,2%	24,7%
11-13 (BB)	37,8%	37,7%	1,5%	0,9%	4,4%	7,1%	7,2%	5,3%	26,6%	25,8%
14-16 (B)	6,6%	6,3%	0,6%	0,1%	0,1%	0,3%	2,7%	1,2%	4,8%	4,3%
17-22 (CCC & Ocena problemowa)	3,8%	2,9%	0,7%	0,2%	0,0%	0,3%	1,0%	0,5%	2,8%	2,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

⁽¹⁾ W oparciu o pomiary ryzyka kredytowego obecne w procesie udzielania pożyczek, przed rozliczeniem, na rynku pieniężnym i inwestycyjnym. Oceny wskazują na prawdopodobieństwo niewypłacalności, nie biorą pod uwagę zastawów i zabezpieczeń.

W ING Banku nastąpiła umiarkowana migracja w dół pod względem klas ryzyka, szczególnie z klasy AA do klas o gorszej jakości. Jej podstawową siłą sprawczą było ograniczenie znaczenia niektórych sekurytyzacji, w szczególności w ING Direct. W ciągu roku wzrosły również oceny problemowe. Efekty negatywne zostały umiarkowanie zrównoważone przez przesunięcie w kierunku bardziej jakościowych kontrahentów w zakresie działań na rynku pieniężnym i przed rozliczeniem.

Koncentracja ryzyka: portfel ING Banku w poszczególnych sektorach ⁽¹⁾

	Bankowość hurtowa		Bankowość detaliczna		ING Direct		Suma: ING Bank	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Klienci indywidualni	0,2%	0,4%	68,4%	83,7%	44,1	39,8%	34,5%	33,9%
Niebankowe instytucje finansowe	13,5%	14,9%	2,0%	2,5%	29,9	31,9%	15,0%	17,7%
Banki komercyjne	20,4%	22,6%	1,2%	1,1%	15,4	19,5%	13,1%	16,2%
Rządy centralne	12,8%	7,5%	1,5%	1,4%	2,7%	3,0%	6,2%	4,5%
Nieruchomości	12,5%	9,6%	3,9%	1,5%	0,6%	0,7%	6,2%	4,6%
Zasoby naturalne	6,9%	6,2%	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%	2,9%	2,7%
Banki centralne	2,4%	3,9%	1,6%	0,0%	4,5%	2,4%	2,8%	2,4%
Transport & Logistyka	5,4%	4,7%	1,6%	0,5%	0,0%	0,0%	2,6%	2,1%
Usługi	3,5%	4,7%	3,1%	1,7%	0,0%	0,0%	2,3%	2,4%
Artykuły spożywcze i higiena osobista	3,6%	3,4%	2,5%	1,6%	0,0%	0,1%	2,2%	1,9%
Przemysł	3,4%	3,8%	2,6%	1,1%	0,0%	0,0%	2,1%	1,9%
Firmy budowlane i wykonawcze	2,9%	3,7%	2,8%	0,9%	0,1%	0,1%	2,0%	1,8%
Inne	12,5%	14,6%	8,1%	3,8%	2,7%	2,5%	8,1%	7,9%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0	100,0%	100,0%	100,0%

⁽¹⁾ Na bazie całkowitej sumy ryzyka kredytowego we właściwej kolumnie, przy wykorzystaniu wewnętrznych metod pomiaru ryzyka kredytowego w ING

ING Direct kontynuowało działania ukierunkowane na coraz większe zróżnicowanie w obrębie hipotek mieszkaniowych, redukując jednocześnie sekurytyzację i portfele obligacji. W roku 2008 ING przeniosło portfel średnich spółek z bankowości hurtowej na bankowość detaliczną, co doprowadziło do proporcjonalnego wzrostu koncentracji bankowości detalicznej na klientach indywidualnych i powstania szerszej dystrybucji w obrębie innych sektorów gospodarki. Zostało to częściowo zrównoważone zakupem wartych 4,5 miliarda EUR hipotek mieszkaniowych od Nationale Nederlanden Hypotheek Bedrijf (NNHB). Inne branże, nie umieszczone w tabeli, posiadają koncentracje nie przekraczające poziomu 2,0%.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Największe ekspozycje ekonomiczne: portfel pożyczek w ING Banku, w rozbięciu na kraje ⁽¹⁾⁽²⁾

kwoty wyrażone w miliardach EUR	Bankowość hurtowa		Bankowość detaliczna		ING Direct		Suma: ING Bank	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Holandia	56,2	68,7	171,9	141,1	1,0	1,6	229,1	211,4
Stany Zjednoczone	35,3	28,9	0,2	0,2	63,6	58,2	99,1	87,3
Belgia	25,6	44,4	52,6	27,5	1,1	1,4	79,3	73,3
Niemcy	12,5	9,4	0,2	0,2	61,5	54,8	74,2	64,4
Hiszpania	15,2	12,4	0,4	0,4	40,1	38,5	55,7	51,3
Wielka Brytania	15,8	19,4	0,2	0,1	13,5	17,3	29,5	36,8
Francja	23,4	17,0	0,7	0,6	4,2	4,1	28,3	21,7
Włochy	14,7	12,6	0,5	0,5	12,8	12,2	28,0	25,3
Australia	4,3	5,0	0,0		23,0	25,4	27,3	30,4
Kanada	1,4	1,7	0,0	0,1	17,4	15,7	18,8	17,5
Polska	9,7	7,0	2,1	2,5	0,0	0,0	11,8	9,5
Turcja	0,8	6,2	8,6	2,7	0,0	0,0	9,4	8,9

(1) Obejmuje jedynie ekspozycje całkowite przekraczające 9 miliardów EUR, w tym ekspozycje wewnątrz ING Insurance

Wzrost w większości powyższych państw nastąpił w podobny sposób, jak wzrost całego portfela. Rozwój w ING Direct w Niemczech, USA, Hiszpanii opierał się głównie na własnych hipotekach (Niemcy + 6,3 miliarda EUR, USA + 7,3 miliarda EUR, Hiszpania +1,4 miliarda EUR). Bankowość detaliczna w Holandii, Belgii i Turcji rozwijała się organicznie, a także dzięki przeniesieniu średnich spółek z bankowości hurtowej do detalicznej. Spadek w Wielkiej Brytanii wynika z różnic kursowych.

ING BANK – RYZYKA RYNKOWE

Ryzyko rynkowe polega na tym, że wszelkie ruchy w obrębie zmiennych rynkowych, takich jak: stopy procentowe, ceny kapitału akcyjnego, kursy walut, ceny nieruchomości, mogą wpłynąć negatywnie na dochody banku, jego wartość rynkową bądź płynność. Ryzyko rynkowe pojawia się w działalności handlowej lub bankowej. Pozycje handlowe utrzymuje się ze względu na czerpanie korzyści z krótkoterminowych ruchów cen, natomiast pozycje bankowe powinno się utrzymywać w dłuższej perspektywie czasowej lub z powodu ochrony innych pozycji.

W ING Banku ryzyko rynkowe (w tym zagrożenia płynności) kontrolowane jest przez Komisję ds. Aktywów i Zobowiązań (ALCO). Ostatnie słowo należy zawsze do ALCO Bank - organu określającego ogólny apetyt na ryzyko w zakresie zagrożeń rynkowych. Funkcje ALCO rozłożone są regionalnie, za wyjątkiem ING Direct, które posiada swoją własną komisję ALCO. Linie biznesowe bankowości detalicznej i bankowości hurtowej są reprezentowane przez regionalne i lokalne komisje ALCO. Struktura ALCO w centrach ING Banku usprawnia zarządzanie metodą „z góry na dół”, umożliwia ustalanie limitów, a także monitorowanie i kontrolę zagrożeń rynkowych. Zapewnia się w ten sposób właściwą implementację apetytu na ryzyko w ING Banku.

Korporacyjne kierownictwo ds. ryzyka rynkowego (CMRM) jest specjalnym, niezależnym departamentem odpowiedzialnym za opracowywanie i wykonywanie funkcji zarządzania ryzykiem rynkowym banku we współpracy z ALCO. Struktura CMRM odzwierciedla fakt, iż w zarządzanie ryzykiem odbywa się często na poziomie regionalnym lub lokalnym. Raportowanie typu „z dołu do góry” pozwala poszczególnym szczeblom kierowniczym na wszechstronną ocenę zagrożeń rynkowych.

Kierownictwo CMRM odpowiada za implementację właściwych strategii i procedur w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym oraz monitorowania przestrzegania wytycznych. Ważnym elementem funkcji zarządzania ryzykiem rynkowym jest ocena zagrożeń w odniesieniu do nowych produktów i usług. Poza tym CMRM musi utrzymać odpowiednią strukturę limitów, zgodnie z apetytem na ryzyko w ING Banku. Poszczególne firmy mają obowiązek stosowania się do limitów, zatwierdzanych finalnie przez ALCO Bank. Informacje o naruszeniach w tym zakresie są regularnie przekazywane kierownictwu wyższego szczebla, a firma, dopuszczająca się naruszeń, musi każdorazowo podjąć odpowiednie działania, zmierzające do ograniczenia zagrożenia.

Ryzyko rynkowe w portfelach handlowych

Organizacja

W portfelach handlowych są utrzymywane pozycje na profesjonalnych rynkach finansowych w celu czerpania korzyści z krótkoterminowych ruchów cen. W portfelach tych ryzyko rynkowe pojawia się z powodu ekspozycji na różne czynniki ryzyka rynkowego, takie jak: stopy procentowe, ceny kapitału akcyjnego, kursy walut.

Finansowa Komisja ds. Ryzyka Rynkowego (FMRC) – w oparciu o wytyczne określone przez ALCO Bank – ustala limity ryzyka rynkowego na poziomie łącznym i biurowym, a także zatwierdza nowe produkty. CMRM doradza FMRC i ALCO Bankowi w kwestiach apetytu na ryzyko rynkowe i działań bankowości hurtowej.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Kierownictwo CMRM Trading zarządza ryzykiem rynkowym w obszarze portfeli handlowych bankowości hurtowej (głównie rynków finansowych), ponieważ jest to jedyna linia biznesowa, na której realizowane są ważne działania handlowe. Działania handlowe obejmują ułatwiania dla klientów prowadzących działalność gospodarczą, kształtowanie warunków rynkowych, przejmowanie własności na rynkach gotówkowych i rynkach produktów pochodnych. Dział CMRM Trading odpowiada za rozwój i implementację strategii ryzyka handlowego oraz metod pomiaru zagrożeń, a także za monitorowanie ekspozycji na ryzyko według uzgodnionych limitów handlowych i zatwierdzanie modeli polityki cenowej. Kierownictwo CMRM analizuje ponadto mandaty handlowe, pełniąc rolę bramkarza w procesie analizy produktów. Zarządzanie ryzykiem rynków handlowych odbywa się na różnych poziomach organizacyjnych – począwszy od działu CMRM Trading, a skończywszy na konkretnych obszarach biznesowych i biurach handlowych.

Pomiar

Najważniejszym narzędziem pomiaru ryzyka dla kierownictwa CMRM jest metodologia wartości zagrożonej (VaR), charakteryzująca się 99 procentowym, jednostronnym poziomem zaufania, maksymalną stratą dobową, która może się pojawić ze względu na zmiany w czynnikach ryzyka, np. w stopach odsetkowych, kursach walut, cenach kapitału akcyjnego, spreadach kredytowych, itd., jeśli pozycje pozostaną niezmiennie przez jeden dzień. Wpływ historycznych ruchów na rynku na dzisiejszy portfel mierzy się w oparciu o równo ważone, obserwowane ruchy rynkowe, zachodzące w poprzednim roku. ING wykorzystuje metodologię VaR o jednodniowym horyzoncie do pomiaru ryzyka wewnętrznego, kontroli i testów zwrotnych i metodologię VaR o dziesięciodniowym horyzoncie do oszacowania kapitału regulacyjnego. Model VaR ING został zatwierdzony przez centralny bank w Holandii i może być wykorzystywany do wyliczania kapitału regulacyjnego w obrębie najważniejszych działań handlowych.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w zakresie stałych dochodów i rynków kapitału akcyjnego dzieli się na dwie części: ogólne ryzyko rynkowe i konkretne ryzyko rynkowe. Część ogólnego ryzyka rynkowego wylicza wartość VaR wynikającą ze zmieniających się wartości ogólnych na rynku (np. ruchów w obrębie stóp procentowych). Część konkretnego ryzyka rynkowego wylicza wartość VaR wynikającą z ruchów wartości rynkowych, związanych na przykład z głównym emitentem papierów wartościowych w portfelach. Konkretnie ryzyko wiąże się ze wszystkimi ruchami wartości, które nie są powiązane z ruchami na rynku ogólnym.

Wartość VaR dla portfeli linearnych wylicza się metodą „wariancja – kowariancja”. Ryzyko rynkowe w obrębie wszystkich, istotnych portfeli opcji w ING mierzy się metodą Monte Carlo lub metodą symulacji historycznej.

Ograniczenia

Pomiar ryzyka w oparciu o metodologię VaR ma pewne ograniczenia. VaR wylicza potencjalne straty przy założeniu, że warunki rynkowe są normalne. Założenie to może nie sprawdzać się w praktyce, szczególnie wtedy, gdy na rynku mają miejsce konkretne wydarzenia i pojawia się zagrożenie niedoszacowania potencjalnych strat. Metoda VaR opiera się poza tym na danych historycznych przy prognozowaniu przyszłych zachowań cenowych. Przyszłe zachowania cenowe często różnią się znacznie od zachowań historycznych. Co więcej, wykorzystanie jednodniowego okresu przetrzymywania (dziesięciodniowego w przypadku kalkulacji regulacyjnych) zakłada możliwość likwidacji lub objęcia ochroną wszystkich pozycji w portfelu w ciągu jednego dnia. Założenie to może się nie sprawdzić w okresach braku płynności i niepokojów rynkowych. Opieranie się na 99 procentowym poziomie zaufania oznacza, iż pomiar VaR nie bierze pod uwagę żadnych strat występujących poza tym poziomem.

Weryfikacja historyczna

Weryfikacja historyczna jest techniką polegającą na stałym monitoringu wiarygodności wykorzystywanego modelu VaR. Mimo iż modele VaR potrafią oszacować potencjalne wyniki w przyszłości, szacunki te opierają się na historycznych danych rynkowych. Wykonując weryfikację historyczną, faktyczny wynik dzienny porównuje się z jednodniową wartością VaR. Oprócz wykorzystywania faktycznych wyników z weryfikacji historycznej, ING bierze także pod uwagę wyniki hipotetyczne, które służą pomiarowi rezultatów z wyłączeniem handlu śróddziennego, opłat i prowizji. Jeśli faktyczna bądź hipotetyczna strata przekracza wartość VaR, mamy do czynienia ze „zjawiskiem”. Biorąc pod uwagę jednostronny, 99 procentowy poziom zaufania, stosowany przez ING, wystąpienia „zjawiska” można się spodziewać co 100 dni roboczych. Żadne „zjawiska” nie wystąpiły w roku 2008 (rok wcześniej też nie). Nie było sytuacji, w której dzinna strata handlowa przekroczyłaby dzienną, skonsolidowaną wartość VaR bankowości hurtowej ING. ING opracowuje raporty na temat wyników weryfikacji historycznej co kwartał, przesyłając je do holenderskiego banku centralnego.

Testowanie w skrajnych warunkach

Testy warunków skrajnych stosuje się w celu monitorowania zagrożeń rynkowych w warunkach ekstremalnych. Z racji tego, że pomiar VaR nie generuje oszacowań potencjalnych strat, które mogą się pojawić w rezultacie ekstremalnych zdarzeń rynkowych, ING robi specjalne testy, sprawdzające ryzyko rynkowe w warunkach ekstremalnych. Scenariusze warunków skrajnych opierają się na historycznych i hipotetycznych wydarzeniach ekstremalnych. W wyniku przeprowadzenia testów w warunkach skrajnych powstaje liczba wydarzeń ryzykownych, stanowiąca szacunkowe wyliczenie wyniku rachunku zysków i strat, spowodowanego potencjalnym wydarzeniem i jego wpływem na globalną sytuację bankowości hurtowej ING. Liczba ta jest wyliczana co tydzień. Ryzyko wydarzeń ograniczane jest przez ALCO Bank. ING prowadzi własną politykę w jego zakresie, jej metody nie są powszechnie akceptowane przez inne banki czy instytucje finansowe, jak to ma miejsce w przypadku modelu VaR. ING określa warunki ekstremalne dla poszczególnych państw i rynków (stałe dochody, kapitał akcyjny, kurs wymiany, czynniki kredytowe, produkty pochodne). Scenariusze i parametry podlegają weryfikacji historycznej względem ekstremalnych warunków rynkowych, które faktycznie miały miejsce na danym rynku. Wydarzenia rynkowe z roku 2008 zostaną wzięte pod uwagę przy ustalaniu scenariuszy i parametrów zagrożeń na rok 2009. Jeśli zachodzi taka konieczność, ING ocenia konkretne scenariusze warunków skrajnych w formie zabezpieczenia dodatkowego. Konkretnie scenariusze odnoszą się do faktycznych i rzeczywistych problemów, takich jak brak stabilizacji politycznej w niektórych regionach, ataki terrorystyczne, gwałtowne skoki cen energii.

Pozostałe kontrole w sferze handlu

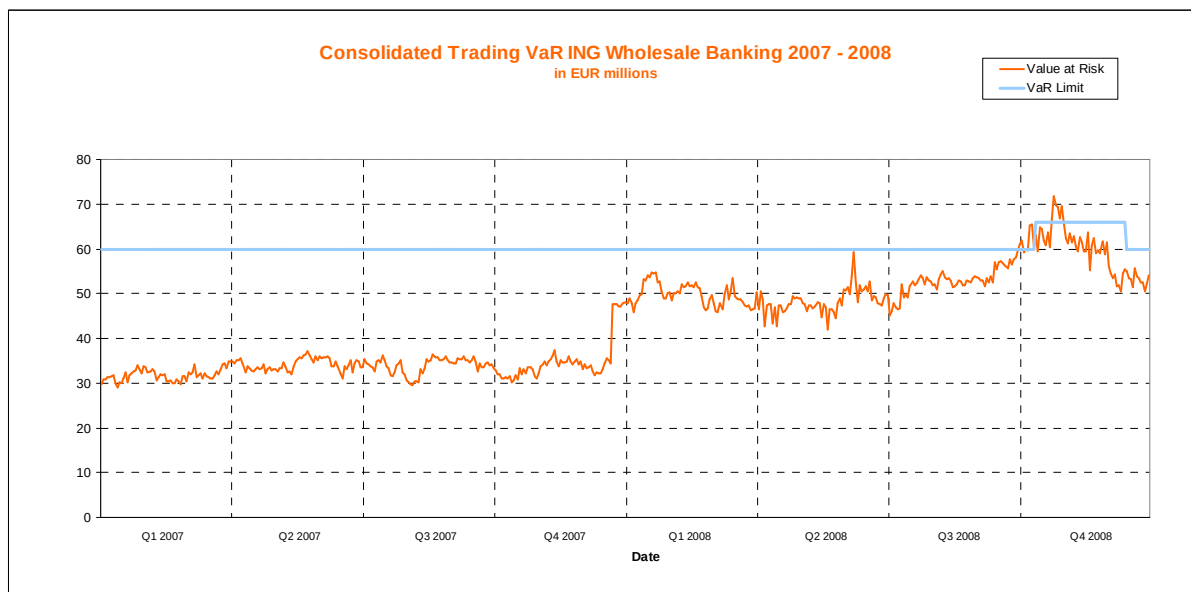
Najważniejszymi limitami przy kontroli portfeli handlowych są pomiary VaR oraz limity wydarzeń ryzykownych. Poza tym ING stosuje cały szereg innych limitów wspierających metodę VaR i ryzyka zdarzeń. Limity pozycji i wrażliwości wykorzystuje się w celu niedopuszczenia do powstania dużych koncentracji w obrębie konkretnych emitentów, sektorów bądź krajów. Inne limity ryzyka ustala się w stosunku do działań w obrębie handlu egzotycznymi produktami pochodnymi. Ryzyko rynkowe tych produktów kontrolują specjalne ograniczenia.

Rozwój ryzyka handlowego na rynku

Poniższy wykres obrazuje rozwój wartości VaR typu „overnight” przy 99 procentowym poziomie zaufania i jednodniowym horyzoncie czasowym. Wartość VaR typu „overnight” została przedstawiona w odniesieniu do portfela handlowego bankowości hurtowej ING, której ryzykiem zarządzało kierownictwo CMRM Trading w roku 2007 i 2008. Kilka ksiąg bankowych podlega kierownictwu procesu ryzyka handlowego, z racji czego nie ujęto ich w tabeli ryzyka niehandlowego, ale zawarto w wykresie i tabeli ryzyka handlowego na następnych stronach.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

W latach 2007-2008 VaR typu "overnight" dla portfela handlowego bankowości hurtowej ING plasowała się w zakresie od 29 do 72 milionów EUR.

Średnia ekspozycja na przestrzeni roku 2008 była znacznie większa niż rok wcześniej (średnia VaR 2008: 53 miliony EUR; średnia VaR 2007: 34 miliony EUR). Wzrost związany jest głównie z rosnącą zmiennością rynków finansowych oraz ze zmianami w korelacji między różnymi rynkami i produktami. W rezultacie skonsolidowana, handlowa wartość VaR przekroczyła limit 60 milionów EUR w czwartym kwartale. ALCO Bank zgodził się na czasowe podwyższenie limitu do 66 milionów EUR tak, by ująć nowe warunki rynkowe i stopniową redukcję ekspozycji. Skonsolidowana, handlowa wartość VaR osiągnęła rekordowy poziom 72 milionów EUR 24 października. Zarząd CMRM i bankowości hurtowej/rynków finansowych podjął kolejne kroki w kierunku ponownego ustawienia ekspozycji w wymaganych granicach. W miarę jak obniżała się wartość VaR w ciągu dwóch ostatnich miesięcy roku, limit został ograniczony do poziomu wyjściowego – 60 milionów EUR (na połowę grudnia).

Poniższe tabele prezentują dalsze szczegóły w zakresie wartości VaR portfela handlowego bankowości hurtowej ING na lata 2007-2008.

Skonsolidowana handlowa wartość VaR: bankowość hurtowa ING

	Minimum		Maksimum		Średnia		Koniec roku	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Waluty obce	4	2	9	7	5	4	7	4
Kapitał akcyjny	5	5	13	13	8	9	7	6
Stopa procentowa	33	22	58	43	45	27	43	43
Dywersyfikacja ⁽¹⁾					-5	-6	-3	-5
Suma wartości VaR					53	34	54	48

⁽¹⁾ Sumy wartości VaR dla kolumn Minimum i Maksimum nie można wyliczać na podstawie indywidualnych komponentów, gdyż obserwacje rynków indywidualnych oraz sumy wartości VaR mogą mieć miejsce innego dnia.

Uwaga: powyższe nagłówki zgadzają się z nagłówkami wykorzystywanymi do celów zarządzania ryzykiem wewnętrznym. Nie dotyczą pozycji w sprawozdaniu finansowym.

Ogólnie rzecz biorąc, poziom handlowej wartości VaR był w roku 2008 nie tylko wyższy, ale również bardziej ruchomy. Rynek stóp procentowych, w skład którego wchodzi zarówno ogólna stopa procentowa jak i ekspozycje spreadów kredytowych, wywarł największy wpływ na handlową wartość VaR.

Na poniższej tabeli widać największe pozycje handlowe w wymianie walutowej, pozycje korporacyjnych spreadów kredytowych oraz pozycje stóp procentowych. Wrażliwości korporacyjnych spreadów kredytowych rozbite zostały na różne sektory i klasy ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Najważniejsze pozycje walutowe, stóp procentowych i spreadów kredytowych (na koniec 2008 roku)

	2008
Rynek walutowy	
Dolar singapurski	-91
Meksykańskie peso	69
Południowokoreański won	-68
Amerykański dolar	55
Chiński yuan	46
Stopa procentowa (Bpv⁽¹⁾)	
Strefa Euro	-1,272
Meksyk	-0,289
Stany Zjednoczone	0,241
Południowa Korea	-0,111
Tajwan	0,060
Spread kredytowy (Bpv⁽¹⁾)	
Strefa Euro	-0,247
Stany Zjednoczone	-0,187
Meksyk	-0,097
Japonia	-0,056
Wielka Brytania	-0,032

⁽¹⁾ Bpv (wartość punktu bazowego) odnosi się do wrażliwości rachunku zysku i strat na wzrost w wysokości jednego punktu bazowego w stopie procentowej bądź spreadzie kredytowym.

Wrażliwość spreadów kredytowych względem kasy i sektora ryzyka (na koniec roku 2008)

W tysiącach EUR

Spread kredytowy (Bpv ⁽¹⁾)	Korporacje	Instytucje finansowe
Klasy ryzyka		
1 (AAA)	-20	-40
2-4 (AA)	-19	-115
5-7 (A)	4	-88
8-10 (BBB)	-75	-103
11-13 (BB)	-37	-54
14-16 (B)	-6	-18
17-22 (CCC i Ocena problematyczna)	-21	-2
Brak ocen ratingowych	-19	-28

⁽¹⁾ Bpv (wartość punktu bazowego) odnosi się do wrażliwości rachunku zysku i strat na wzrost w wysokości jednego punktu bazowego w spreadzie kredytowym.

Ryzyko rynkowe w portfelach niehandlowych

Organizacja

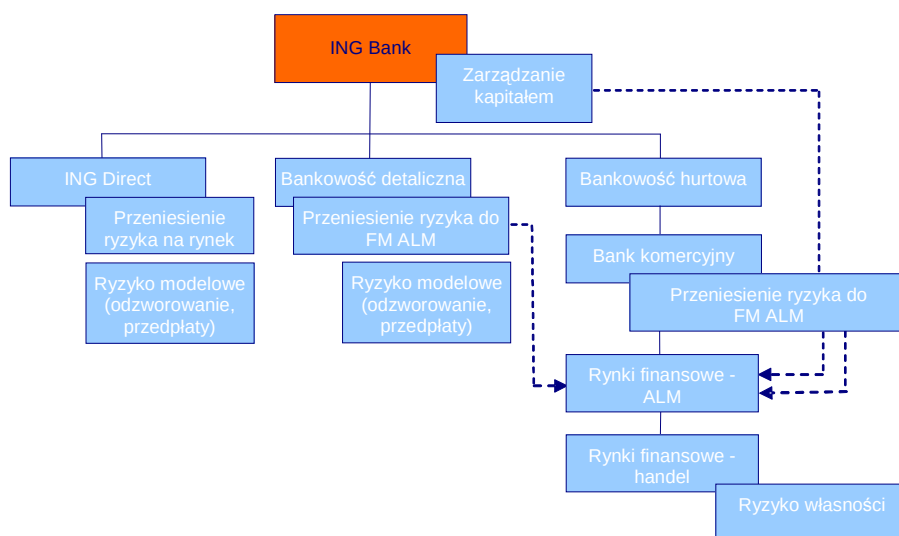
Pozycje w księgach ING Banku zalicza się do kategorii działań handlowych lub niehandlowych (bankowych). Najważniejszym aspektem tego podziału jest przeznaczenie poszczególnych pozycji. Pozycje w księgach bankowych są z reguły utrzymywane w dłuższym terminie (lub do czasu zapadalności) albo w celu ochrony innych pozycji bankowych, związanych z działalnością komercyjną (np. w księdze hipotecznej).

Ryzyko stóp procentowych w księgach bankowych

Ryzyko stóp procentowych w księgach bankowych to zagrożenie, iż na rynkową wartość lub dochody ING Banku, pochodzące z pozycji niehandlowych, negatywny wpływ będą miały zmiany stóp procentowych. ALCO Bank powołał do życia specjalną strukturę zarządzania aktywami i zobowiązaniami (ALM) w celu przypisania jasno określonych zakresów odpowiedzialności za podejmowane ryzyko i generowane zwroty w strukturze ksiąg bankowych. Struktura ALM umożliwia wydzielenie trzech rodzajów działań: inwestowanie własnego kapitału, działalność komercyjna oraz zarządzanie pozycją strategicznego ryzyka stóp procentowych banku w wyznaczonych księgach ALM. Poniższy rysunek przedstawia strukturę ALM ING Banku, na podstawie której monitoruje się i mierzy ryzyko stóp procentowych:

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Pozycje dotyczące zarządzania kapitałem ING Banku, tzn. własnymi funduszami (kapitałem podstawowym) oraz inwestowanie własnych funduszy są wyizolowane w linii korporacyjnej ING Banku. ALCO Bank ustala docelowy profil zapadalności, w oparciu o który należy zainwestować własne fundusze ING Banku. Ten profil zapadalności odzwierciedla długoterminowy charakter stopy zwrotu, której domagają się inwestorzy ING Banku. Jego głównym celem jest stabilizacja i maksymalizacja zysków. ALCO Bank klasyfikuje dobrze zrównoważony portfel długoterminowych inwestycji w stałe dochody w kategorii pozycji neutralnej wobec zagrożeń w swojej wewnętrznej strukturze przenoszenia ryzyka.

Podstawą struktury ALM ING Banku jest zasada przenoszenia ryzyka. Zgodnie z nią bezpośrednie ryzyko stóp procentowych, wynikające z działalności komercyjnej, przenoszone jest do ksiąg ALM. Ryzyko stóp procentowych z działalności komercyjnej bierze się stąd, że własne aktywa i zobowiązania nie przeszacowują się jednocześnie względem cech charakterystycznych stóp procentowych. Przenoszenie bezpośredniego ryzyka stóp procentowych bazuje w znacznym stopniu na modelowaniu zachowań klienta. Działania mające na celu optymalizację tego modelowania podejmowane są na szeroką skalę w kierownictwie CMRM. Stosuje się kilka metod, ukierunkowanych na powielenie ryzyka stóp procentowych. Pod uwagę bierze się zarówno kontraktowe jak i behawioralne cechy charakterystyczne lokat na żądanie, rachunków oszczędnościowych i hipotek. W stosunku do wszystkich modeli i założeń stosuje się regularnie weryfikację historyczną, której wyniki przesyła się na ręce wyznaczonego ALCO.

Aby określić wrażliwość stóp procentowych rachunków oszczędnościowych i kont bieżących, opracowano szereg metod w oparciu o analizę ryzyka - na przykład: symulację historyczną. W modelach tych bierze się pod uwagę analizę dochodów narażonych na ryzyko, modele oszacowań, strategie cenowe, obroty nieuregulowane, a także poziom i kształt krzywej zysków. W oparciu o tego typu analizy określa się zasady inwestowania w obszarze różnych portfeli.

Ochrona wbudowanych opcji przedpłat w portfelach hipotecznych opiera się na modelach przewidywania przedpłat. Modele te obejmują rozwiązania zachęcające klientów do dokonania przedpłaty. Parametry tych modeli opierają się na danych historycznych i są regularnie aktualizowane. Wrażliwość odsetkowa wbudowanych opcji przedpłat definiowana jest również dla portfela hipotek. Uruchamia się ponadto proces ochronny w celu minimalizacji zagrożeń stóp procentowych.

Po przeniesieniu pozycji bezpośredniego ryzyka stóp procentowych do ksiąg ALM, pozostałe ryzyko w tym zakresie w księgach bankowości komercyjnej spowodowane jest ryzykiem bazowym i opcjonalnością. Jednostki działalności komercyjnej ponoszą odpowiedzialność za pozostałe zagrożenia stóp procentowych, wynikające z produktów bankowych, których przyszłe przepływy gotówki zależą od zachowań klientów (np. opcjonalność w hipotekach), a także z produktów bankowych, których zarobiona i zapłacona stopa klientów nie koreluje odpowiednio ze zmieniającymi się stopami na rynku (ryzyko bazowe). Przykładowe produkty, w których występują tego rodzaju zagrożenia to: konta bieżące, rachunki oszczędnościowe i hipoteki.

Jeśli chodzi o ING Direct, to ryzyko stóp procentowych zarządzane jest i mierzone na poziomie lokalnych jednostek ING Direct. Ryzyko stóp procentowych, które pozostaje w jednostkach ING Direct jest w znacznym stopniu spowodowane ryzykiem bazowym i opcjonalnością podczas, gdy bezpośrednie ryzyko stóp procentowych podlega w dużej części ochronie.

Księgami ALM zajmuje się bankowość hurtowa ING. Zajmują one strategiczną pozycję z zakresu ryzyka stóp procentowych w ING Banku. Głównym założeniem jest maksymalizacja wartości ekonomicznej księgi oraz wygenerowanie dobrych i stabilnych rocznych zysków w ramach limitów apetytu na ryzyko, wyznaczonych przez ING Bank.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

W kolejnych akapitach prezentujemy wartości zagrożeń w obrębie ryzyka stóp procentowych w księgach bankowych, zgodnie z grupowymi metrykami ryzyka. ING Bank stosuje wiele metod pomiaru ryzyka w celu zarządzania ryzykiem stóp procentowym zarówno z perspektywy zysków jak i z perspektywy wartości. Współczynnika dochodów narażonych na ryzyko (EaR) używa się w perspektywie zysków, natomiast w perspektywie wartości wykorzystuje się najczęściej aktualną wartość netto (NPV) i wartość punktu bazowego (BPV). Ponieważ kilka ksiąg bankowych prowadzonych jest w ramach procesu ryzyka handlowego, wykluczono je z poniższych tabel, pokazujących kwestie niehandlowe. Zostały zawarte na wykresie zagrożeń handlowych, a także w tabeli pod hasłem „Ryzyko rynkowe w księgach handlowych”.

Dochody narażone na ryzyko (EaR)

EaR mierzy wpływ na zyski MSSF (przed opodatkowaniem), wygenerowane na bazie zmian wskaźników rynkowych w określonym horyzoncie czasowym (jednego roku). Wyliczenia nie uwzględniają zmian w dynamice bilansów ani interwencji kierownictwa. Wartości EaR w poniższej tabeli ustalono na podstawie chwilowego szoku równoległego w górę (1%) we wskaźnikach rynkowych. Przyjmuje się, że szok następuje na początku roku, a wskaźniki rynkowe pozostają na poziomie stabilnym przez resztę roku. W księgach ALM EaR mierzy potencjalną stratę zysków, spowodowaną strukturalnym niedopasowaniem pozycji stóp procentowych. Wyliczenia w księgach ALM ujmują dochody EaR, wynikające z aktualnych pozycji. W komercyjnych księgach bankowych EaR ujmuje zagrożenia stóp procentowych, spowodowane kontami oszczędnościowymi, rachunkami bieżącymi oraz głównymi portfelami hipotecznymi. Wpływ nowej działalności jest uwzględniony w wyliczeniach EaR dla portfeli oszczędnościowych oraz portfeli lokat na żądanie, jako że są one dla tych portfeli najważniejsze. Dochody EaR Linii Korporacyjnej, tzn. inwestowanie własnych funduszy ING Banku, odzwierciedlają profil ryzyka odsetkowego samych inwestycji. Jest to zgodne z definicją rachunkową dotyczącą dochodów EaR (przed opodatkowaniem).

Dochody narażone na ryzyko (1 procentowy szok na stopy procentowe)

	2008	2007
Linie biznesowe		
ING Wholesale Banking (bankowość hurtowa)	-91	-87
ING Retail Banking (bankowość detaliczna)	-102	-121
ING Direct	5	-5
ING Bank Corporate Line (Linia Korporacyjna)	46	26
Suma: ING Bank	-142	-187
Waluty		
Euro	-220	-125
Dolar amerykański	80	9
Funt brytyjski	5	-13
Inne	-7	-58
Suma	-142	-187

Uwaga: W porównaniu z wartościami EaR na tablicy wyników zagrożeń grupowych, powyższe kwoty nie biorą pod uwagę dywersyfikacji z innymi rodzajami ryzyka bankowego ani zagrożeń grupowo-ubezpieczeniowych.

Suma dochodów EaR – w wyniku szokującego wzrostu wskaźników rynkowych o 1% - poprawiła się w porównaniu z zeszłym rokiem o 45 milionów EUR – do poziomu 142 milionów. Szczególnie ostatni kwartał 2008 roku zdominowany został przez malejące stopy procentowe, spowodowane znacznymi cięciami stóp, realizowanymi przez banki centralne. Scenariusz ten wywarł niebagatelny wpływ na niższe dochody EaR. Kilka działów bankowości detalicznej i ING Direct zainwestowało aktywa w krótkim terminie i dlatego będą czerpać w przyszłości korzyści z rosnących stóp procentowych. Omawiana dynamika - głównie w obrębie jednostek posługujących się walutą inną niż EUR – jest najważniejszym czynnikiem sprawczym silnego wzrostu dodatnich dochodów EaR, generowanych przez ekspozycję USD na 80 milionów EUR (wzrost z 9 milionów EUR), a także mocnej poprawy w zakresie ujemnych dochodów EaR w innych walutach do poziomu -7 milionów EUR (z wcześniejszego poziomu -58 milionów EUR). Ujemne dochody EaR, spowodowane ekspozycją EUR wzrosły o 95 milionów EUR – do poziomu -220 milionów EUR – przede wszystkim ze względu na pozycje ALM bankowości hurtowej, które były lepiej przystosowane – w porównaniu do końcówki roku 2007 – do czerpania korzyści z cięć stóp procentowych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Aktualna wartość netto (NPV) narażona na ryzyko

Kwoty aktualnej wartości netto narażonej na ryzyko przedstawiają cały wpływ wartości (w tym wypukłość) na księgi bankowe, spowodowany zmieniającymi się stopami procentowymi. Całego wpływu wartości nie można łączyć bezpośrednio z bilansem czy rachunkiem zysków i strat, ponieważ informacje na temat zmian w zakresie wartości godziwej w księgach bankowych nie są podawane ani w tych zestawieniach ani w wyliczeniach dotyczących kapitału akcyjnego. Największej części – tzn. mutacji wartości zamortyzowanych bilansów kosztowych – nie ujmuje się w bilansie ani bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Mutacje te mogą z czasem ulec materializacji – np. w rachunku zysków i strat – pod warunkiem, że stopy procentowe będą szły do przodu przez cały, pozostały okres zapadalności portfela. Aktualne wartości netto narażone na ryzyko, przedstawione w poniższej tabeli, zostały określone na podstawie chwilowego szoku równoległego w górę (1%) we wskaźnikach rynkowych, zgodnie z wyliczeniami EaR. W księgach ALM aktualne wartości netto narażone na ryzyko ujmują potencjalną zmianę wartości ze względu na strukturalne niedopasowanie w obrębie pozycji stóp procentowych. W komercyjnych księgach bankowych wyliczenia aktualnych wartości netto narażonych na ryzyko ujmują wypukłości spowodowane opcjonalnością w głównych portfelach hipotecznych, na przykład: opcja przedpłaty dla klientów zmieniających dom. W kalkulacjach przyjęto, że oszczędności i inne lokaty na żądanie w obrębie bankowości hurtowej i detalicznej są odpowiednio prezentowane i chronione metodami powielania. Aktualna wartość netto narażona na ryzyko w Linii Korporacyjnej odzwierciedla jedynie profil ryzyka odsetkowego inwestycji z własnych funduszy banku.

Aktualna wartość netto narażona na ryzyko (1 procentowy szok na stopy procentowe)

	2008	2007
Linie biznesowe		
ING Wholesale Banking (bankowość hurtowa)	-674	-442
ING Retail Banking (bankowość detaliczna)	-100	-222
ING Direct	-232	-234
ING Bank Corporate Line (Linia Korporacyjna)	-1,388	-892
ING Bank Total (suma)	-2,394	-1,790
Waluty		
Euro	-2,105	-1,498
Dolar amerykański	-238	-439
Funt brytyjski	-40	74
Inne	-11	73
Suma	-2,394	-1,790

Całościowa wartość narażona na ryzyko pod koniec roku (ze względu na gwałtowny skok stóp procentowych o 1%) znajduje się na poziomie wyższym niż w zeszłym roku. Dzieje się tak przede wszystkim na skutek pozycji ALM bankowości hurtowej oraz działań Linii Korporacyjnej. Tendencja ta koreluje z wysoką pozycją kapitału ING Banku po otrzymaniu zastrzyku kapitałowego od rządu holenderskiego w październiku 2008.

Wartości punktu bazowego (BPV)

Poniższe wartości punktu bazowego (BPV) pokazują wpływ wartości na księgi bankowe, spowodowany zmianą stop procentowych w wysokości jednego punktu bazowego. Wartości BPV przedstawiają pozycję kierunkową pod wpływem niewielkiego wzrostu stop procentowych. Nie ujmują wypukłości spowodowanej opcjonalnością hipotek w warunkach większych przesunięć w obrębie wysokości stóp procentowych.

Wartości BPV w poszczególnych walutach

Wartości wyrażone w tysiącach EUR

Waluta	2008	2007
Euro	-19,176	-15,165
Dolar amerykański	337	-2,055
Funt brytyjski	-582	778
Inne	-373	706
Suma	-19,794	-15,736

Bezpośrednie zagrożenie stop procentowych, które można zauważyć w powyższej tabeli, spowodowane jest głównie inwestycjami ze środków podstawowego kapitału Banku. Rozwiązanie to znajduje zastosowanie tylko w sytuacji, gdy podstawowy kapitał banku nie jest wrażliwy na zmiany odsetkowe i ignoruje się założenie ALCO Banku, mówiące o tym, że akcjonariusze chcą, by ING Bank inwestował środki tak, aby przynosiły długotrwałe i stabilne dochody. Pozostałe ryzyko bezpośrednie utrzymywane jest przede wszystkim w księgach ALM Banku przy jednoczesnym zachowaniu pozycji strategicznej.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Ryzyko walutowe w księgach niehandlowych

Ekspozycje walutowe w księgach niehandlowych powstają w wyniku działalności komercyjnej bankowości (chodzi o jednostki biznesowe, podejmujące działania w walutach innych niż bazowa). Przyczyniły się co prawda do osiągnięcia wyników w walutach innych niż EUR, ale były też czynnikiem sprzyjającym przeniesieniu zagrożeń walutowych na inwestycje w walutach obcych. Strategię działania w obszarze tych zagrożeń opisano krótko poniżej.

Bankowa działalność komercyjna

Każda jednostka biznesowa stara się zabezpieczyć przed ryzykiem walutowym, podejmując działania komercyjne w walucie bazowej. Tak więc, pod względem walutowym, aktywa dopasowuje się do zobowiązań.

Osiągnięte wyniki

Każda jednostka chroni osiągnięte wyniki w walucie bazowej. Raz w miesiącu centralny departament zarządzania kapitałem podejmuje działania ochronne względem wyników w walutach innych niż EUR, zmieniając je na EUR. ING nie ochrania przyszłej wartości EUR prognozowanych wyników w walutach innych niż EUR.

Wyniki przewalutowań

Strategia ING polega na ochronie wskaźników pierwszej kategorii przed niekorzystnymi fluktuacjami walut. ING emituje kapitał pierwszej kategorii w dolarach amerykańskich i funtach brytyjskich, przyjmując strukturalne pozycje walut obcych. Ogólnie rzecz biorąc, specjalnie przejmuje się otwarte pozycje w celu ochrony wskaźników pierwszej kategorii, ustalając prawidłową proporcję kapitału w walucie innej niż EUR, a także aktywa wyważone względem ryzyka w walutach obcych. Najważniejsze waluty obce dla ING to: dolar amerykański, funt brytyjski, polski złoty, dolar australijski i turecki lir. W przypadku innych walut najważniejszym celem jest maksymalna redukcja ryzyka przewalutowania.

Poniższe tabele przedstawiają niehandlowe zagrożenia walutowe centralnego departamentu zarządzania kapitałem. Konsekwencją wielopoziomowej polityki ochronnej, opisanej powyżej, jest to, że pozycja netto zarządzania kapitałem równa się w zasadzie łącznemu niehandlowemu zagrożeniu walutowemu całego banku. Wyjątek stanowi ekspozycja amerykańskiego dolara w roku 2008. Wyjaśnienie prezentujemy poniżej. Uwaga: kwoty wyrażono w milionach EUR (ekwiwalentach).

Niehandlowe zagrożenia walutowe typu „overnight” w ING Banku

2008	Inwestycje zagraniczne	Tier-1	Ekspozycja brutto	Zabezpieczenia	Pozycja netto
Dolar amerykański	9,061	-3,757	5,304	-745	4,559
Funt brytyjski	-1,132	-628	-1,760	1,741	-19
Polski złoty	1,027		1,027	-490	537
Dolar australijski	1,031		1,031	-700	331
Lir turecki	1,687		1,687	-193	1,494
Inne waluty	4,897		4,897	-3,794	1,103
Suma	16,571	-4,385	12,186	-4,181	8,005

Niehandlowe zagrożenia walutowe typu „overnight” w ING Banku

2007	Inwestycje zagraniczne	Tier-1	Ekspozycja brutto	Zabezpieczenia	Pozycja netto
Dolar amerykański	2,644	-3,630	-986	-483	-1,469
Funt brytyjski	-848	-817	-1,665	1,635	-30
Polski złoty	1,076		1,076	-656	420
Dolar australijski	1,228		1,228	-136	1,092
Lir turecki	1,848		1,848		1,848
Inne waluty	5,719		5,719	-3,871	1,848
Suma	11,667	-4,447	7,220	-3,511	3,709

Pozycja dolara amerykańskiego pod koniec roku 2007 została skorygowana (zredukowana) w celu uzyskania zgodności z aktywami o mniejszym ryzyku ważonym zgodnie z zasadami Bazylea II, począwszy od 1 stycznia 2008. W wyniku zmieniających się warunków rynkowych korektę odwołano i pozycja netto dolara amerykańskiego wzrosła znacznie w roku 2008, co zostało spowodowane dwoma czynnikami. Po pierwsze w obliczu kryzysu na rynku kredytowym aktywa kredytowe o ryzyku ważonym zyskały znacznie na wartości w dolarach amerykańskich. Po drugie nastąpiły ujemne przeszacowania wartości rynkowej na pozycjach Alt-A RMBS w spółce ING Direct US. Finansowanie ING Direct Holding zmieniono z dolarów amerykańskich na EUR po to, by nie dopuścić do zbyt dużych zmienności w rachunku zysków i strat. Tak więc pojawiła się długa pozycja netto dolara amerykańskiego w spółce ING Direct Holding. Dodano ją do pozycji zarządzania kapitałem w powyższej tabeli 2008.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Pozycja netto w dolarach australijskich spadła o 762 miliony EUR. Stało się tak w wyniku dużego spadku aktywów o ryzyku ważonym w systemie Bazylea II (w porównaniu z systemem Bazylea I).

Spadek pozycji lira tureckiego spowodowany został deprecjacją waluty. Pozycja nie zmieniła się znacząco w walucie lokalnej.

Ryzyko walutowe w księgach niehandlowych mierzy się narzędziami metodologii VaR, zgodnie z tym, co zostało powiedziane w rozdziale poświęconym zagrożeniom handlowym. VaR dla zagrożeń walutowych wylicza (wykorzystując jednostronny przedział ufności na poziomie 99%) maksymalną stratę typu „overnight” w 99% przypadków, które mogą wystąpić w wyniku zmian kursów walut obcych.

Skonsolidowana walutowa wartość VaR (niehandlowa) w ING Banku

	Niska		Wysoka		Średnia		Na koniec roku	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Walutowa wartość VaR	36	14	135	62	72	22	112	62

Walutowa wartość VaR wzrosła znacznie w roku 2008. Najważniejszym czynnikiem sprawczym okazała się długa pozycja w dolarach amerykańskich.

Ryzyko cenowe kapitału akcyjnego w księgach bankowych

Ryzyko cenowe kapitału akcyjnego wynika z możliwości fluktuacji cen papierów wartościowych kapitału akcyjnego, wpływającej na wartość tych papierów i innych instrumentów, których cena reaguje w podobny sposób na konkretny papier wartościowy, zdefiniowany koszyk papierów wartościowych lub ich indeks. W swoich księgach bankowych ING Bank utrzymuje strategiczny portfel, charakteryzujący się znaczną ekspozycją kapitału akcyjnego. Ekspozycja kapitału akcyjnego składa się głównie z inwestycji w spółki zależne, warte 1,813 milionów EUR (2007: 2,010 milionów EUR) oraz papiery wartościowe kapitału akcyjnego, trzymane w portfelu dostępnym do sprzedaży, którego wartość wynosi 1,863 miliony EUR (2007: 3,627 miliony EUR). Wartość papierów wartościowych kapitału akcyjnego w portfelu dostępnym do sprzedaży wiąże się bezpośrednio z cenami papierów wartościowych kapitału akcyjnego, przy uwzględnieniu redukcji i wzrostów (za wyjątkiem przypadków utraty wartości) w rezerwie rewaluacyjnej. W roku, który skończył się 31.12.2008, rezerwa rewaluacyjna, związana z papierami wartościowymi kapitału akcyjnego, utrzymywana w portfelu dostępnym do sprzedaży, wahała się między niską na koniec miesiąca kwotą 776 miliona EUR (2007: 518 milionów EUR) a wysoką kwotą 1,969 milionów EUR (2007: 2,580 milionów EUR). Inwestycje w spółki zależne mierzy się na podstawie założeń rachunkowej metody kapitału akcyjnego. Wartość w bilansie nie zatem bezpośrednio powiązana z cenami papierów wartościowych kapitału akcyjnego.

Nieruchomości. Ryzyko w obrębie cen nieruchomości bierze się stąd, że istnieje możliwość fluktuacji cen, która jest w stanie doprowadzić do zmiany wartości zarówno aktywów nieruchomości jak i dochodów powiązanych z działalnością w obszarze budownictwa.

W swoich księgach bankowych ING Bank posiada trzy różne kategorie ekspozycji na nieruchomości. Po pierwsze ING jest właścicielem zajmowanych przez siebie obiektów. Po drugie w skład ING Banku wchodzi spółka Real Estate Development, dla której wyniki zależą od ogólnego stanu rynku nieruchomości mimo, że generalna strategia polega na maksymalnej redukcji zagrożeń na drodze podpisywania umów przedsprzedażowych (tam, gdzie istnieje taka możliwość).

Po trzecie ING Bank jest jedną z największych na świecie spółek zajmującą się zarządzaniem nieruchomościami i inwestowaniem w nie – pod względem zarządzanych aktywów. ING zainwestował znaczne środki w kapitał początkowy i kapitał pomostowy różnych funduszy nieruchomości. Spadek cen nieruchomości obniży wartość zainwestowanego kapitału początkowego i pomostowego, a także poziom zarządzanych aktywów stron trzecich. W efekcie obniży się dochód płatniczy z tej działalności.

Ogólnie rzecz biorąc, kryzys na rynkach finansowych może doprowadzić do dalszego spowolnienia światowej gospodarki. Negatywne wskaźniki globalne mogą mieć negatywny wpływ na wartość nieruchomości.

W odniesieniu do wspomnianej wyżej trzeciej kategorii gwałtowne skoki cen nieruchomości będą miały bezpośredni wpływ na wykazywane zyski netto. W czwartym kwartale roku 2008 wartość inwestycji ING Banku, związanych z nieruchomościami wynosi 7,0 miliarda EUR (z uwzględnieniem korekty dla kanadyjskich udziałów mniejszościowych). Ekspozycja ING Banku w obszarze nieruchomości (w tym zadłużenie i zatwierdzone zakupy) równa jest kwocie 8,9 miliarda EUR, z czego 4,9 miliarda EUR podlega rewaluacji w rachunku zysku i strat, a 4,0 miliarda EUR nie podlega takiej rewaluacji, ale jest księgowane albo po kosztach albo rewaluowane poprzez kapitał akcyjny.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Ekspozycja w obszarze nieruchomości rewaluowana w rachunku zysków i strat						
	mieszkaniowe	biurowe	detaliczne	przemysłowe	inne	suma
Europa	1	893	454	133	98	1,579
Ameryka						
Północna i	237	172	234	1,199	295	2,137
Południowa						
Australia	3	93	261	126	51	534
Azja	244	99	278	7	19	647
Suma	485	1,257	1,227	1,465	463	4,897

Ekspozycja w obszarze nieruchomości nierewaluowana w rachunku zysków i strat						
	mieszkaniowe	biurowe	detaliczne	przemysłowe	inne	suma
Europa	644	1,500	853	81	359	3,437
Ameryka						
Północna i	78	158	7		24	267
Południowa						
Australia	22	1	87		147	257
Azja						
Suma	744	1,659	947	81	530	3,961

ING BANK – RYZYKO PŁYNNOŚCI

Tak samo jak w przypadku innych zagrożeń rynkowych dla banków, ryzykiem płynności zarządza dział ALCO w ING Banku. ALCO Bank jest organem zatwierdzającym.

Definicja

Ryzyko płynności - możliwość iż ING (bądź jeden z podmiotów zależnych) nie będzie w stanie wywiązać się ze swoich finansowych zobowiązań w momencie ich zapadalności (po uzasadnionym koszcie i na czas). Ryzyko płynności może się materializować zarówno w pozycjach handlowych jak i niehandlowych. W obrębie ING Banku strukturę ryzyka płynności określa ALCO Bank, czyli organ ogólnie odpowiedzialny za ten rodzaj ryzyka. Struktura ryzyka płynności rozprawdowana jest po całej organizacji – odpowiedzialnością za zarządzaniem nim są obarczone regionalne i lokalne oddziały ALCO. Najważniejszym celem kierownictwa ING w zakresie zagrożeń w obszarze płynności jest utrzymanie wystarczającej płynności do bezpiecznego i właściwego prowadzenia wszelkich operacji. Na zagrożenia płynności patrzy się pod trzema, różnymi kątami – strukturalnym, taktycznym i awaryjnym.

Strukturalne ryzyko płynności

Polega na tym, że strukturalny bilans długoterminowy może nie zostać sfinansowany na czas po uzasadnionym koszcie. Pozycje ujęte i nieujęte w bilansie rozpatruje się z punktu widzenia aktywów strukturalnych i zarządzania zobowiązaniami. W tym właśnie celu ALCO Bank powołał do życia grupę roboczą w postaci Korporacyjnego Kierownictwa ds. Ryzyka Rynkowego (CMRM). W skład grupy wchodzi też Kierownictwo Kapitałowe oraz Rynki Finansowe – działy te koncentrują się na tych aspektach ryzyka płynności, które dotyczą spraw bieżących. Najważniejszym celem grupy roboczej jest utrzymanie stabilnego portfela płynności poprzez realizację następujących działań:

- Utrzymanie dużej różnorodności źródeł finansowania w zakresie typów instrumentów (np. niezabezpieczonych lokat, papierów komercyjnych, obligacji długoterminowych, umów o odkupieniu, itd.), podmiotów oferujących fundusze (takich jak: profesjonalni gracze na rynku pieniężnym, klienci hurtowi, klienci indywidualni), rynków geograficznych i walut;
- Aktywne zarządzanie dostępem do rynków kapitałowych poprzez regularną emisję długu publicznego na wszystkich rynkach, a także utrzymanie dobrych relacji z inwestorami;
- Posiadanie szerokiego portfela dobrze zbywalnych aktywów, dzięki którym można zdobyć bezpieczne fundusze;
- Utrzymanie adekwatnej, strukturalnej luki płynności, biorąc pod uwagę różnorodność aktywów oraz zabezpieczone i niezabezpieczone możliwości finansowe (w obrębie funduszy) ING Banku;
- Wykorzystanie metodologii wyceny transferów funduszy, w której odzwierciedlony jest odpowiednio koszt płynności ING Banku zarówno w świetle kwestii bieżących jak i w planie awaryjnym.

Taktyczne ryzyko płynności

Ryzykiem płynności, wynikającym z pozycji zabezpieczeń oraz krótkoterminowych pozycji gotówkowych, zarządza się w perspektywie taktycznej i krótkoterminowej. ALCO Bank przekazał bieżące obowiązki kierownicze w zakresie płynności oddziałowi Rynki Finansowe Amsterdam, który odpowiada za kompleksowe zarządzanie ryzykiem płynności w ING Banku. Regionalne i lokalne oddziały Rynków Finansowych kierują płynnością na poziomie regionalnym i lokalnym.

Rynki Finansowe koncentrują się w swoich działaniach na pozycjach zabezpieczeń i dziennych przepływach gotówkowych, starając się wystarczająco wymieniać codzienne (przy pomocy spreadów) wymagania finansowe. Dział Skarbu monitoruje wszystkie przepływy gotówkowe, w stosunku do których zbliża się termin zapadalności. Kontroluje jednocześnie spodziewane zmiany w obrębie najważniejszych wymagań finansowych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Funkcja zarządzania ryzykiem płynności oddana została w ręce CMRM, które odpowiada za testowanie zagrożeń płynności w warunkach skrajnych, a także za określenie, pomiar i monitorowanie pozycji ryzyka płynności. Jeśli chodzi o pomiar i monitorowanie bieżącej pozycji płynności, największe znaczenie ma pozycja zabezpieczeń i bieżącej gotówki. Robiąc testy w skrajnych warunkach, pozycje ryzyka płynności wylicza się zgodnie z obowiązującymi normami w zakresie sprawozdawczości, określonymi przez holenderski bank centralny. Tygodniowe i miesięczne pozycje płynności ING Banku testowane są więc w warunkach skrajnych w scenariuszu, który bierze pod uwagę zdarzenia rynkowe oraz zdarzenia charakterystyczne dla ING. Powstające pozycje płynności poddaje się korekcie w zakresie nadwyżek płynności (w walutach niewymienialnych i w tych lokalizacjach, gdzie obowiązują restrykcje na transfer kapitału).

Awaryjne ryzyko płynności

Odnosi się do organizacji, planowania i zarządzania ryzykiem płynności w warunkach skrajnych. ING zatrudnia specjalny zespół kryzysowy, którego zadaniem jest zarządzanie płynnością w sytuacji niestabilnej. W jego skład wchodzi: dyrektor ds. ryzyka, dyrektor finansowy, członek zarządu odpowiadający za bankowość hurtową, dyrektorzy CMRM i działu Zarządzania Kapitałem, a także najważniejsi specjaliści ds. skarbowych z ING Banku i ING Insurance. W ING priorytetowo traktuje się dobrze przygotowane i aktualne plany awaryjne w zakresie funduszy w całej organizacji. Ich głównym założeniem jest umożliwienie kierownictwu wyższego szczebla podjęcia efektywnych działań w sytuacji kryzysowej. Plany awaryjne tworzy się po to, by reagować na krótko i długoterminowe zawirowania, powstające w wyniku zdarzenia rynkowego bądź zdarzenia specyficznego dla ING. Dzięki tym planom można mieć pewność, że wszystkie role i zakresy odpowiedzialności zostały właściwie zdefiniowane, a przepływ informacji do zarządu odbywa się bez zakłóceń. Plany awaryjne poddaje się testom zarówno na poziomie skonsolidowanym jak i lokalnym tak, aby być w jak najlepszym stopniu przygotowanym na negatywny wpływ zagrożeń w obszarze płynności.

ING INSURANCE

ING sprzedaje szeroki zakres produktów ubezpieczeniowych (na życie i innych). Ryzyko w obszarze tych produktów jest związane z adekwatnością poziomów składek ubezpieczeniowych oraz zapisów dotyczących zobowiązań ubezpieczeniowych i pozycji kapitałowej, a także z niepewnością co do przyszłych zwrotów z inwestycji składek ubezpieczeniowych. Klasyfikacja zagrożeń: ryzyko ubezpieczeniowe (aktuarialne i gwarancyjne), ryzyko rynkowe, ryzyko płynności, ryzyko kredytowe, ryzyko biznesowe, ryzyko operacyjne.

Korporacyjne Kierownictwo ds. Ryzyka Kredytowego (CCRM) odpowiada za ryzyko kredytowe, zaś Korporacyjne Kierownictwo ds. Ryzyka Operacyjnego (CORM) ponosi odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres odpowiedzialności Korporacyjnego Kierownictwa ds. Ryzyka Ubezpieczeniowego (CIRM): zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym (aktuarialnym i gwarancyjnym), płynnościowym, pomiar ryzyka biznesowego, sprawdzanie, czy mandaty inwestycyjne realizowane są właściwie pod względem zagrożeń w portfelu ryzyka.

Kierownictwo ds. ryzyka

Organizacja Kierownictwa ds. Ryzyka Ubezpieczeniowego (IRM) w ING opiera się o linię funkcjonalną, obejmując trzy poziomy w strukturze organizacyjnej ING: poziom korporacyjny, poziom linii biznesowych i poziom jednostek biznesowych. Dyrektor generalny CIRM - dyrektor ds. ryzyka ubezpieczeniowego – stoi na czele linii funkcjonalnej, raportując do dyrektora ds. ryzyka na poziomie korporacji. W każdej linii i jednostce biznesowej występuje podobna funkcja, na czele której stoi dyrektor ds. ryzyka ubezpieczeniowego (w CIRO na poziomie linii bądź jednostki biznesowej). To wielopoziomowe, funkcjonalne podejście umożliwia stałe zastosowanie wytycznych i procedur, opracowywanie regularnych raportów i właściwą komunikację pionową między funkcjami kierowniczymi. Stanowi ponadto poważne wsparcie dla działalności biznesowej całej firmy. Zakres odpowiedzialności, obowiązki i uprawnienia funkcji ds. zarządzania ryzykiem na różnych poziomach opisane zostały szczegółowo w Strukturze Kierowania i Zarządzania Ryzykiem. Do przepisów tych muszą się stosować wszystkie, skonsolidowane jednostki i linie biznesowe.

Celem nadrzędnym funkcji zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym jest wygenerowanie trwałej przewagi konkurencyjnej poprzez kompleksową integrację kierowania ryzykiem w strukturę taktycznych operacji bieżących, a także w ogólną strategię biznesową ING. Kierownictwo ds. Ryzyka Ubezpieczeniowego (IRM) realizuje to założenie, podejmując działania w czterech, kluczowych obszarach. Po pierwsze dział IRM odpowiada za kształt struktury produktów i portfeli, które muszą być gwarantowane, wycenione, zatwierdzone, a także zarządzane zgodnie z zasadami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Po drugie dział IRM dba o to, by profil ryzyka w ING Insurance był transparentny i zrozumiały oraz podlegał kontroli wyznaczonych organów. Nie może być mowy o żadnych "nowatorskich" podejściach w zakresie opracowywania raportów i monitorowania ryzyka. Po trzecie, IRM musi dopilnować, by w ramach rozwoju strategii biznesowej taką samą wagę przykładać do zagrożeń i nagród, na przykład poprzez udzielone wsparcie planowania i alokacji Kapitału Ekonomicznego (i jego granic) w procesie planowania strategicznego. Wreszcie po czwarte, dział IRM odpowiada za to, żeby działania ING były zrozumiałe dla interesariuszy, tzn. akcjonariuszy, agencji ratingowych, organów regulacyjnych, posiadaczy polis ubezpieczeniowych.

Strategia i narzędzia zarządzania ryzykiem

Aby zapewnić odpowiednie standardy zarządzania ryzykiem, dział CIRM – współpracując ściśle z działami CIRO na liniach biznesowych – opracował wytyczne (Standardy Praktyki) i narzędzia do skutecznego zarządzania ryzykiem. Standardy te opierają się na określonych zasadach. W ich skład wchodzi wymogi obowiązkowe, do których muszą dostosować się jednostki biznesowe CIRO.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Sprawą najważniejszą w zakresie zarządzania ryzykiem jest to, aby wszystkie nowe produkty były właściwie zaprojektowane, objęte gwarancjami i wycenione. Właśnie tego dotyczy Proces Standardów Praktyki, Zatwierdzania i Analizy Produktów (PARP). Chodzi o wymogi związane z profilem ryzyka, tradycyjnymi metrykami wyceny, metrykami wartościowymi, targetami i dokumentacją. Wymogi dotyczą nie tylko ryzyka ubezpieczeniowego i rynkowego, ale także ryzyka operacyjnego, prawnego i zagrożeń związanych z przestrzeganiem norm i przepisów. W tym obszarze sieć IRM współpracuje ściśle z innymi działami odpowiedzialnymi za radzenie sobie z zagrożeniami. Proces PARP obejmuje też wymagania w zakresie oceny wrażliwości na zmiany zachodzące w obrębie rynków finansowych, na zmiany w ryzyku ubezpieczeniowym (np. rozwój sytuacji pod względem śmiertelności i roszczeń), w zagrożeniach związanych z przestrzeganiem norm i przepisów i na zmiany w zagrożeniach operacyjnych. Służy również ocenie aspektów administracyjnych i rachunkowych danego produktu.

Kolejne standardy mówią o przygotowywaniu kwartalnych raportów opisujących zagrożenia, procedur i raportów ALM, ustalaniu założeń ekonomicznych i aktuarialnych, konieczności testowania adekwatności rezerw, mierzenia i opisywania wbudowanej wartości.

ING opracowało metodę Kapitału Ekonomicznego, podobną do tej stosowanej przez ING Bank, jako jedno z podstawowych narzędzi do pomiaru ryzyka. Poniżej przedstawiamy bardziej szczegółowy opis modelu Kapitału Ekonomicznego. W roku 2007 ING Insurance zaczęło stosować system ECAPS, czyli oparte się na intranecie rozwiązanie do przygotowywania raportów Kapitału Ekonomicznego (bazujące na powielaniu technik portfelowych). System ECAPS jest doskonałą, w pełni kontrolowaną i zautomatyzowaną bazą, służącą do przygotowywania raportów na temat zagrożeń i Kapitału Ekonomicznego. Wyposażony jest w potężne narzędzia do analizy ryzyka rynkowego, które mogą być z powodzeniem wykorzystywane przez jednostki biznesowe i korporacyjne. System ECAPS opiera się na innowacyjnej technologii powielania portfeli. Dział CIRM spodziewa się, że omawiany system stanie się podstawą wewnętrznego modelu kalkulacji wartości godziwej i wypłacalności, będącego w stanie wyliczyć wymogi kapitałowe po wprowadzeniu rozwiązania Solvency II. W roku 2008 system zmodernizowano i rozwinięto w nim szereg nowych funkcjonalności.

Aby jeszcze lepiej zarządzać ryzykiem, ING Insurance wdrożyło kilka struktur limitów. Na przykład:

- Limity wartości rynkowej narażonej na ryzyko (MVaR) stanowią podstawową strukturę do zarządzania ryzykiem rynkowym i kredytowym, spowodowanym niedopasowaniem przez Insurance aktywów i zobowiązań operacyjnych;
- Limity koncentracji ryzyka kredytowego;
- Limity koncentracji śmiertelności;
- Limity utrzymania ekspozycji na śmiertelność i katastrofy w obrębie ryzyka ubezpieczeniowego; oraz
- Wytyczne w obszarze inwestycji i produktów pochodnych.

Część powyższych limitów została opisana bardziej szczegółowo w dalszych rozdziałach niniejszego opracowania.

Adekwatność rezerw

Dział CIRM nakazuje wszystkim jednostkom ING dbać o to, by suma zobowiązań ubezpieczeniowych ING Insurance (obejmująca zarówno rezerwy jak i kapitał) podlegała testom na adekwatność, biorąc pod uwagę poziomy wpłacanych składek ubezpieczeniowych oraz niepewność przyszłych zwrotów z inwestycji. Przeprowadza się je poprzez ewaluację zobowiązań ubezpieczeniowych na najlepszych, dostępnych bieżących założeniach aktuarialnych oraz marży ryzyka, pamiętając o tym, żeby rezerwy opierały się w sposób właściwy na założeniach bieżących. Zakładane dochody z inwestycji są połączeniem zysków z portfela na istniejących aktywach oraz nowych stóp pieniężnych i reinwestycyjnych. W przypadku nowych pieniędzy i reinwestycji bierze się pod uwagę długoterminowe założenia szacunkowe, mimo iż aktualne nowe stopy pieniężne stosuje się względem krótkoterminowych reinwestycji. Wykonanie testów stochastycznych wymagane jest przy większości produktów - punkt 90% brany jest pod uwagę jako wynik testów. W wypadku wykonania testów deterministycznych 90 procentowy poziom ufności osiąga się poprzez odjęcie marży ryzyka 20% najlepszych, szacunkowych stóp procentowych lub 1% - w zależności od tego, który wynik jest wyższy.

Polityka ING w zakresie testowania adekwatności rezerw została opisana w rozdziale pt. „Zasady wyliczania i określania wyników”. Na dzień 31.12.2008 (jak również 31.12.2007) rezerwy jednostek podległych ING Insurance są łącznie równe 90 procentowemu poziomowi ufności. Wszystkie linie biznesowe spełniają warunki adekwatności - w rozbiciu na pojedyncze jednostki – także na 90 procentowym poziomie ufności. Jednakże, w wyniku ostrego kryzysu ekonomicznego pod koniec roku 2008 i jego wpływu na produkty wrażliwe na zmiany odsetek i kapitału akcyjnego, zobowiązania ubezpieczeniowe netto w obrębie detalicznych produktów rentowych w USA oraz produktów oferowanych przez ING Life Japan plasowały się na niezadowolającym poziomie zarówno na poziomie percentylu dziewięćdziesiątego jak i pięćdziesiątego w teście stochastycznym. Nieadekwatność w obrębie detalicznych produktów rentowych w USA równa była 1,6 miliarda EUR (percentyl dziewięćdziesiąty) oraz 0,6 miliarda EUR (percentyl pięćdziesiąty). Jeśli chodzi o ING Life Japan, nieadekwatność wyniosła 0,4 miliarda EUR na percentylu 90 oraz poniżej 0,1 miliarda EUR na percentylu 50. W obu przypadkach kierownictwo zastanawia się nad podjęciem odpowiednich działań w celu poprawienia adekwatności rezerw. Nie wyklucza obniżenia poziomu ryzyka w obrębie zmiennych produktów rentowych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

PROFIL RYZYKA W ING INSURANCE

Kapitał Ekonomiczny w ING Insurance

Celem nadrzędnym struktury Kapitału Ekonomicznego ING Insurance jest zbudowanie rozwiniętej struktury zarządzania ryzykiem i kapitałem, która:

- Obejmuje swym zasięgiem wszelkie zagrożenia jednostek biznesowych i jest stosowana spójnie w obszarze wszystkich zagrożeń i we wszystkich jednostkach biznesowych;
- Ułatwia dobre kierowanie ryzykiem i kapitałem, ułatwiając opracowanie właściwej wyceny produktów i podejmowanie decyzji w zakresie alokacji kapitału;

Model Kapitału Ekonomicznego ING Insurance opiera się na jednorocznej strukturze VaR, na poziomie 99,95%. Warto zauważyć, że w sytuacji, gdy praktyki branżowe związane z Kapitałem Ekonomicznym są wciąż w fazie rozwoju, a na temat standardów Solvency II wciąż toczą się dyskusje, można się spodziewać ewolucji modeli ING Insurance. System Solvency II wymaga obecnie stosowania standardu VaR na poziomie 99,5% dla modeli wewnętrznych. Jest to niższy próg ryzyka niż ten wykorzystywany w modelu ING.

Model Kapitału Ekonomicznego ING Insurance przedstawiono szczegółowo w dalszej części niniejszego opracowania, w rozdziale dotyczącym modeli przekazu informacji.

Ujawnienia Kapitału Ekonomicznego, związane z ING Insurance, obejmują korzyści płynące z dywersyfikacji, pojawiające się w ING Insurance. Poniższa tabela przedstawia podział Kapitału Ekonomicznego (EC) na kategorie ryzyka z uwzględnieniem korzyści płynących z dywersyfikacji, ułożonych proporcjonalnie do rodzajów zagrożeń:

Podział Kapitału Ekonomicznego w ING Insurance w poszczególnych kategoriach ryzyka ⁽¹⁾

	2008	2007
Ryzyko kredytowe (w tym transferowe)	891	1,021
Ryzyko rynkowe	8,455	15,258
Ryzyko ubezpieczeniowe	1,557	3,293
Inne zagrożenia ⁽²⁾	2,779	3,627
Całość operacji ubezpieczeniowych	13,682	23,199

⁽¹⁾ Wyniki Kapitału Ekonomicznego nie odzwierciedlają potencjalnych korzyści podatkowych, wynikających ze straty powstałej w określonych warunkach.

⁽²⁾ Inne zagrożenia obejmują ryzyko operacyjne i biznesowe (pokrywając ryzyko wydatków i ryzyko wygaśnięcia).

Całkowita dywersyfikacja w obrębie tych rodzajów ryzyka wynosi 34% na rok 2008 i 31% na rok 2007.

Kapitał Ekonomiczny dla ING Insurance jest związany przede wszystkim z zagrożeniami rynkowymi, zarówno tymi, które można chronić jak i z tymi, których chronić się nie da. Ogólnie rzecz biorąc, Kapitał Ekonomiczny i profil ryzyka zostały w roku 2008 ograniczone. Główna zmiana została spowodowana sprzedażą spółek tajwańskich (5,7 miliarda EUR). Poza tym zmiany w profilu ryzyka w różnych rodzajach działalności spowodowane były podejmowaniem działań przeciwważeniowych (obejmujących sprzedaż i ochronę ekspozycji kapitału akcyjnego), zamykaniem pozycji stóp procentowych oraz transakcjami i opcjami swapowymi.

Zmieniono także model EC, aby odzwierciedlić brak płynności w portfelach ubezpieczeniowych, spowodowany bieżącą dyslokacją rynków. Zmiana ta została opisana bardziej szczegółowo w rozdziale na temat ujawniania informacji.

Poniższa tabela przedstawia podział EC na działy (linie) biznesowe z uwzględnieniem korzyści płynących z dywersyfikacji, ułożonych proporcjonalnie do linii biznesowych:

Podział Kapitału Ekonomicznego w ING Insurance w poszczególnych liniach biznesowych

	2008	2007
Insurance Americas (w rejonie obu Ameryk)	6,049	6,541
Insurance Asia/Pacific (w rejonie Azji i Pacyfiku)	2,817	7,033
Insurance Europe (w Europie)	2,985	5,890
Corporate Line Insurance ⁽¹⁾	1,831	3,735
Całość operacji ubezpieczeniowych	13,682	23,199

⁽¹⁾ Corporate Line (Linia Korporacyjna) obejmuje działania związane z funduszami na poziomie ING Insurance, wyrażne transakcje wewnętrzne między jednostkami biznesowymi a Linia Korporacyjną, zarządzane przez dział Capital Management, a także reasekurację korporacyjną. Odpowiedzialność (i ryzyko) za wolne aktywa, ułożone w obrębie danej linii biznesowej, dla której nie istnieje wyraźny transfer przez transakcję realizowaną przez Linia Korporacyjną, pozostaje w rękach jednostki biznesowej.

Powyższe kwoty ukazano w rozbiciu na linie biznesowe, ale dywersyfikacja zagrożeń w ING jest tak naprawdę wyliczana w oparciu o jednostki biznesowe. Całkowita dywersyfikacja między jednostkami biznesowymi ING Insurance a działem Corporate Line Insurance wynosi 39% w roku 2008 i 33% w roku 2007.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Sprzedaż spółki ING Life Taiwan i ostatnie zawirowania na rynkach finansowych spowodowały nieprzewidziane zmiany w poszczególnych regionach. Zbycie spółki tajwańskiej obniża potrzeby kapitałowe zarówno w rejonie Azji i Pacyfiku (4,0 miliardy EUR) jak i na Linii Korporacyjnej (1,7 miliarda EUR). Największym użytkownikiem Kapitału Ekonomicznego są obecnie obie Ameryki. Działania przeciwzagrożeniowe obniżyły (rosnące do tej pory) potrzeby kapitałowe o 1 miliard EUR. Również w Europie podjęto tego typu działania. Większość ekspozycji bezpośredniego giełdowego kapitału akcyjnego została sprzedana lub objęta ochroną. Jednocześnie obniżono znacznie ryzyko stóp procentowych. Kapitał Ekonomiczny w rejonie Europy, Azji i Pacyfiku charakteryzuje się obecnie równym bilansem zagrożeń finansowych i niefinansowych, natomiast na kapitał w Ameryce Północnej i Południowej największy wpływ mają stopy procentowe, spready kredytowe i ryzyko posiadania kapitału akcyjnego, związane z funduszami klientów. Ryzyko linii korporacyjnej jest związane głównie z ryzykiem przewalutowania, wynikającym z potencjalnej utraty nadwyżki wartości rynkowej w jednostkach biznesowych rozliczających się w walutach innych niż EUR.

ING INSURANCE – ZAGROŻENIA RYNKOWE

ING Insurance jest narażone na ryzyko rynkowe w stopniu, w którym na wartość rynkową nadwyżki mogą wywrzeć negatywny wpływ zmiany na rynkach finansowych, np.: skoki stóp procentowych, zmiany cen kapitału akcyjnego, implikowana zmienność opcji, zmiany kursów walut i cen nieruchomości. Zmiany cen na rynkach finansowych mają bezpośredni wpływ na wartość rynkową portfela aktywów bieżących ING i na ochronne produkty pochodne, a także na wyliczoną wartość rynkową zobowiązań ubezpieczeniowych ING. Poniższa tabela przedstawia dane na temat podziału Kapitału Ekonomicznego na kategorie ryzyka:

Kapitał Ekonomiczny – zagrożenia na rynku ubezpieczeniowym

	2008	2007
Ryzyko stóp procentowych	2,739	6,021
Ryzyko spreadu kredytowego	880	1,012
Ryzyko posiadania kapitału akcyjnego	1,293	3,357
Ryzyko nieruchomości	252	669
Ryzyko implikowanej zmienności	1,857	2,108
Ryzyko walutowe	1,434	2,091
Suma	8,455	15,258

Ryzyko stóp procentowych to największe zagrożenie rynkowe dla ING Insurance. Najbardziej odczuwalne jest w USA i Europie. Zagrożeniem podstawowym są spadające stopy procentowe. Tabela pokazuje znaczny spadek stóp procentowych w roku 2008 w konsekwencji sprzedaży ING Life Taiwan.

Ryzyko spreadów kredytowych wiąże się z potencjalnym wzrostem wartości spreadów kredytowych z inwestycji w papiery wartościowe o stałym dochodzie. Ryzyko nieruchomości jest obecne głównie na terenie Holandii i wiąże się przede wszystkim z bezpośrednimi inwestycjami w nieruchomości. Mówiąc o ryzyku implikowanej zmienności, mamy na myśli zagrożenia związane ze zmianami w obrębie wartości rynkowej aktywów i zobowiązań, wywołanymi ruchami cen opcji rynkowych. W ujęciu ogólnym ING narażone jest na wzrosty implikowanej zmienności w miarę, jak gwarancje dla klientów stają się coraz droższe. Ryzyko walutowe jest niewielkie w jednostkach biznesowych. Dlatego też większość zagrożeń wiąże się z możliwością wystąpienia zmian w nadwyżce wartości rynkowej jednostek rozliczających się w walucie innej niż EUR.

Ryzyko posiadania kapitału akcyjnego przestaje być dominujące ze względu na ograniczanie zagrożeń i podejmowanie działań ochronnych w zakresie zarówno ekspozycji bezpośrednich jak i pośrednich. Bezpośrednie narażenie na ryzyko wiąże się z posiadaniem akcji i największe znaczenie ma dla ING w Holandii. Pośrednie narażenie na ryzyko wiąże się z potencjalną utratą dochodów płatniczych ze zmiennych funduszy emerytalno-rentowych we wszystkich regionach. Narażenie bezpośrednie stanowi około 20% ryzyka posiadania kapitału, po wzięciu pod uwagę pozycji ochronnych.

ING kontynuowało działania w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowo-kredytowym, powstałym w wyniku globalnych operacji ubezpieczeniowych, ustalając limity rynkowej wartości narażonej na ryzyko (MVaR). Przynajmniej raz w roku ALCO Insurance ustala łączny limit MVaR dla ING Insurance oraz limity podrzędne dla poszczególnych linii biznesowych, lokowane finalnie w jednostkach biznesowych. Limit MVaR mierzy się zgodnie z metodą pomiaru Kapitału Ekonomicznego, tzn. w oparciu o 99,95 procentowy poziom ufności w horyzoncie jednorocznym.

W sprawie limitów MVaR decyzje podejmuje ALCO Insurance na właściwym poziomie organizacyjnym. Grupowy oddział ALCO Insurance określa limit łączny, dbając o to, by Grupa nie przekraczała go. Następnie przypisuje limity podrzędne poszczególnym liniom biznesowym, dopasowując podobne role liniom i jednostkom biznesowym. Jeśli dana linia biznesowa przekroczy założony limit, informacja na ten temat trafia do ALCO Insurance, które podejmuje decyzję zgodnie ze strategią (w przeciągu kolejnego kwartału).

Organem konsolidującym i monitorującym (co cztery miesiące) ekspozycje MVaR linii biznesowych, w tym efekty dywersyfikacji, jest CIRM. Kwestiami MVaR zarządza się w ramach założonych limitów, podobnie jak działem ING Capital Management. W latach 2007-2008 limity MVaR nie były przekraczane w ING Insurance.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Nieruchomości

Ryzyko cenowe nieruchomości wynika z możliwości, że ceny nieruchomości będą podlegać fluktuacji, wpływając na wartość aktywów nieruchomości.

W swoich księgach ubezpieczeniowych ING Insurance posiada dwie różne kategorie ekspozycji na nieruchomości. Po pierwsze ING Insurance jest właścicielem zajmowanych przez siebie obiektów. Po drugie, ING Insurance zainwestowało spore środki w kilka funduszy nieruchomości i w bezpośrednie aktywa nieruchomości. Spadek cen nieruchomości spowoduje redukcję wartości tych środków i dlatego ING Insurance jest narażone na skoki cen nieruchomości.

Ogólnie rzecz biorąc, kryzys na rynkach finansowych może doprowadzić do dalszego spowolnienia światowej gospodarki. Negatywne wskaźniki globalne mogą mieć negatywny wpływ na wartość nieruchomości.

Drugą kategorię można podzielić na udziały mniejszościowe w aktywach nieruchomości, podlegające rewaluacji w kapitale akcyjnym i udziałach w funduszach, zarządzanych przez ING, oraz nieruchomości bezpośrednio, podlegające rewaluacji w rachunku zysków i strat. Tylko w odniesieniu do ostatniej kategorii skoki cen nieruchomości wpłyną bezpośrednio na wykazywany zysk netto.

W czwartym kwartale 2008 roku wartość środków zainwestowanych przez ING Insurance w nieruchomości wyniosła 4,1 miliarda EUR. Zagrożenie dla ING Insurance w obszarze nieruchomości (w tym dźwignia finansowa) wynosi 6,6 miliarda EUR, z czego 4,9 miliarda EUR podlega rewaluacji w rachunku zysków i strat, a 1,7 miliarda EUR nie podlega rewaluacji w rachunku zysków i strat (księguje się je po koszcie lub poprzez rewaluację kapitału akcyjnego).

Ekspozycja w obszarze nieruchomości rewaluowana w rachunku zysków i strat

	mieszkaniowe	biurowe	detaliczne	przemysłowe	inne	suma
Europa	438	1 609	2 207	522	28	4 804
Amerika						
Północna i					93	93
Południowa						
Azja						
Suma	438	1 609	2 207	522	121	4 897

Ekspozycja w obszarze nieruchomości nierewaluowana w rachunku zysków i strat

	mieszkaniowe	biurowe	detaliczne	przemysłowe	inne	suma
Europa	781	250	9	20	469	1 529
Amerika						
Północna i		149				149
Południowa						
Azja		21				21
Suma	781	420	9	20	469	1 699

Dochody narażone na ryzyko (EaR)

Dopełnienie Kapitału Ekonomicznego, opartego na analizie wartości rynkowej. ING Insurance mierzy też ryzyko w oparciu o dochody MSSF. Szczególnie – wykorzystując analizę scenariusza - ING Insurance mierzy potencjalną wrażliwość zrealizowanych dochodów (przed opodatkowaniem) operacji ubezpieczeniowych na wzrosty/spadki różnych czynników ryzyka w całym roku. Współczynniki wrażliwości na dochody wykorzystuje się jako dane wejściowe pomiarów dochodów EaR w Grupie ING. Są one w pełni zdyskretyzowane w Banku. Interpretację wrażliwości dochodów należy podejmować indywidualnie, ponieważ ING nie zakłada, że wszystkie scenariusze, pokazane poniżej, zostaną zrealizowane jednocześnie.

Wrażliwość dochodów definiuje się w scenariuszu skokowym przy 90 procentowym poziomie ufności na dochodach MSSF przed opodatkowaniem, w prognozach wyprzedzających o rok datę wyliczeń. Poniższa tabela przedstawia progi wrażliwości na nagły skok przy 90 procentowym poziomie ufności w prognozach na dzień 31.12.2009. Dane EaR nie obejmują ING Kanada – spółki zbytej w styczniu.

Wrażliwość dochodów względem zagrożeń na rynku ubezpieczeń

	2008	2007
Stopy procentowe (1% w górę)	-67	-161
Stopy procentowe (1% w dół)	82	125
Kapitał akcyjny (15% w dół)	-795	-613
Nieruchomości (8% w dół)	-525	-570
Waluty (10% w najgorszym przypadku)	-224	-338

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Tabela przedstawia wartości przed dywersyfikacją między zagrożeniami. W odniesieniu do ryzyka stóp procentowych, pokazujemy efekt skoku równoległego – w wysokości 1% - we wszystkich regionach i rozpatrujemy sumę skoków. W przypadku oddziału japońskiego stosujemy skok w wysokości 0,5%, ponieważ oddział funkcjonuje w środowisku charakteryzującym się niższymi stopami procentowymi. Ryzyko walutowe obejmuje sumę zarówno zagrożeń w obrębie walut miejscowych oraz ryzyko przewalutowania w przypadku dochodów generowanych przez jednostki rozliczające się w walucie innej niż EUR.

Tabela pokazuje, że fluktuacje w obrębie nieruchomości mogą mieć duży wpływ na dochody, gdyż zmienność cen jest w pełni odzwierciedlona w dochodach z inwestycji w nieruchomości. Wpływ stóp procentowych i zmian cen kapitału akcyjnego na dochody jest mniejszy niż wpływ kapitału ekonomicznego i kapitału akcjonariuszy, biorąc pod uwagę obowiązujące współcześnie zasady rachunkowości. Wyniki wrażliwości nie odzwierciedlają wpływu rachunkowości asymetrycznej, w której ochrony muszą być dopasowane do rynku przez dochody, ale nie dopasowuje się w ten sam sposób zobowiązań.

Dochody narażone na ryzyko są wskaźnikiem przyszłych dochodów narażonych na ryzyko w sytuacji, gdy pogarsza się sytuacja na rynkach. Dochody mogą się znacznie pogorszyć w momencie dojścia do pewnych progów, kiedy to następuje utrata wartości i odblokowanie kosztu DAC (odroczonego kosztu nabycia). W tej chwili na wzrost kapitałowych dochodów narażonych na ryzyko – mimo podejmowania działań przeciwważeniowych – największy wpływ ma odblokowanie DAC i ujemna rewaluacja, bardzo bliska poziomowi utraty wartości. Rozpatruje się obecnie możliwość zrównoważenia programów ochronnych z końca roku. Kolejne rozwiązania ochronne są wprowadzane od 31.12.2008.

ING Insurance – ryzyko płynności

Tak samo jak w przypadku innych zagrożeń rynkowych ING Insurance, ryzykiem płynności zarządza dział ALCO. Ryzyko płynności - możliwość iż ING Insurance (bądź jeden z podmiotów zależnych) nie będzie w stanie wywiązać się ze swoich finansowych zobowiązań w momencie ich zapadalności (po uzasadnionym koszcie i na czas). ING Insurance monitoruje ryzyko płynności (strukturalne, taktyczne i awaryjne) i testuje scenariusze negatywne, aby ocenić swoją odporność na zagrożenia tego typu. Ostry kryzys ekonomiczny pod koniec roku 2008 doprowadził do znacznego wzrostu ryzyka płynności. Aby sobie z nim skutecznie radzić, ING Insurance zwiększyło alokację w obszarze aktywów płynnych.

ING INSURANCE – RYZYKA UBEZPIECZENIOWE

Ogólne

Ryzyka ubezpieczeniowe i aktuarialne to takie zagrożenia jak: śmiertelność, długowieczność, zachorowalność, negatywne roszczenia w obszarze ubezpieczeń samochodowych lub domowych, itd., wynikające z wyceny i zatwierdzenia umów ubezpieczeniowych. W rozumieniu ogólnym przed zagrożeniami tego typu nie powinniśmy się chronić bezpośrednio na rynkach finansowych. Redukuje się je maksymalnie poprzez dywersyfikację w dużych portfelach. Zarządza się nimi głównie na poziomie kontraktowym, wykorzystując standardowe strategie ubezpieczeniowe, wymogi produktowe (wyznaczone przez dział IRM), niezależne procesy zatwierdzania produktów i ograniczenia ryzyka w warunkach polis i umów podpisywanych z klientami.

Pomiar

Jeśli chodzi o zagrożenia portfela, których nie ogranicza się na drodze dywersyfikacji, kieruje się nimi najczęściej, stosując limity koncentracji i narażenia lub podejmując działania w kierunku reasekuracji lub/i sekurytyzacji. Limity poziomu łącznego portfeli i poziomu tolerancji zagrożeń ustala się w odniesieniu do potencjalnych strat, spowodowanych negatywnymi roszczeniami w portfelach ubezpieczeniowych ING, analizowanych co roku przez zarząd Grupy ING. Grupa ING ustaliła poziomy tolerancji zagrożeń aktuarialnych i ubezpieczeniowych w konkretnych obszarach operacji ubezpieczeniowych (zgodnie z poniższym opisem). W ubezpieczeniach nie na życie poziomy tolerancji zagrożeń ustala się względem linii biznesowej w świetle katastrof (sztormów, trzęsień ziemi, powodzi) i zagrożeń indywidualnych.

W odniesieniu do najważniejszych jednostek (w zakresie ubezpieczeń nie na życie) – w krajach Beneluxu i Kanadzie – poziom tolerancji zagrożeń w obszarze majątku i uszczerbku na zdrowiu (w rachunku zysków i strat) ustala się na 2,5% spodziewanych dochodów (po opodatkowaniu) w Grupie. W roku 2008 oznaczało to łączny poziom tolerancji ryzyka (przed opodatkowaniem) w wysokości 265 milionów EUR dla krajów Beneluxu (2007: 235 milionów EUR). W przypadku Kanady wartość ta wyniosła 244 miliony EUR (derywacja ze wspomnianej wyżej kwoty 265 milionów EUR z uwzględnieniem odsetek zewnętrznych) (2007: 214 milionów EUR). W pierwszej połowie roku 2008 limit tolerancji zagrożeń w wysokości 265 milionów EUR dotyczył również Meksyku.

Aby określić jaka ilość ochrony reasekuracyjnej potrzebna jest w poszczególnych regionach, limity tolerancji zagrożeń porównuje się z szacunkowymi, maksymalnymi stratami, spowodowanymi katastrofą. Brane pod uwagę prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia katastroficznego wynosi 1 do 250 (co jest standardem w branży ubezpieczeniowej). Maksymalne straty szacunkowe dla działów zajmujących się ogniem opierają się na modelach oceny ryzyka, które są ogólnie przyjęte w całej branży ubezpieczeniowej.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Dla mniejszych jednostek odpowiedzialnych za ubezpieczenia nie na życie poziom tolerancji zagrożeń w zakresie zdarzeń katastroficznych w roku 2008 ustalono na 5 milionów EUR (2007: 5 milionów EUR) na jedno zdarzenie w jednym oddziale.

Jeśli chodzi o ubezpieczenia na życie, poziom tolerancji zagrożeń (przed opodatkowaniem) w Grupie ING ustalono na 22 miliony EUR na rok 2008 (2007: 22 miliony EUR) na ubezpieczone życie względem ryzyka umieralności. Mimo iż uważa się, że zagrożenia w zakresie ubezpieczeń na życie można naturalnie różnicować, bo każda polisa stanowi odrębne ryzyko, kontrakty grupowe mogą być narażone na ryzyko w dość znacznym stopniu. W odniesieniu do potencjalnych strat, wywołanych zdarzeniami, charakteryzującymi się dużą śmiertelnością (np. pandemii lub zdarzenia związane ze śmiercią wielu osób jednocześnie), ING stosuje odrębny poziom tolerancji zagrożeń, który w roku 2008 wyniósł 1,100 milionów EUR (2007: 750 milionów EUR). Potencjalny wpływ pandemii jest cały czas analizowany przez ING w oparciu o wyniki badań publikowane przez uznane instytucje międzynarodowe.

Narażeniami i koncentracjami ogólnymi aktywnie zarządza się w ramach limitów i poziomów tolerancji zagrożeń. ING wykupuje zewnętrzne rozwiązania reasekuracyjne z rąk zatwierdzonych podmiotów zgodnie z polityką ING w zakresie reasekuracji i ryzyka kredytowego. ING kupuje ochronę, redukującą znacznie narażenie na katastrofy naturalne, szczególnie z myślą o portfelu majątkowym i urazowym. ING wychodzi z założenia, że ryzyko kredytowe, na które jest narażone w ramach kontraktów reasekuracyjnych, jest niewielkie. Ekspozycje są regularnie monitorowane i ograniczane strategią reasekuracyjnego ryzyka kredytowego.

Jeśli chodzi o katastroficzne straty, spowodowane np. atakiem terrorystycznym, ING uważa, iż nie ma możliwości opracowania skutecznego modelu zabezpieczenia przed zdarzeniem tego typu. Ekstremalnie wysoki poziom niepewności co do częstotliwości i powagi takich zdarzeń prowadzi do tego, że nie można się przed nimi ubezpieczyć. W przypadkach niezwiązanych z ubezpieczeniem na życie strat powstałych w wyniku ataków terrorystycznych nie pokrywa zwykle ubezpieczenie, chyba że wymagają tego wyrażnie przepisy prawa. W wielu krajach tworzy się pule przemysłowe po to, by maksymalnie ograniczyć ryzyko terrorystyczne. Pojedynczy ubezpieczyciele są na nie jednak wciąż narażeni. ING uczestniczy w tych pulach.

Poniższa tabela zawiera przegląd Kapitału Ekonomicznego dla zagrożeń ubezpieczeniowych, podzielony na ryzyko śmiertelności, ryzyko zachorowalności oraz ryzyko w obrębie produktów majątkowo-urazowych (P&C):

Ryzyko ubezpieczeniowe w Kapitale Ekonomicznym

	2008	2007
Śmiertelność	781	803
Zachorowalność	483	2,141
P&C (majątek i urazy)	293	349
Suma	1 557	3 293

Ryzyko śmiertelności wiąże się z możliwością wzrostu zgonów (ryzyko życia) lub ich spadku (ryzyko długowieczności). Ryzyko to należy rozpatrywać w kategoriach potencjalnej katastrofy lub zmian w długoterminowych wskaźnikach śmiertelności. Jak już wspominaliśmy, ING zarządza tymi ryzykami na drodze limitów i reasekuracji zewnętrznej. Ryzyko zachorowalności wiąże się z produktami dla niepełnosprawnych w Holandii i dodatkami zdrowotnymi dołączanymi do umów sprzedawanych w Azji. Spadek kapitału przeznaczanego na ryzyko zachorowalności wynika ze zbycia spółki ING Life Taiwan, która posiadała blok zdrowotnych umów dodatkowych, gwarantujących korzyści na 30-60 lat w przyszłość. Zagrożenia majątkowo-urazowe istnieją głównie w Kanadzie i krajach Beneluksu.

Wykorzystując analizy scenariuszy, ING Insurance mierzy wrażliwość dochodów (przed opodatkowaniem) generowanych przez operacje ubezpieczeniowe na wzrosty/spadki czynników ryzyka ubezpieczeniowego w ciągu jednego roku. Zmiany dochodów mogą wiązać się ze zrealizowanymi roszczeniami lub innymi korzyściami, na które wpływ mają te czynniki. ING zakłada, że zmiany przedstawione poniżej nie będą miały miejsca w tym samym czasie.

Wrażliwości dochodów zdefiniowano w oparciu o scenariusz szokowy na 90 procentowym poziomie ufności na dochodach MSSF przed opodatkowaniem w prognozach wyprzedzających o rok datę wyliczeń. Tak więc poniższa tabela przedstawia wskaźniki wrażliwości dochodów na nagły szok na 90 procentowym poziomie ufności w prognozie na dzień 31.12.2008. Dane EaR nie obejmują ING Kanada – spółki zbytej w styczniu.

Wrażliwość dochodów względem ryzyk ubezpieczeniowych

	2008	2007
Śmiertelność	-61	-54
Zachorowalność	-105	-124
P&C	-49	-132

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Powyższa tabela podaje wartości po zróżnicowaniu między zagrożeniami ubezpieczeniowymi w jednostkach biznesowych ING Insurance. Największa wrażliwość dochodów na roszczenia P&C dotyczy roszczeń zdrowotnych i P&C w Holandii.

ING INSURANCE – RYZYKO KREDYTOWE

Zagrożenia kredytowe w ogólnym portfelu rachunków ING Insurance rozpatruje się pod względem tych samych zasad, strategii, definicji, metod pomiarowych, które stosuje się dla operacji bankowych. Zagrożeniami kredytowymi zajmuje się Korporacyjne Kierownictwo ds. Ryzyka Kredytowego (CCRM) oraz lokalni kierownicy ds. ryzyka kredytowego, działający w różnych lokalizacjach (tam, gdzie ryzyko kredytowe podejmowane jest przez ING Insurance i Kierownictwo Inwestycyjne ING). W samym ING Insurance celem nadrzędnym pozostaje utrzymanie ryzyka na niskim poziomie i stworzenie dobrze zróżnicowanego portfela ryzyka kredytowego, potrafiącego przekroczyć rynkowe zwroty odniesienia.

Zagrożenie kredytowe w ING Insurance bierze się z inwestowania składek ubezpieczeniowych w aktywa narażone na ryzyko kredytowe, najczęściej w formie niezabezpieczonych inwestycji obligacyjnych, mniejszych ilości hipotek mieszkaniowych czy strukturalnych produktów finansowych. Poza tym ekspozycja kredytowa spowodowana jest produktami pochodnymi, transakcjami sprzedaży/odkupu, pożyczaniem papierów wartościowych, a także kontraktami reasekuracyjnymi, wykorzystywanymi do ochrony portfela. ING Insurance utrzymuje zawsze portfel inwestycji na wysokim poziomie.

Ogólne limity ryzyka kredytowego w portfelu ustalane są (i zatwierdzane w formie mandatów inwestycyjnych) przez dział ALCO Insurance w oparciu o kategorie inwestycyjne i kategorie aktywów oraz o klasy zagrożeń. Limity dla emitentów indywidualnych ustalane są w oparciu o ocenę ratingową dłużnika. Zarządza się nimi w regionie, gdzie spółka matka posiada swoją siedzibę, ale istnieje możliwość alokacji limitów do portfeli regionalnych bądź lokalnych. Oprócz tego każda firma ubezpieczeniowa posiada co najmniej jeden mandat inwestycyjny. Mandaty inwestycyjne, które mogą się między sobą różnić portfelem ubezpieczeń, określają apetyt na ryzyko kredytowe pod względem rodzaju i jakości emitenta.

Klasyfikacja ryzyka kredytowego wśród emitentów, dłużników i kontrahentów w ramach portfeli ryzyka kredytowego poszczególnych spółek ubezpieczeniowych podlega w coraz większym zakresie metodologii wykorzystywanej przez spółki z sektora bankowego. Podobnie jak ING Bank, ING Insurance wykorzystuje klasy zagrożeń, kalibrowane względem prawdopodobieństwa niewypłacalności emitenta, dłużnika lub kontrahenta. Oceny te definiuje się w oparciu o jakość emitenta pod względem wiarygodności kredytowej – począwszy od oceny inwestycyjnej, a skończywszy na ocenie problematycznej, wyrażonej w ekwiwalentach S&P (agencji ratingowej Standard & Poor's).

Klasy ryzyka: portfel ING Insurance jako % łącznej sumy kredytów nieregularnych⁽¹⁾

		Ubezpieczenia w Ameryce Północnej i Południowej		Ubezpieczenia w Europie		Ubezpieczenia w rejonie Azji i Pacyfiku		Suma: ING Insurance	
		2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
1	(AAA)	27,5%	27,9%	34,8%	28,8%	5,3%	10,7%	27,2%	25,5%
2-4	(AA)	19,6%	18,5%	20,2%	26,9%	29,6%	37,3%	21,1%	24,6%
5-7	(A)	18,9%	22,3%	23,5%	21,7%	43,1%	32,8%	23,7%	23,8%
8-10	(BBB)	20,0%	18,4%	9,3%	11,1%	9,6%	6,9%	14,8%	13,9%
11-13	(BB)	5,2%	2,9%	10,7%	10,0%	0,9%	3,4%	6,6%	5,5%
14-16	(B)	5,0%	5,0%	1,2%	1,0%	9,4%	6,1%	4,2%	3,7%
17-22	(CCC & Ocena problematyczna)	3,8%	5,0%	0,3%	0,5%	2,1%	2,8%	2,4%	3,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

⁽¹⁾ W oparciu o pomiar ryzyka kredytowego obecnego w działaniach przed rozliczeniem, inwestycyjnych, pożyczaniu oraz działaniach na rynku pieniężnym. Oceny pokazują prawdopodobieństwo niewypłacalności. Nie biorą pod uwagę zastawów i zabezpieczeń.

Dystrybucja klas zagrożeń w ING Insurance była w roku 2008 raczej stabilna. Zmiana oceny z AA na AAA w ubezpieczeniach europejskich to wynik modernizacji jakości danych. Pogorszenie oceny w rejonie Azji i Pacyfiku spowodowane zostało w głównej mierze zbyciem spółki ING Life Taiwan.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Koncentracja ryzyka: portfel ING Insurance w rozbiciu na sektory gospodarki⁽¹⁾

	Ubezpieczenia w Ameryce Północnej i Południowej		Ubezpieczenia w Europie		Ubezpieczenia w rejonie Azji i Pacyfiku		Suma: ING Insurance	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Niebankowe instytucje finansowe	53,3%	52,3%	26,4%	19,6%	18,7%	16,8%	39,1%	34,7%
Rządy centralne	3,2%	1,7%	33,7%	35,8%	22,7%	38,7%	16,6%	20,1%
Banki komercyjne	6,2%	11,0%	12,8%	8,1%	23,7%	16,2%	10,8%	10,8%
Klienci indywidualni	3,5%	3,5%	10,5%	13,9%	11,8%	7,8%	7,1%	7,9%
Nieruchomości	8,7%	7,9%	1,7%	1,6%	2,0%	1,6%	5,4%	4,6%
Obiekty użyteczności publicznej	4,0%	4,0%	1,7%	1,4%	4,0%	2,9%	3,2%	2,9%
Zasoby naturalne	3,5%	3,5%	0,6%	1,1%	1,6%	1,4%	2,2%	2,3%
Inne	17,6%	16,1%	12,6%	18,5%	15,5%	14,6%	15,6%	16,7%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

⁽¹⁾ W oparciu o pomiar ryzyka kredytowego obecnego w działaniach przed rozliczeniem, inwestycyjnych, pożyczaniu oraz działaniach na rynku pieniężnym. Oceny pokazują prawdopodobieństwo niewypłacalności. Nie biorą pod uwagę zastawów i zabezpieczeń.

Ogólne koncentracje ryzyka były raczej stabilne w roku 2008 w ING Insurance. Nastąpiło niewielkie przesunięcie w kierunku banków komercyjnych w wyniku większego handlu produktami pochodnymi kapitału akcyjnego w obrębie ubezpieczeń europejskich. Zmalały udziały klientów indywidualnych w Europie – głównie ze względu na sprzedaż (wartą 4,5 miliarda EUR) hipotek mieszkaniowych bankowości detalicznej (Nationale Nederlanden Hypotheek Bedrijf). Żywność, napoje i produkty higieny osobistej stanowiły 2,5% w roku 2007, ale spadły poniżej progu 2,0% w roku 2008. Koncentracje ryzyka w innych branżach, nieuwzględnionych w powyższej tabeli, nie przekraczają progu 2,0%.

Największe zagrożenia ekonomiczne: portfel ING Insurance w rozbiciu na kraje⁽¹⁾

wartości wyrażone w miliardach EUR	Ubezpieczenia w Ameryce Północnej i Południowej		Ubezpieczenia w Europie		Ubezpieczenia w rejonie Azji i Pacyfiku		Suma: ING Insurance	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
USA	58,6	56,2	2,0	1,7	1,1	2,3	61,7	60,2
Holandia	0,8	0,7	14,6	22,0	0,2	0,3	15,6	23,0
Francja	0,3	0,4	6,8	5,9	0,1	0,5	7,2	6,8
Włochy	0,3	0,3	5,9	6,4	0,2	0,2	6,4	6,9
Korea Południowa	0,1	0,1	0,0	0,0	6,2	6,6	6,3	6,7
Wielka Brytania	1,8	1,9	3,5	3,1	0,4	0,4	5,7	5,4
Niemcy	0,3	0,3	5,3	6,1	0,1	0,3	5,7	6,7
Kanada	5,5	6,0	0,1	0,1	0,0	0,0	5,6	6,1

(1) Obejmuje tylko zagrożenia całościowe przekraczające 5 miliardów EUR, w tym ekspozycje wewnątrzfirmowe związane z ING Bankiem.

Portfel w Holandii obniżył się przede wszystkim ze względu na sprzedaż hipotek mieszkaniowych bankowości detalicznej (Nationale Nederlanden Hypotheek Bedrijf). Nie było innych, znaczących zmian w koncentracji portfela.

Grupa ING – ryzyka niefinansowe

Oprócz opisanych zagrożeń finansowych (kredytowych, rynkowych, ubezpieczeniowych i płynności) Grupa ING musi zarządzać ryzykiem niefinansowym (operacyjnym i zagrożeniami związanymi z przestrzeganiem norm i przepisów). Będzie o tym mowa w kolejnych akapitach niniejszego opracowania.

RYZIKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne to możliwość poniesienia bezpośredniej bądź pośredniej straty w wyniku błędnego lub niewłaściwie prowadzonego procesu wewnętrznego, pomyłki ludzkiej, wady systemu lub wystąpienia niekorzystnego zdarzenia zewnętrznego. Obejmuje ryzyko utraty reputacji, a także zagrożenia prawne; w ryzyko operacyjne nie wlicza się zagrożeń strategicznych. Efektywne zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzi do powstania bardziej stabilnych procesów biznesowych (w tym systemów informatycznych) i niższych kosztów.

ING rozróżnia następujące obszary ryzyka operacyjnego:

- **Ryzyko kontroli:** ryzyko straty wywołanej nieprzestrzeganiem przepisów i wytycznych. Zagrożenia kontroli mogą prowadzić do strat z powodu nieprzestrzegania procedur, instrukcji czy metod zarządzania. Powstają często w wyniku niewłaściwego lub niewystarczającego monitorowania podmiotów bądź czynności.
- Ryzyko straty, spowodowane niedozwolonymi działaniami pracowników, takimi jak: nieuprawnione zatwierdzenia lub przekroczenie kompetencji. Chodzi o **ryzyko nieuprawnionej działalności**.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

- **Ryzyko przetwarzania:** ryzyko strat, spowodowane błędnym przetwarzaniem transakcji lub złym zarządzaniem w obrębie procesów. Tego rodzaju zdarzenia są zwykle niezamierzone. Dotyczą najczęściej dokumentacji lub finalizacji bieżących transakcji biznesowych.

- **Ryzyko praktyki pracowniczej:** ryzyko strat, spowodowane działaniami w obszarze zatrudnienia i przepisów lub umów BHP. Mogą obejmować kwestie wypłat, roszczeń odszkodowawczych lub dyskryminacji. Skuteczne zarządzanie tym ryzykiem oznacza: przestrzeganie przepisów BHP, niedopuszczanie do jakichkolwiek przejawów dyskryminacji lub molestowania w miejscu pracy, wyciąganie surowych konsekwencji w przypadku zaistnienia takich przejawów.

- **Ryzyko osobistego bezpieczeństwa:** ryzyko zagrożeń o charakterze kryminalnym bądź środowiskowym, które obniżają poziom bezpieczeństwa pracowników ING (zarówno w lokalizacjach ING jak i poza nimi lub podczas podróży) i aktywów ING oraz mogą wywierać negatywny wpływ na strukturę organizacyjną ING.

- **Ryzyko informatyczne:** ryzyko strat, spowodowane niewłaściwym zabezpieczeniem danych, prowadzące do utraty poufności lub/i spójności lub/i dostępności informacji. Przykładowe aspekty ryzyka informatycznego to: kontrola dostępu dla użytkownika, platformy bezpieczeństwa, kontrola zarządzania zmianą, kontrola zasobów, monitoring bezpieczeństwa, podstawowa kontrola bezpieczeństwa danych.

- **Ryzyko kontynuacji:** ryzyko wystąpienia zdarzeń (np. katastrof naturalnych, przerw w dostawach energii, ataków terrorystycznych, itd.) prowadzących do powstania sytuacji, w której zagrożona jest kontynuacja prowadzenia działalności (w zakresie personelu i aktywów).

- **Wewnętrzne i zewnętrzne ryzyko oszustwa:** ryzyko strat, spowodowane umyślnym nieprzestrzeganiem procedur, niszczeniem systemów, aktywów, produktów lub/i usług ING przez osoby pragnące bezprawnie czerpać korzyści.

ING opracowało jasne i powszechnie dostępne standardy i procedury dla wszystkich jednostek i linii biznesowych. Zarządzanie ryzykiem operacyjnym i sytuacjami wymagającymi reakcji umożliwia specjalnie utworzona infrastruktura. Wszelkstronny i uniwersalny system kontroli wewnętrznych doprowadził do powstania środowiska propagującego bezustanną poprawę w kwestiach odnoszących się do zarządzania ryzykiem operacyjnym. ING wie jak korzystać z wiedzy (zdobytej między innymi na własnych błędach) w celu modernizacji i kontroli kluczowych procesów.

Organizacja zarządzania ryzykiem operacyjnym

Dyrektor generalny z działu korporacyjnego zarządzania ryzykiem operacyjnym (CORM) raportuje bezpośrednio do dyrektora ds. ryzyka. Ponosi odpowiedzialność za kierowanie działaniami w zakresie zagrożeń operacyjnych oraz utworzenie Operacyjnej Struktury Ryzyka w Grupie ING, ING Banku i ING Insurance. Dyrektor generalny CORM opracowuje również i zatwierdza Standardy Minimalne. Pomaga zarządowi w kierowaniu sprawami związanymi z ryzykiem operacyjnym. Dział ORM opiera się na funkcjonalnych liniach raportowania. Menedżerowie operacyjni linii biznesowych raportują funkcjonalnie do dyrektora generalnego CORM.

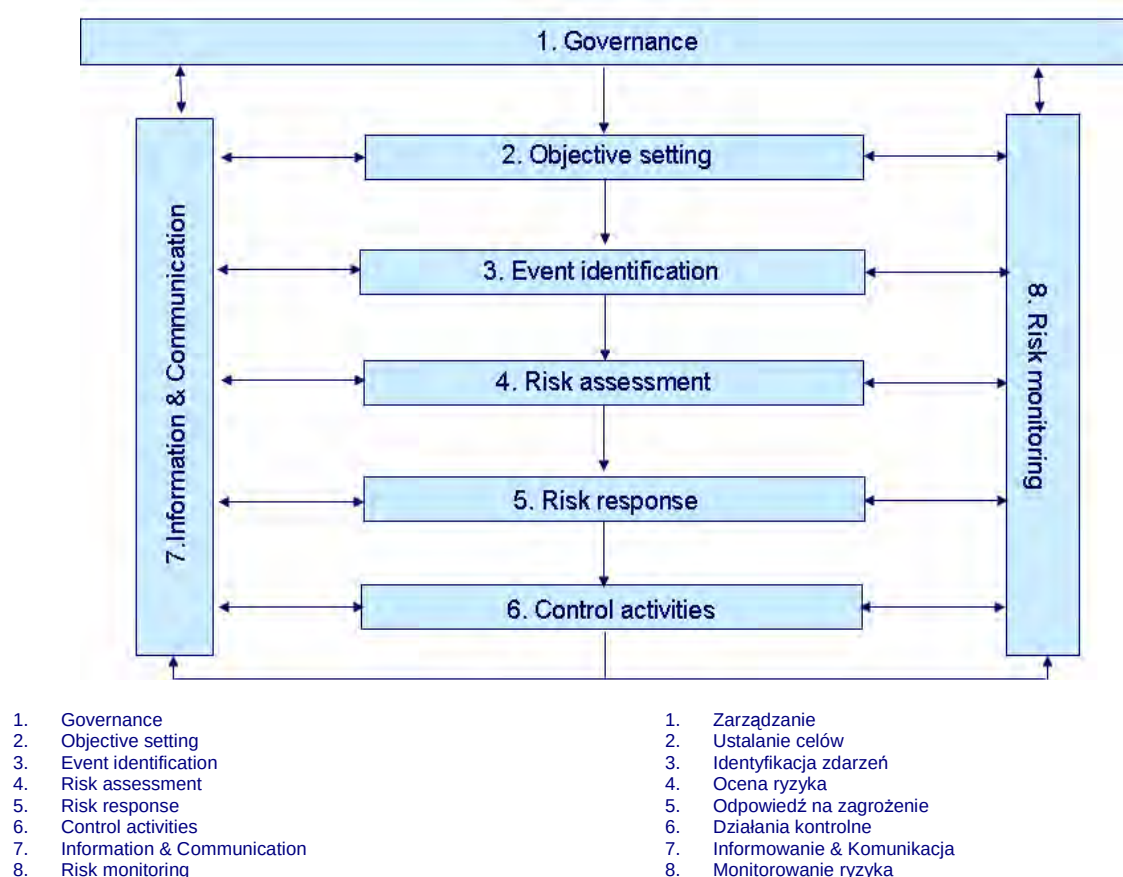
Dział CORM składa się z departamentów funkcjonalnych odpowiedzialnych za ryzyko operacyjne, przygotowywanie raportów, informatykę, bezpieczeństwo oraz testy SOX. Dział CORM odpowiada za opracowanie struktury operacyjnej w zakresie zagrożeń ING, a także za przekazanie informacji na jej temat innym działom. Opracowuje też strategię, standardy minimalne oraz wytyczne. Dział korporacyjny doradza pracownikom z linii biznesowych ORM, monitoruje jakość zarządzania ryzykiem operacyjnym i koordynuje proces przygotowania raportów (w całej grupie) dla zarządu na temat zagrożeń operacyjnych.

ORM wykorzystuje wielopoziomowe podejście funkcjonalne w obrębie linii biznesowych tak, by zapewnić systematyczną i spójną implementację struktury ORM w grupie, strategii głównych i standardów minimalnych. Lokalny (tudzież regionalny/oddziałowy) urzędnik ORM odpowiada za pomoc udzielaną kierownictwu regionalnemu/oddziałowemu w sprawach związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym. Urzędnik ORM z linii biznesowej pełni rolę monitorującą w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym. Kieruje on wszystkimi działaniami funkcjonalnymi urzędników ORM danej linii biznesowej (lub regionu/oddziału)

Aby uniknąć potencjalnego konfliktu interesów, urzędnik ORM musi być osobą bezstronną i obiektywną w czasie, gdy pełni swe obowiązki związane z doradzaniem kierownictwu biznesowemu w sprawach dotyczących ryzyka operacyjnego w obrębie linii bądź jednostek biznesowych. Utworzono więc silne, funkcjonalne stanowisko raportujące do następnego szczebla (dla urzędników ORM). Osoba na tym stanowisku dba o ustalanie celów, wysokości wynagrodzeń, zarządza wydajnością i mianuje nowych pracowników na stanowiska ORM.

Struktura ryzyka operacyjnego

ING zbudowało uniwersalną strukturę, która usprawnia proces identyfikacji, redukcji, pomiaru i monitoringu zagrożeń operacyjnych. Odpowiada ona etapom określonym w modelu Komisji Organizacji Sponsorów (COSO). Obowiązkowe zakresy kontroli opisane zostały w biuletynie na temat założeń strategicznych ORM. Zostały one zaktualizowane w roku 2008. Odzwierciedlają współczesne obszary ryzyka. W skład każdej strategii wchodzi przynajmniej jeden standard minimalny.

Na wszystkich poziomach organizacji powołuje się do życia komisje ryzyka operacyjnego (ORC). Ich zadaniem jest identyfikacja, pomiar i monitorowanie zagrożeń operacyjnych, występujących w danym regionie bądź jednostce biznesowej, przy zachowaniu właściwej jakości pokrycia (ziarnistości). Komisje ORC, którym przewodniczą kierownicy biznesowi, sterują zarządzaniem ryzykiem w odniesieniu do pierwszej i drugiej linii obrony poszczególnych jednostek. Na poziomie grupowym modele kapitału ryzyka operacyjnego zatwierdzane są przez Komisję ds. Ryzyka Operacyjnego i Rezydualnego (ORRC).

Apetyt na ryzyko operacyjne w ING definiuje się jako zatwierdzony i przyjęty, maksymalny poziom ryzyka w każdym obszarze ryzyka operacyjnego, którego trzeba przestrzegać, aby umożliwić ING realizację planu biznesowego w ramach zatwierdzonego budżetu. Monitoring apetytu na ryzyko odbywa się co trzy miesiące. Dane na jego temat przedstawia się na Tablicy Zagrożeń Niefinansowych, wskazującej na kluczowe ekspozycje na ryzyko.

W celu identyfikacji kluczowych zagrożeń i słabości, które mogą spowodować powstanie negatywnych zdarzeń, uruchamia się specjalne procesy. Identyfikacja zdarzeń realizowana jest w sposób pro-aktywny i poprzedza ocenę ryzyka. ING stosuje różne techniki służące do identyfikacji zdarzeń, na przykład: Zintegrowaną Ocenę Ryzyka (IRA), analizę scenariuszy, spisy zdarzeń zewnętrznych, analizę zdarzeń wewnętrznych (która może opierać się na informacji z raportów o incydencie), kluczowe wskaźniki ryzyka czy skany zagrożeń.

Przynajmniej raz w roku wszystkie jednostki biznesowe przeprowadzają zintegrowaną ocenę ryzyka. W ocenie tej biorą udział inne oddziały zajmujące się zagrożeniami – np. dział prawny czy dział przestrzegania norm i przepisów.

W oparciu o wyniki przeprowadzonej oceny ryzyka, określa się sposoby reakcji na zidentyfikowane zagrożenia. Reakcje na ryzyko równoważą przewidywane koszty implementacji tych sposobów z przewidywanymi korzyściami płynącymi z redukcji zagrożeń. Reakcję na zagrożenie można przeprowadzić przy użyciu różnych strategii, takich jak: ograniczanie prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia, redukcja wpływu, unikanie ryzyka, akceptacja ryzyka, transfer ryzyka. Śledzenie odbywa się w globalnym systemie skanowania "Audit Outstanding"

Najlepszą metodą jest niejednokrotnie przenoszenie określonych zagrożeń operacyjnych na rynek ubezpieczeń, jeśli zagrożenia są silne, ale trudno je zredukować wewnętrznie. W celu bronięcia się przed finansowymi konsekwencjami niepewnych zdarzeń operacyjnych ING wykupiło polisy ubezpieczeniowe wydane przez strony trzecie. Chodzi o następujące kategorie: przestępczość komputerowa, odpowiedzialność profesjonalna, odpowiedzialność dyrektorów i urzędników wysokiego szczebla, odpowiedzialność kadrowa oraz odpowiedzialność powiernicza. Część zagrożeń

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

utrzymanych przez ING ma podobną skalę wielkości do ryzyka utrzymywanego na wypadek zagrożeń w obrębie katastrof z ofiarami, związanych z działalnością biznesową.

Działania kontrolne definiuje się jako wdrożone i utrzymane środki kontrolne. Obowiązkowe zakresy kontroli opisane zostały w biuletynie na temat założeń strategicznych ORM.

Kierownictwo na wszystkich poziomach organizacji potrzebuje okresowo informacji na temat najważniejszych zagrożeń operacyjnych (w tym ryzyka przestrzegania norm i przepisów oraz ryzyka prawnego) i działań łagodzących. Aby ułatwić kierownictwu dostęp do tego typu danych, w roku 2008 opracowano tzw. tablicę zagrożeń niefinansowych (NFRD) i przekazano ją wszystkim jednostkom biznesowym.

W celu usprawnienia zarządzania ryzykiem operacyjnym dział ORM opracowuje i przeprowadza implementację wytycznych, strategii i instrukcji w całej Grupie ING. Monitoruje jednocześnie najważniejsze zagrożenia, dbając o to, by wdrażano strategiczne założenia ING w obszarze zagrożeń i Standardy Minimalne. Jednostki biznesowe muszą udowodnić, że podjęły właściwe kroki w kierunku kontroli ryzyka operacyjnego. W poszczególnych jednostkach biznesowych ING stosuje karty wyników, na których mierzy jakość zarządzania procesami ryzyka operacyjnego. Wyniki zależą od tego, w jakim stopniu dana jednostka jest w stanie wykazać, że wdrożyła u siebie wymagany proces zarządzania ryzykiem. Karty wyników pokazują poziom kontroli aplikowany w jednostkach biznesowych. Stanowią integralną część modelu kapitału regulacyjnego (AAA) ING, zatwierdzonego przez holenderski bank centralny.

Model kapitału ryzyka operacyjnego ING opiera się na Metodzie Dystrybucji Strat (LDA). Metoda ta funkcjonuje w oparciu o dane na temat strat wewnętrznych i zewnętrznych, przekraczających poziom 1 miliona EUR. Model skorygowano zgodnie z wynikami z kart wyników, biorąc pod uwagę specyficzną jakość kontroli linii biznesowych i występowanie ważnych incydentów („bonus/malus”). Stanowi to zachętę dla lokalnego kierownictwa, odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem operacyjnym, do bardziej wydajnej pracy. Począwszy od roku 2008 omawiany model jest ponadto wykorzystywany przy przygotowaniu raportów na temat kapitału regulacyjnego. Holenderski bank centralny zaaprobował Zaawansowaną Metodę Pomiaru (AAA), opracowaną przez ING.

Nowe rozwiązania, wdrożone w roku 2008

Modernizacja Tablicy Zagrożeń Niefinansowych

Powszechne stosowanie tablicy NFRD było pomysłem dyrektora ds. ryzyka, któremu zależało na zwracaniu bacznej uwagi na najważniejsze ekspozycje na ryzyko. Tablica NFRD została opracowana po to, by dostarczać zintegrowane i wszechstronne dane dotyczące zagrożeń operacyjnych, w obszarze przestrzegania norm i przepisów oraz zagrożeń prawnych w sposób spójny, wykorzystujący język ryzyka do wszystkich szczebli organizacji. Dzięki tablicy NFRD kierownictwo ma wgląd do kluczowych zagrożeń w danym obszarze, ocen rankingowych i jasnego opisu ryzyka. Sugerowane są też sposoby reakcji i możliwości równoważenia priorytetów. Tablica NFRD znakomicie wpisuje się do najważniejszych założeń strategicznych ING, wśród których „ułatwianie sobie życia” jest kwestią najwyższej wagi. Dzięki niej kierownicy i dyrektorzy mogą lepiej zarządzać ryzykiem i odpowiednio priorytetyzować swoje obowiązki.

Upowszechnianiem tablicy NFRD zajmuje się dział CORM w ścisłej współpracy z działem zarządzającym ryzykiem przestrzegania norm i przepisów oraz korporacyjnym działem prawnym. Tablica NFRD zawiera informacje na temat wszystkich jednostek biznesowych w ING. W skład tablicy wchodzi obecnie niektóre istniejące raporty ryzyka, np. raport kontroli ryzyka informatycznego, raport ryzyka przestrzegania norm i przepisów, raport z incydentów.

Tablicę NFRD zaprezentowano zarządowi i komisji audytu w listopadzie 2008. Począwszy od sprawozdania za czwarty kwartał roku 2008, tablica będzie wykorzystywana na posiedzeniach zarządu i komisji audytu.

Proces aprobaty produktów

ING przeanalizowało ponownie Standardy Minimalne w obrębie Procesu Aprobataj Produktów, dbając o to, by prowadzono adekwatne procedury oceny ryzyka przed opracowaniem bądź wprowadzeniem na rynek nowych lub zmodernizowanych produktów. Proces PAP obejmuje kontrole służące zarządzaniu zagrożeniami wewnętrznymi, związanymi z nowymi produktami, procesami powiązanymi, implementacją systemów i innymi inicjatywami.

Prognozowanie ryzyka informatycznego

Model prognozowania ryzyka informatycznego wprowadzono w celu pokazania przewidywanego profilu ryzyka informatycznego po zaimplementowaniu zdefiniowanych działań, ograniczających ryzyko. Dzięki modelowi kierownictwo jest w stanie określić, czy należy wprowadzić dodatkowe projekty przeciwważeniowe czy też utrzymać ryzyko informatyczne na dopuszczalnym poziomie.

Ryzyko ciągłości

Czyniąc starania o ograniczenie ryzyka przerw w dostawie energii w jednym z centrów danych, ING wdrożyło program modernizacji, którego celem nadrzędnym jest dbanie o ciągłość dostaw energii, gotowość do podjęcia działań ratunkowych i bezpieczeństwo platform w centrach danych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Ryzyko oszustwa

W oparciu o założenia programu "Corporate Anti-Fraud" każda jednostka biznesowa musiała przeprowadzić ocenę ryzyka oszustwa i opracować plan działań przeciwdziałających oszustwom (zarówno wewnętrznym jak i zewnętrznym). Reagując na wypadek SocGen, ING wdrożyło projekt, którego celem jest dalsze ograniczanie zagrożeń handlowych, związanych z ryzykiem oszustwa.

Odświeżenie strategii i standardów

Polityka ORM i Standardy Minimalne zostały jeszcze bardziej dopracowane w celu realizacji założeń zintegrowanego podejścia do zagrożeń operacyjnych, ryzyka zgodności i zagrożeń prawnych (między działami ryzyka i w obrębie linii funkcjonalnych). Przeanalizowano ponownie najważniejsze strategie ryzyka w zakresie informatyki i standardów. Dopasowano je do bieżących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

RYZIKO ZGODNOŚCI (COMPLIANCE RISK)

Ryzyko zgodności definiuje się jako ryzyko uszkodzenia integralności ING w wyniku niewywiązania się z obowiązku przestrzegania przepisów, regulacji, polityki wewnętrznej, procedur i standardów etycznych. W ryzyku zgodności chodzi nie tylko o możliwość utraty reputacji. Nieumiejętne zarządzanie ryzykiem zgodności może narazić instytucje finansowe na płaconie kar (cywilnych i karnych), wypłacanie odszkodowań za spowodowanie strat, nakazy sądowe, odwołanie bądź zawieszenie licencji. Brak (nawet domniemany) zgodności źle wpływa na klientów, pracowników i akcjonariuszy ING.

ING wychodzi z założenia, iż pełna implementacja zasad zarządzania ryzykiem zgodności jest gwarantem zaufania klientów, akcjonariuszy i pracowników ING, a także pomaga ING prowadzić działalność biznesową we właściwy sposób. Skuteczne zarządzanie ryzykiem zgodności jest konieczne do generowania wartości. Dążenie do długoterminowej równowagi wymaga tego, aby działalność biznesowa była prowadzona zgodnie ze standardami etyki, zawartymi w Zasadach Biznesowych ING. W zasadach tych zdefiniowano nie tylko przepisy i regulacje, ale oparto je na kluczowych wartościach, wyznawanych przez ING, mianowicie: integralności, przedsiębiorczości, profesjonalności, odpowiedzialności i pracy zespołowej.

Wszystkie linie biznesowe ING mają obowiązek wdrożenia jasnych i dostępnych procedur i strategii w procesach biznesowych. ING stworzyło specjalną infrastrukturę umożliwiającą śledzenie bieżących i powstających zagrożeń zgodności, przekazywanie informacji na ich temat udziałowcom zewnętrznym i wewnętrznym, ciągłą modernizację systemu. ING zdaje sobie sprawę z tego, że dobre zarządzanie ryzykiem zgodności nie jest możliwe bez pełnego zrozumienia oczekiwań klientów i innych interesariuszy i że niezbędne jest stałe poprawianie jakości kluczowych relacji w oparciu o uczciwość, integralność i sprawiedliwość.

Zakres odpowiedzialności departamentu Zarządzania Ryzykiem Zgodności (CRM)

Dział CRM zarządza ryzykiem powstającym w obszarze przepisów prawa, regulacji i standardów, obowiązujących w branży usług finansowych, wydawanych przez organa prawne i administracyjne, istotne z punktu widzenia działalności ING bądź Korporacyjnego Departamentu Zarządzania Ryzykiem Zgodności. Dział CRM wspiera działalność ING w zakresie zarządzania kwestiami takimi jak: pranie brudnych pieniędzy, ochrona przed finansowaniem organizacji terrorystycznych, konflikty interesów, zachowania sprzedażowe i handlowe, interesy i ochrona klientów.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

ING dzieli Ryzyko Zgodności na cztery, integralne obszary. Ujęto je w poniższej tabeli z uwzględnieniem zagrożeń podrzędnych:

Ryzyko integralności związane z klientami	Ryzyko integralności związane z zachowaniem osobistym	Ryzyko integralności związane z zachowaniem organizacyjnym	Ryzyko integralności związane ze świadczeniem usług finansowych
• Pranie brudnych pieniędzy • Finansowanie organizacji terrorystycznych • Osoby o narażonej reputacji • Zaangażowanie w sprawy klientów lub transakcje z krajami objętymi sankcjami	• Nadużycia rynkowe & handel osobisty • Łamanie zasad biznesowych ING lub lokalnego kodeksu zachowania • Stanowiska zewnętrzne, piastowane przez urzędników ING • Dawanie bądź przyjmowanie prezentów; łapówkarstwo • Raporty na temat incydentów zewnętrznych	• Organizacyjne konflikty interesów, nadużycia rynkowe, ujawnianie tajnych danych • Przepisy antykonkurencyjne • Nowe lub zmodernizowane produkty i usługi (np. baza klientów, projekty); zmiany zarządzania • Ustalane standardy w sektorze/branży, • Rejestracja regulacyjna i wymogi raportowe	• Marketing, sprzedaż & zachowania handlowe • Zachowania konsultantów • Załatwianie reklamacji • Przejrzystość oferty produktowej (np. koszty, ujawnienia), • Ochrona danych/piractwo • Pośrednicy stron trzecich w charakterze przedstawicieli ING

Dbając o ochronę pracowników w sytuacji, gdy ujawniane są sprawy dotyczące Ryzyka Zgodności, ING opracowało procedurę "Informatora", która zachęca pracowników od ujawnienia informacji na temat podejrzeń w obszarze łamania regulacji zewnętrznych, założeń polityki wewnętrznej lub zasad biznesowych.

Organizacja działu CRM

Dyrektor ds. zgodności raportuje bezpośrednio do dyrektora ds. ryzyka. Odpowiada za opracowanie i wdrażanie struktur zarządzania ryzykiem zgodności w całym przedsiębiorstwie. Ustala Standardy Minimalne w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności. Pomaga zarządowi w zarządzaniu wszelkimi zagrożeniami na tym obszarze. Dział CRM ma budowę hierarchiczną na poziomie korporacyjnym oraz w obrębie funkcjonalnych linii raportowania w liniach biznesowych. Stanowi część drugiej linii w trzech liniach modelu ochrony ING.

Grupowy dział CRM składa się z korporacyjnego CRM oraz liniowego CRM. Oboma departamentami zarządza dyrektor ds. zgodności oraz zespół raportowo-analityczny. Korporacyjny departament CRM opracowuje i przekazuje dalej Strukturę i Statut Zarządzania Ryzykiem Zgodności w Grupie ING, założenia polityki i najważniejsze wytyczne w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności. Doradza też pracownikom liniowego CRM.

ING wykorzystuje podejście funkcjonalne w obrębie linii biznesowych. Dbą o systematyczną i spójną implementację Struktury i Statutu, a także Standardów Minimalnych, strategii i procedur. Lokalny urzędnik ds. zgodności odpowiada za udzielanie pomocy lokalnemu kierownictwu w sprawach związanych z zarządzaniem ryzykiem zgodności w danej jednostce biznesowej. Urzędnik ds. zgodności na poziomie regionalnym bądź oddziałowym pełni funkcję zarządczą i nadzorczą w odniesieniu do wszystkich działań funkcjonalnych urzędników ds. zgodności w danym regionie lub oddziale. Urzędnicy ds. zgodności na poziomie linii biznesowych odpowiadają za działania na swoich liniach. Zarządzają również pracami regionalnych i oddziałowych urzędników ds. zgodności.

Aby uniknąć potencjalnego konfliktu interesów, urzędnik ds. zgodności musi być osobą bezstronną i obiektywną w czasie, gdy pełni swe obowiązki związane z doradzaniem kierownictwu biznesowemu w sprawach dotyczących ryzyka zgodności w obrębie linii bądź jednostek biznesowych, regionów lub oddziałów. Utworzono więc silne, funkcjonalne stanowisko raportujące do następnego szczebla (dla urzędników ds. zgodności). Funkcjonalna linia raportująca ma jasno określoną odpowiedzialność względem ustalania celów, polityki wynagrodzeń, zarządzania wydajnością pracy, powoływania nowych pracowników działu CRM, wetowania i eskalacji.

Strategie i narzędzia CRM

Odpowiedzialność działu CRM polega przede wszystkim na (zgodnie ze Statutem i Strukturą):

- pro-aktywnej identyfikacji, ocenie i monitoringu zagrożeń zgodności, przed którymi staje ING;
- pro-aktywnej pomocy i konsultacjach dla kierownictwa w zakresie wywiązywania się z obowiązków zarządzania ryzykiem zgodności;

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

- doradzaniu pracownikom i urzędnikom w sprawach związanych z obowiązkami w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności.

Struktura składa się z trzech, zasadniczych składników: wykresu zgodności, składnika doradczego i karty wyników. Została zilustrowana poniżej.

Struktura Zarządzania Ryzykiem Zgodności

Advisory & Scorecard
Identification of Compliance Risk Obligations
Risk Assessment
Compliance Risk Mitigation
Compliance Risk Monitoring
Compliance Risk Reporting
The Chart

Doradztwo i karta wyników
Identyfikacja obowiązków w zakresie ryzyka zgodności
Ocena ryzyka
Redukcja ryzyka zgodności
Monitoring ryzyka zgodności
Raportowanie na temat ryzyka zgodności
Wykres

A. Wykres

Wykres jest wynikiem pięciu, kluczowych działań, prowadzonych zgodnie z wymogami Struktury:

1. Identyfikacji obowiązków w zakresie ryzyka zgodności;
2. Oceny ryzyka;
3. Redukcji ryzyka zgodności (w tym Szkoleń i Edukacji);
4. Monitoringu ryzyka zgodności (w tym Śledzenia Działań);
5. Raportowania na temat ryzyka zgodności (w tym Zarządzania Incydentami).

B. Doradztwo

Urzędnicy ds. zgodności aktywnie doradzają dyrektorowi generalnemu, kierownictwu, lokalnym zarządom i komisjom, urzędnikowi ds. zgodności wyższego szczebla, pracownikom we wszystkich sprawach związanych z ryzykiem omawianym w niniejszym rozdziale.

C. Karta wyników

Dział CRM pracuje w oparciu o proces karty wyników ORM w celu oceny stopnia dopasowania Struktury CRM w danej działalności. Wyniki zależą od gotowości danej jednostki biznesowej do zademonstrowania, że wymagane strategie i procedury zostały wdrożone. Są wyznacznikiem poziomu kontroli w obrębie jednostek biznesowych. Stanowią integralną część modelu kapitału regulacyjnego (AAA) ING, zatwierdzonego przez holenderski bank centralny.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Nowe rozwiązania, wdrożone w roku 2008

- Statut i Struktura ponownie przeanalizowane przez CRM

W kwietniu zarząd ING wydał Strukturę i Statut Zarządzania Ryzykiem Zgodności w Grupie ING („Strukturę i Statut”), usprawniającą model zarządzania w obszarze zagrożeń zgodności. Zachowano fundamentalne wymagania „Polityki Zgodności i Standardów Minimalnych”. Uwzględniono zmiany w zakresie oczekiwań zarządu i interesariuszy. Statut określa zakresy obowiązków w działach zarządzających ryzykiem zgodności.

„Struktura i Statut” oraz dokumentacja dodatkowa zostały opracowane w ścisłej współpracy z liniami biznesowymi, działem prawnym, działem CRM i liderami biznesowymi.

- Aktualizacja polityki FEC

Polityka w zakresie przestępstw ekonomiczno-finansowych (FEC) określa jasne zasady postępowania, chroniącego przed uczestnictwem w działalności przestępczej, dotyczące zaangażowania w wysiłki międzynarodowe na rzecz walki z praniem brudnych pieniędzy i finansowaniem działalności terrorystycznej. Polityka FEC została zaktualizowana w roku 2008, bez obniżania żadnych standardów. Podejście, oparte na ryzyku, pozwala poszczególnym liniom biznesowym identyfikować kryteria pomiaru potencjalnych zagrożeń w obszarze prania brudnych pieniędzy i podejmować skuteczne działania w celu eliminacji tych zagrożeń. Wymagane jest zarządzanie ryzykiem zgodności zgodnie z polityką FEC Grupy ING i Standardami Minimalnymi.

Minimalne Standardy FEC są podstawą wdrażania procedur (lokalnych), obejmujących:

- Programy „Customer Due Diligence” i „Poznaj swojego klienta”
- „Przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy” i „Finansowanie antyterrorystyczne”.

- Szkolenia i edukacja w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności

W roku 2008 dział CRM opracował szereg globalnych programów szkoleniowych. Są one regularnie wdrażane. Przykłady:

1. „Zarządzanie ryzykiem zgodności w przedsiębiorstwie”. Program skierowany jest do pracowników czterech, najwyższych szczebli zarządzania (około 13 500 osób) na całym świecie w latach 2008 – 2009. Menedżerowie, uczestniczący w szkoleniu, zdobywają nie tylko głębszą wiedzę na temat efektywnego zastosowania modelu trzech linii obrony ING i strategicznej wartości CRM, ale w praktyce poznają działania, które należy podjąć w obliczu zagrożeń zgodności. Uczą się stosowania Struktury i narzędzi.
2. „Szkolenie MLRO dla zaawansowanych” Ten nowy program szkoleniowy skierowany jest do około 200 urzędników zajmujących się praniem brudnych pieniędzy (MLRO). Jego celem głównym jest pogłębienie wiedzy urzędników MLRO na temat polityki FEC i wymagań regulacyjnych.
3. „Szkolenie dla urzędników zajmujących się tematyką zgodności”. Program przeznaczony dla urzędników zajmujących się tematyką zgodności na całym świecie (około 750 osób) we współpracy z wszystkimi liniami biznesowymi. W jego skład wchodzi rozdział na temat wiedzy technicznej, umiejętności i osobistej wydajności.

Aktualizacji poddano również kurs internetowy pt. „Zgodność to coś więcej niż pieniądze”, stworzony po raz pierwszy w roku 2006. Zarząd holenderski postanowił, że kurs ten powinien być obowiązkowy dla wszystkich pracowników w Holandii. Kolejny kurs, o nazwie „Przestrzeganie norm i przepisów jest częścią naszej działalności”, bierze pod uwagę zmiany w prawie usług serwisowych i regulacjach w tym zakresie. Analizuje stosowne strategie i procedury ING.

- Modernizacja komunikacji biznesowej

Aby podkreślić wagę skutecznego zarządzania ryzykiem zgodności, ING rozpoczęło kampanię pt. „Grasz po to, żeby wygrać i poznać zasady”. Kluczowy przekaz tej akcji mówi o tym, iż zarządzanie ryzykiem zgodności jest integralną częścią procesu zarządzania i musi zostać bezwzględnie wdrożone w obrębie codziennych działań i strategii biznesowej. Kampania pomaga lepiej zrozumieć zagadnienia związane z zarządzaniem ryzykiem zgodności. Promuje kartę z kluczowymi komunikatami dla zespołów. W jej skład wchodzi też: prezentacja PowerPoint i krótkie filmy, pokazujące poszczególnych członków zarządów, mówiących o tym, jak ważne jest skuteczne zarządzanie ryzykiem zgodności w celu budowania zrównoważonych pryncypiów biznesu.

Cztery komunikaty kluczowe, określające dobre zarządzanie ryzykiem zgodności to:

- znajomość, zrozumienie i umiejętność stosowania reguł;
- kultura zaufania i odpowiedzialności;
- efektywne zarządzanie ryzykiem zgodności;
- nasz mandat działań opiera się na zrównoważonym, dochodowym wzroście.

Rozmowy z organami regulacyjnymi. Implementacja zmodernizowanych procedur w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności.

ING Bank rozmawia wciąż z bankowym organem regulacyjnym Holandii - De Nederlandsche Bank (DNB) – na temat transakcji, w których uczestniczyły osoby z krajów obłożonych sankcjami przez Unię Europejską, Stany Zjednoczone bądź inne władze, a także na temat wcześniejszych przeglądów transakcji, w których uczestniczyły strony objęte sankcjami. W związku z tymi przeglądami i wynikami rozmów z DNB ING Bank zobowiązał się dokończyć globalną implementację zmodernizowanych procedur w zakresie zarządzania ryzykiem zgodności i monitorować wdrażanie tych procedur w sposób ciągły (zgodnie z instrukcjami udzielonymi przez DNB). ING Bank ciągle rozmawia też z władzami amerykańskimi (i w innych regionach) na temat podobnych kwestii. Analizowane są wymagania stałego dostępu do informacji. W chwili obecnej nie można jeszcze przewidywać wyników tych rozmów. Działaniom instytucji finansowych przyglądają się uważnie organa regulacyjne, rządowe, akcjonariusze, agencje ratingowe, klienci i inne podmioty, pragnące uzyskać pewność, iż są one zgodne z obowiązującym prawem, regulacjami, standardami i oczekiwaniami. Bankowe i ubezpieczeniowe organa regulacyjne, a także inne władze nadzorcze w Europie, USA i innych krajach, kontrolują wciąż działania instytucji finansowych po to, by mieć pewność, że działają one w sposób zintegrowany, wydajny, uporządkowany i przejrzysty. ING stara się spełniać standardy i oczekiwania organów regulacyjnych i innych zainteresowanych stron, podejmując szereg inicjatyw i działań, takich jak: dokładna analiza informacji o właścicielu konta, przetwarzanie płatności i innych transakcji w celu uzyskania zgodności z regulacjami, opisującymi właściwy sposób postępowania w przypadku prania brudnych pieniędzy, nakładania sankcji ekonomiczno-handlowych, wykrycia łapówkarstwa i korupcji. Niepowodzenie (faktyczne bądź domniemane) ING w zakresie spełniania obowiązujących standardów może doprowadzić do, m.in., zawieszenia bądź odebrania licencji ING, nakazów zaniechania, konieczności płacenia kar kryminalnych i cywilnych, innych działań dyscyplinarnych, które mogą negatywnie wpłynąć na reputację i kondycję finansową ING. Tak więc ING koncentruje się na stosowaniu dobrych praktyk biznesowych na podstawie opracowanych przez siebie Zasad Biznesowych i polityki grupowej.

Brak współpracy z niektórymi krajami

W wyniku przeprowadzonych analiz wszystkich działań biznesowych z perspektywy ekonomicznej, strategicznej i perspektywy ryzyka ING zdecydowało się nie prowadzić interesów z określonymi krajami. ING działa zgodnie z zasadą, według której nie wchodzi w nowe relacje z klientami z tych krajów, a poza tym czyni starania o zaprzestanie wszelkich, istniejących relacji z tymi krajami. W chwili obecnej kraje, o których mowa to: Myanmar, Korea Północna, Sudan, Syria, Iran i Kuba. ING Bank kończy właśnie likwidację banku Netherlands Caribbean Bank, który ma formę spółki w 100% zależnej od roku 2007.

MODELE PRZEKAZU INFORMACJI

Zgodnie z opisem z rozdziału poświęconego zarządzaniu ryzykiem, profil ryzyka Grupy ING dzieli się na trzy, zasadnicze części:

- Dochody narażone na ryzyko;
- Kapitał narażony na ryzyko;
- Kapitał ekonomiczny.

Analizy przeprowadzone w rozdziale na temat zarządzania ryzykiem stanowią niezwykle cenną wskazówkę dla inwestorów, dotyczącą profilu ryzyka Grupy ING. Użytkownicy informacji powinni pamiętać o tym, że przeprowadzone analizy dotyczą działań przyszłych, opartych na założeniach i szacunkach zdarzeń w przyszłości. Niektóre z nich są ekstremalne i prawdopodobieństwo ich wystąpienia jest stosunkowo niewielkie. W normalnych warunkach działalność Grupy ING kontynuuje swój rozwój. ING modernizuje i udoskonala różne modele wspierające metryki zagrożeń. Realizacja tych modeli może doprowadzić do zmian w ujawnionych metrykach.

Niniejszy rozdział przybliży modele stosowane przez ING w aplikacji trzech, najważniejszych metryk. Najpierw opisujemy metodologię stosowaną w pracach nad dochodami narażonymi na ryzyko oraz kapitałem narażonym na ryzyko zgodnie z tym, co pokazuje tablica wyników Grupy ING. W dalszej kolejności opisujemy metodologię, wykorzystywane do określenia kapitału ekonomicznego w ING Banku, ING Insurance i całej Grupie ING. Modele ryzyka wykorzystywane przy wyliczaniu kapitału ekonomicznego ING Banku i ING Insurance oraz tablicy wyników ryzyka Grupy ING analizuje się okresowo. Są zatwierdzane przez wewnętrzny departament Aprobataj Modeli. Wyliczenia w zakresie kapitału ekonomicznego Banku ING są też wykorzystywane w procesie ICAAP (wewnętrznym procesie oceny adekwatności kapitału filaru 2 w systemie Bazylea II) i procesie SREP (nadzorczym procesie analizy i oceny). Oba procesy realizowane są regularnie przez holenderski bank centralny.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

DOCHODY I KAPITAŁ NARAŻONE NA RYZYKO

Dochody narażone na ryzyko

Dochody narażone na ryzyko (EaR) mierzą potencjalną redukcję dochodów MSSF w przyszłym roku względem spodziewanych dochodów MSSF. EaR mierzy się, wykorzystując 90 procentowy poziom ufności (tzn. scenariusz warunków skrajnych typu „1 na 10”). Samodzielne interwencje kierownictwa nie są wyraźnie modelowane, chyba że ich pomiar może się opierać na historycznym śledzeniu wydajności (np. regularnych i zaplanowanych działań). Należy pamiętać o tym, że 90 procentowy poziom ufności dla EaR nie jest wymogiem bezwzględnym, ale ogólną wytyczną. Wrażliwość dochodów liczy się dla każdego, istotnego rodzaju ryzyka. Robi się to w oparciu o istniejącą, najlepszą praktykę, np. 1 procentowy, momentalny skok stóp procentowych. Aby odzwierciedlić dochody MSSF z dolnej linii jak najbliższej pomiarów EaR, kwotę porównuje się z prognozowanymi dochodami w celu określenia poziomów apetytu na ryzyko. Składnik ryzyka kredytowego ING Banku (banku EaR) dopasowuje się do przewidywanych kosztów ryzyka (dodatek do rezerwy na kredyty stracone).

EaR nie uwzględnia konkretnych działań rachunkowych względem dłużnych papierów wartościowych AFS, wymagających odpisania do poziomu wartości rynkowej niezależnie od podstawowej, szacunkowej straty kredytowej. Wyliczenie EaR nie obejmuje także potencjalnej utraty wartości godziwej.

Kapitał narażony na ryzyko

Kapitał narażony na ryzyko (CaR) mierzy potencjalną redukcję wartości aktywów netto (opartej na wartościach godziwych) w przyszłym roku względem wartości spodziewanej. CaR mierzy się, wykorzystując 90 procentowy poziom ufności (tzn. scenariusz warunków skrajnych typu „1 na 10”). Samodzielne interwencje kierownictwa nie są wyraźnie modelowane, chyba że ich pomiar może się opierać na historycznym śledzeniu wydajności (np. regularnych i zaplanowanych działań).

Wartość ekonomiczną definiuje się jako wartość aktywów netto typu market-to-market (rynek-do-ryнку), czyli aktywa minus zobowiązania. Wrażliwość wartości liczy się dla każdego, istotnego rodzaju ryzyka. Robi się to w oparciu o istniejącą metodologię kapitału ekonomicznego, stosując 90 procentowy poziom ufności. Apetyt na ryzyko CaR mierzy się względem dostępnych zasobów finansowych (AFR).

Tablica wyników ryzyka w modelu łącznym

Aby wydobyc wartości EaR i CaR na poziomie Grupy ING, podstawowe dane wejściowe zagrożeń z ING Banku i ING Insurance sumuje się z dołu do góry, wykorzystując połączenie metody „wariancja – kowariancja” i symulacji Monte Carlo. Dwa zestawy założeń korelacyjnych wymagane są przy sumowaniu na poziomie Grupy – korelacje Bank – Insurance w poszczególnych rodzajach ryzyka oraz korelacje wewnątrz zagrożeń.

Podstawowe dane wejściowe w obrębie tablicy wyników ryzyka grupowego skupiają się wokół 13 najważniejszych rodzajów ryzyka (np. ryzyka kapitału akcyjnego w Europie – patrz poniższa tabela). Różnicuje się je dla ING Banku i ING Insurance.

Pierwszy etap agregacji ma miejsce między ING Bankiem a ING Insurance dla poszczególnych, najważniejszych rodzajów ryzyka. Wszystkie kapitały ryzyka, oprócz ryzyka kredytowego, które zostało poddane wcześniejszej agregacji dla ING Banku i ING Insurance, dostarcza się oddzielnie dla ING Banku i ING Insurance. Kapitały te sumuje się między ING Bankiem a ING Insurance za pomocą metody „wariancja – kowariancja”. W zależności od przyjętych metod rachunkowości czynniki korelacji Bank – Insurance, wykorzystywane dla celów EaR, mogą różnić się od czynników korelacji CaR (np. w odniesieniu do ryzyka stóp procentowych). W wyniku agregacji są zdywersyfikowane na poziomie Grupy wartości EaR i CaR dla każdego, głównego typu ryzyka.

Najważniejsze rodzaje ryzyka

Rodzaj ryzyka	Dystrybucja
Ryzyko kredytowo-transferowe (2)	Dystrybucja KMV
Ryzyko rynkowe (8) – Ryzyko stop procentowych w Europie, Azji i Ameryce – Ryzyko kapitału akcyjnego w Europie, Azji i Ameryce – Ryzyko walutowe – Ryzyko nieruchomości	Dystrybucja normalna
Ryzyko ubezpieczeniowe (1)	Dystrybucja normalna
Ryzyko biznesowe (1)	Dystrybucja normalna
Ryzyko operacyjne (1)	Dystrybucja empiryczna

(Uwaga: cyfry w nawiasach oznaczają liczbę rodzajów ryzyka w danej kategorii; w sumie 13)

Drugi etap agregacji ma miejsce między najważniejszymi rodzajami ryzyka na poziomie Grupy ING. Wartości EaR i CaR (po zróżnicowaniu w Grupie) dla poszczególnych, najważniejszych rodzajów ryzyka sumuje się ze sobą przy wykorzystaniu symulacji Monte Carlo w połączeniu z macierzą korelacji wewnątrzzagrożeniowej w celu uzyskania ogólnych wartości EaR i CaR dla Grupy ING. Wyniki symulacji przedstawiają potencjalne straty, spowodowane głównymi rodzajami zagrożeń. Sumuje się je ze sobą w celu określenia łącznych, potencjalnych strat. Zdywersyfikowane wartości EaR i CaR dla Grupy wylicza się następnie jako 90 percentyl symulowanych, potencjalnych strat łącznych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Najważniejsze założenia dotyczące pomiarów EaR i CaR

Wartości CaR i EaR należy zawsze rozpatrywać w kontekście najważniejszych założeń, które obiera się w celu umożliwienia porównania i aktualnego pomiaru profile ryzyka w Grupie ING:

- Dynamika ryzyka opiera się na obserwacjach historycznych. Zdarzenia historyczne stanowią punkt odniesienia dla przyszłych oszacowań zagrożeń – np. zmian cen, niewypłacalności, zależności rynkowych;
- Przedstawia się ryzyko w danym momencie, zagrażające aktywnej działalności. Ogólnie rzecz biorąc, pomiary ryzyka nie obejmują przyszłych obrotów i marż;
- Samodzielne interwencje kierownictwa nie są wyraźnie modelowane, chyba że ich pomiar może się opierać na historycznym śledzeniu wydajności (np. regularnych i zaplanowanych działań);
- Czynniki korelacji między poszczególnymi rodzajami ryzyka, wykorzystywane w celach dywersyfikacji, opierają się na najbardziej prawdopodobnych szacunkach, opracowanych na bazie analizy danych historycznych, opinii ekspertów ING, badań zewnętrznych i zdrowego rozsądku.
- Jeśli istnieje taka potrzeba, pomiary ryzyka uwzględniają założenia behawioralne dla klientów, np. zmienne oszczędności, stałe opcje hipoteczne czy wskaźniki utraty ważności.

Struktura raportowania

Wszelkie dane, dotyczące poszczególnych rodzajów ryzyka, linii biznesowych i empirycznych dystrybucji ryzyka grupowego, łąduje się do internetowego programu tablicy wyników ryzyka. Opisane powyżej etapy agregacji i symulacji realizuje się w bezpiecznym środowisku na bazie serwera.

KAPITAŁ EKONOMICZNY ING BANKU

Kapitał ekonomiczny definiuje się jako kwotę kapitału, wymaganą przez jednostkę biznesową bądź proces transakcyjny do poradzenia sobie z wytworzonym ryzykiem ekonomicznym. Najczęściej kapitał ekonomiczny mierzy się jako niespodziewaną stratę nad stratą spodziewaną przy danym poziomie ufności. Konkretnie pomiary, w oparciu o typy zagrożeń, opisane zostały bardziej szczegółowo w specjalnych rozdziałach: na temat ryzyka kredytowego, transferowego, operacyjnego, rynkowego i biznesowego.

Definicja kapitału ekonomicznego zgadza się z definicją wartości (bądź nadwyżki) rynkowej netto. Modelowanie kapitału ekonomicznego umożliwia ING Bankowi alokację tego kapitału w jednostkach biznesowych i realizację zwrotów z korekty ryzyka na strukturze kapitału (RAROC). Dzięki porównywaniu wartości kapitału ekonomicznego z zasobami finansowym dostępnymi w ING, można stworzyć właściwe bufor kapitału.

W analizowanym modelu obowiązują następujące, nadrzędne zasady i definicje:

- Wyliczając kapitał ekonomiczny, ING Bank wykorzystuje jednostronny poziom ufności w wysokości 99,95% - zgodny z docelową oceną ratingową zadłużenia ING (AA) – w jednorocznym horyzoncie czasowym;
- Zakłada się, że wszystkie, mierzalne, znane obecnie źródła zagrożeń zostały uwzględnione;
- Najbardziej prawdopodobne założenia ryzyka są maksymalnie obiektywne i opierają się na właściwej analizie danych statystycznych. Każdemu rodzajowi ryzyka odpowiada jeden zestaw najbardziej prawdopodobnych założeń w ING Banku;
- Kapitał ekonomiczny wylicza się w oparciu o zasady wartości godziwej. Tam gdzie istnieją pełne i wydajne rynki, wartość godziwa równa jest wartości rynkowej;
- Wyliczenia kapitału ekonomicznego odzwierciedlają znane, głęboko zakorzenione opcje. Wywierają wpływ na zachowania klientów w zakresie produktów bankowych;
- Kapitał ekonomiczny wylicza się przed opodatkowaniem. W wyliczeniach nie uwzględnia się efektu rachunkowości regulacyjnej i wymagań wypłacalności na poziomie kapitałowym;
- Struktura nie uwzględnia wartości franczyzowej działalności, samodzielnych interwencji kierownictwa ani przyszłych obrotów czy marż.

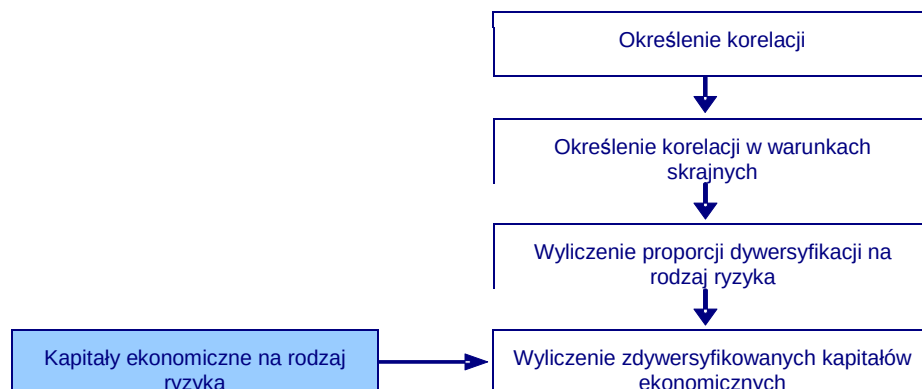
Dalsze szczegóły podano w odpowiednich opisach modeli dla poszczególnych obszarów ryzyka.

Model agregacyjny

Poniższy wykres przedstawia główne procesy realizowane w modelu agregacyjnym kapitału ekonomicznego w ING Banku. Białe pola to procesy wykonywane przez model, natomiast pola zaciemnione obrazują wkład ze strony innych, korporacyjnych działów ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Na tablicy wyników ryzyka umieszcza się korelacje bazujące na 90 procentowym poziomie ufności, tzn. zgadzają się one z korelacjami, zaobserwowanymi w 10% największych ruchów w dół (zdarzenia typu „1 na 10”). Jak widać na wykresie, czynniki korelacji przesuwają się do góry w miarę konieczności. Chodzi o zrównoważenie potencjalnych nieścisłości w zdarzeniach ekstremalnych, spowodowanych ograniczonym dostępem do danych historycznych. Opinie ekspertów wykorzystuje się do agregacji innych zagrożeń (biznesowych i operacyjnych).

W skład kapitału ekonomicznego ING Banku wchodzi agregacja podstawowych kapitałów ekonomicznych pięciu rodzajów ryzyka, a mianowicie: ryzyka kredytowego, transferowego, rynkowego, operacyjnego i biznesowego (dwa ostatnie rodzaje ryzyka określa się mianem „innych zagrożeń”). Te rodzaje ryzyka podlegają agregacji. W jej wyniku powstaje całkowity, zdywersyfikowany kapitał ekonomiczny ING Banku dzięki zastosowaniu metody „variancja – kowariancja” oraz macierzy korelacji wewnątrzzagroźeniowej typu 5x5.

W celu alokacji kapitału ekonomicznego w obrębie produktów i jednostek, czynniki dywersyfikacji oblicza się dla każdego rodzaju ryzyka. Czynniki te stosuje się regularnie w całym ING Banku. Poziom korzyści z dywersyfikacji zależy zarówno od korelacji wewnątrzzagroźeniowych jak i relatywnej wielkości niezdywersyfikowanej ekspozycji kapitału ekonomicznego na poszczególne rodzaje ryzyka.

Struktura raportowania

Dla każdej jednostki biznesowej i linii produkcyjnej w ING Banku kapitał ekonomiczny brutto dla każdego rodzaju ryzyka ujemnie się w systemie MISRAROC, czyli w magazynie danych finansowych dla systemu RAROC i w celach raportowych. Wartości netto kapitału ekonomicznego wylicza się, biorąc product kapitału ekonomicznego brutto plus jeden minus czynnik dywersyfikacji. Całkowity kapitał ekonomiczny wylicza się jako sumę kapitału ekonomicznego netto dla każdego rodzaju ryzyka na wszystkich poziomach raportowania.

RYZYO KREDYTOWE I TRANSFEROWE

Kapitał ekonomiczny na ryzyko kredytowe i ryzyko transferowe to część kapitału ekonomicznego utrzymywanego w celu stawienia oporu niespodziewanym stratom, tkwiącym w portfelach kredytowych i związanym z (niespodziewanymi) zmianami w pierwotnej wiarygodności kredytowej dłużników bądź z wartością odzyskania pierwotnych zabezpieczeń (jeśli istniały). Kapitał ryzyka kredytowego i ryzyka transferowego wylicza się dla wszystkich portfeli, zawierających tego rodzaju ryzyko, w tym dla portfeli inwestycyjnych. Tę samą metodologię stosuje się w operacjach bankowych i ubezpieczeniowych.

Kapitał ryzyka kredytowego i ryzyka transferowego wylicza się przy wykorzystaniu wewnętrznie opracowanych modeli, na 99,95 procentowym poziomie ufności w jednorocznym horyzoncie czasowym, co odzwierciedla pożądaną ocenę ratingową kredytów ING.

ING wykorzystuje całą serię modeli ryzyka kredytowego, które można pogrupować w trzy, zasadnicze kategorie: Modele PD (prawdopodobieństwa niewypłacalności), które mierzą odrębne wiarygodności kredytowe dłużników indywidualnych; Modele EAD (ekspozycji na niewypłacalność), wyliczające wysokość obligacji finansowych w momencie braku wypłacalności w przyszłości; oraz Modele LGD (danej niewypłacalności), dokonujące pomiaru odzyskanej wartości zabezpieczeń pierwotnych lub otrzymanych gwarancji (jeśli ich kiedykolwiek udzielono), a także części niezabezpieczonej. W sumie ING korzysta z ponad 100 modeli w zakresie ryzyka kredytowego. Modele te można podzielić na trzy kategorie: statystyczne, eksperckie i hybrydowe. Każdy model ocenia się indywidualnie. Zatwierdza go raz w roku departament MV (aprobaty modeli) po podjęciu decyzji, czy dany model jest wciąż aktualny czy też należy dostosować go do nowych warunków.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Wzór kapitału ekonomicznego w obszarze ryzyka kredytowego i transferowego opracowano na bazie siedmiu, różnych czynników sprawczych ryzyka. Poza modelami PD, EAD i LGD, o których mówiliśmy w akapicie powyżej, we wzorze bierze się pod uwagę branżę i kraj dłużnika oraz pozostały okres odpowiednich transakcji podstawowych. Warto również wspomnieć o tym, że wzór uwzględnia korelację transakcji indywidualnych do całości portfela. Dla określenia pewnych parametrów ING wykorzystuje narzędzia symulacji Monte Carlo. Parametry te stosuje się następnie w obrębie indywidualnych transakcji, określając poziom kapitału ekonomicznego, związanego z ryzykiem kredytowo-transferowym w podejściu typu „dół – góra”. Aktualizowane co kwartał korelacje określa się na poziomie linii biznesowej, zaś efekty dywersyfikacji są stosowane na poziomie transakcyjnym.

Podstawowe wzory i modele, wykorzystywane przez wyliczanie kapitału ekonomicznego dla zagrożeń kredytowo-transferowych, są takie same jak te, których używa się do określenia poziomu kapitału regulacyjnego wymaganego w systemie Bazylea II (Filar 1). Mimo, że używa się tych samych wzorów podstawowych, kapitał regulacyjny i (wewnętrzny) kapitał ekonomiczny nie posiadają tych samych wartości. Dzieje się tak ze względu na różne reguły narzucone w ramach systemu Bazylea II, np. minimalne i maksymalne limity regulacyjne czy standardowe podejście do określonych fragmentów portfela ING. Różnice te są jak najbardziej dopuszczalne w rozumieniu wytycznych Bazylei II.

Poniższa tabela podsumowuje różne pomiary kapitału, wykorzystywane w różnych celach. Pokazuje różnice w elementach i celach kluczowych.

Pomiar kapitału ryzyka kredytowego	Metodologia	Lokalizacja	Poziom ufności	Dane wejściowe (wkład)	Cel
Kapitał regulacyjny	Wzór Bazylea II	Silnik Vortex Bazylea ("VBE") w centralnej bazie danych ryzyka	99,90%	Dane wyjściowe modelu Bazylea II	RWA
Kapitał ekonomiczny	Kapitał dopasowany do ryzyka (RAC) Zamknięty wzór algebraiczny	Silnik ryzyka Vortex ("VRE") w centralnej bazie danych ryzyka	99,95%	Dane wyjściowe modelu Bazylea II z wyłączeniem limitów, zapadalności, harmonogramów spłat, czynników korelacji, macierzy migracji. Część wkładu pochodzi z kalkulatora portfela EC-MC przy zachowaniu 99,95 procentowego poziomu ufności w kraju i w branży.	Wycena, kapitał ekonomiczny na kredyt na poziomie transakcyjnym i wyższym
Kapitał i dochody narażone na ryzyko	Symulacja Monte Carlo na bazie zsumowanego portfela ("kalkulator portfela EC-MC")	Narzędzie odrębne, wykorzystujące te same dane z centralnej bazy danych ryzyka	90,00%	Dane wyjściowe modelu Bazylea II z wyłączeniem limitów, macierzy migracji, krajów i branż.	Tablica wyników ryzyka na poziomie linii biznesowej i wyższym

Jeśli chodzi o metodologię, kalkulator portfela EC-MC zapewnia solidną i trwałą strukturę pomiaru kwot kapitałowych w zakresie ryzyka kredytowego. Ze względu na poziom swojego skomplikowania i wymagany czas na przeprowadzenie kalkulacji kalkulator portfela EC-MC bardziej nadaje się do wyliczeń portfela. Raczej nie powinno się go stosować w środowisku, w którym wymagane są odniesienia do czasu rzeczywistego, raportowanie na poziomie transakcyjnym w zakresie codziennych działań kierowniczych, wycena nowych transakcji i ustalanie limitów. Tak więc wartości kapitału ekonomicznego opierają się na kwotach RAC, wygenerowanych przy pomocy kalkulatora portfela EC-MC, ale nie są z nimi w pełni tożsame. Najważniejsze cechy charakterystyczne:

- RAC wylicza się raczej na poziomie obiektu przy pomocy zamkniętych wzorów algebraicznych niż za pomocą symulacji Monte Carlo. Wzór algebraiczny RAC zawiera parametry uwzględniające dynamikę portfela, np. efekty korelacji i dywersyfikacji. Parametry te powstają w wyniku regresji danych wyjściowych, wygenerowanych przez kalkulator portfela EC-MC;
- Ze względu na swoje właściwości dane wejściowe kalkulatora portfela EC-MC podlegają limitom technicznym (LGD/EAD to wartości stałe, a macierz migracji PD ma limit maksymalny), których nie stosuje się w systemie RAC. Poza tym, ze względu na wdrożone układy matematyczne, kalkulator portfela EC-MC podlega minimalnemu prawdopodobieństwu niewypłacalności (PD) i maksymalnemu okresowi spłaty zadłużenia, których nie stosuje się w systemie RAC.

Oprócz tego oddziały bankowe wykorzystują model RAC do stworzenia optymalnej wyceny (nowych) transakcji pożyczkowych, dbając o to, by ING było w stanie realizować pożądane zwroty RAROC.

W roku 2008 poziomy kapitał ekonomicznego w obszarze ryzyka kredytowego i transferowego wyliczano raz w tygodniu dla większości portfeli inwestycyjnych bankowości hurtowej i ING Direct, a także dla portfeli małych i średnich przedsiębiorstw (SME) w obrębie detalicznych operacji bankowych. Kalkulacji dokonuje się raz w miesiącu dla pożyczek konsumenckich, hipotek mieszkaniowych, kart kredytowych i portfeli ubezpieczeniowych. Raz na kwartał dokonuje się konsolidacji kapitału ekonomicznego w zakresie wartości ryzyka kredytowo-transferowego z odpowiadającymi mu składnikami kapitału ekonomicznego z innych dyscyplin.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Zarządzanie kapitałem ekonomicznym w zakresie ryzyka kredytowo i transferowego

Wszystkie modele PD, EAD i LGD zatwierdza Komisja ds. Ryzyka Kredytowego (CRS) po przeprowadzeniu dokładnej analizy dokumentacji przez Komisję ds. Rozwoju Modeli (MDSG) i komisję aprobaty modeli (MV). Oprócz tego każdy model zatwierdzany jest corocznie przez komisję MV. Do każdego modelu przypisany jest koordynator biurowy i koordynator ds. ryzyka kredytowego. Komisje MDSG i CRC mogą liczyć na pomoc urzędników ds. ryzyka kredytowego i pracowników biurowych, przez co ułatwiona jest maksymalna akceptacja modeli w całym ING.

RYZIKO RYNKOWE - BANK

Ogólne

Kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe to część kapitału ekonomicznego potrzebnego, by stawić opór niespodziewanym zmianom wartości, spowodowanym zagrożeniami w modelach oraz zmiennymi rynkowymi, takimi jak: stopy procentowe, ceny kapitału akcyjnego, kursy walut obcych, ceny nieruchomości. Kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe wylicza się dla zagrożeń zarówno w portfelach handlowych jak i niehandlowych.

Pomiar

Kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe wylicza się przy wykorzystaniu wewnętrznie opracowanych metodologii, na 99,95 procentowym poziomie ufności w jednorocznym horyzoncie czasowym, co odzwierciedla zdarzenie ekstremalne i ocenę ratingową ING. Kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe dla portfeli niehandlowych wylicza się dla poszczególnych rodzajów ryzyka, natomiast dla portfeli handlowych wylicza się go na poziomie portfela. Kalkulacje w obrębie ryzyka rynkowego kapitału ekonomicznego obejmują zagrożenia związane z nieruchomościami, kursami obcych walut, cenami kapitału akcyjnego, stopami procentowymi i ryzykiem modelowym.

Ryzyko cen nieruchomości obejmuje zarówno zagrożenia rynkowe w portfelu inwestycyjnym jak i ryzyko rozwoju spółki ING Real Estate. Ryzyko cenowe nieruchomości dla ING Real Estate wylicza się poprzez zastosowanie warunków skrajnych względem podstawowych zmiennych rynkowych. Scenariusze warunków skrajnych na poziomie portfela uwzględniają wszystkie efekty dywersyfikacji w regionach i sektorach nieruchomości. Bierze się także pod uwagę stosunek zadłużenia udziałów w funduszach inwestycyjnych nieruchomości.

W odniesieniu do procesów rozwoju nieruchomości – oprócz ryzyka cenowego – bierze się pod uwagę czynniki sprawcze zagrożeń w obszarze wolnych miejsc i opóźnienia budowlane. Poza tym, stosuje się różne modele ryzyka dla każdej fazy rozwoju (np. badań, rozwoju, budowy) tak, aby właściwie odzwierciedlać ryzyko danej fazy. Korzystając z korelacji, używa się wszystkich czynników sprawczych zagrożeń i etapów do wyliczenia potencjalnej straty wartości rynkowej, co równa się kapitałowi ekonomicznemu na ryzyko rynkowe w odniesieniu do portfela rozwojowego.

Jeśli chodzi o bezpośrednie zagrożenia rynkowe, faktyczna wartość VaR (mierzona na 99 procentowym przedziale ufności, jednodniowym okresie utrzymania i przy założeniu, że wartość spodziewana równa jest zero) portfeli handlowych i niehandlowych staje się punktem wyjściowym dla dalszych wyliczeń kapitału ekonomicznego w zakresie zagrożeń rynkowych. Aby wyliczyć kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe, korzysta się z modelu bazującego na symulacji, obejmującego skalowanie do wymaganego przedziału ufności i okresu utrzymania. Przy definiowaniu czynnika skalującego, bierze się pod uwagę szereg innych kwestii, takich jak: występowanie dużych ruchów (zdarzeń) na rynku czy interwencje kierownictwa.

Kapitał ekonomiczny na ryzyko rynkowe dla dużych portfeli niehandlowych w obrębie bankowości detalicznej i bankowości hurtowej ING wylicza się dla zakorzenionych zagrożeń opcji (np. opcji przedpłaty w hipotekach) oraz zagrożeń modelowych. Ryzyko modelowe wylicza się poprzez zastosowanie warunków skrajnych w obrębie podstawowych założeń w modelach obejmujących behawioralne aktywa i zobowiązania. Na przykład ochrona portfeli oszczędnościowych opiera się na założeniach dotyczących tego, co dzieje się w obrotach i procencie klientów. Odchylenia od tych założeń mogą doprowadzić do błędnych wyliczeń (typu ex-post) typowych zapadalności stóp procentowych na depozytach oszczędnościowych. Jeśli wydatków jest więcej niż zakładano początkowo, trwałość oszczędności może okazać się niższa niż trwałość inwestycji, co prowadzi do strat w momencie, gdy wzrastają stopy procentowe. Wartości kapitału ekonomicznego ING Direct obejmują ryzyko modelowe zobowiązań behawioralnych, co zgadza się z prezentowanym powyżej modelem.

Podobne działania stosuje się w odniesieniu do modelu stosowanego w portfelach hipotecznych. Jakość ochrony zależy od założeń w obrębie przedpłat. Jeśli założenia te są błędne, finansowanie może być albo za długie albo za krótkie. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku modelu kapitału ekonomicznego na ryzyko rynkowe, który bazuje na szacunkowym, 99 procentowym błędzie modelowym przedpłaty i 99 procentowej (niekorzystnej) zmianie stóp procentowych.

Podczas sumowania różnych wartości ryzyka rynkowego kapitału ekonomicznego dla różnych portfeli, bierze się pod uwagę korzyści płynące z dywersyfikacji, ponieważ ekstremalne zdarzenia rynkowe najprawdopodobniej nie wystąpią jednocześnie.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Wyliczając wpływ warunków skrajnych na 99,95 procentowym poziomie ufności, charakter kapitału ekonomicznego ryzyka rynkowego może okazać się niełatwy do wykazania w sposób wiarygodny statystycznie (przy pomocy dostępnych danych historycznych). Wartości kapitału ekonomicznego, ujawniane przez Grupę ING, to najlepsze, możliwe szacunki, oparte na dostępnych danych i opiniach wyrażanych przez ekspertów.

RYZIKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne to możliwość poniesienia bezpośredniej bądź pośredniej straty w wyniku błędnego lub niewłaściwie prowadzonego procesu wewnętrznego, pomyłki ludzkiej, wady systemu lub wystąpienia niekorzystnego zdarzenia zewnętrznego. Obejmuje ryzyko utraty reputacji, a także zagrożenia prawne; w ryzyko operacyjne nie wlicza się zagrożeń strategicznych. Mimo, że ryzyko operacyjne można redukować działaniami kontrolnymi ze strony kierownictwa, wiele incydentów wciąż wywiera często negatywny wpływ na rachunek zysków i strat w instytucjach finansowych. Na model kapitałowy (aktuarialny) składa się kombinacja trzech technik:

- Metody Dystrybucji Strat (LDA), w której stosuje się analizę statystyczną do badania danych historycznych;
- Metody karty wyników, koncentrującej się na jakości działań w obrębie kontroli ryzyka w konkretnej jednostce biznesowej;
- Metody „Bonus/Malus”, koncentrującej się na faktycznych incydentach operacyjnych w konkretnej jednostce biznesowej.

Metoda dystrybucji strat (LDA)

Najważniejszym celem stosowania metody LDA jest wygenerowanie obiektywnej kwoty kapitału, bazującej na wielkości i apetycie na ryzyko instytucji i jej jednostek biznesowych. Przy pomocy metody LDA można oszacować prawdopodobną dystrybucję strat na ryzyku operacyjnym w przyszłym horyzoncie czasowym dla każdej kombinacji linii biznesowej i rodzaju zdarzenia, związanego ze stratą. Główną cechą charakterystyczną metody LDA jest wyraźne wyprowadzenie dystrybucji straty, opartej na odrębnych dystrybucjach dla częstotliwości zdarzeń (Poisson) i ich wagi (Odwrotny Gaussian). W modelu wykorzystuje się zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne dane o stratach, przekraczające kwotę miliona EUR.

Kalkulacja kapitałów ryzyka operacyjnego dla jednostek opiera się na pięciu, głównych zasadach:

- Zasada 1: Jeśli na świecie pojawia się więcej zagrożeń, jednostki biznesowe potrzebują więcej kapitału ekonomicznego;
- Zasada 2: Jeśli zmniejsza się wielkość jednostki biznesowej, zmniejsza się też jej kapitał;
- Zasada 3: Jeśli działalność jednostki biznesowej jest bardziej skomplikowana, jednostka ta potrzebuje więcej kapitału;
- Zasada 4: Jeśli wyższy jest poziom kontroli jednostki biznesowej, jednostka ta potrzebuje mniej kapitału;
- Zasada 5: Jeśli straty jednostki biznesowej, spowodowane incydentami wewnętrznymi, przekraczają poziom spodziewanych strat (które brano pod uwagę w pierwszych czterech zasadach strukturalnych), jednostka ta potrzebuje więcej kapitału.

Kapitał wyliczany na podstawie trzech, pierwszych zasad jest „generyczny”: jeżeli dwie jednostki biznesowe działają na tych samych rynkach i mają tę samą wielkość, kapitał powstający z ich funkcjonowania będzie taki sam. Konkretnie korekty kapitałowe, o których mowa poniżej, dopasowują kapitał generyczny danej instytucji do konkretnego kapitału ryzyka operacyjnego.

Metoda karty wyników (zasada 4)

Korekta karty wyników odzwierciedla poziom jakości kontroli w konkretnej instytucji. Celem kart wyników jest pomiar jakości kluczowych procesów zarządzania w obrębie ryzyka operacyjnego. Procedura karty wyników bierze pod uwagę kwestie wymagające danych ilościowych, ocen jakościowych lub odpowiedzi typu tak/nie (np. na pytania o zgodność z przestrzeganiem norm i przepisów). Karty wyników wypełniane są przez wszystkie jednostki biznesowe, dokonujące samooceny. Analizuje je panel ekspertów, określając finalny wynik. Zestawienie kart wyników prowadzi następnie do redukcji bądź podwyższenia kapitału konkretnej instytucji.

Metoda „Bonus/Malus” (zasada 5)

Do jednostek przypisuje się dodatkowy kapitał na wypadek, gdyby straty spowodowane incydentami wewnętrznymi przekroczyły poziom spodziewanych strat (które wzięto pod uwagę w metodzie LDA). Jeżeli faktyczne straty okażą się niższe od spodziewanych, kapitał zostanie podwyższony. Bierze się pod uwagę tylko incydenty wewnętrzne z ostatnich, pięciu lat, których wartość przekroczyła milion EUR. Korekty Bonus/Malus obejmuje się limitem na poziomie +/- 20%, aby nie dopuścić do dużych fluktuacji kapitału w całkowitym kapitale ING.

RYZIKO BIZNESOWE - BANK

Stosowana obecnie w ING Banku metoda kalkulacji definiuje ryzyko biznesowe jako „kategorię ryzyka szczątkowego”, obejmującą wszystkie zagrożenia nie uwzględnione w wyraźnie zdefiniowanych (zarządzanych i mierzonych) kategoriach ryzyka kredytowo-transferowego, rynkowego i operacyjnego. Zgodnie z definicją ryzyka szczątkowego pomiar kapitału ryzyka biznesowego opiera się na pojedynczym czynniku – zmienności „szczątkowych” wartości zysku i strat (dla każdej jednostki biznesowej), oczyszczonych ze względu na efekty innych rodzajów ryzyka. W konsekwencji nie poprawia się stan analizy podrzędnych zagrożeń biznesowych.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Poziom kapitału ryzyka biznesowego łączy się ze zmiennością (wycyszczonych, historycznych) danych na temat zysków i strat, z uwzględnieniem zaobserwowanych trendów. W praktyce oznacza to, iż bardziej stabilne dochody z czasem prowadzą do redukcji kapitału.

Wykorzystując dystrybucję T oraz poziom ufności, zmienność ulega „kapitalizacji” w celu uzyskania kapitału ryzyka biznesowego. Dystrybucja T jest teoretyczną dystrybucją prawdopodobieństwa. Jest symetryczna, dobrze ukształtowana i podobna do normalnej krzywej standardowej. Jednak dystrybucja T ma relatywnie więcej wyników w ogonach niż dystrybucja normalna.

Ponieważ dostępne są relatywnie krótkie serie danych, wprowadza się limity maksymalne i minimalne kapitału, aby nie dopuścić do przeszacowania lub niedoszacowania kapitału. Limit minimalny (20%) i limit maksymalny (80%) określa się jako procent kosztów operacyjnych. Łączą one kapitał ryzyka biznesowego w obrębie jednostek działających na poziomie minimalnym względem wydajności kosztów.

KAPITAŁ EKONOMICZNY - ING INSURANCE

Kapitał ekonomiczny. ING definiuje kapitał ekonomiczny (EC) jako ilość aktywów, którą należy utrzymywać jako dodatek do wartości rynkowej zobowiązań tak, aby dysponować nieujemną nadwyżką na 99,95 procentowym poziomie ufności w jednorocznym horyzoncie czasowym. ING mierzy EC, wyliczając wpływ na nadwyżkę wartości rynkowej (MVS) jako rezultat niekorzystnych zdarzeń, mających miejsce w określonym zakresie prawdopodobieństwa, związanego z oceną ratingową AA. Tak więc model kapitału ekonomicznego ING opiera się na koncepcji „nadwyżki narażonej na ryzyko”. Poziom ufności, zgodny z oceną ratingową AA, zdefiniowano jako 99,95 procentowy, jednostronny poziom ufności w jednorocznym horyzoncie czasowym. Zmiana nadwyżki wartości rynkowej (MVS) to łączny efekt zmian wartości rynkowej aktywów (MVA), pomniejszonej o wartość rynkową zobowiązań (MVL) oraz korekty w obrębie spreadów braku płynności, spowodowanych aktualną dyslokacją rynków aktywów. Wartość MVS dopasowuje się w celu korekty tej asymetrii, stosując spread braku płynności w obrębie przepływów gotówkowych zobowiązań ubezpieczeniowych. Korekta wartości MVS w zakresie płynności naszych zobowiązań ubezpieczeniowych wpływa na ryzyko rynkowe w kapitale ekonomicznym następującymi sposobami:

- Ryzyko stóp procentowych: Spread braku płynności nakładany na nasze przepływy gotówkowe zobowiązań prowadzi do redukcji czasu trwania zobowiązań. Tym samym redukuje lukę czasową między aktywami i zobowiązaniami, co prowadzi do zmniejszenia ryzyka stóp procentowych.
- Ryzyko spreadów kredytowych: Model kapitału ekonomicznego testuje w warunkach skrajnych zarówno spready aktywów jak i spready braku płynności na naszych zobowiązaniach. Kompensowanie pozycji ryzyka spreadów aktywów z ryzykiem spreadów braku płynności w zobowiązaniach prowadzi do zmniejszenia ryzyka spreadów kredytowych.
- Ryzyko walutowe: Korekta wartości MVS w zakresie braku płynności prowadzi do redukcji ekspozycji netto na zmiany kursów walut (szczególnie dolara amerykańskiego). Maleje zatem ryzyko walutowe.

W skład MVL wchodzi finansowy komponent zobowiązań (FCL) oraz marża wartości rynkowej (MVM) – dla zagrożeń, przed którymi nie można się bronić (takich jak ryzyko ubezpieczeniowe). Marżę MVM wylicza się metodą kosztu kapitału (Cost-of-Capital), opartą na danych szacunkowych w obrębie zwrotu dla akcjonariuszy z kapitału ekonomicznego.

W analizowanym modelu obowiązują następujące, nadrzędne zasady:

- Wymogi kapitału ekonomicznego wylicza się w celu osiągnięcia docelowej oceny ratingowej AA w zakresie zobowiązań wobec właścicieli polis ubezpieczeniowych;
- Należy przeanalizować wszystkie źródła ryzyka;
- Najbardziej prawdopodobne założenia aktuarialne powinny być maksymalnie obiektywne i bazować na właściwej analizie danych statystycznych (ekonomicznych, branżowych i firmowych). W ING obowiązuje jeden zestaw najbardziej prawdopodobnych założeń na produkt, wykorzystywany we wszystkich warunkach;
- Wycena aktywów i zobowiązań opiera się na zasadach wartości godziwej. Tam gdzie istnieją pełne i wydajne rynki, wartość godziwa równa się wartości rynkowej;
- Kalkulacje w obrębie wyceny i kapitału ekonomicznego powinny odzwierciedlać opcje wbudowane w kontraktach ubezpieczeniowych;
- Kapitał ekonomiczny i wycenę opracowuje się przed opodatkowaniem. W wyliczeniach nie uwzględnia się efektu rachunkowości regulacyjnej i wymagań wypłacalności na poziomie kapitałowym. Przyjmuje się, że kapitał można dowolnie przenosić między jednostkami prawnymi;
- Struktura nie uwzględnia żadnej wartości franczyzowej działalności operacyjnej. Uwzględnia jednak zagrożenia wydatkowe, związane z możliwością zredukowanych obrotów sprzedażowych w przyszłym roku.

W stosowanym przez siebie modelu kapitału ekonomicznego ING wylicza wpływ następujących rodzajów ryzyka:

- W rozumieniu ING ryzyko rynkowe polega na zmianach wartości, spowodowanych zmianami stóp procentowych, cen kapitału akcyjnego, cen nieruchomości, spreadów kredytowych, implikowanych zmienności (w zakresie stóp procentowych i kapitału akcyjnego), a także zmianami w kursach walut obcych. Ryzyko rynkowe pojawia się przy braku perfekcyjnej zgodności między aktywami a zobowiązaniami. Zagrożenia rynkowe mogą występować w działaniach ubezpieczeniowych jako rezultat sprzedaży produktów z gwarancją bądź pojawienia się opcji (chodzi o gwarantowane raty kredytowe, opcje wykupu polis, dzielenie się zyskiem, itd.), przed którymi nie można się ochronić w warunkach istnienia aktywów, dostępnych na danym rynku. Ryzyko rynkowe może się też pojawić w sytuacji zamierzonego braku równowagi między przepływami pieniężnymi na linii aktywa – zobowiązania nawet wtedy, gdy istnieje możliwość zrównoważenia bądź ochrony przepływów pieniężnych;

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

- Ryzyko kredytowe to ryzyko zmian w obrębie jakości kredytowej emitentów, spowodowanych niewypłacalnością lub migracją kredytową papierów wartościowych (w portfelu inwestycyjnym), działaniami kontrahentów (chodzi np. o kontrakty reasekuracyjne, złożone depozyty lub kontrakty dotyczące produktów pochodnych) bądź pośredników, na których ING jest narażone. Oprócz ryzyka kredytowego, ING bierze też pod uwagę kalkulację ryzyka transferowego w zakresie zagrożenia niemożności repatriacji funduszy w związku z restrykcjami rządowymi;
- Ryzyko biznesowe definiuje się jako ekspozycję na sytuację w której warunki rzeczywiste znacznie różnią się od spodziewanych pod względem wydatków, bieżących operacji biznesowych (wytrwałości) i przyszłej zmiany wysokości składek;
- Ryzyko operacyjne definiuje się jako możliwość poniesienia bezpośredniej bądź pośredniej straty w wyniku błędnego lub niewłaściwie prowadzonego procesu wewnętrznego, pomyłki ludzkiej, wady systemu lub wystąpienia niekorzystnego zdarzenia zewnętrznego. Ciężko jest wyliczyć kapitał ryzyka operacyjnego, ponieważ jego wysokość zależy od rzadkich zdarzeń, których skutki są bardzo poważne. Można go znacznie ograniczyć lub pogorszyć jakością kontroli i wytycznych wewnętrznych. Częściowo można nim zarządzać poprzez kupno ubezpieczeń;
- Ryzyko życia odnosi się do odchyłeń w terminach i kwotach przepływów pieniężnych (wpłaty składek i korzyści), spowodowanych występowaniem bądź niewystępowaniem zgonów. Ryzyko niewystępowania zgonów bywa również nazywane ryzykiem długowieczności, aby odróżniać je od ryzyka związanego z produktami chroniącymi przed śmiercią. ING bierze pod uwagę zagrożenia związane z niepewnością najbardziej prawdopodobnych założeń w obszarze poziomu i tendencji we wskaźnikach umieralności, zmienności i potencjalnych katastrof. ING uznaje reasekurację zewnętrzną;
- Ryzyko zachorowalności to ryzyko zmienności w poziomie roszczeń i horyzontu czasowego, spowodowane fluktuacją zachorowalności właścicieli polis ubezpieczeniowych (choroba lub kalectwo). ING uznaje reasekurację zewnętrzną. Cały szereg klas polis ubezpieczeniowych klasyfikuje się jako ryzyko zachorowalności, np.: kalectwo, przypadkowe kalectwo i śmierć, przyspieszone świadczenia związane ze zgonem, odszkodowania pracownicze, ubezpieczenie medyczne, długoterminowe ubezpieczenie w zakresie opieki;
- Ryzyko P&C (majątkowo-urazowe) obejmuje ryzyko zmienności wielkości, częstotliwości i czasu wypłaty przyszłych roszczeń, powstawanie roszczeń nieuregulowanych i wydatki na alokację korekty strat w odniesieniu do linii produktowych P&C, zachowując uznawalność reasekuracji zewnętrznej.

Strategiczne ryzyko biznesowe nie zostało uwzględnione w wyliczeniach EC ING Insurance.

Model kapitału ekonomicznego

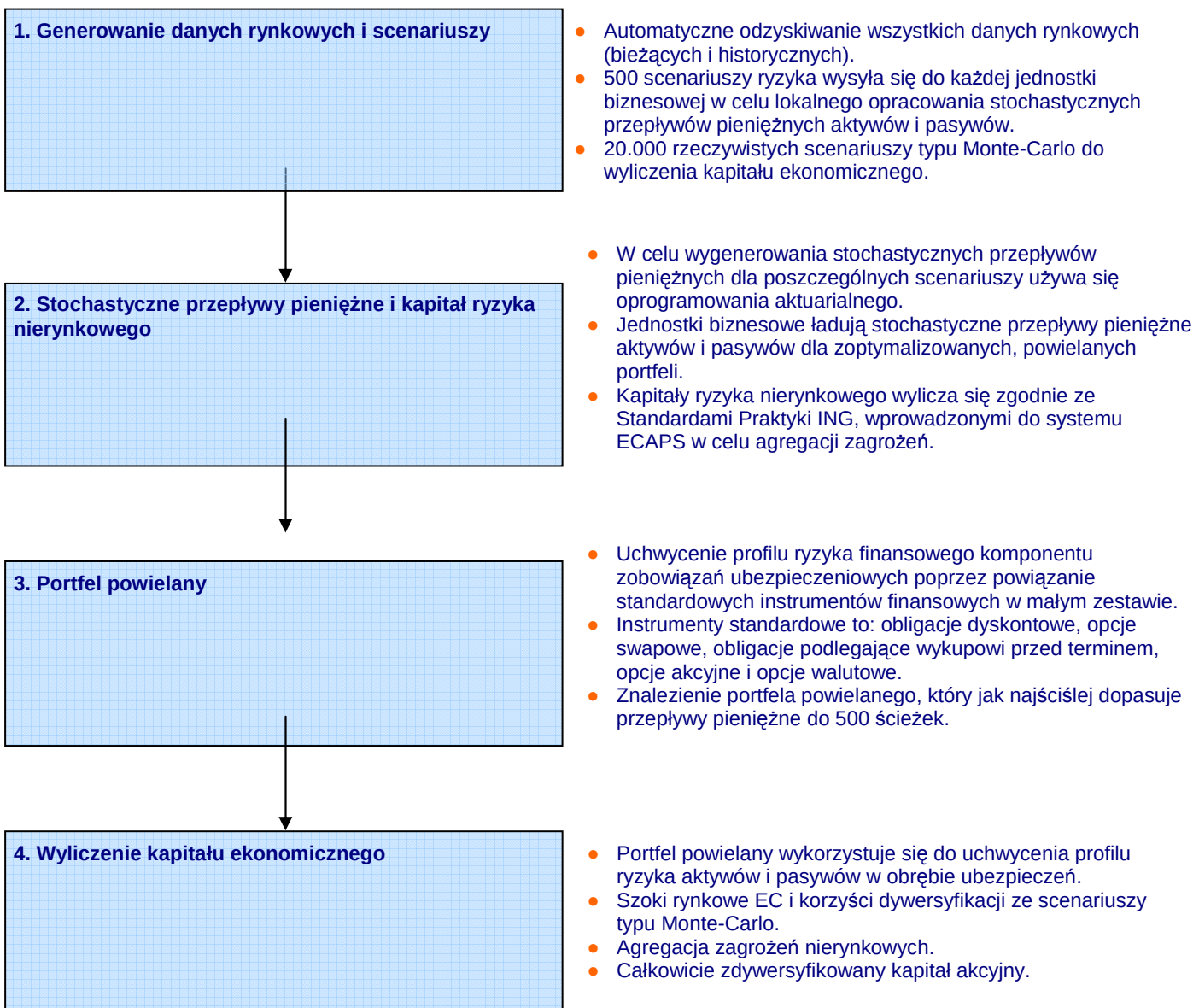
Kapitał ekonomiczny ING wylicza się na podstawie koncepcji „nadwyżki narażonej na ryzyko”. Natomiast „nadwyżkę narażoną na ryzyko” (SaR) wylicza się, stosując następujące etapy:

- Wyliczenie całego bilansu (w uwzględnieniu wszystkich aktywów i pasywów) na podstawie wartości rynkowej;
- Wygenerowanie scenariuszy szokowych typu Monte-Carlo dla wszystkich, istotnych czynników ryzyka (rynkowych i nierynkowych);
- Ponowne wyliczenie całego bilansu (w uwzględnieniu wszystkich aktywów i pasywów) na podstawie wartości rynkowej. Ze względów praktycznych wartość MVM nie podlega rekalkulacji w scenariuszach szokowych;
- Wyliczenie 99,95 procentowego (najgorszego) spadku MVS we wszystkich scenariuszach szokowych. Uzyskana wartość to kapitał ekonomiczny. Proszę zauważyć, że scenariusze szokowe, spowodowane kapitałem ekonomicznym, będą różne dla jednostek biznesowych, linii biznesowych i poziomu ING Insurance.

W roku 2007 ING Insurance zaczęło stosować system ECAPS, czyli oparte się na intranecie rozwiązanie do przygotowywania raportów Kapitału Ekonomicznego (bazujące na powielaniu technik portfelowych). System ECAPS jest kontrolowaną i automatyczną bazą dla pomiaru zagrożeń i wyliczania kapitału ekonomicznego. Każda jednostka biznesowa regularnie wprowadza do systemu ECAPS cechy charakterystyczne zagrożeń dotyczące aktywów i pasywów. Cechy te przekształca się następnie w jednolitą formę powielanych portfeli, opartych na standardowych instrumentach finansowych. W oparciu o układ powielanych portfeli (uwzględniający zagrożenia nierynkowe) system ECAPS jest w stanie wyliczyć wartości kapitału ekonomicznego na poszczególnych poziomach agregacji. Poniżej przedstawiamy krótki opis modelu.

Zarządzanie ryzykiem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Dalsze szczegóły na temat modelu kapitału ekonomicznego

Generowanie danych rynkowych i scenariuszy

Określając czynniki sprawcze w obszarze zagrożeń finansowych ING Insurance wykorzystuje Globalną Bazę Danych Rynkowych (GMDB) ING Banku jako wiarygodne źródło cen rynkowych oraz danych dotyczących ryzyka. Dane rynkowe otrzymywane są z powszechnie cenionych źródeł, takich jak Reuters czy Bloomberg. Zespół operacyjny GMDB sprawdza dane rynkowe i wylicza odpowiednie parametry zagrożeń. Sprawdzone i potwierdzone dane wprowadzane są automatycznie do systemu ECAPS.

Z racji tego, iż ING Insurance działa na wielu wschodzących rynkach finansowych, korzysta często z algorytmów ekstrapolacji, dzięki czemu wychodzi poza obserwowalne dane rynkowe. Robi tak za każdym razem, gdy istnieje potrzeba wyliczenia zobowiązań wartości rynkowej i kapitału ekonomicznego. Algorytmy te opierają się na porównywalnych danych z rynków dojrzałych.

Bazując na danych rynkowych z bazy GMDB, ING kalibruje dwa ekonomiczne generatory scenariuszy:

- Ekonomiczny generator scenariuszy bezstronny w stosunku do zagrożeń (RN ESG): potrafi generować wiele indeksów kapitałowych i kursów wymiany. Działa zgodnie z wielowalutowym dynamicznym modelem strukturalnym. Scenariusze wykorzystuje się w prognozach przepływów pieniężnych w celu określenia powielanych portfeli. Scenariusze RN ESG są zgodne z obserwowanymi cenami rynkowymi kapitału, walut i opcji odsetkowych;
- Rzeczywisty ekonomiczny generator scenariuszy (RW ESG): potrafi prowadzić łączone symulacje w obrębie wszystkich typów zagrożeń – rynkowych, kredytowych, biznesowych, operacyjnych, życiowych, ryzyka zachorowalności, ryzyka P&C. Dywersyfikacja między zagrożeniami uwzględniana jest za pośrednictwem łącznika Gaussian. Dzięki niej możliwe jest stosowanie różnych dystrybucji prawdopodobieństwa marginalnego na poziomie czynników sprawczych zagrożeń. Scenariusze RW ESG zgodne są z historycznymi seriami czynników sprawczych ryzyka rynkowego. Korzystają z pięcioletnich danych, pochodzących z cotygodniowych obserwacji. Zmienności ograniczono z poziomu tygodniowego do kwartalnego. Korelacje tygodniowe są wykorzystywane bezpośrednio jako szacunki korelacji kwartalnych.

Stochastyczne przepływy pieniężne i kapitał ryzyka nierynkowego

Rynkowe zagrożenia w obrębie aktywów i pasywów przedstawia się za pomocą stochastycznych przepływów pieniężnych w 500 scenariuszach. Jednostki biznesowe odpowiadają za generowanie tych przepływów, modelowanie wbudowanych opcji i gwarancji, a także za powiązanie czynników sprawczych ryzyka w scenariuszu z determinantami przepływów pieniężnych, takimi jak: zachowanie właścicieli polis ubezpieczeniowych, działania kierownictwa ograniczone do dynamicznych programów ochronnych, ustalanie podziałów zysków i rat kredytowych. Aby lepiej uchwycić zachowania w ogonach dystrybucji, zestaw scenariuszy składa się z 300 scenariuszy neutralnych wobec ryzyka i 200 scenariuszy „o wysokim stopniu ryzyka”, gdzie zmienność jest podwajana. Średnia z 300 scenariuszy neutralnych wobec ryzyka pozwala sprawdzić wartość rynkową powielanego portfela. Jest to tylko sprawdzenie. Faktyczna wartość rynkowa pasywów pochodzi bezpośrednio z powielanego portfela. Z kolei 200 scenariuszy „o wysokim stopniu ryzyka” zapewnia odpowiednią kalibrację powielanego portfela, który kalibruje się względem wystarczającej ilości scenariuszy ekstremalnych tak, aby można go bezpiecznie wykorzystać do wykonania obliczeń kapitału ekonomicznego.

Kapitał ekonomiczny ryzyka nierynkowego oblicza się dla poszczególnych jednostek biznesowych. Na poziomie ryzyka podrzędnego wprowadza się do systemu ECAPS korporacyjne zarządzanie ryzykiem kredytowym, korporacyjne zarządzanie operacyjne, zarządzanie informatyką oraz zarządzanie ryzykiem bezpieczeństwa. System ECAPS agreguje następnie 21 rodzajów ryzyka podrzędnego (np. ryzyko śmiertelności lub ryzyko trendów), dopasowując je do 9 nierynkowych rodzajów zagrożeń przy wykorzystaniu metody dywersyfikacji kapitału ekonomicznego „z dołu do góry”, bazującej na macierzy korelacji ogonowych. Wkłady informacyjne odnoszą się do dziewięciu rodzajów zagrożeń:

- Ryzyka kredytowego;
- Ryzyka biznesowego;
- Ryzyka operacyjnego;
- Katastroficznego ryzyka życiowego;
- Niekatastroficznego ryzyka życiowego;
- Katastroficznego ryzyka zachorowalności;
- Niekatastroficznego ryzyka zachorowalności;
- Katastroficznego ryzyka P&C;
- Niekatastroficznego ryzyka P&C;

Dane wejściowe (wkłady informacyjne) wykorzystywane są do kalibracji dystrybucji marginalnych dla tych rodzajów ryzyka. Dystrybucje to, w połączeniu z łącznikiem Gaussian, wykorzystuje się następnie w celu wyliczenia kapitału ekonomicznego i pomiaru dywersyfikacji między zagrożeniami rynkowymi i nierynkowymi.

Powielane portfele

Aby poradzić sobie z całym stopniem skomplikowania wyliczeń w zakresie dywersyfikacji metodą symulacji Monte Carlo, ING przenosi aktywa i pasywa do zestawienia standardowych instrumentów finansowych. W skład zestawu instrumentów standardowych wchodzi obligacje zerokuponowe, indeksy rynkowe, przedpłaty kapitału, opcje swapowe, opcje podlegające wykupowi przed terminem, opcje walutowe i opcje kapitałowe. Aktywa i finansowe składniki pasywów przedstawiane są przez portfel właśnie takich instrumentów standardowych. Interfejs użytkownika pozwala dokonać wyboru różnych typów instrumentów powielania w odniesieniu do różnych rodzajów przepływów pieniężnych. Tworzy się następnie optymalny portfel powielany, pasujący jak najbardziej do profilu ryzyka wygenerowanych stochastycznie przepływów pieniężnych. Powstający portfel powielany jest wykorzystywany do obliczenia kapitału ekonomicznego.

Dzięki wprowadzeniu do zestawu instrumentów powielanych opcji kapitałowych, opcji walutowych i opcji swapowych ING może umieszczać implikowane zagrożenia zmienności w obrębie analizowanych typów ryzyka. To samo odnosi się do ryzyka spreadów kredytowych i wprowadzenia ryzyka kredytowego z obligacjami zerokuponowymi do zestawu instrumentów powielanych.

Jakość portfela powielanego sprawdzana jest za pośrednictwem kilku kryteriów statystycznych, w tym wartości R-kwadrat i odniesień do wrażliwości wartości rynkowej, takich jak: czas trwania, wypukłość, zmiany wartości względem wyższej stopy procentowej, skoki wartości kapitału. Po pierwsze kryteria te są gwarantem odzwierciedlenia właściwego, faktycznego poziomu ryzyka i dokładnej kalkulacji kapitału ekonomicznego. Po drugie, pomagają jednostkom biznesowym we wdrażaniu strategii ochronnych i zarządzaniu kapitałem ekonomicznym. Po trzecie, proces powielania kalkulacji portfelowych wzbogaca naszą wiedzę na temat skomplikowanego charakteru zobowiązań ubezpieczeniowych w zwartym środowisku rynkowym.

Portfele powielane definiuje się obecnie z poziomu modelu stóp procentowych RN ESG pojedynczego czynnika. Ogranicza to możliwości portfeli powielanych w zakresie uzyskiwania wrażliwości na nierównoważne przesunięcia terminowej struktury stóp procentowych. Z tego powodu scenariusze stóp procentowych RW ESG dla kalkulacji wartości narażonej na ryzyko również generowane są przy pomocy modelu jednego czynnika. Jednakże zarówno model RN ESG jak i model RW ESG zgadzają się ze strukturami zmienności stóp procentowych, odpowiednio: RN ESG i RW ESG.

Wyliczenie kapitału ekonomicznego

W systemie ECAPS wykorzystuje się symulację Monte-Carlo w celu określenia korzyści dywersyfikacji dla kompletnej "hierarchii portfela" – począwszy od poziomu jednostki biznesowej, a skończywszy na poziomie Grupy ING. Wszystkich kalkulacji dywersyfikacji dokonuje się przy pomocy systemu ECAPS. Czynnikiem napędowym jest łącznik Gaussian, łączący wszystkie komponenty potęgujące i wykorzystujące podstawowe dystrybucje, które można zastosować w poszczególnych rodzajach ryzyka.

Przy wyliczaniu kapitału ekonomicznego, ING opiera się na jednorocznym horyzoncie czasowym. W praktyce wygląda to tak, że model wylicza najpierw momentalne szoki kwartalne, a następnie urealnia powstającą statystykę VaR i definiuje realną (w ujęciu rocznym) wartość EC. Szoki kwartalne służą stabilizacji wyników. Muszą mieścić się w przedziale bardziej wiarygodnym dla wyliczeń wartości aktywów i pasywów. Pomagają lepiej uchwycić wpływ dynamicznych strategii ochronnych, bardziej racjonalnie wykorzystać korelacje tygodniowe czynników ryzyka, przybliżyć się do faktycznych praktyk w obszarze ryzyka i cykliów raportowania.

Korzystając z symulacji typu Monte-Carlo, model kapitału ekonomicznego ING generuje 20.000 możliwych „stanów świata”, symulując losowo wszystkie czynniki sprawcze ryzyka – jednocześnie. Dla każdego „stanu świata” przeliczana jest wartość rynkowa aktywów i pasywów. Zapamiętywana jest natomiast zmiana wartości nadwyżki wartości rynkowej (MVS). Wszystkie zmiany w MVS są następnie porządkowane i następuje identyfikacja 99,95 procentowej - najgorszej z możliwych – zmiany. Poznajemy w ten sposób poziom kapitału ekonomicznego dla danego poziomu agregacji.

KAPITAŁ EKONOMICZNY W GRUPIE

Kapitał ekonomiczny Grupy ING i korzyści dywersyfikacji Banku i Insurance wyliczane są przy pomocy tych samych metod agregacyjnych, które stosuje się w branży bankowej i ubezpieczeniowej. Punktem wyjścia są faktycznie ujawnione wartości kapitału ekonomicznego ING Banku i ING Insurance, z wyłączeniem dywersyfikacji wewnątrzzagrożeniowej. Tworzy się także wyrównany zestaw najbardziej prawdopodobnych założeń korelacyjnych, stosując średnią ważoną konkretnych założeń korelacyjnych (wewnątrzzagrożeniowych) ING Banku i ING Insurance dla każdego z pięciu, najważniejszych rodzajów ryzyka, tzn. ryzyka kredytowego, rynkowego, ubezpieczeniowego, biznesowego i operacyjnego (czytaj też: rozdziały na temat modeli kapitału ekonomicznego ING Banku i ING Insurance).

Korzyść dywersyfikacji dla grupy wylicza się metodą symulacji „łącznik Gaussian”. Ze względu na wewnętrzną niepewność co do założeń korelacyjnych i zmian w zagrożeniach wyniki poddaje się zakrojonym na szeroką skalę testom na wrażliwość.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

CELE

Zarządzanie kapitałem w Grupie ING odpowiada za ciągły, wystarczający poziom kapitalizacji jednostek Grupy ING, pozwalający na zarządzanie ryzykiem związanym z działalnością biznesową ING. Mówiąc o działalności biznesowej, mamy na myśli zarządzanie, planowanie i alokację kapitału w obrębie Grupy ING. Skarbowość korporacyjna (Corporate Treasury) ING jest częścią działu zarządzania kapitałem. Realizuje konieczne transakcje kapitałowe, okresowe finansowanie (kapitału), a także transakcje zarządzania ryzykiem. Dział zarządzania kapitałem monitoruje i planuje adekwatność kapitałową w oparciu o konsolidację na trzech poziomach: Grupa ING, ING Insurance i ING Bank. Cel ratingowy tych jednostek to AA. Dział zarządzania kapitałem bierze pod uwagę miary i wymagania regulatorów (Wypłacalności UE, Tier-1, wskaźników BIS, limitów dla kapitału hybrydowego), agencji ratingowych (wskaźników dźwigni finansowej, skorygowanego kapitału) oraz wewnętrznych modeli zarządzania ryzykiem, a także bilansów wartości rynkowej (kapitału ekonomicznego [EC] oraz dostępnych źródeł finansowych [AFR])

ING stosuje trzy, główne definicje kapitału:

- AFR – koncepcja wartości rynkowej, definiowana jako wartość rynkowa aktywów (MVA) pomniejszona o wartość rynkową pasywów (MVL) w bilansie. Pasywa nie obejmują kapitału hybrydowego i podstawowych papierów wartościowych poziomu Tier-1, które uwzględnione są w AFR jako kapitał własny. Wycena ING Insurance uwzględnia korektę na brak płynności portfela. Z powodu braku pełnego bilansu wartości rynkowej dla ING Banku, AFR Bank definiuje się jako kapitał MSSF, obejmujący korekty (patrz tabela w dalszej części rozdziału). AFR Grupy ING definiuje się jako AFR Bank plus AFR Insurance minus zadłużenie podstawowe Grupy ING. AFR wykorzystuje się do pomiaru dostępnego kapitału w porównaniu z zaangażowanym kapitałem ekonomicznym (EC). Kapitał ekonomiczny (EC) to ilość kapitału wymaganego do zaabsorbowania niespodziewanych strat w skrajnych warunkach - przy docelowej ocenie ratingowej Grupy ING na poziomie „AA”.
- Kapitał skorygowany – koncepcja agencji ratingowych, którą definiuje się jako kapitał akcjonariuszy plus podstawowe papiery wartościowe poziomu Tier-1, kapitał hybrydowy, filtry ostrożnościowe oraz korekta na wydatki obowiązkowe i odroczone koszty nabycia. Patrz: ujawnienia „bazy kapitałowej” w dalszej części rozdziału. Ta definicja kapitału stosowana jest przy porównywaniu dostępnego kapitału z długiem pierwotnym (dźwignią finansową) dla Grupy ING i ING Insurance.
- Kapitał podstawowy Tier-1, kapitał Tier-1 i całkowity kapitał BIS to koncepcje regulacyjne stosowane w odniesieniu do ING Banku. Kapitał poziomu Tier-1 definiuje się jako kapitał akcjonariuszy plus kapitał hybrydowy minus określone filtry ostrożnościowe oraz pozycje podlegające odliczeniu. Kapitał poziomu Tier-1 i kapitał BIS dzielone przez aktywa ważone ryzykiem są równe odpowiednio poziomowi Tier-1 i wskaźnikowi BIS. Podstawowy kapitał poziomu Tier-1 równy jest kapitałowi poziomu Tier-1 bez kapitału hybrydowego.

W zarządzaniu kapitałem w coraz większym stopniu bierze się pod uwagę AFR i EC. Źródła AFR powinny przekraczać EC. W obrębie całej Grupy ING powinien istnieć bufor ostrożnościowy. Poziom docelowy bufora na poziomie Grupy wynosi 20%.

ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE

Zarządzanie kapitałem funkcjonuje na podstawie ustalonych strategii, wytycznych i procedur. Najważniejsze dokumenty, które traktuje się w kategoriach wytycznych planowania kapitałowego to: list kapitałowy (zawierający zatwierdzone kwoty docelowe i limity kapitału), polityka planowania kapitału, polityka dywidend oraz polityka zapotrzebowania na kapitał. Jeśli chodzi o korporacyjny Pion Skarbu to istnieje wiele instrukcji i wytycznych, na podstawie których zarządza się bilansami i realizacją transakcji na rynkach kapitałowych.

Powyższe definicje kapitału i założeń strategicznych zostały zatwierdzone przez zarząd Grupy ING lub uprawnione władze.

PROCESY ZARZĄDZANIA KAPITAŁEM

Zarządzanie kapitałem to nie tylko mierzenie adekwatności kapitału. To dbanie także o dostępność wystarczającej ilości kapitału – ustanawianie celów nadrzędnych i limitów, zgodnie z opisanymi powyżej miarami, dla ING Banku, ING Insurance i Grupy ING oraz nadzorowanie stosowania się do wyznaczonych limitów i celów poprzez planowanie i realizację transakcji kapitałowych. Proces obejmuje również testy warunków skrajnych oraz analizę różnorodnych scenariuszy. Ciągły proces oceny i monitoringu adekwatności kapitału wbudowany jest w proces planowania kapitałowego w procesie zarządzania kapitałem. W wyniku jego realizacji powstaje kwartalny raport oceniający adekwatność kapitału, który przedstawia się Komitetowi ds. ryzyka i finansów w Grupie ING, Zarządowi i Radzie Nadzorczej Grupy ING. Głównym założeniem oceny jest upewnienie się, że Grupa ING – jako całość – posiada wystarczającą ilość kapitału względem własnego profilu ryzyka w perspektywie krótkoterminowej i średnioterminowej.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

OCENA ADEKWATNOŚCI KAPITAŁU

Na dzień 31.12.2008 (a także 31.12.2007) Grupa ING, ING Bank i ING Insurance zrealizowały najważniejsze, zaplanowane wskaźniki kapitałowe, miary i wymagania regulacyjne. Na dzień 31.12.2008 (a także 31.12.2007) Grupa ING, ING Bank i ING Insurance były adekwatnie kapitalizowane względem profilu ryzyka i celów strategicznych.

NOWA UMOWA KAPITAŁOWA (BASEL II)

Na dzień 01.01.2008 ING Bank wylicza współczynniki kapitałowe w myśl zapisów BASEL II. W roku 2008 ING Bank opublikował dane w zakresie aktywów ważonych ryzykiem (RWA), Tier-1, kapitału BIS i innych, istotnych współczynników kapitałowych tylko i wyłącznie na podstawie zapisów BASEL II. Poza tym ING publikuje wartości minimalnego, wymaganego kapitału zgodnie z dolnymi progami BASEL II i BASEL I. Dolny próg BASEL I to tymczasowy wymóg kapitału minimalnego, oparty na 90% RWA BASEL I na rok 2008 i 80% RWA BASEL I na rok 2009. Wymagania minimalne – zgodnie z BASEL II i BASEL I – zostaną porównane z całością dostępnego kapitału BIS w myśl zapisów BASEL II.

DOSTĘPNE ZASOBY FINANSOWE (AFR)

Grupa ING

AFR Grupy ING wylicza się w sposób następujący:

Dostępne zasoby finansowe – Grupa ING

	2008	2007
Suma: AFR Bank i Insurance	49 305	54 443
Po odjęciu pierwotnego zadłużenia Grupy ⁽¹⁾	7 170	4 728
Suma AFR w Grupie ING	42 135	49 715

⁽¹⁾ Inwestycje w jednostki zależne minus kapitał własny (w tym podstawowe papiery wartościowe Tier-1) firmy holdingowej Grupy. Ta pozycja długu netto stanowi kapitał własny dla ING Insurance i ING Bank.

ING Insurance

AFR ING Insurance wylicza się w sposób następujący:

Dostępne zasoby finansowe – ING Insurance

	2008	2007
Kapitał MSSF ⁽¹⁾	11 888	17 911
Po dodaniu kapitału hybrydowego ⁽²⁾	2 934	2 202
Po dodaniu korekt "Mark-to-Market", podatkowych i korekt związanych z brakiem płynności	-366	2 597
Suma AFR ING Insurance	14 456	22 710

⁽¹⁾ Kapitał MSSF 2008 skorygowany do poziomu 5 milionów EUR w akcjach Grupy ING, posiadanych przez ING Insurance.

⁽²⁾ Kapitał hybrydowy o wartości rynkowej.

ING wciąż koryguje zasoby AFR po to, by odzwierciedlać brak płynności w portfelach ubezpieczeniowych. Podawanie AFR z uwzględnieniem wartości MVL na wskaźnikach swapowych prowadzi do asymetrii między aktywami a pasywami pod względem odzwierciedlania składek na brak płynności. Poza wyceną aktywów na poziomie aktualnych wartości rynkowych, całkowity profil ryzyka braku płynności w portfelu został zrównoważony zastosowaniem spreadu AAA obligacji zabezpieczonych (128 punktów bazowych dzielone przez swapy) w wycenie przepływów pieniężnych pasywów ubezpieczeniowych. Korekta ta została zastosowana we wszystkich oddziałach (oprócz spółek powiązanych jednostkowo) za wyjątkiem oddziałów amerykańskich i japońskich, gdzie spread AAA obligacji zabezpieczonych podlega dalszym korektom w związku z rozpiętością między lokalnymi spreadami AAA obligacji korporacyjnych a europejskimi spreadami AAA obligacji korporacyjnych (dodatkowo: +72 punkty bazowe i -21 punktów bazowych ponad swapami odpowiednio dla USA i Japonii). Gdyby podobną metodologię zastosowano w dniu 31.12.2007 zasoby AFR miałyby wtedy wartość 26,7 miliarda EUR. Na koniec roku 2007 zastosowano stopę swapową.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

ING Bank

Dostępne zasoby finansowe – ING Bank

	2008	2007
Kapitał MSSF	22 889	25 511
Rezerwa rewaluacyjna - dłużne papiery wartościowe	5 185	1 097
Rezerwa rewaluacyjna – zabezpieczenie przepływów pieniężnych	128	–428
Wartość godziwa	–1 636	–1 428
Udziały mniejszościowe	1 198	1 668
Odliczenie ⁽¹⁾		–1 084
Kapitał hybrydowy	7 085	6 397
Suma AFR ING Bank	34 849	31 733

⁽¹⁾ W roku 2008 różnica między rezerwami na utratę wartości należności kredytowych i straty spodziewane nie jest już odliczana od zasobów AFR.

ING Bank wypłacił Grupie ING dywidendy w wysokości 4,25 miliarda EUR w ciągu roku. Od Grupy ING otrzymał natomiast 7,2 miliarda EUR w zasileniach kapitałowych. Wartość kapitału hybrydowego wzrosła przede wszystkim ze względu na emisję dodatkowego kapitału hybrydowego.

WSPÓŁCZYNNIKI AFR/EC

Źródła AFR powinny przekraczać EC. W obrębie całej Grupy ING powinien istnieć bufor ostrożnościowy. Poziom docelowy bufora na poziomie Grupy wynosi 20%. Szczegóły dotyczące wyliczenia kapitału ekonomicznego (EC) dostępne są w rozdziale zatytułowanym „Zarządzanie ryzykiem”.

Uzgodnienie AFR/EC

	2008	2007
Dostępne zasoby finansowe w Grupie ING ⁽¹⁾	42 135	49 715
EC Grupy ⁽²⁾	30 675	35 000
Grupa EC ⁽³⁾		1 000
Suma EC w Grupie ING	30 675	36 000
Współczynnik AFR/EC	137%	138%
Nadwyżka/(deficyt)	11 460	13 715

⁽¹⁾ AFR ING Banku, o wartości 34.849 milionów EUR (2007: 31.733 miliony EUR) plus AFR ING Insurance, o wartości 14.456 milionów EUR (2007: 22.710 milionów EUR) minus zadłużenie pierwotne Grupy ING, o wartości 7.170 milionów EUR (2007: 4.728 miliony EUR).

⁽²⁾ EC Insurance plus EC Bank minus 15 procentowy efekt dywersyfikacji (15% w roku 2007).

⁽³⁾ EC spółki macierzystej Grupy ING w roku 2007 składało się w głównej mierze z ryzyka rynkowego na planach wypłat w oparciu o akcje oraz ryzyka rynkowego na aktywach wspierających kapitał własny ING Banku. W roku 2008 ryzyko rynkowe na aktywach wspierających kapitał własny ING Banku uwzględnione jest w kapitale ekonomicznym ING Banku. Dodatkowy kapitał ekonomiczny na plany wypłat w oparciu o akcje wynosi zero w roku 2008.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Baza kapitałowa

	Insurance		Bank		Grupa	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Kapitał akcjonariuszy (macierzysty)	11 893	17 911	22 889	25 511	17 334	37 208
Podstawowe papiery wartościowe poziomu Tier-1					10 000	
Kapitał hybrydowy Grupy ⁽¹⁾	4 560	2 202	7 085	6 397	11 655	8 620
Zadłużenie pierwotne (dźwignia finansowa) Grupy ⁽²⁾					7 170	4 728
Całkowita kapitalizacja	16 453	20 113	29 974	31 908	46 159	50 556
Korekty na kapitale własnym:						
Rezerwa rewaluacyjna - dłużne papiery wartościowe	8 271	840	5 185	1 097	13 456	1 937
Rezerwa rewaluacyjna - kredytowanie właścicieli polis na życie	-2 235	-42			-2 235	-42
Rezerwa rewaluacyjna – zabezpieczenie przepływów pieniężnych	-1 360	-10	128	-428	-1 177	-438
Wartość godziwa	-1 889	-1 076	-1 636	-1 428	-3 275	-2 420
– Dochody stałe i inne w rezerwie rewaluacyjnej	2 787	-289	3 677	-759	6 769	-963
– Rezerwy rewaluacyjne wyłączone z Tier-1 ⁽³⁾			-1 790	-2 952		
– Ubezpieczeniowy kapitał hybrydowy ⁽⁴⁾	2 250	2 250				
– Udziały mniejszościowe	520	891	1 198	1 668		
Odliczenia na poziomie Tier-1 (w roku 2007)			-1 040	-93		
Dostępny kapitał	22 010	22 965	32 019	29 772		
Inny kapitał kwalifikowany ⁽⁵⁾			11 870	11 792		
Korekty DAC/ViF (50%) ⁽⁶⁾	1 893	4 070				
Dźwignia finansowa Grupy (zadłużenie pierwotne)					-7 170	-4 728
Skorygowany kapitał własny (a)	23 903	27 035	43 889	41 564	45 758	44 865
Współczynniki						
Zadłużenie pierwotne (b)	2 301	4 267			7 170	4 728
Współczynnik zadłużenia do kapitału własnego (b/(a+b))	8,78%	13,63%			13,55%	9,53%

⁽¹⁾ Instrumenty poziomu Tier-1, wykorzystywane przez Grupę ING (np. wieczyste papiery dłużne i akcje preferencyjne) w wartości nominalnej. Grupowe, hybrydowe instrumenty poziomu Tier-1 inne niż akcje preferencyjne dostarcza się w charakterze kapitału hybrydowego do ING Insurance i ING Banku.

⁽²⁾ Inwestycje w jednostki zależne minus kapitał własny firmy holdingowej Grupy (w tym podstawowe papiery wartościowe Tier-1). Ta pozycja długu netto przedstawiana jest jako kapitał własny dla ING Insurance i ING Banku.

⁽³⁾ Uwzględnia przede wszystkim wartość -1.019 milionów EUR (2007: -2.358 milionów EUR) w jednostkach uczestnictwa (np. Kookmin, Bank of Beijing) i inne inwestycje w kapitał własny, -615 milionów EUR (2007: -595 miliony EUR) dla Real Estate do własnego wykorzystania. Holenderski regulator bankowy wymaga, aby odliczenia tego dokonywano z kapitału poziomu Tier-1. Odliczenie to jest dodawane ponownie do kapitału poziomu Tier-2.

⁽⁴⁾ Datowany dług podporządkowany, wydany przez ING w wartości nominalnej.

⁽⁵⁾ Uwzględnia 12.910 milionów EUR (2007: 14.199 miliona EUR) w kapitale poziomu Tier-2 i wartość zerową (2007: zero) poziomu Tier-3, zrównoważonego przez kwotę 1.040 milionów EUR (2007: 2.407 miliony EUR) odliczeń regulacyjnych. Odliczenia te opierały się na zapisach umowy BASEL I w roku 2007 i umowy BASEL II w roku 2008.

⁽⁶⁾ Uwzględnia w głównej mierze 50% nadwyżki aktualnej wartości przyszłych zysków generowanych przez obowiązujące polisy (obowiązującą wartość), dzielone przez odroczone koszty nabycia po opodatkowaniu.

Kapitalizacja Grupy ING znalazła się w sytuacji niebezpiecznej w drugiej połowie roku 2008. Dzięki zasileniu kapitałowemu od rządu wszystkie wskaźniki zadłużenia znalazły się w obrębie dopuszczalnych wartości pod koniec roku. Stosunek zadłużenia do kapitału własnego w Grupie ING na koniec roku 2008 wynosił 13,55% (2007: 9,53%). Stosunek zadłużenia do kapitału własnego w ING Insurance na koniec roku 2008 wynosił 8,78% (2007: 13,63%). Współczynnik Tier-1 ING Banku zgodnie z BASEL II zakończył się na poziomie 9,32%, co stanowi istotny wzrost w porównaniu z współczynnikiem Tier-1 zgodnego z BASEL I, wynoszącym 7,39% w grudniu 2007.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

WYMOGI REGULACYJNE

ING Bank

Adekwatność kapitałowa i wykorzystanie kapitału wymaganego ustawowo opierają się na wytycznych, opracowanych przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (Komitet Bazylejski) i na dyrektywach Unii Europejskiej, wdrożonych przez Holenderski Bank Centralny (DNB) w celach nadzorczych. Minimalny wskaźnik Tier-1 wynosi 4%, a minimalny wskaźnik kapitału całkowitego (inaczej: wskaźnik BIS) 8% wszystkich aktywów ważonych ryzykiem.

Pozycja kapitałowa ING Banku

	2008	2007
Kapitał akcjonariuszy (macierzysty)	22 889	25 511
Udziały mniejszościowe	1 198	1 668
Pożyczki podporządkowane kwalifikowane jako kapitał poziomu Tier-1 ⁽¹⁾	7 085	6 397
Wartość firmy i wartości niematerialne, podlegające odliczeniom z poziomu Tier-1	-1 636	-1 428
Odliczenia z poziomu Tier-1 (w roku 2007)	-1 040	-93
Rezerwa rewaluacyjna ⁽²⁾	3 523	-2 283
Dostępny kapitał – Tier-1	32 019	29 772
Kapitał dodatkowy – Tier-2 ⁽³⁾	12 910	14 199
Dostępne fundusze poziomu Tier-3		
Odliczenia	-1 040	-2 407
Kapitał BIS	43 889	41 564
Aktywa ważone ryzykiem ⁽⁴⁾	343 388	402 727
Współczynnik Tier-1 ⁽⁴⁾	9,32%	7,39%
Współczynnik BIS ⁽⁴⁾	12,78%	10,32%
Kapitał wymagany w oparciu o dolny próg BASEL I ⁽⁵⁾	34 369	
Kapitał wymagany w oparciu o dolny próg BASEL I na dzień 01.01.2009 ⁽⁵⁾	30 550	
Współczynnik BIS w oparciu o dolny próg BASEL I	10,22%	
Współczynnik BIS w oparciu o dolny próg BASEL I na dzień 01.01.2009	11,49%	

⁽¹⁾ Pożyczki podporządkowane kwalifikowane jako kapitał poziomu Tier-1 zostały złożone przez Grupę ING N.V. w ING Banku N.V.

⁽²⁾ Obejmuje rewaluację papierów dłużnych, zabezpieczenie przepływów pieniężnych w rezerwie rewaluacyjnej oraz kapitał własny i nieruchomości w rezerwie rewaluacyjnej (patrz: tabela bazy kapitałowej, komentarz nr 3).

⁽³⁾ Uwzględniają kwalifikowane, niższe pożyczki poziomu Tier-2 oraz rewaluacje nieruchomości i kapitału własnego w rezerwie rewaluacyjnej, usunięte z kapitału Poziomu-1...

⁽⁴⁾ W oparciu o BASEL II na rok 2008.

⁽⁵⁾ 90% aktywów ważonych ryzykiem zgodnie z BASEL I w roku 2008 i 80% w roku 2009.

ING Insurance

W myśl zapisów dyrektyw Unii Europejskiej firmy ubezpieczeniowe, posiadające swoje siedziby na terenie krajów członkowskich UE, są zobowiązane posiadać minimalne pozycje kapitałowe. Firmy, wchodzące w skład ING Insurance, spoza Unii Europejskiej muszą przestrzegać przepisów lokalnych. Spółki ING Insurance spełniają wszelkie regulacyjne wymagania regionalne. Poniższa tabela przedstawia globalne, wymagane pozycje kapitałowe ING Insurance, mierzone na bazie zaleceń Unii Europejskiej. Wymagania porównane zostały ze skonsolidowanym, dostępnym kapitałem ING Insurance.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Pozycja kapitałowa ING Insurance

	2008	2007
Dostępny kapitał ⁽¹⁾	22 010	22 965
Wymagany kapitał	8 582	9 405
Nadwyżka kapitału	13 428	13 560
Stosunek kapitału dostępnego do wymaganego	256%	244%

⁽¹⁾ Podział kapitału dostępnego zaprezentowano w tabeli bazy kapitału.

ING Group

Grupa ING podlega bezpośrednio Holenderskiemu Bankowi Centralnemu (DNB), zgodnie z holenderską interpretacją zapisów dyrektywy o konglomeratach finansowych. Dyrektywa odnosi się w głównej mierze do koncentracji ryzyka w Grupie, transakcji wewnątrz Grupy oraz oceny adekwatności kapitału w Grupie.

Jeśli chodzi o pomiar adekwatności kapitałowej Grupy, preferencją ING jest wykorzystywanie struktury AFR/EC, opisanej wcześniej w niniejszym rozdziale, ponieważ ciągle istnieją spore różnice w sektorowych regulacjach kapitałowych między bankami i firmami ubezpieczeniowymi, a także między firmami ubezpieczeniowymi w różnych państwach.

Poniższa tabela przedstawia adekwatność kapitałową Grupy w oparciu o następujące zasady:

- Wymagany kapitał ubezpieczeniowy gromadzony jest i wykorzystywany na podstawie europejskich zasad dotyczących wypłacalności (Solvency I). ING Insurance stosuje te zasady we wszystkich swoich oddziałach na całym świecie (niezależnie od lokalnych wymogów kapitałowych);
- Wymagany kapitał bankowy opiera się na stosowaniu zasad BASEL II z dolnym progiem BASEL I.
- Kapitał dostępny w Grupie wykorzystuje się w sposób podobny do tego, z którego korzysta się w obszarze bankowego kapitału BIS. Kapitał własny MSSF koryguje się względem określonych rezerw rewaluacyjnych, dodaje się udziały mniejszościowe, odlicza się wartość firmy i niektóre wartości niematerialne, zaś uwzględnia hybrydy grupowe i kwalifikowane zadłużenie podrzędne Banku i Insurance.

Kapitał wymagany ustawowo w Grupie ING

	2008	2007
Kapitał własny akcjonariuszy (macierzysty)	17 334	37 208
Podstawowe papiery wartościowe poziomu Tier-1	10 000	
Z wyłączeniem: rezerw rewaluacyjnych ⁽¹⁾	10 044	1 457
Kapitał hybrydowy Grupy	11 655	8 620
Wartość firmy i wartości niematerialne, podlegające odliczeniu z poziomu Tier-1	-3 275	-2 420
Udziały mniejszościowe	1 593	2 323
Baza kapitałowa w Grupie ING	47 351	47 188
Pożyczki podporządkowane w ING Banku N.V. (uwzględnione w poziomie Tier-2)	11 879	11 154
Pożyczki podporządkowane w ING Verzekeringen N.V.	2 250	2 250
Baza kapitałowa uwzględniająca pożyczki podporządkowane	61 480	60 592
Wymagane operacje bankowości kapitałowej ⁽²⁾	34 369	32 218
Wymagane operacje ubezpieczenia kapitałowego	8 582	9 405
Całość wymaganego kapitału	42 951	41 623
Kapitał w nadwyżce	18 529	18 969
Współczynnik kapitału w Grupie	143%	146%

⁽¹⁾ Rezerwa rewaluacyjna z tytułu papierów dłużnych, kredyty dla posiadaczy ubezpieczeń na życie i zabezpieczenie przepływów pieniężnych (patrz: tabela bazy kapitałowej).

⁽²⁾ 30.550 milionów EUR na dzień 01.01.2009.

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Adekwatność kapitałowa i jej współczynniki

Ujawnienia ilościowe w zakresie pomiarów i współczynników

	2008	Grupa 2007	2008	Insurance 2007	2008	Bank 2007
Kapitał						
Dostępne zasoby finansowe (AFR)	42 135	49 715	14 456	22 710	34 849	31 733
Wymagany kapitał ekonomiczny (EC)	30 675	36 000	13 681	23 199	22 407	17 927
Współczynnik EC do AFR	137%	138%	106%	98%	156%	177%
Docelowy współczynnik EC do AFR	120%	120%	100%	100%	100%	100%
Współczynnik Tier-1 (BASEL II) - Bank						
Rzeczywisty współczynnik Tier-1 na koniec roku					9.32%	7.39%
Ustawowy, minimalny współczynnik Tier-1					4.00%	4.00%
Docelowy współczynnik Tier-1					7.20%	7.20%
Współczynnik BIS (BASEL II) – Bank						
Rzeczywisty współczynnik BIS na koniec roku					12.78%	10.32%
Ustawowy minimalny współczynnik BIS					8.00%	8.00%
Docelowy współczynnik BIS					10.80%	10.80%
Współczynnik wypłacalności UE - Ubezpieczenia						
Rzeczywisty współczynnik wypłacalności na koniec roku			256%	244%		
Ustawowy, minimalny współczynnik wypłacalności			100%	100%		
Docelowy współczynnik wypłacalności			150%	150%		
Współczynnik zadłużenia do kapitału własnego						
Współczynnik zadłużenia do kapitału własnego	13,55%	9,53%	8,78%	13,63%		
Docelowy współczynnik zadłużenia do kapitału własnego	15,00%	10,00%	15,00%	15,00%		

Główne oceny ratingowe ING na dzień 31.12.2008 ⁽¹⁾

	Standard & Poor's	Moody's	Fitch
Grupa ING	AA-	Aa3	AA-
ING Insurance			
- krótkoterminowe	A-1+	P-1	
- długoterminowe	AA-	A1	AA-
ING Bank			
- krótkoterminowe	A-1+	P-1	F1+
- długoterminowe	AA	Aa2	AA
- siła finansowa		B	

⁽¹⁾ Oceny ratingowe agencji Standard & Poor's i Fitch mają perspektywę negatywną, natomiast perspektywa agencji Moody's jest stabilna

Zarządzanie kapitałem

kwoty wyrażone w milionach EUR, o ile nie zaznaczono inaczej

Główne oceny ratingowe ING na dzień 16.02.2009 ⁽¹⁾

	Standard & Poor's	Moody's	Fitch
Grupa ING	AA-	A1	A+
ING Insurance			
- krótkoterminowe	A-1+	P-1	
- długoterminowe	AA-	A2	A+
ING Bank			
- krótkoterminowe	A-1+	P-1	F1+
- długoterminowe	AA	Aa3	AA-
- siła finansowa		C+	

⁽¹⁾ Oceny ratingowe agencji Standard & Poor's mają perspektywę negatywną. Ocena ratingowa agencji Moody's w odniesieniu do siły finansowej banku ma perspektywę negatywną. Pozostałe perspektywy agencji Moody's są stabilne. Ocena ratingowa agencji Fitch dla ING Banku ma perspektywę stabilną, a oceny dla ING Insurance i Grupy ING negatywną.

W powyższej tabeli zaprezentowano długoterminowe oceny ratingowe ING. Poszczególne oceny odzwierciedlają jedynie opinię agencji, która je wystawia w momencie analizy. Wyjaśnienia dotyczące wagi ocen można uzyskać tylko od agencji ratingowej.

Ocena ratingowa nie jest rekomendacją kupna, sprzedaży bądź utrzymania papierów wartościowych. Każda powinna być poddawana ewaluacji odrębnie od innych ocen. Nie ma żadnej pewności, że ocena ratingowa będzie obowiązywać przez dłuższy czas, ani że nie zostanie obniżona, zawieszona lub całkowicie wycofana przez agencję ratingową jeżeli – jej zdaniem – sprzyjają temu okoliczności. ING nie ponosi żadnej odpowiedzialności za dokładność i rzetelność prezentowanych ocen ratingowych.

